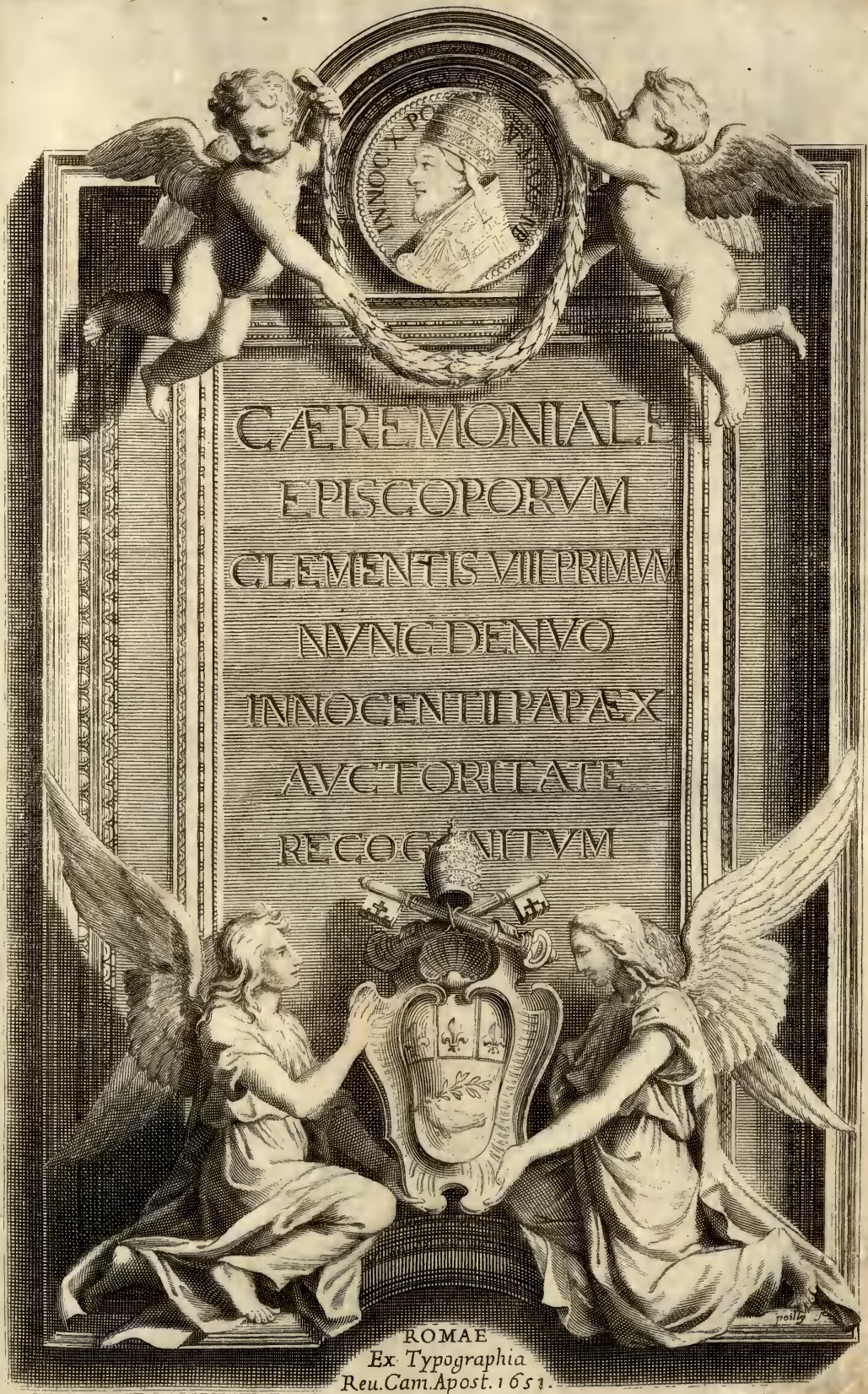

R-8452

R-8452

R-149.613

ROMAE
Ex Typographia
Reu. Cam. Apost. 1653.

INNOCENTIO
DECIMO
PONTIFICI MAXIMO.

ANGELVS BALLADORVS
Vaticanae, & Cameralis Typographiae Praeses
Foelicitatem.

PVS hoc, Beatissime Pa-
ter, Cæremoniarum Ec-
clesiasticarum, olim à Sã-
ctis Patribus pro Sacro-
rum Rituum norma, &
pro Fidelium mentibus in
Diuini cultus maiestate,
ad rerum altissimarum, quæ in illo latent,
contemplationem, per hæc visibilia Reli-
gionis, & Pietatis signa excitandis, ex Apo-
stolica traditione, & Spiritu sancto coope-
rante institutum, & ordinatum, ac nuper à
Sacra Cardinalium, & Prælatorum Congre-

gatione, super hac re deputata, reformatum; meritò Sanctitati vestræ Christiani Orbis Patri illius consecrationem conuenire, & deberi existimauimus, non tantùm quia ipsa sola totius Ecclesiæ Vniuersalis Caput, & Magistra à cunctis Christicolis legitimè adoratur, & colitur, & ab ea vna tanquàm ex viuo fonte omnes Ecclesiarum Rectores veræ, & orthodoxæ fidei formam recipiunt; verùm etiàm quia in Ecclesiasticorum moribus instituendis, atque ad maiorem Dei gloriam exornandis eius templis omnem curam, omnemq; operam assiduè nauare nunquàm desistit; In signum ideò reuerentis, & obsequentis animi mei ergà Sanctitatem Vestram, ex cuius magnanimitate, & summa munificentia non modica beneficia me recepisse profiteor, flexis genibus, & ad Pedes Beatitudinis Vestræ prouolutus, munus hoc, meis sumptibus ex Vaticano prælo, cui præsum, editum, offero, & consacro.

S.D.N.

S. D. N. D. C L E M E N T I S
Diuina Prouidentia Papæ VIII.

Constitutio super approbatione, & vsu Cæremo-
nialis Episcoporum, & aliorum Ecclesiarum
Prælatorum nouissimè reformati.

C L E M E N S P A P A V I I I .
Ad perpetuam rei memoriam.

*V M nouissimè Pontificale antea mendosum, et cor-
ruptum à pijs, et eruditis uiris emendari, et restitui
et demum ad Episcoporum, et aliorum Ecclesiarum
Prælatorum communem usum, et commoditatem
diuulgari, et in uniuersali Ecclesia ab omnibus
obseruari mandauerimus; opere pretium uisum
fuit Cærimoniale Episcoporum omnibus Ecclesijs,
præcipuè autem Metropolitanis, Cathedralibus, et
Collegiatis per utile, ac necessarium, in quo ritus, et
cæronia celebrandi Missas, Vesperas, et alia diuina officia, ac in alijs
Ecclesia functionibus, et actibus, ab eisdem Episcopis, ac alijs Prælati-
superioribus in eisdem obseruanda, ac modus etiam præcedendi tam inter
personas ipsas Ecclesiasticas, quam etiam inter eas, & laicos similiter ser-
uandas continentur, quodque pridem multis mendis reuersum fuerat se-
militer reformari, & restitui curaremus. Ea propter id ipsam Cæromo-
niale Episcoporum à nonnullis pijs, ac eruditis, in hisque sacris ritibus, &
Cæronijs apprime uersatis uiris examinari, corrigi, & in optimam,
ipsique Pontificali reformato maximè congruentem formam redigi man-
dauimus. Quod opus cum ea, qua decuit fide, & diligentia iam absolutum
fuisse accipimus. Porrò reliquum est, ut huius operis labor, eum ad quem
directus est finem consequatur. Idcirco Cærimoniale Episcoporum huius-
modi iussu nostro emendatum, & reformatum, Motu proprio, & ex certa
scientia, ac de Apostolica potestatis plenitudine perpetuè approbantes, il-
ludq. in uniuersali Ecclesia ab omnibus, & singulis personis ad quas spectat
& in futurum spectabit, perpetuè obseruandum esse præcipimus, & man-
damus, ac Cærimoniale huiusmodi sic emendatum, & reformatum nullo*

Unquam tempore in toto, vel in parte mutari, vel ei aliquid addi, aut omnino detrabi posse, ac quascunque personas predictas, quæ sacerdotalia munera exercere, aut alia quacunque in ipso Ceremoniali contenta facere, aut exequi debent, ad ea peragenda, & præstanda, iuxta huius Ceremonialis formam, & præscriptum teneri, neminemque ex ijs, quibus ea exercendi, & faciendi munus impositum existit, nisi formulis, quæ hoc Ceremoniali continentur seruatis satisfacere posse, perpetuò statuimus, & ordinamus. Per præsentem autem antiqua Ceremonialia in his, quæ prædicto Ceremoniali reformato sunt conformia, minimè aboleri, aut abrogata censeari volumus, sed illorum etiam usum (salua reformatione prædicta) permittimus. Non obstante præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac etiam in Prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus, necnon quarumuis Ecclesiarum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem ut pari motu, & auctoritate decernimus, ut qui in Romana Curia sunt presentes, lapsis duobus mensibus, qui verò intra Montes, octo, & qui ultra ubique locorum degunt duodecim integrè excurfis, vel alias ubi venalium huius Ceremonialis voluminum notitiam, et facultatem habuerint, sacras ceremonias, & ritus in eodem Ceremoniali præscriptos, iuxta illius modum, et normam in quibuscunque actibus exercere, & obseruare teneantur. Ipsarum autem litterarum exempla, manu Notarij publici, et sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, aut illius Curia obsignata, vel in ipsis voluminibus absque prædicto, vel alio quopiam adminiculo Romæ impressa, eam ubique locorum, & gentium fidem faciant, quam presentes, facerent si essent exhibitæ, vel ostensa. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die xiiij. Iulij MDC. Pontificatus nostri anno nono.

M. Vestrius Barbianus.

Die nona Augusti 1600. Supradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Curia, & in Acie Campi Floræ, per me Alexandrum Agazarium, Sanctissimi Domini Nostri Papæ Curf.

Iacobus Brambilla Mag. Curf.

IN NO-

INNOCENTIVS PP. X.

Ad perpetuam rei memoriam.

ITSI aliàs foel. rec. Clemens Papa VIII. Prædecessor
noster Cæremoniale Episcoporum, omnibus Eccle-
sijs, præcipuè autem Metropolitanis, Cathedrali-
bus, & Collegiatis perutile, ac necessarium, in quo
ritus, & Cæremoniæ celebrandi diuina Officia, ac
in alijs Ecclesiæ functionibus, & actionibus ab ijsdem Episcopis,
alijsq. Prælatibus inferioribus obseruandæ, ac modus etiam præcedē-
di tam inter personas ipsas Ecclesiasticas, quam etiam inter eas, &
laicos similiter seruandus continentur, multis antea mendis refer-
tum corrigi, & restitui curauerit, attamen successu tēporis cōper-
tum est plurimos errores, & mendas in idem Cæremoniale siue
diuturnitatis iniuria, siue Typographorū incuria, aliaue de causa
irrepsisse, illudque proinde iterata emendatione indigere; Ea pro-
pter Nos pro pastoralis nostræ sollicitudine id ipsum Cæremonia-
le Episcoporum à nonnullis Venerabilibus fratribus nostris San-
ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, alijsque pijs, & eruditis, sa-
crorumque rituum, & Cæremoniarum apprime peritis Viris cor-
rigi, & emendari mandauimus, quod cum ab illis accuratissime
præstitum fuisse acceperimus, idcirco ne tam utilis Ecclesiæ
Catholicæ hac in re Cardinalium, & aliorum prædictorum labor
optato frustretur effectu, Motu proprio, ac ex certa scientia
nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Cæremoniale
Episcoporum huiusmodi iussu Nostro vt præmittitur recogni-
tum, & emendatum perpetuo confirmamus, & approbamus, il-
ludque in vniuersali Ecclesia ab omnibus, & singulis personis
ad quas spectat, & in futurum spectabit perpetuo obseruandum
esse præcipimus, & mandamus, ac Cæremoniale huiusmodi sic
emendatum nullo vnquam tempore in toto, vel in parte muta-
ri, vel ei aliquid addi, aut omnino detrahi posse, ac quascum-
que personas præfatas, quæ sacerdotalia munera exercere, aut
alia quæcumque in ipso Cæremoniali contenta facere; aut exe-
qui debent, ad ea peragenda, & præstanda iuxta huius Cæremonia-

nialis formam, & præscriptum teneri, neminemque ex ijs, quibus ea exercendi, & faciendi munus impositum existit, nisi formulis, quæ hoc Cæremoniali continentur, seruatis, satisfacere posse, perpetuo statuimus, & ordinamus. Per præsentem autem antiqua Cæremonialia in his, quæ præfato Cæremoniali emendato sunt conformia, minimè aboleri, aut abrogata censi volumus; sed illorum etiam vsum (salua emendatione prædicta) permittimus; Non obstantibus præmissis, ac Apostolicis, etiam in Vniuersalibus, Prouincialibusque, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, necnon quarumuis Ecclesiarum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, quibusuis Ecclesijs, & personis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenores præsentibus pro expressis habentes, ad præmissorum effectum specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, & pari Motu, & auctoritate decernimus, vt qui in Romana Curia sunt præsentibus, lapsis duobus, qui vero intra montes octo, & qui ultra, vbi-que locorum degunt, duodecim mensibus integre excursis, vel alias, vbi venalium huius Cæremonialis voluminum notitiam, & facultatem habuerint, sacras Cæremonias, & ritus in eodem Cæremoniali præscriptos iuxta illius modum, & normam in quibuscumque actibus exercere, & obseruare teneantur. Quodque earundem præsentium litterarum exemplis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, aut illius Curie munitis, vel in ipsis voluminibus absque præfato, vel alio quopiam adminiculo Romæ impressis, eadem vbique locorum, & gentium fides adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhibetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die xxx. Iulij M. DC. L. Pontificatus nostri Anno Sexto.

M. A. Maraldus.

Anno à Natiuitate D.N. IESV Christi 1651. Indict. 4. Pontif. Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Innocentij diuina Prouidentia Papæ X. anno eius 7. Die verò 11. mensis Ianuarij supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit in Cancellaria . post. & in alijs locis solitis, & consuetis Urbis per me Camillum Frisonum S. D. N. Papæ Curf. Pro Mag. Curf. Ioannes Garzias Curf.

INNO.

INNOCENTIVS

P A P A X.

Ad futuram rei memoriam.

*V*M sicut dilectus filius Angelus Balladorus Vaticana, et Cameralis Impressoriarum Praefectus, Nobis nuper exponi fecit ipse proprijs suis sumptibus, et expensis Caremoniale Episcoporum, iuxta Reformationem nouiter à Congregatione desuper deputata factam in lucem edere debeat; Vereatur autem ne opus huiusmodi à quibusuis alijs personis ex alieno labore lucrum captantibus imprimatur, vel impressum venale habeatur in ipsius exponentis detrimentum: Nobis propterea dictus Angelus humiliter supplicari fecit, ut sibi in praemissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eundem Angelum specialibus fauoribus, et gratijs prosequi volentes, et à quibusuis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, et poenis à iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus exisset ad effectum praesentium dumtaxat consequen. harum serie absoluentes, et absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati. Eidem Angelo, ut durantibus quindecim annis proximis Caremoniale praedictum, quod aliàs, et nouissimè ut asserit de Anno M. DC. impressum, et postmodum in multis auctum, mutatum, et diminutum fuit à proxime futura noua impressione illius computan., si tamen et postquam illud à dilecto filio Magistro Sacri Palatii Apostolici approbatum fuerit: Nemo tam in Vrbe, quam in reliquo Statu Ecclesiastico mediata, vel immediate Nobis subiecto, nec extra praedictum Statum vbique locorum Caremoniale praedictum sine speciali dicti Angeli, aut eius haeredum, et successorum, vel ab eo causam habentium licentia imprimere, aut ab alio, vel alijs impressum vendere, seu venale habere, aut proponere possit, et valeat, Apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus, & indulgemus. Inbibentes propterea utriusque sexus Christi fidelibus vniuersis, praesertim verò librorum Impressoribus sub excommunicationis lata sententia, à qua praeterquam in mortis articulo constituti à Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente absolui nullatenus possit, ac sub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amissionis operum huiusmodi sic Impressorum, & Typorum omnium pro vna Camera nostra Apostolica,

¶ pro

& pro alia eidem Angelo, & pro reliqua tertijs partibus accusatori, & Iudici exequenti irremissibiliter applicandorum, & eo ipso absque ulla declaratione incurrendis pœnis, ne dictis quindecim annis durantibus Caremoniale præfatum tam in Vrbe, quàm in vniuerso Statu Ecclesiastico, nec alibi in quocumque Orbis parte sine huiusmodi licentia imprimere, aut alibi ab alijs impressis vendere, vel venale habere, seu proponere quoquomodo audeant, seu præsumant. Mandante's propterea dilecti filij nostri, & Apostolica Sedis de latere Legatis, seu Vicelegatis, aut Præsidentibus, Gubernatoribus, Prætoribus, vel alijs Iustitiæ Ministris Provinciarum, Ciuitatum, Terrarum, vel locorum Status nostri Ecclesiastici præfati, quatenus eidem Angelo, eiusque hæredibus, & successoribus, seu ab eis causam habentibus, seu habituris in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, quandocumque ab eodem Angelo, seu alijs præfatis fuerint requisiti pœnas prædictas contra quoscumque inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinacionibus Apostolicis, ac quibusuis statutis, & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel alia quauis firmitate roboratis, priuilegij quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis; Caterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod presentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius persone in dignitate Ecclesiastica constituta munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, qua ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensa. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die v. Iulij M.DC. XXXIX. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

M.A. Maraldus.

INDEX

INDEX CAPITVM

LIBRI PRIMI.

D	E habitu, & alijs agendis per Episcopos nuper electos.	1
	De primo accessu Episcopi, vel Archiepiscopi ad suam Diœcesim, vel Prouinciam.	4
	De habitu ordinario Archiepiscopi, & Episcopi in sua Prouincia, Diœcesi, vel Ciuitate.	12
	Quomodo se gerere debeat Episcopus, vel Archiepiscopus circa benedictiones, & alia Episcopalia munia in sua Diœcesi, vel Prouincia. Et quid si Legatus Apostolicus, aut Cardinalis non Legatus, vel Nuncius, aut aliquis Prælatus ibidẽ sit.	16
	De officio Magistrorum cæremoniarum.	20
	De officio Sacristæ.	26
	De officio Presbyteri assistētis tã in Vesperis, quam in Missis.	30
	De assistentia duorum Canonicoꝝ in habitu diaconali Episcopo celebrante, vel, eo non celebrãte, in habitu ordinario.	40
	De officio Diaconi in Missa solemni, Episcopo, vel alio celebrante.	45
	De officio Subdiaconi in eadem Missa Pontificali solemni.	56
	De numero, qualitate, & officio ministrorum seruientium Episcopo in diuinis, videlicet de libro, de candela, de baculo, de mitra, de thuribulo, de candelabris, de gremiali, de ampullis, & ad abacum.	62
	De ornatu Ecclesiæ, & præparandis in ea ante aduentum Episcopi.	70
	De sedibus Episcopi, Legati, Cardinalium, Prælatorumque, nec non Principum, Magistratum, virorumque illustrium in Ecclesijs collocandis, ornandisque.	83
	De vsu vmbraculi, seu baldachini.	88
	De habitu Ecclesiastico Episcopi, & Canonicoꝝ, & de accessu ad Ecclesiam, & redditu eorundem.	90
	De Pallio, & eius vsu.	96

De Mi.

De Mitra, & Baculo pastorali.	100
De reuerentijs, & genuflexionibus, fessionibus, & surrectionibus obseruandis, tam per Episcopum, & Canonicos, quam alios quoscumque, siue in Ecclesia, siue extra eam. Et de osculationibus manuum Episcopi, vel Celebrantis.	103
De ordine, & modo iungendi, disjungendi, eleuandi, tenendiq. manus per Episcopum, vel alterum Celebrantem; & quomodo vertere, & conuertere se debeat ad altare, vel faldistorium, & è contra; & de osculatione altaris.	109
De libro tenendo apud Episcopum non celebrantem, sed in Vesperis, aut in Missa solemnè presentem: & quid ex eo legere debeat.	113
De circulis infra Missam solemnem, quæ coram Episcopo celebratur, faciendis ante Episcopum, qualiter, & quoties.	114
De concionibus, seu sermonibus infra Missam solemnem habendis, seu post Missam in funere Episcopi, aut alicuius magni viri; & de habitu sermocinantis.	118
De ordine, & modo imponendi thus in thuribulum, illudque benedicendi; & de thurificatione in Vesperis, & Missis solemnibus.	121
De ordine dandi pacem.	135
De forma dandi benedictionem solemnem ab Episcopo, & publicandi Indulgentiam, vbi, quoties, & quando.	139
De supplendis vicibus Canonicorum, aliorumque ministrorum deficientium.	145
De orationibus, seu collectis, & diuersis earum tonis.	147
De organo, organista, & musicis, seu cantoribus, & norma per eos seruanda in diuinis.	157
De Missa, quæ sine cantu ab Episcopo celebratur.	160
De Missa, quæ sine cantu coram Episcopo celebratur in locis suæ iurisdictionis.	164
De ceremonijs obseruandis in Synodo Prouinciali, seu Diocesana.	166

INDEX CAPITVM

LIBRI SECVNDI.

D e Vesperis solemnibus Episcopo in crastinum celebraturo .	173
De Vesperis solemnibus Episcopo in crastinum non celebraturo .	182
De Vesperis in Ecclesijs Cathedralibus, absente Episcopo, vel in Collegiatis solemniter celebrandis.	186
De Completorio .	194
De Matutinis præsentè Episcopo .	195
De Matutinis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesijs absente Episcopo .	200
De Laudibus, reliquisque horis Canonicis .	205
De Missa solemnè Episcopo celebrante .	208
De Missa solemnè, quæ coram Episcopo celebratur.	247
De Vesperis, & Matutinis pro Defunctis.	250
De Missa Pontificali pro Defunctis per Episcopum celebranda, & de sermone, & absolutionibus post Missam.	254
De Missa pro Defunctis, quæ coram Episcopo celebratur.	265
De Vesperis, & Missis in Dominicis Aduentus siue ab Episcopo, siue ab alio præsentè Episcopo, celebrandis.	267
De Vigilia Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, & de Matutinis, & Missa in nocte celebranda.	270
De festis, quæ occurrunt vsque ad diem Purificationis, solemniter celebrandis .	275
De festo Purificationis Beatæ Virginis, & benedictione, ac distributione candelarum .	276
De festo Purificationis in Cathedralibus absente Episcopo, & in Collegiatis .	283
De officio, & Missa feria quarta Cinerum, Episcopo celebrante, vel non celebrante, sed præsentè.	288
De eadem feria quarta Cinerum, Episcopo absente, & in Collegiatis .	296
De Dominicis Quadragesimæ vsq. ad Dominicam Palmarum.	298

De

De officio, & Missa in Dominica Palmarum .	299
De Matutinis tenebrarum quartæ, quintæ, & sextæ feriæ maioris hebdomadæ.	306
De officio, & Missa feriæ quintæ in Coena Domini .	310
De mandato, seu lotionē pedum .	317
De officio feriæ sextæ in Parasceue Episcopo nō celebrante.	322
De eodem officio, Episcopo non celebrante, sed præsentē, aut etiam absente, & in Collegiatis Ecclesijs.	335
De Sabbato sancto, Episcopo celebrante.	345
De Sabbato sancto, Episcopo non celebrante, sed præsentē, vel absente, & in Collegiatis.	356
De Missa solemni in die Paschæ, Episcopo celebrante, & de communione generali.	360
De eodem festo Paschæ, Episcopo absente, & in Collegiatis.	364
De Dominicis per annum .	366
De Litanijs, & processionibus maioribus, & minoribus, quæ annis singulis fiunt.	369
De festo Sanctissimi Corporis Christi, & processione .	372
De alijs festis in genere, in quibus solemniter est celebrandum, ultra superius expressa.	384
De Anniuersarijs diebus Electionis, & consecrationis Episcopi solemniter celebrandis.	386
De Anniuersario Episcopi proximè defuncti.	388
De Anniuersario omnium Episcoporum, & Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis defunctorum.	389
De ægroratione, morte, funere, & exequijs Episcopi; & de supplicationibus ad Deum pro opportuna noui Episcopi electione impetranda.	391

Indicis Capitum finis.

CAERE-

CÆREMONIALE
EPISCOPORVM
LIBER PRIMVS.

DE HABITV, ET ALIIS AGENDIS
per Episcopos nuper electos.

Cap. I.

VM primum aliquis certior factus fuerit se alicui Ecclesiæ Cathedrali, vel maiori à Summo Pontifice in Consistorio præfectum, siue ille in Curia Romana degat, siue ab ea absens sit, statim curabit sibi, amplam coronam in capite decenter formari. Tunc, & non prius super vestem inferiorem talarem, cum ex-

A

tra

2. Cæremoniale Episcoporum

tra domum exhibit, induet aliam vestem breuiorem apertam, vt per scissuras brachia extrahi possint, quod genus vestis Mantellettum vocant. Vestes autem huiusmodi erunt, vel ex lana, vel ex camelotto coloris violacei, nullo autem modo sericæ. Præsentes in Curia induti, vt supra, quàm primùm poterunt, adibunt Summum Pontificem, & ei gratias agent de sua promotione, merita propria extenuando, & dignitatis gradum amplificando, seipsos & Ecclesias ipsis commissas humiliter commendando, & tunc è Sanctitatis Suæ manibus Rocchettum accipient, & post oscula pedum gratias agent.

Vifi-

Visitabunt deinde singulos Eminentissimos S. R. E. Cardinales in eorum domibus, eisque officiosè gratias agent, se, & suas Ecclesias illis commendando, & offerendo. Absentes verò se ipsos Rocchetto, & vestibus vt supra induent, & gratiarum actiones, & Ecclesiarum suarum commendationis officium per litteras, tam apud Summum Pontificem, quàm apud Eminentissimos Dominos Cardinales peragere studebunt, & si erunt in propria sua diœcesi, vel prouincia, cum de eorum promotione certum nuntium habuerint, vtantur domi, & foris loco Mantelletti, Mozzetta eiusdem coloris supra Rocchettum, & & tam præsentés in Curia, quam absentes vtantur, cum opus erit, galero nigro, laneo, viridiférico ornato, cum cordulis, ac floccis coloris viridis. Hæc, quæ de vestibus diximus, clericis, seu Presbyteris sæcularibus, seu regularibus, electis tantum cõueniunt. Promoti verò ex regulari ordine non clericali non vtuntur Rocchetto, sed retinent in vestibus colorem habitus suæ Religionis, & deferunt vbique Mozzettam eiusdem coloris, & biretum nigrum, galero tamen viridi ornato, prout suprascripti clerici vtuntur; sed Canonici regulares vtuntur etiam Rocchetto, prout ante promotionem ad Episcopatum vtebantur in sua Congregatione, & colore violaceo, sed non

Mozzetta, vt & Presbyteri S. Spiritus, & Militiarum S. Ioannis, S. Iacobi, & aliarum; qui tamen sui Ordinis insignia in vestibus non deferant, sed eiusdem Ordinis Crucem ad collum intus pendentem.

**DE PRIMO ACCESSV EPISCOPI,
vel Archiepiscopi ad suam Diœcesim,
vel Prouinciam.**

Cap. II.

Accessurus Episcopus ad suam Diœcesim, vel Archiepiscopus ad suam Prouinciam, ante accessum poterit aliquas gratias, seu facultates à Sanctissimo Domino Nostro Papa obtinere, præsertim Indulgentiam plenariam pro populo suæ primæ Missæ ad futuro. Insuper præparabit, quæ in itinere, & ingressu vsui esse poterunt; vt vestes Episcopales ordinarias; cappam Pontificalem violacei coloris, seu, si regularis fuerit, coloris habitus sui; galerum Pontificalem cordulis, ac floccis sericis coloris viridis ornatum; equi etiam, siue mulæ ornamenta opportuna; item libros necessarios, vt inter cæteros Pontificale, & hoc Cæremoniale; ac paramenta etiam sacra, quæ pro ingressu erunt neces-

saria

saria, idest, pluuiiale album cum stola, & mitra pretiosa, amictum, albam, cingulum, & anulum, nisi ea ad maiorem commoditatem à propria Ecclesia sumere velit. In discessu recitabit in Ecclesia, si commode fieri poterit, sin minus, antequam equum ascendat, cum suis clericis, & familiaribus itinerarium; idemque obseruabit quotidie mane post Missam, antequam equum ascendat, quamdiu erit in itinere: &, si erit Archiepiscopus, quam primum suam Prouinciam intrauerit, faciet ante se deferri Crucem per aliquem ex suis cappellanis, imagine sanctissimi Crucifixi ad se versa; & sibi occurrentes subditos, qui genu flectere debent, signo Crucis super illos facto benedicet, atque ita etiam faciet Episcopus cum suam Diocesim intrauerit. Cum autem erit vnus diei, vel bidui spatio propinquus propriæ Ciuitati, significabit Vicario suo, & Canonicis, ac Capitulo, necnon Magistratui, & Officialibus Ciuitatis diem, & horam sui ingressus, vt possint omnes se præparare, vt ei obuiam eant, eumque debito honore prosequantur. Præmittet etiam aliquem ex suis, qui Clerum, & alios, ad quos spectat, admoneat, vt processionem habendam in huiusmodi ingressu indicant; præparari faciant baldachinum in porta Ciuitatis, & deputari qui illud portent supra Episcopum, vt inferius dice-

tur. Vias etiam, per quas eundum erit, mundari, ac floribus, vel frondibus conspergi in signum lætitiæ curent. Die præstituta Canonici, & Capitulum cum toto clero debent processionali ritu proficisci extra portam Ciuitatis, & prope illam consistere; Magistratus vero, & Officiales cum ciuibus, & populo Episcopum in porta excipere. Episcopus interim in aliquo sacello, seu honesto, & conuenienti loco parum distante à porta Ciuitatis descendat de mula, vel equo, ac deposito itinerario habitu, induet cappam Pontificalem, iterumque ascendet mulam ornata Pontificalibus ephippijs, & stragula violacei coloris, ac galerum Pontificalem solemniorem in capite geret; atque ita equitabit, suis familiaribus, & domesticis ipsum comitantibus vsque ad portam Ciuitatis, vbi descendens è mula genuflectet super tapete stratum, & puluinum ibidem paratum; & deuote osculabitur Crucem sibi per digniorem ex Capitulo pluuiali albo indutum oblatam. Mox surgens in aliquo sacello, vel loco ad id parato accipiet, deposita cappa, paramenta sacra, videlicet amictum, albam, cingulum, stolam, & pluuiale album, ac demum mitram pretiosam, atque anulum, & conscendet equum serico albo vndique tectum, & decenter ornatum. Ordo autem procedendi erit.

Equita-

Equitabunt primo ciues omnes, deinde familia-
res Episcopi, tū Magistratus, & Officiales Ciuita-
tis, Barones, & Principes, si qui aderunt; mox
clerus omnis pedibus incedens præcedente sua
Cruce, quem cantores subsequenter cantantes, vt
in Pontificali; post hos Canonici, & Capitulum
Ecclesiæ, & si fuerit Archiepiscopus, antecedit
Cruce Archiepiscopalis, inter quam, & Archiepi-
scopum nemo erit, nisi Dignitates, & Canonici;
demùm Archiepiscopus, seu Episcopus mitratus
equitabit sub baldachino, quod portabitur primo
loco per Magistratum Ciuitatis, deinde per no-
biles ciues vsque ad Ecclesiam, siue per eos, qui-

A 4

bus

bus ex consuetudine, vel ex priuilegio id conuenit. Ipse Episcopus memor erit populo manu dextera aperta, & extensa frequenter benedicere, signum Crucis faciens. Post Episcopum equitabunt Prælati, si qui erunt, & reliqui togati. Ante portam Ecclesiæ Episcopus descendet ex equo super tapete stratum ibidem extensum, & retenta mitra capiet aspersorium de manu dignioris de Capitulo antedicti, vt supra induti, quo se, & alios asperget aqua benedicta, incipiendo à digniore, ac ministrante eodem, qui aspersorium obtulit, nauiculam, imponet in thuribulum, quod aliquis Acolitus tenet, thus cum benedictione, tum prædictus dignior ex Capitulo accipiens thuribulum de manu Acoliti, stans facta prius profunda capitis inclinatione ante Episcopum, thurificet illum stantem cum mitra tripliciductu thuribuli; & præcedentibus Clero, Canonicis, & Dignitatibus, atque hymnum Te Deum laudamus &c. cantantibus ad altare sanctissimi Sacramenti, si est aliud ab altari maiori, consistet ibi Episcopus, & remoto tunc baldachino, deposita mitra, ac facta genuflexione vsque ad terram ante ipsum sanctissimum Sacramentum, genuflectet iterum super puluino ibidem parato in genuflexorio, & orabit; deinde surget, & facta iterum reuerentia cum genuflexione sanctissimo Sacra-

mento

mento, accipiet mitram, & procedet ad altare maius, vbi ante infimum gradum, deposita mitra, faciet Cruci super altare positæ reuerentiam, caput profundè inclinando, deinde genuflectet super puluino, & genuflexorio ibi parato, & orabit; & interim ille dignior, vt supra indutus, accedet ad altare, & in cornu Epistolæ stans versus orantem Episcopum, finito hymno [Te Deum] cantabit ex libro super altare posito Vers. [Protector &c.] & alia, prout in Pontificali. Post orationem Episcopus surget à faldistorio, & facta altari reuerentia, accepta mitra, ibit ad sedem suã Põtificalem, in qua sedens recipiet omnes Digni-

tates,

tates, Canonicos, & alios de Capitulo ad osculum manus, cantoribus interim Antiphonam, vel Psalmum aliquem cantantibus, vel organista organum pulsante. Deinde accedet Episcopus ad altare, quod deposita mitra ante infimum gradum, & facta iterum Cruci reuerentia, in medio osculabitur, & cantata prius Antiphona Sancti Tituli Ecclesiæ cū suis Versiculo, & Responsorio à choro, vel cātoribus, cantabit ipse in cornu Epistolæ Orationem eiusdem Sancti, qua finita, accipiet mitram; ad medium altaris reuertetur, & dabit benedictionem solemnem cantando, prout inferius habetur cap. 25. [de forma dandi benedictionem] eo modo quo datur in fine Missæ. Deinde, facta prius Cruci reuerentia, assumpta mitra, & apud sedem suam, depositis paramentis, & assumpta cappa, procedet ad locū suæ habitationis, quem dignior ille de Capitulo, dimisso pluuiali, & alij Canonici in habitu Canonicali comitentur, si habitatio erit contigua, vel vicina Ecclesiæ; si verò distantior, vsque ad portam ipsius Ecclesiæ. Quod si adesset aliquis magnus Princeps, qui vellet Episcopum vsque ad portam hospitij comitari, debet Episcopus aliquantulum resistere, non tamen huiusmodi obsequij, & pietatis officium omnino recusare; præsertim si habitationis locus non multum distet, sed ei pro tali

huma.

humanitate gratias agere. Si contingeret, dum Episcopus ad suam Ciuitatem proficiscitur, transire per aliquem locum insignem suæ Diœcesis, vel in eo hospitari, & Clerus, ac Magistratus eius loci eum honorare cupiant, permittet quidem, vt ei obuiam eant, etiam extra locum, & eum comitentur vsque ad Ecclesiam primariam eius loci, & facta ibi oratione, vsque ad locum vbi hospitaturus est, non mutato habitu itinerario, sed nulla fiet processio: quando verò Episcopus post ingressum in ciuitatem propriam voluerit alias Ciuitates, vel Oppida insignia suæ Diœcesis visitare, cõueniens erit, vt prima vice recipiatur cum sacra Cleri sæcularis, & regularis processione. Ipse verò non erit mitra, & pluuiali indutus, sed equitabit super mulam ornatam Pontificalibus ephippijs cum cappa, & galero Pontificali, & offeretur ei in porta Crux osculanda, & alia omnia fient etiam in Ecclesia, prout de Ciuitate propria, & primaria suæ Diœcesis dictum fuit.

DE HABITV ORDINARIO ARCHIEPI
scopi, & Episcopi in sua Prouincia, Diœcesi,
vel ciuitate. Cap. III.

Episopus postquam ad suam Diœcesim
& Ciuitatem, & Archiepiscopus ad
suam Prouinciam peruenerit, uti po-
terit vestibis violaceis, siue laneis, siue
ex camelotto, superinduta super Rocchettum,
Mozzetta. Et domi eodem utetur habitu, saltem
dum fit aliqua congregatio coram ipso Episcopo,
vel ordinandorum examen, vel aliquid simile; ac
etiã quoties erunt congregationes coram Me-
tropolitano, dum celebratur Concilium prouin-
ciale,

cialē, quo habitu, scilicet, Mozzetta cum Rochetto discooperto in dictis congregationibus v-
tetur, tam ipse Metropolitanus, quam alij Episco-
pi prouinciales, qui ibidem pro Synodo celebra-
nda conuenerunt. Eodem quoque habitu Episco-
pus indutus erit, quoties per Ciuitatem, & terras,
seu Oppida suæ Diœcesis incedet. Sed habenda
est distinctio temporum; nam in Aduentu, inci-
piendo à Septuagesima, per totam Quadragesi-
mam, item in omnibus vigilijs, quibus ieiuna-
tur, & in quatuor temporibus (exceptis his, quæ
incidunt post Pentecosten,) ac sextis ferijs totius
anni, differens erit vestium gestatio. Quia tunc
Episcopum decet vti vestibus laneis, & nigri co-
loris, excipiendo tamen aliquot dies, quibus si-
gnum mœstitiæ ostendi non debet, videlicet à die
Natiuitatis Domini, & per totam octauam Epi-
phanïæ, à die Dominicæ Resurrectionis, vsque
ad Dominicam Trinitatis, item per octauas Fe-
storum sanctissimi Sacramenti, Assumptionis glo-
riosæ Virginis Mariæ, & beatorum Apostolorum
Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum, Titula-
ris Ecclesiæ Cathedralis, & Sancti Patroni Ciui-
tatis, ac dedicationis propriæ Ecclesiæ; item in
anniuersarijs electionis, & consecrationis ipsius
Episcopi; die aduentus alicuius magni Principis,
vel cum celebratur aliqua publica lætitia: in alijs

verò

verò octauis, vt Natiuitatis glorioſæ Virginis, ſancti Ioannis Baptiſtæ, ſancti Laurentij, dies tantum octauarum excipiuntur; ſimiliter omnia feſta duplicia, quæ per annum incidunt extra Aduentum, Septuageſimam, & Quadrageſimam; ſed Annuntiationis feſto, etiam ſi infra Quadrageſimam occurrat veſtibus violaceis vti debent. Hæc quæ dicta ſunt, circa veſtes quotidianas obſeruanda ſunt. Quoad cappas verò, quibus Epifcopi in proprijs Eccleſijs vtuntur, id erit obſeruandum, vt regulariter ſint lanæ, & violacæ, & non alterius coloris. In ſolemrioribus tamen feſtis, quæ in rubricis Breuiarij primæ claſſis vocantur, dempto triduo ante Paſcha, poterit Epifcopus vti etiam cappa ex camelotto coloris violacei, nullatenus alterius coloris, quibus quidem cappis pelliculæ albæ circa collum, & pectus de more confutæ ſint, quæ deinde vigilia Pentecoſtes, ſeu pro diuerſitate locorum citiùs, aut tardiùs prout Epifcopo opportunum videbitur, præintimatis etiam Canonicis, qui cappis vtuntur, quo die mutari debeant, remouentur, & loco pellicularum, ſericum rubrum apponitur. Canonici verò regulariter in Eccleſijs, vbi illis vtuntur, eas deponunt, & loco earum aſſumunt cottas ſupra Rocchettum. Cæterùm quod dicitur de huiusmodi Epifcoporum habitu, tam cappa-

rum,

rum, quàm cæterarum vestium, non est intelligendum de Episcopis regularibus, qui non mutant colorem sui habitus, neque induunt Rocchettum, sed in Ecclesia propria vti debent cappa coloris suæ religioni conuenientis, pellibus, seu serico eiusdem coloris suffulta. Excipiuntur ab hac regula clerici regulares, & vti dictum est cap. 1. Canonici regulares, qui Rocchetto vtuntur, & colore violaceo, vt & presbyteris S. Spiritus, & Militiarum S. Ioannis, S. Iacobi, & aliarum. Omnes autem tam sæculares, quàm religiosi Episcopi galero vtuntur à parte exteriori nigro, cui ab interiori sericum coloris viridis suffulciatur, cordulis pariter, & floccis sericeis viridibus ab eo pendentibus. Galeris quoque duplicis formæ habendus est, alter, quo in solemnioribus equitationibus vtuntur, eiusdem formæ (præter colorem) quo Eminentissimi Cardinales Pontificaliter equitantes vti consueuerunt, alter simplicior, vterque ex lana, ac serico viridi exornati. Extra Diocesim, & Ecclesiam suam, Episcopi non vtuntur cappa, præterquam in Romana Curia, cū in diuinis Pontifice Maximo, vel sacro Cardinalium Collegio præsentem assistunt. Dum iter agunt, vtuntur breuioribus vestibus cum manicis sub genu per palmum, vel vltra protensis, coloris temporum diuersitati conuenientis,

nientis, vt supra explicatum fuit, circa collum, verò fasciam sericam coloris nigri, latitudinis duorum palmorum, vel circa, longitudinis ferè ad mensuram vestium pendentium habere consueuerunt. In Diœcesi autem, vel Prouincia, Mozzetta superinduenda est sine prædicta fascia.

QVOMODO SE GERERE DEBEAT
Episcopus, vel Archiepiscopus circa benedictiones, & alia Episcopalia munia in sua Diœcesi, vel Prouincia. Et quid si Legatus Apostolicus, aut Cardinalis non Legatus, vel Nuncius, aut aliquis Prælatus ibidem sit. Cap. IV.

QVando Episcopus ambulat, vel equitat per suã Ciuitatem, vel Diœcesim manu aperta singulis benedicit, & si est Archiepiscopus, Crucem etiam ante se deferri facit. In Ecclesijs verò suæ Diœcesis, vel Prouinciæ etiam exemptis dabit benedictionem solemnem; aliaque omnia ad officium suum pertinentia faciet, prout passim suis locis declarabitur: sed si contingat Cardinalem Legatum de latere esse simul cū Episcopo in eius Diœcesi, vel Archiepiscopo in eius Prouincia, abstinebit Episcopus non solum à benedictionibus solemnibus, sed etiam priuatis; & si erit

Archie-

Archiepiscopus nullatenus permittet ante se deferri Crucem, etiam si ipse Archiepiscopus esset Cardinalis. Quod si esset præsens Cardinalis non Legatus vna cum Episcopo non Cardinali, abstinebit simili modo Episcopus non celebrans ab omnibus benedictionibus, nec Crucem sibi præferri permittet, si erit Archiepiscopus, remittens omnia munia Episcopalia exercēda ipsi Cardinali præsenti: celebrans verò Episcopus debet per aliquem suum cappellanum Cardinali præsenti significare, vt omnia prædicta munia exercere, & benedictiones dare dignetur. Quæ si Cardinalis facere, & exercere ex vrbanitate noluerit; poterit Episcopus celebrans prædicta omnia adimplere. Si verò Episcopus ipse esset etiam S. R. E. Cardinalis, & non celebraret præsente alio Cardinali, debet ipse Cardinalis Episcopus alium Cardinalem præsentem rogare, vt omnes benedictiones thuris, aquæ, & ministrorum faciat, ac in fine populo solemniter benedicat, quæ si Cardinalis præsens facere recusauerit poterit ipse Cardinalis Episcopus prædicta omnia, vel remittere ad celebrantem, vel ipse exercere; dummodo quando in fine populo solemnem benedictionem daturus erit, non stet apud sedem, sed propter reuerentiam Cardinalis præsentis accedat ad altare, & inde populo solemniter benedicat.

B

Si

Si verò ipse Cardinalis Episcopus celebraret præfente alio Cardinali non Legato, omnes benedictiones, & alia munia Episcopalia dabit, & exercet ipse Cardinalis celebrans. Præfente verò, seu adueniente suo Metropolitano, cessabit Episcopus à benedictionibus priuatis. Sed propter aduentum alterius Episcopi non cessabit obire sua munia prædicta; nec relinquet sua insignia, licet in cæteris honorificè eum tractare, & recipere debeat; ac domi ponet eum à dextris, secus extra domum. Si erit præfens Nuncius Apostolicus habens in eo loco facultates Legati de latere, Episcopus ab eisdem abstinere, à quibus illi cauendum esse dictum est præfente Cardinali nõ Legato. Sed si non habeat huiusmodi facultates, sed sit simplex Nuncius, aut Collector generalis, vel etiam si habeat facultates non tamen in ea Ciuitate, vel loco ditioni Episcopali subiecto; Episcopus fungetur officio suo, neque ob eius præfentiam sua munia intermitteret. Vt autem Episcopus commodius sua munia Episcopalia exercere valeat, puta consecrare, ordinare, conficere Oleum sanctum, & similia facere, ex vrbanitate Legatus, seu Cardinalis, Nuncius, aut Metropolitanus in Ciuitate præfentes huiusmodi actibus interuenire nõ curent: ne ob eorum præfentiam, & dignitatem, vel Episcopus à necessarijs functionibus

nibus

nibus Episcopalis abstinere cogatur, vel saltem interposita mora, & maiori cum difficultate actus prædicti executioni demandentur. Gubernatoribus verò Ciuitatum præsentibus, præeminentia semper fit Episcopi, tam intra, quàm extra Ecclesiam. Magistratus verò, & alios magnates; & viros nobiles, & præcipuè Principes magnos, & potentes, Episcopus pro eorum qualitate, & gradu honorabit, non tamen ob eorum præsentiam cessabit vniquam à suo officio; neque ita illis se se submittet, vt qui patris locum tenet, ministri munus subire videatur; sed memor sit dignitatis suæ, quæ tantoperè illi ex Tridentini Concilij grauissimo decreto commendatur.

Si verò Episcopus obuiam iret alicui Cardinali Legato, vel non Legato ad eius Ciuitatem aduenienti, vsque ad portam, vel extra eam, vel etiam si cum eisdem per urbem incederet, induet supra Rocchetuum Mantelletum, & abstinebit à delatione Crucis ante se, si erit Archiepiscopus, ob reuerentiam officij, & dignitatis illius. Et, si erit Cardinalis Legatus, abstinebit etiam ab vsu Mozzettæ. Secus si alicui maximo Principi, aut dignissimo Prælato, vel Nuncio Apostolico obuiam iret, quo casu non mutat habitum. Equorum autem, seu mularum stragulæ, & phaleræ, & ornamenta Episcopo equitante ex panno laneo co-

loris nigri, seu violacei, vt supra, plus, minusue composita erunt, prout ipse Episcopus solemnius, aut simplicius equitabit, nisi paratus Pontificaliter equitabit.

DE OFFICIO MAGISTRORVM Cæremoniarum. Cap. V.

Ntequam cæremoniarum regulæ, & vsus explicentur, de ipsis cæremoniarum magistris, quorum ministerio, & cura omnia Ecclesiastica munia obeunda sunt statuendum est. Curabit ergo Episcopus, vt duo si fieri possit, de gremio suæ Ecclesiæ aspectu, & statura corporis conuenienti, & multò magis scientia, & bonis moribus præditi, experti, & dociles ad huiusmodi onus assumantur, quorum primus vigesimum quintum saltem attingat annum, sitque in presbyterali ordine constitutus, bonis artibus instructus, & si fieri posset, iuris Canonici, vel Theologiæ intelligentiam habeat, diuinorum officiorum, ac rituum Ecclesiasticorum assiduus, & diligens perferutator. Is erit in primis sollicitus circa personam Episcopi, aliarumque personarum dignitate, aut nobilitate præstantium; vt eis præstò sit, si quid petant, aut si qua de re admo-

nendi

nendi erunt; ac nihilominus omnia circumspiciat, singulorum munia perpendat. Quando autem erunt celebranda officia, quæ non ita frequenter occurrunt, & quæ solemniori ritu, apparatuque peragi solent; præsertim quando ad ea accederent magni viri, vt Cardinales, Principes, Duces, & similes, per diem, aut plures dies antea præsens videat, & intelligat, an omnia rectè disposita, & ordinata sint, quæ ad celebrationem spectant; nempè an Ecclesia, altare, abacus, sedes Pontificalis, Canonicorum, Magistratuumque sedilia sint decenter apparata, ornataque; an cætera ad ipsius celebrationis actum necessaria, vt

facræ vestes, paramenta, & vasa, candelabra, cerei, funalia, aliaque vtenfilia sint suo quæque loco præparata, & congruè disposita iuxta normã, & regulas, quæ sequentibus capitulis tradentur: nec grauetur aliquando (cum viderit necessarium) etiam suis manibus adiuuare ministros, cæterosque omnes, quorum opera vti oportebit; præmoneat, atque instruat, quos opus fuerit, exhibitis etiam schedulis: si quid enim erroris accidat, aut incautè fiat, ipsi vni Cæremoniano imputari solet. Alter verò iunior, qui saltem in sacro ordine sit constitutus, præcipuam curam geret circa personam celebrantis, ac ministrorum illius; cumque opus erit aliquos ducere, aut reducere, faciat id modestè, & discretè summissa voce, ac solo nutu, si fieri possit, quæcumque agenda sint, demonstrans; non discurrat velociter, non caput voluat, aut manus iactet indecenter. Caueat demùm, nè in suis actibus affectationis vitio notetur, sed quidquid aget, cum grauitate, & congruenti mora, ac cum decoro corporis gestu, ita peragere curabit, vt cæteris deuotionem, & reuerentiam pariat, ipseque ab omnibus commendari mereatur. Vnus tamen alterius defectum, cum opus erit, modestia, ac silentio corrigere, & supplere studeat. Ambo simul conueniant, antequàm in ipso rei gerendæ

actu

actu sint; præuideant, quæ sint agenda, ac onera inter se partiantur, concordisque sint, ne reprehendi ab alijs iure possint, qui docere, & instruere omnes debent. Satiùs enim est vnum, quàm plures esse, nisi fuerint concordēs. Eorum habitus sit honestus, & clericalis, ipsaque vestis inferior, vbi commodè fieri possit, coloris violacei, super quam, dum diuina officia celebrantur, cottam mundam induent. Ad eorum quoque officium spectabit, præsertim vbi non adest particularis magister chori, curare, vt intra chorum nulla fiant colloquia, nec sint, qui risu, aliove incomposito, seu minùs modesto actu rem diuinam turbent; non qui cum cæterorum scandalo dormiant; litteras, aut alias scripturas legant; sed nec libros, aut ipsum Breuiarium, aut Diurnum in manibus habeant, vt ex illis priuatim horas, aut orationes recitent, sed illas alta voce vnà cum choro dicant, aut cantent, & ad id librum habere permittantur. Ne quis gestum aliquem ab alijs differentem demonstrant, vt cum alij stant, quis sedeat, vel genuflectat, vel è contra; sed detur opera, vt omnes vniformi ritu attentè, deuotè, & reuerenter diuinis mysterijs, atque officijs assistere, eaque toto cordis affectu admirari, & contemplari videantur, ac silentium diligenter seruetur. Quæ

omnia, vt sine contradicitione quietius perficiantur, Episcopi cura erit omnes, tam Canonicos, quàm alios de choro præmonere, vt ipsis Cæremoniarijs in his, quæ ad cultum diuinum spectant, sine contradicitione obediant; nec tantùm eorum verbis acquiescant, sed vt oculos in ipsos conuertentes obseruent; & illicò illius nutu, aut leui aliquo signo, vel intuitu, quod agendum sit significantibus, statim pareant. Alia verò nonnulla, quæ ad ipsum cæremoniarum officiũ spectant, velut thuribulum deferre ad Episcopum, & ad altare ducere, & reducere Diaconum, & Subdiaconũ, aliosque omnes tam maiores, quàm minores ministros, quorum opera in re sacra, aut alibi requiritur, inferius suis quæque locis in operis cursu exponentur. Si Ecclesia sit ampla, & numero clericorum, ac beneficiatorum abundans, possent arbitrio Episcopi, aut iuxta consuetudines Ecclesiarum aliqui ex eiusdem Ecclesiæ gremio subministri adhiberi, qui in aliquibus casibus, tam in Choro, quàm extra ipsos Cæremoniarios adiuuarent; velut indicendo silentium populo, atque occurrendo, quoad valerent, tumultui, & scandælis, quæ fortè in ipsa Ecclesia oriri possent; atque etiam circumspiciendo per totam Ecclesiam, ne quid indecenter fiat; ne uè extinguantur lampades, & cerei; aut ne flamma

ex cereis vltra modum profluat, vel quid inde-
corum super altaria, aut alijs in locis eueniat.
Item viros à mulieribus, cum commodè fieri po-
test, distinguendo, & separando, ordinem sessio-
num inter laicos aduertendo, eosque admonen-
do, quando surgere, sedere, vel genuflectere de-
beant; aliaque huiusmodi præuidendo, & ope-
rando, prout opportunum erit: atque à dictis
duobus Cæremoniarijs, cum opus erit, admone-
buntur, quibus præterea subditi, & obedientes
esse debeant, & vt ab omnibus cognoscantur,
eorumque officium commodiùs, ac maiori cum
auctoritate exercere, & exequi valeant, posset
eis concedi vsus aliquarum ferularum serico, vel
panno tectarum, cum aliquibus ornamentis, aut
insignibus Sancti Patroni, vel Ecclesiæ, vel Epi-
scopi componendarum, quas semper manibus
gestarent. Vt autem ipsi Cæremoniarum Magi-
stri necessarijs rebus pro victu, & vestitu iuxta
eorum statum non indigeant, animumque diuer-
sis curis, & perturbationibus defatigare, & distra-
here non cogantur, sed à cunctis alijs negotijs re-
moti omni studio, & diligentia, ac toto pecto-
re in commissam ipsis curam, & munus suum fa-
cilius incumbere possint, providebit Episcopus,
vt ipsis constituatur aliquod certum, & compe-
tens stipendium; & insuper, vt eis applicentur

emolu-

emolumenta aliqua extraordinaria ; item aliquibus priuilegijs, & prærogatiuis decorentur ; vt promptiori animo suo muneri satisfaciant, ac libros necessarios sibi parare possint ; videlicet, Pontificale, Cæremoniale Romanum, Cæremoniale Episcoporum, librum de myster. Missæ Innocentij Papæ III., Rationale diuinorum officiorum, Io. Stephanum Durantum de ritibus Ecclesiasticis, diuersosque alios auctores de officijs diuinis tam antiquos, quàm recentiores, aliosque plures, quos sibi opportunos iudicabunt ; vt non solum actione, & opere sint parati, sed etiam cum opus fuerit de his, quæ fiunt, rationem reddere, quoad eius fieri possit, valeant.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

Cap. VI.

fficium Sacristæ in singulis Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis pernecessarium est, idcirco in Sacristam eligendus est, qui ad huiusmodi officium fideliter, & strenuè exercendum idoneus, & aptus meritò censerì possit. Assumendus autem est de gremio ipsius Ecclesiæ, vel aliundè, prout magis expedire videbitur, qui in Sacerdotali ordine

ordine sit constitutus, & cui præsto esse debebunt alij clerici coadiutores, plures, vel pauciores pro

Ecclesiæ necessitate, & facultatibus. Eius præcipua cura erit, vt paramenta sacra, vasa, libri, cerei, ornamenta, instrumentaque pro vsu Ecclesiæ, & altarium, ac reliqua præterea supellex Ecclesiastica sana, integra, & munda conferuentur; eaque cum attrita, aut lacera erunt, renouari, appararique procuret. Sed in primis (vbi aliàs talis cura peculiariter non sit commissa alteri) diligentissimè curabit, vt ea, quæ ad sacrosanctæ Eucharistiæ cultum, & honorem spectant, nitidè conferuentur, locusque, seu tabernacu-

lum

lum, vbi custoditur, diligentissimè, & fidei clauibus obseretur; lampades circa illam numquam non ardeant; illaque saltèm semel in hebdomada mutetur, & renouetur; ad infirmos debita cum reuerentia, & honore deferatur. Pariter & circa fontem Baptismalem, & sacri Chrismatis, aliorumque sacrorum Oleorum conseruationem diligentissimam curam adhibebit, iuxta præscriptam sibi ab Episcopo, & alijs, ad quos spectat, normam. Et quod ad sacrum Oleum infirmorum attinet, procuret illud in vase ab alijs separato custodiri, illudque solum ab alijs seiunctum ad vngendos ægrotos deferri. Idem & de sacris Sanctorum Reliquijs dicitur, vt scilicet fideliter, & honorificè asseruentur. Aqua benedicta singulis saltèm hebdomadis renouetur, ac denique vt tota Ecclesia, & singula illius sacella, & altaria semper munda, & nitida sint, nec per incuriam obsordescant. Curabit etiam pro temporum, dierumque festorum, qualitate, vt ea decenter ornentur, prout latiùs infra Cap. de Ecclesiæ ornatu dicetur. Cum Missæ, & cætera diuina officia solemniter celebrãda erũt, siue per Episcopum, siue per alios, ipse peculiarem curam geret, vt altare maius, credentia, tribuna, chorus, & secretarium, vbi Episcopus sacris vestibus paratur, necessarijs rebus, & ornamentis, quæ

in

in eodem Capitulo exprimuntur , instruuntur oportunè , ne eorum aliqua deesse contingat ; in quibus perquirendis , & expectandis indecenter , atque incommodè tempus teratur . Aderit apud altare in cornu Epistolæ , cum oblata erunt offerenda ; & prægustabit de hostia , vino , & aqua , porrigente Diacono . Ad eum etiam spectat , vt per campanarum sonum indicentur horæ Vesperarum , Matutinarum , & Missæ , ac reliquarum horarum Canonicarum ; item cum in Missa maiori eleuatur sanctissimum Sacramentum , vel quando illud ad infirmos deferendum est ; & vt matutino , meridiano , ac vespertino tempore diebus singulis , salutationis Angelicæ signum detur . Demum , vt ab ipsa Sacristia laicorum nimia frequentia , indecentes sermones , iurgia , rixæ , actusque prophani remoueantur diligentiam adhibeat ; vt Sacerdotes Missas celebraturi opportuno tempore , & ordine exeant , pro populi , personarumque concursu . Ad ipsum spectabit elemosynas , quæ pro Missis celebrandis dantur , custodire , & adnotare in libris Sacristiæ , & inter illos , ad quos spectat , distribuere . Habeatur tabella , in qua descriptæ sint Missæ , & Anniuersaria infra annum statutis diebus celebranda , vt omni exacta diligentia benefactorum intentioni satisfiat . Inuigilet idem Sacrista , vt mantilia , pro

mani-

manibus Sacerdotum, qui celebraturi sunt, in promptu habeantur, eaque sint munda, & nitida: omniaque alia prouidere studeat, quæ secundum Ecclesiæ ritum, & consuetudinem prouidenda erunt. Vt verò magis accuratè tam Sacrificia, quàm ipsius adiutores munus suum adimpleant, optimè factum erit, si vnus, vel duo ex Canonicis eis præficiantur singulis annis, vel sæpius, vti plus expedire videbitur, mutandi, vt sic per vices de rebus Ecclesiæ notitiam assequantur.

DE OFFICIO PRESBYTERI ASSISTENTIS
tam in Vesperis, quàm in Missis.
Cap. VII.

Inter omnes Episcopi ministros, qui ei in diuinis assistunt, & seruiunt, primus, & dignior est Presbyter assistens, qui idcirco debet esse dignior ex Presbyteris, tam Canonicis, quàm Dignitatibus, qui in choro cum alijs sedere solent; nec refert, quo nomine nuncupetur, an Archidiaconus, an Archipresbyter; sed attenditur, vt sit dignior omninò ex omnibus, & in Sacerdotio constitutus, atque in Sacerdotalibus officijs expertus; vt dignè, & decenter officium suum exercere valeat, & op-

portunè

portunè Episcopo rem diuinam agenti ministrare possit. Igitur Episcopo officium in Vesperis facturo ipse simul cum alijs Canonicis capiet paramenta; videlicet, amictum super Rocchetto, aut cotta, & super eo pluuiale tempori congruum, sine tamen formalio ad pectus; & cum Episcopus paratus erit sacris paramentis, ipse imponet ei anulum. Cum verò Episcopus primam Antiphonam erit intonaturus, ipse librum supra caput sustinere debet, quem ministri aliàs de libro, & candela seruientes adiuuabunt.

Intonata ergo prima Antiphona, eaque per chorum completa, incæptoque primo Psalmo, sede-

bit

bit in aliquo scabello, vel sede prope Episcopum, ante ipsius faciem à dextris, vel à sinistris, prout loci situs patietur; regulariter tamen à dextris, dummodo nec altari, neque Episcopo renes directè vertat, sed maneat semiuersus. Tertiam Antiphonam ipse Presbyter assistens stans in eodem loco, ac præintonante sibi illam Subdiacono, vel alio ministro, intonabit voce intelligibili. Cum Episcopus erit intonaturus Hymnum, eodem modo librum sustinebit, prout de prima Antiphona dictum est: quo intonato, redibit ad locum suum, stans ibi vsque ad finem Hymni. Idem faciet, cum Episcopus intonabit Antiphonam ad Magnificat; qua intonata, & Episcopo sedente, capiet nauiculam incensi de manu Acolyti, illamque cum cochleari prius deosculato, ac manu quoque illius osculata, porriget Episcopo, vt ex ea imponat incensum in thuribulum more solito dicens. **[Benedicite Pater Reuerendissime.]** Quo facto, reddet nauiculam Acolyto, & expectabit stans, quousque inchoetur Magnificat; quo Cantico incæpto, sequetur Episcopum ad altare euntem, vbi postquam ille osculatus fuerit altare, offeret ei thuribulum ab Acolyto acceptum, cuius catenularum summitatem ipse manu dextera tenens, eamque deosculans, ad sinistram Episcopi porriget; thuribulum

verò

verò, quod ipse manu sinistra sustinet, in dextera Episcopi collocat, quam deosculatur; & dum Episcopus thurificat altare, eleuat illi partem dexteram pluuialis, ne eum thurificantem impediatur: ac finita thurificatione, stans in cornu Epistolæ recipit thuribulum de manu Episcopi, osculando prius eius manum dexteram, illudque Acolyto dat. Cum Episcopus redierit ad sedem suam, tunc ipse stans ante infimum gradum solij Episcopalis recipit thuribulum de manu Acolyti, & thurificat triplici ductu Episcopum stantem cum mitra, cui Episcopus benedicit, ac rursus deposito thuribulo in manu Acolyti, ipse accedit ad sedem suæ assistentiæ, & ibi stans thurificatur à Subdiacono, vel, eo deficiente, ab Acolyto duplici ductu thuribuli. Cum Episcopus cantaturus est orationem, accedit, & sustinet librum, vt aliàs, deinde reuertitur ad locum suum.

Cum verò Missa solemnus ab Episcopo erit celebranda, eius præcipua cura erit, totam Missam præuidisse, omnesque cæremonias, & actus, quos Episcopus facturus est, obseruasse, ac signacula in libro Missali, in quo lecturus est Episcopus, locis congruis disposuisse; vt præsto illi esse possit, suggerendo illi submissa voce, vel modestè nutu indicando, si in aliquo fortè, vel memoriæ lapsu, vel alia de causa deficeret, aut titubaret, præfer-

C

tim

tim apud altare, dum sacrosancta myſteria peragit. Igitur ipſa die, qua Miſſa celebranda erit, cotta, vel habitu ſuo Canonicali indutus poſtquam Episcopum ad Eccleſiam venientem comitatus fuerit, opportunè aderit apud eum in ſecretario: & incepta hora Tertia, atque incipiente Episcopo legere Pſalmos. [Quam dilecta &c.] cum alijs ſequentibus, ipſe ad eius ſiniſtram ſtans alternatim respondebit, duobus quoque Diaconis aſſiſtentibus pariter cum ipſo respondentibus; & circa finem Tertiæ induet ſe amictu ſuper Rocchetto, aut cotta, & ſuper eo pluuiali, & ſic paratus ſuſtinebit librum ſupra caput, cum Episcopus cantabit orationem Tertiæ: & lauante Episcopo manus, porriget ei mantile ad tergendum. Episcopo omnibus ſacris paramentis induto, ac ſedente, imponet anulum Pontificalem in digitum anularem dexteræ manus, illius anulo, & manu prius deoſculatis; mox nauiculam incenſi cum cochleari eidem miniſtret, vt imponat thus in thuribulum, antequàm à ſecretario diſcedat. Cum autem Episcopus procedit verſus altare, ipſe ante illum incedit ad dexteram Diaconi Euangelium cantaturi, & cum Episcopus ante infimum gradus altaris, facta Cruci reuerentia, incipit confeſſionem, ipſe ad eius dexteram ſtans respondebit ſimul cum Diacono ſtante à

ſiniſtris

sinistris, & cum dicet in confessione [Tibi Pater, & Te Pater] profundè versus Episcopum caput inclinabit.

Finita confessione, & osculato per Episcopum altari, dum Subdiaconus in cornu Euangelij porrigit librum Euangeliorum osculandum Episcopo, ipse adiuuat, manum ad librum apponendo, deinde retrahit se extra cornu Euangelij, dum Episcopus thurificat altare: & redeunte Episcopo ad sedem suam, ipse eum sequitur; & apud eum stat. Cum Episcopus, lecto Introitu Missæ, dicit [Kyrie eleison] ipse simul cum eo, ac duobus Diaconis assistentibus idem dicit; sedente verò

Episcopo, & ipse sedet super scabellum, seu sedem à dexteris, vel à sinistris, prout supra de Vesperis dictum fuit. Si verò fortè Episcopus celebrans non in sede propria, sed in faldistorio sederet, tunc ipse Presbyter assistens sedebit in aliquo scamno prope altare versus cornu Epistolæ simul cum Diacono, & Subdiacono; sustinebit deinde librum supra caput, cum ex eo Episcopus erit decantaturus Orationem, Gloria in excelsis, & Credo, quæ cum eo, & duobus Diaconis assistentibus submissa voce profequitur. Adiuuabit eodem modo, prout de prima lotionem dictum est, ad lotionem manuum, quoties opus erit in Missa, quod est, post offertorium, post oblationem, & post communionem. Si sermo habebitur per Episcopum, ipse sedebit à dexteris Episcopi cum Diacono, si Episcopus erit in faldistorio ante altare; si verò habebit sermonem in propria sede, sedebit in scabello, vel sede suæ assistentiæ; & finito sermone, ac confessione per Diaconum decantata, ipse Indulgentias pronuntiabit in forma, prout suo loco dicendum erit. Si verò sermo habendus erit per ipsum Presbyterum assistentem, vel per aliquem Canonicum, qui eo casu seruire debet Episcopo, in officio Presbyteri assistentis cum pluviali, etiamsi non sit ex antiquioribus, & dignioribus Canonicis, finito Euangelio, accedet

ad

ad osculum manus Episcopi, & profundè inclinatus ab eo petet benedictionem; & sic paratus ascendet ambonem, siue pulpitem, & sermonem habebit; ac finita confessione per Diaconum, ipse in eodem pulpito adhuc stans publicabit Indulgentias in forma. Lecto per Episcopum offertorio, ac lotis manibus, ipse portabit librum cum puluino ad altare, comitante Cæremoniario; vel præmittet ministrum de eo seruientem, vt ipse præsto sit ad lotionem manuum Episcopi. Cum Episcopus reuertitur ad altare, ipse à sinistris, illum gradus altaris ascendentem adiuuat; & cum erit apud altare, accuratè, & opportunè demonstrabit Episcopo omnia, & singula, quæ ex libro erunt legenda, ea digito indicanda. Dum autem Episcopus oblata, & altare thurificabit, ipse sumpto libro Missali cum puluino, retrahit se extra cornu Euangelij, ne thurificationem impediat; & finita thurificatione altaris, reponet librum cum puluino super eo, ostendens ex illo, quæ successiue erunt dicenda, ac dicet simul cum Episcopo [Sanctus &c.] nec genuflectet, nisi cum eleuatur Sacramentum, & cum Episcopus ipse genuflectit. Dicit [Agnus Dei &c.] cum Episcopo celebrante, & Diacono; quo dicto, locum permutat cum Diacono: ipse enim accedit ad dexterum, Diaconus verò ad sinistrum latus Epi-

scopi, cui relinquit curam libri. Ipse verò Presbyter assistens dicta per celebrantem Oratione [Domine Iesu Christe, qui dixisti &c.] genuflectit, & statim surgit osculando altare simul cum celebrante, qui sinistram genam suam cum sinistra ipsius Presbyteri assistentis iungens dat ei pacem dicens [Pax tecum] cui ipse respondet: [Et cum spiritu tuo.] Et iterum ante Sacramentum genuflectens, & statim surgens recedit cum Cæremoniaro ad pacem dandam in choro, iuxta ordinem in suo particulari capitulo descriptum. Aduertat autem, ne cuiquam Canonico, neque alteri, etiam Principi, quantumlibet magno, priusquam ei pacem det, ullam reuerentiam faciat, sed solum post datam ei pacem, quæ reuerentia solis Canonicis, Magistratui, & Principibus conuenit, quando assistens, qui pacem defert, est Canonicus. Dum autem eundo, & redeundo ad chorum transit ante Episcopum, vel altare, seruabit debitas reuerentias, vel genuflexiones, prout ei à Cæremoniaro mōstrabitur, ac prout latius in cap. de reuerentijs, exprimitur. Data pace, quibus per ipsum danda est, dat eā vltimo loco Cæremoniaro, qui eum duxit; & redit ad altare, vbi transfert librum à cornu Euangelij ad cornu Epistolæ; nisi iam trāsatus esset à Diacono; & adiuuat lotionē manuum Episcopi, vt alias; deinde

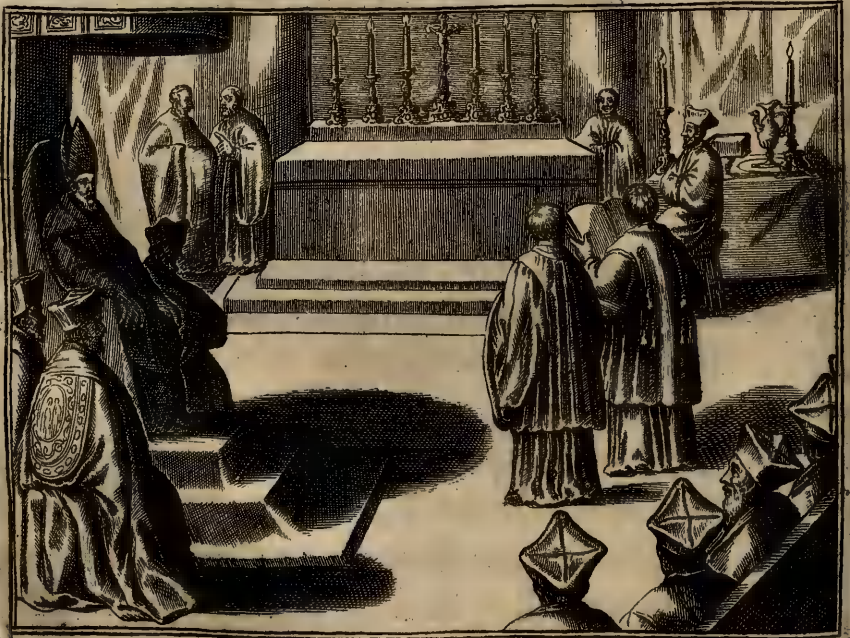
redit

redit ad librum ostendens Episcopo cætera, quæ
superfunt. Et data benedictione, si Indulgentiæ
non fuerint publicatæ, quod contingit, quando
non fuit habitus sermo, eas tunc petita prius li-
centia ab Episcopo publicat in forma. Episcopo
verò non celebrante, sed Vesperis, aut Missæ so-
lemni per alterum cantatæ præsentem, tunc Pres-
byter Canonicus dignior post Dignitates assistat
prout & duo Canonici Diaconi, sed in habitu
Canonicali sine paramentis, cuius officium tunc
erit ministrare Episcopo nauiculam incensi, quo-
ties benedicendum, & in thuribulo ponendum,
erit; & eundem Episcopum thurificandi post E-
uangelium, & post oblata, & si est paratus cum
mitra, etiã in initio Missæ, & post [Agnus Dei]
accipere pacem, eãque deferre Episcopo, qui sta-
tim eam dat duobus Diaconis assistentibus, ipse
verò reuersus ad sedem suam, illam dabit Subdia-
cono, qui eam cæteris det, nisi celebraret aliquis
Prælatum, qui haberet proprium assistentem,
quem tali casu conuenit pacem accipere à Cano-
nico Presbytero assistente, & distribuere cæteris:
& habebit locum idem Presbyter assistens prope
sedem Episcopi in scabello, vt aliàs, vsque dum in-
choatur præfatio, nisi dum fiunt circuli, ad quos
ipse accedit cum alijs, & dum habetur sermo, quo
tempore accedit cum alijs ad locum suum.

DE ASSISTENTIA DVORVM CANONICORVM in habitu Diaconali Episcopo celebrante, vel, eo non celebrante, in habitu ordinario. Cap. VIII.

Episcopo, siue ipse Missam celebret, vel ad Vesperas officium faciat, vel si illis tantummodo sit præsens, conuenit duos assistere Canonicos, qui, si in Ecclesia sint distincti ordines, seu præbendæ Presbyterales, & Diaconales, erunt duo primi Canonici, ex ordine Diaconali. Quòd si fortè in aliqua Ecclesia, nec Dignitates, neque ordines distincti

essent

essent, tunc erunt duo primi Canonici, vel Dignitates immediatè sedentes post primam Dignitatem, vel primum Canonicum.

Hi autem, si Episcopus celebret, aut officium faciat, induti esse debent habitu Diaconali, hoc est, dalmatica supra Rocchettum, si eius vsu habent; sin minus, super cottam, & amictum; ac sedente Episcopo in sua cathedra Episcopali, ipsi sedent hinc indè super scabellis nudis; ac procedente Episcopo à secretario ad altare, & ab altari ad sedem, & rursus à sede ad altare, ipsum medium facientes, ac fimbrias anteriores pluuiialis hinc indè subleuantes, quando eo vtitur, & si opus erit, eius brachia sustentantes, deducunt; videlicet senior, seu dignior illorum à dexteris, alter à sinistris, capitibus detectis: & debent Episcopo solemniter celebranti assistere ultra alios duos, qui seruiunt illi in officio Diaconi, & Subdiaconi pro Euangelio, & Epistola cantandis, de quorum officio, & habitu paulò post dicetur in sequentibus capitulis. Quod intelligendum est, quando Episcopus celebrans sedet in sua sede, & solio Episcopali; secus si sederet in faldistorio, quia tunc non requiritur alia assistentia, nisi Presbyteri assistentis, & prædictorum Diaconi, & Subdiaconi, ad Euangelium, & Epistolam in Missa seruientium, qui eo casu suppleant apud Episco-

pum

pum loco illorum , imponendo , & auferendo illi mitram , & chirothecas , aliaque omnia faciendo , qui ipsi duo Diaconi assistentes , cum Episcopus residet in sede sua Pontificali , facere solent , prout statim inferius dicetur . Officium ergo prædictorum Diaconorum assistentium est ; vt cum Episcopus in Vesperis genuflectit ante altare super faldistorio , ipsi aptent hinc indè decenter latera pluuiialis super eo ; & iunior ex eis ; qui assistit ei à sinistris , aufert illi mitram , quam dat ad manus ministri de ea seruiantis ; alter verò à dexteris aufert ei biretum complanando capillos leniter . Cum verò Episcopo mitra imponitur , Diaconus assistens à dexteris imposito bireto , illā imponet , altero à sinistris adiuuante , & vittas à tergo Episcopi aptante ; & semper quoties Episcopus apud sedem suam eleuat manum dexteram , signando se , aut alios signo Crucis ; velut , cum benedicit thus ; cum benedicit Presbyterum assistentem , qui eum thurificauit , vel aliàs quoties personas , aut res aliquas benedicit , siue pectus percutiendo , aut alia de causa , toties Diaconus à dexteris parum eleuat pluuiiale à latere suo . Cum autem eleuat ambas manus , & quando est lecturus aliquid ex libro , seu daturus benedictionem solemnem , Diaconi assistentes hinc , inde eleuant fimbrias pluuiialis , & cum Episcopus can-

tat ,

tat, vel legit aliquid ex libro, ipsi Diaconi assistentes hinc, inde apponunt manus super librum, & primus voluit folium, alter digito indicat textum, qui legi debet; sed celebranti Missam, quia non habet pluuiale, sed planetam, non est necessarium fimbrias eleuare, sed ei seruiunt in cæteris rebus necessarijs, & specialiter in ponendo, & auferendo mitram, quod sæpius accidit. Videlicet primò, cum peruenerit ante altare genuflexus; secundò, post thurificationem altaris in principio Missæ, cum ipse thurificatur; tertio, cum dicit Introitum, & [Kyrie eleison.] cum dicit [Gloria in excelsis Deo.] cum dicit orationes; quarto, ad Euangelium, idest, statim data benedictione Diacono; quinto, statim finita confessione per Diaconum post sermonem, (vbi sermo habetur) pro absolutione danda; sexto, ad offertorium; septimò, cum post offertorium ad altaris gradus peruenerit: sed hoc casu Diaconus Euangelium cantans aufert ei mitram: & regulariter cum Episcopus est apud altare, seruiet ei Diaconus Euangelij, cum verò est apud sedem, seruiunt ipsi assistentes, nisi vbi necessitas aliud suadet; vt, post thurificationes altaris: quia tunc primus Diaconus assistens imponit ei biretum, & mitram, cum Diaconus Euangelij tunc sit impeditus cum thuribulo, quod de manibus Episcopi accepit, vt eum

thuri-

thurificet. Regulare enim est tam in Missis, quàm in Vesperis, quòd existente Episcopo apud sedem suam, sedenti semper aufertur, & imponitur mitra, secùs quando genuflectit, pro oratione facienda; quia tunc stanti aufertur, & imponitur, & genuflexo aufertur, & quando est apud altare in Missa, stanti imponitur. Hoc etiam obseruent ipsi assistentes, vt cum vnus ex eis surgit facturum aliquod ministerium ad rem diuinam spectans, pariter, & alij coassistentes surgunt, cum autem sessuri sunt, nutu capitis se inuicem ad sedendum inuitant. Hæc, quæ diximus, obseruanda sunt celebrante Episcopo solemniter. Si verò non celebret, sed officio diuino intersit, præfati assistentes Diaconi erunt apud Episcopum in habitu Canonicali, & omnia facient, & obseruabunt secundum regulas supradictas. Sciendum autem est quod huiusmodi assistentia facienda est tantummodò Episcopo loci ordinario, & nulli alteri, etiam si sit Legatus, qui in sede Episcopi sederet.

DE OFFICIO DIACONI IN MISSA SOLEMNI, Episcopo, vel alio celebrante. Cap. IX.

Diaconus, qui Euangelium cantaturus est, Episcopo solemniter Missam celebrante, debent simul cum alijs Canonicis Episcopum ad Ecclesiam comitari; nam & ipse ex Canonicis Diaconis esse debet, nec refert an sit de antiquioribus, necnè, cum tale onus inter ipsos per vices, vel aliàs arbitrio Episcopi, vel iuxta consuetudinem Ecclesiæ distribuendum sit, & dum alij Canonici accipiunt paramenta, ipse quoque eodem loco accipiet sua, al quo ex clericis Ecclesiæ adiuuante, & primo accipiet amictum, quem in medio osculabitur, qui Crucis figura carere non debet; eumque sibi aptabit Circa collum, itaut collaria tegat; mox albam, & cingulum accipit, succinctus albam sibi circumcirca aptari faciat, vt æqualiter fluat; tum stolam prius in medio, vbi Crux est, deosculatam super humerum suum sinistrum imponet, & sub suo brachio dextro firmiter alligari faciet; demum accipiet dalmaticam, nisi essent tempora, quibus ipse, & Subdiaconus planetis plicatis vti debent, vt in cap. de Dominicis Auentus, & de feria quarta Cinerum. explicatur; ma-

nipulum

nipulum verò non hic, sed postea accipiet. Qui sic paratus, simul cum Subdiacono, postquam Episcopus lauerit manus, stabit ad eius dexteram, & simul cum Subdiacono stante ad sinistram capiet paramenta Episcopi de manibus Acolytorum, eo suo ordine ferentium; illisque induet Episcopum modo, & ordine in cap. de Missa, solemnè Episcopo celebrante. latè, & distinctè expositis. Episcopo parato, accipiet suum manipulum; & cum Episcopus procedet ad altare, ipse immediatè ibit ante illum ad sinistram Presbyteri assistentis. Faciet deinde confessionem cum Episcopo ante altare stans ad eius sinistram, & cum dicit [Tibi Pater, & Te Pater,] conuersus ad Episcopum profundè se inclinat. Postquam Episcopus osculatus fuerit librum Euangeliorum super altare, porriget illi nauiculam incensi, cochleari prius, & manu Episcopi osculatis: & imposito thure in thuribulum, redit nauiculam Acolyto, à quo accipit thuribulum, quod Episcopo porrigit summitatem catenularum ponens in manu sinistra ipsius Episcopi, thuribulum verò in dextera cum debitis osculationibus: & dum Episcopus thurificat altare, ipse brachium eius sustentat; quo thurificato, recipit thuribulum de manu Episcopi, cum osculo manus, & catenularum, & thurificat Episcopum in cornu Epistolæ

stantem

stantem triplici ductu, ante, & post thurificationem profundè inclinans, ac redit thuribulum, Acolyto;

Recedente Episcopo ab altari ipse sibi remanet cum Subdiacono, & dicente [Kyrie eleison] Episcopo, ipsi idem dicunt inter se stantes in eodem loco versus altare; sedente postea Episcopo, & ipsi sedent in scamno aliquo parato in cornu Epistolę altaris. Et cum Episcopus intonauerit canticum [Gloria in excelsis &c.] vnà cum Subdiacono, illud vsque ad finem prosequitur. Cantata per Subdiaconum Epistola, cum per chorum cantatur vltimus versus Gradualis, siue Tractus, aut

Sequen-

Sequentiæ, seu ante Alleluia, aut etiam citius, prout distantia altaris exquiret, portabit ante pectus ad altare (debitas faciendo reuerentias) librum Euangeliorum clausum, collocans illum in medio altaris. Deinde accedit ad Episcopum cum debitis reuerentijs, illiusque manum osculatur; mox redibit ad altare, & genuflexus super infimo eius gradu in medio, dicit secretè [Munda cor meum &c.] tum surgens resumit librum de altari, & rediens ad Episcopum inclinatus petit ab eo benedictionem dicens [Iube Domine benedicere] Et habita benedictione, accedit ad Euangelium cantandum, portans, vt supra, ante pectus librum Euangeliorum clausum, & incedens vltimo loco post omnes suos comministros, cum erit in loco, vbi solet Euangelium cantari, ponit librum apertum in manibus Subdiaconi, vel in legili, aut aliàs iuxta consuetudinem Ecclesiæ, vt in dicto cap. de Missa solemni; & iunctis manibus ante pectus dicit cantando [Dominus vobiscum.] Et cum dicit [Initium, vel, Sequentia sancti Euangelij &c.] signat pollice dexteræ manus initium Euangelij, ac se ipsum in fronte, ore, & pectore, & dum respondetur à choro [Gloria tibi Domine] accipit thuribulum de manu Acolyti, siue Cæremoniarij, & librum triplici ductu thurificat, primò in medio,

medio, tum à parte dextera libri, mox à sinistra;
 & reddit thuribulum Cæremoniario, ac manibus
 iunctis, incipit Euangelium,

Quo finito, factis debitis reuerentijs, reuertitur
 ad altare, ad locum suum; sed si Episcopus
 esset apud faldistorium, ipse eum stantem, lecto
 Euangelio, triplici ductu thurificare debet; si ve-
 rò Episcopus est in sede sua, id spectat ad Presby-
 terum assistentem. Si fiet sermo per Episcopum
 sedentem in faldistorio apud altare, statim finito
 sermone ipse stans ad eius sinistram modicum
 inclinatus recitabit confessionem in tono, prout
 infra in fine huius voluminis, & cum in ea dicit

D

Et

[Et tibi Pater.] profundius inclinabit, sic etiam in fine cum dicit [Et te Pater.] Idem faciet, si sermo per alium habeatur; sed quia tunc Episcopus sedet in suo folio, ipse stans apud infimum gradum solij faciet confessionem eodem tono, & modo, vt supra. Cum Episcopus incæperit cantando Symbolum [Credo in vnum Deum &c.] Ipse cum Subdiacono illud submissa voce profectetur apud altare; ita tamen, vt non præire, sed subsequi debeant Episcopum; & cum à choro recitatus fuerit versiculus. [Et incarnatus est.] vsque ad finem, ad quem ipse, sicut alij Canonici, profundè se inclinat, accedit ad abacum, & capit bursam cum corporalibus, quam ad oculos vsque eleuatam ambabus manibus portat ad altare, incedens solus, graui, & decoro incessu, & solitas reuerentias Episcopo, & altari faciens; ibi extrahit ex bursa corporale, quod explicat, & extendit in medio altaris collocans à parte Euangelij bursam, ita vt altare non impediat, & redit ad locum suum, & ibi sedet. Finito Symbolo, si Episcopus sedebit in salsistorio, aufert ei mitram; & lecto per eum offertorio, imponit eidem mitram pretiosam, & simul cum Subdiacono aufert anulum, & chirothecas. Quòd si Episcopus erit in sede sua Episcopali, Diaconi assistentes auferent, & imponent ei mitram, & auferent chiro-

thecas

thecas. Redeuntem Episcopum ad altare, & gradus altaris ascendentem ipse à dexteris adiuuat, mox vt Episcopus peruenit ad medium altaris, Diaconus accedit ad cornu Epistolæ, & accepta vna ex duabus hostijs, quas inuenit à Sacrista in patena paratas, cum illa tangit alteram, & patenam, & calicem circum circa intus, & foris, & dat illam prægustandam eidem Sacristæ. Idem similiter facit de vino, & aqua, modicum de illis effundens in pateram ad id paratam. Tunc porrigit Episcopo patenam cum altera hostia pro sacrificio offerendo. Dum Episcopus dicit [Suscipe sancte Pater &c.] Diaconus ex ampullis mittit in calicem, quem prius purificatorio absterfit, vinum pro consecratione, & post admistas illi per Subdiaconum paucas aquæ tunc per Episcopum benedictæ guttas, offert calicem Episcopo, cum quo tangens, & ipse calicem dicit [Offerimus tibi Domine &c.] & posito per Episcopum calice super corporale, ipse illum palla cooperit, & accedente thuriferario, ministrat Episcopo nauiculam, & mox ponit in eius manibus, vt supra dictum est, thuribulum, vt thurificet oblata, & altare, quem adiuuat supponendo sinistram brachio illius, & retrahendo dalmaticam, dexteram verò ad pedem calicis ponendo, ne, dum Episcopus oblata thurificat, thuribulo tactus è loco re-

moueat, vel aliquid ex illo effluat: & cum thurificanda erit Crux altaris, ipse opportunè calicem è medio remouebit, & Cruce thurificata, in eundem locum illum reponet. Finita thurificatione altaris, accipiet thuribulum de manu Episcopi, cum deosculacionibus, & eum stantem in cornu Epistolæ triplici ductu thurificat; mox accedit ad thurificandum Dignitates, & Canonicos, & alios de choro ordine in cap. de modo, & ordine imponendi thus in thuribulum &c. descripto. Quo factò, dat thuribulum Acolyto, vel Cæremoniario, à quo & ipse stans post Celebrantem inter duos Diaconos assistentes thurificatur. Finita præfatione accedit ad dexteram Episcopi dicens cum eo [Sanctus, Sanctus &c.], & statim redit ad locum prædictum post Celebrantem; & cum celebrans incipit verba Canonis, videlicet [Te igitur &c.] attentè aduertat, vt opportunè partem dalmaticæ ad brachium illius subleuet, & discooperiat, & cooperiat calicem, quoties opus fuerit, prout in Rubricis Missalis explicatur; & cum Celebrans eleuat Hostiam, ipse genuflectit ad eius dexteram, & sinistra eleuat aliquantulum posteriorem partem planetæ. Reposita hostia super corporale, surgit, detegit calicem, & statim genuflectit, & iterum subleuat planetam, dum Celebrans calicem eleuat, quem

re-
po-

Ordo S. Philippi. P.

repositum super altare palla cōoperit, genuflectit, & redit ad locum suum post Celebrantem, aduertens, dum Celebrans signat super hostiam, & calicem, vt partem dalmaticæ circa brachium eius semper aliquantulum sustineat, & cum dicit ea verba Canonis, videlicet [**B**enedicis, & præstas nobis &c.] ipse accedens detegit calicem; & quoties calicem detegit, toties genuflectit, adorans Sacramētum prius, & post. Cum Celebrans signat dicens [**P**er ipsum, & cum ipso &c.] retinebit duobus digitis dexteræ manus pedem calicis, & reposita hostia super corporale, tegit calicem palla, & redit ad locum suū. Circa finem [**P**ater

D 3

noster

noster,] videlicet dum Celebrans dicit [Et dimitte nobis &c.] ascendit ad cornu Epistolæ, & accipit patenam de manu Subdiaconi cū purificatorio deterfam, osculatamq; ab ipso, videlicet dū dicit verba Canonis [Libera nos &c.] ponit eā in manu dextera ipsius Celebrantis, quā similiter osculatur; & cum Episcopus supponit patenam hostiæ, ipse detegit calicem, ac posita per Celebrantem particula hostiæ in calicem, illum tegit, & cum Celebrante dicit: [Agnus Dei &c.] & supplet loco assistentis Presbyteri ad librum, donec ille redeat ab osculo pacis, infunditque vinum in calicem pro purificatione Celebrantis.

Oli. de St. Filippo. F.

Si facienda erit communio generalis, postquam Episcopus celebrans se, & Diaconum, & Subdiaconum communicauerit ante purificationem, & antequam digitos abluat, ipse Diaconus stans in cornu Epistolæ inclinatus confessionem alta voce cantabit, aliaque faciet, prout in die Paschæ dicitur. Aduertendum autem est, quòd etiamsi non fiat communio generalis, semper à Diacono, & Subdiacono (nisi sint Sacerdotes, & velint celebrare) accipienda est communio ab Episcopo celebrante, à quo, & immediatè osculum pacis accipere debent, vt dicitur in cap. de Missa solemni in die Paschæ Episcopo celebrante. & in cap. de ordine dandi pacem. Postquam Celebrans digitos abluerit, Diaconus translato libro cum puluino ad cornu Epistolæ, imponit mitram pretiosam in capite Episcopi, qui abluit manus, mox eidem mitram aufert, & vadit post eum; & dicto post vltimam orationem [Dominus vobiscum &c.] ipse stans conuersus ad populum, siue ad altare, quemadmodum Episcopus, cantat [Ite missa est.] in tono competenti, vel [Benedicamus Domino.] prout tempus exigit. Et, si Celebrans est daturus benedictionem, imponit eius capiti mitram pretiosam, nisi sit Archiepiscopus, qui sine mitra propter reuerentiam Crucis benedicit. Si Celebrans sit Archiepiscopus, & cum

D

4

pallio

pallio celebrauerit, data benedictione, & publicata Indulgentia, Diaconus extrahit illi pallium, & super altare illud deponit; denique comitatur Episcopum, donec illum exuat facris paramentis, quo exuto, etiam ipse sua deponit, & recedit in pace. Si celebratur pro Defunctis, obseruabit quæ in Missali de Missa Defunctorum dicuntur. In Collegiatis, vel absente Episcopo, & in Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ, ac ferijs seruabit, quæ de ijs in proprijs capp. & in Rubricis Missalis Romani dicuntur.

DE OFFICIO SUBDIACONI IN eadem Missa Pontificali solemn.

Cap. X.

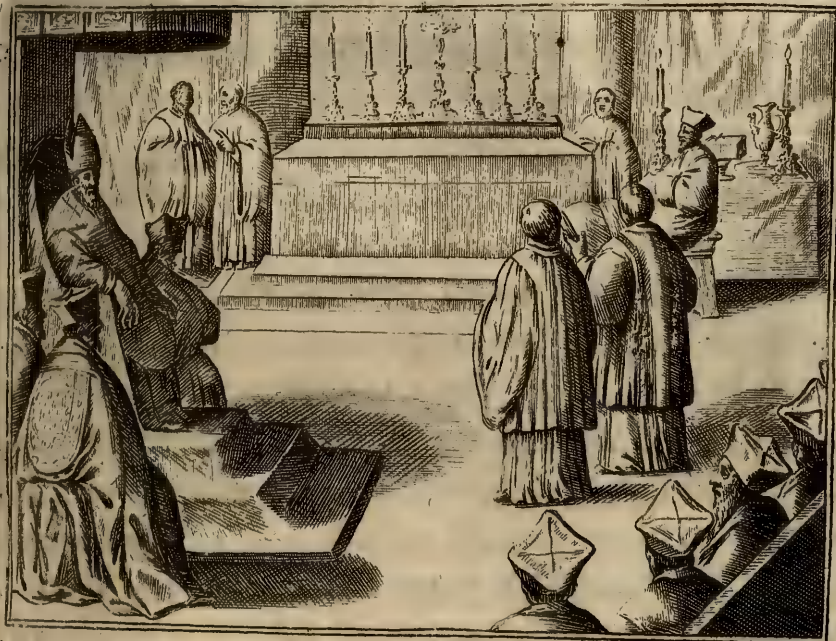
Eodem tempore, eodemque loco, & modo, prout de Diacono dictum est, Subdiaconus, qui, & ipse de numero Canonicorum erit, & (si inter Canonicos distinctus erit ordo Subdiaconalis) antiquior, seu dignior ex eodem ordine comitabitur Episcopum ad Ecclesiam procedentem, & accipiet paramenta sibi conuenientia, quæ eadem ferè sunt, quæ supe-

rius

rius Diacono conueniunt, excepta stola, qua Subdiaconus non utitur, accipiet autem super alba tunicellam, quæ eiusdem formæ est, cuius est dalmatica Diaconi, nisi quòd strictiores, longioresque aliquantulum manicas habet. Episcopo incipiente legere Psalmos [Quàm dilecta &c.] affert illi caligas, & sandalia ex credentia sumpta, quæ portat super bacili, vel super velo, alio velo sericeo cooperta, ambabus manibus ad oculos vsque eleuatis, & adiuuantibus duobus familiaribus Episcopi, induit primò tibiam, & pedem dexterum Episcopi, mox sinistram genuflexus sub cappa illius; & cum tempus erit, simul cum Diacono adiuuabit Episcopum, dum cæteris paramentis sacris induitur: quod munus licet ad Diaconum præcipuè spectet, Subdiaconus coadiuuat tamen, ubi opus est, ut infra in cap. de Missa. latius explicatur. Et postquam Episcopus fuerit paratus, ipse accipiet manipulum, & procedente Episcopo ad altare immediate ibi post Crucem librum Euangeliorum clausum ante pectus portans, in quo inclusus erit manipulus Episcopi; & facienti Episcopo confessionem, ipse parum retrò stans apud Diaconum respondet simul cum Presbytero assistente, & Diacono, & interim deponit dictum librum Euangeliorum in manibus Cæremoniarij, & cum

Epi-

Episcopus dicit [Indulgentiam &c.] accipiet ex dicto libro manipulum , illumque à latere osculatur, & Episcopo, vbi est signum Crucis osculandū porrigit à sinistris mox illum apponit sinistro brachio Episcopi, & manum Episcopi osculatur, & eidem, cum supremum altaris gradum ascenderit, adiuuante Presbytero assistente porrigit osculandum dictum librum Euangeliorum apertum, vbi est principium Euangelij illius Missæ: stans in cornu Euangelij à sinistris Episcopi ab ea parte adiuuat illum, altare thurificantem, sicut Diaconus à dexteris. Redeunte autem Episcopo ad suam sedem, ipse remanet cum Diacono Euangelij apud altare. Et cum Episcopus dicit: [Kyrie eleison, Gloria in Excelsis, & Credo in vnum Deum] ipse in eodē loco ea dicit cum Diacono; quando sedendum est, sedet cum eodem. In fine orationis, seu Orationum cum Episcopus dicit [Per Dominum nostrum Iesum Christum &c.] accipiens librum Epistolarum, & factis reuerentijs altari, & Episcopo, comitante Cæremoniario, Episcopo sedente cum mitra, librum tenens, incipit alta voce cantare Epistolam in loco consueto.

Qua finita accedit ad Episcopum, cui profundè inclinatus librum super eius genibus ponit, & osculatur illius manum super libro positam. Accedit deinde cum Diacono ad lectionem Euangelij procedens manibus iunctis immediatè ante illum; & illi legenti Euangelium tenet ambabus manibus librum apertum ante pectus, vel legile manibus tenet, aut adhæret Diacono, si in ambone, aut pulpito Euangelium legatur, vt in cap. de Missa solemni. latiùs explicatur: & si fortè Diaconus proferendo aliqua verba Euangelij inclinaret se, aut genuflecteret, librum, vel legile tenens, ipse nullatenus mouetur, cum repræsentet

legile

legile immobile. Finito Euangelio tenens adhuc librum apertum nulla facta reuerentia, illum sic apertum offert Episcopo osculandum in loco, vbi est principium Euangelij cantati; quo osculato, & clauso libro, facit Episcopo reuerentiam, & reuertitur ad altare. Postquàm Episcopus lauit manus post offertorium, ipse accedit ad abacum, & extenso sibi, adiuuantibus Acolytis, circa humeros velo sericeo, quo calix, patena, & alia super dicta mensa cooperiebantur, ita vt à latere dextero longiùs pendeat, accipit manu sinistra calicem cum patena, & hostijs palla tectis, eaque omnia longiori illa parte veli cooperit, altera manu super ea apposita cautè aduertens, ne aliquid fortè decidat, & accedit ad cornu Epistolæ altaris eodem tempore, quo Episcopus illuc peruenit; eaque omnia remoto velo dat in manibus Diaconi, mox eidem Diacono tradit ampullam vini ab Acolyto receptam; ampullam verò aquæ ipse Episcopo ostendit, & petit, vt benedicat dicens [*Benedicite Reuerendissime Pater.*] Ex qua benedicta infundit paululum in calicem. Post oblationem hostiæ, & vini factam accipit de manu Diaconi patenam, quam veli prædicti extremitate, adiuuante Cæremoniaro, contegit, eamque eleuatam sustinet vsque ad finem [*Pater noster*], stans retro in loco consueto, & conueniente

niente

niente ; nec mouet se , nisi cum ad eleuationem , sanctissimi Sacramenti genuflectit ; quo eleuato , statim surgit , & cum Celebrans dicit in oratione Dominica [Et dimitte nobis &c.] factis debitis reuerentijs , accedit ad altare in cornu Epistolæ , dictamque patenā Diacono offert , qui eam à Cæremoniario , vel à seipso velo discoopertam accipit . Tunc ipse Subdiaconus deposito velo in manibus Cæremoniarj , vel Acolyti redit ad locum suum , & supplet à dextera Episcopi pro Diacono , dum ille seruit loco Presbyteri assistentis à sinistra discooperiendo calicem , & alia faciendo , quæ erunt necessaria , & opportuna , donec Episcopus communionem sumpserit ; & eo communicato , ipse post Diaconum accipit communionem , & pacem ab eodem Episcopo , vt in proximè præcedenti cap. de Diacono . dictum est . Mox imponit vinum in calicem pro purificatione , nisi priùs redierit ad suum locum Presbyter assistens , quia tunc hoc facit Diaconus reuersus ad dexteram Episcopi . Demum accepta per Episcopum purificatione , dum lauat manus , ipse tergit calicem , plicat corporalia , illaque simul cum palla , purificatorio , & bursa ad abacum reportat cum debitis reuerentijs , mox redit ad locum suum post Episcopum , & ibi stat vsque ad finem Missæ , & ea finita , adiuuat Diaconum in exuendo Episcopum . Si

celebra-

celebrabitur pro defunctis, alio ordine, & ritu multa faciet, vt in cap. de Missa pro defunctis. videre est. Idem dicitur quoad habitum, & alia quædam in Missis, quæ celebrantur in Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ, & in aliquibus ferijs. In Collegiatis verò, & Episcopo absente, ipse seruit loco assistentis in danda pace, ac etiam Episcopo præsentem, si celebratur Missa ab aliquo Canonico, vel alio, qui non habet Presbyterum assistentem.

DE NUMERO, QUALITATE, ET OFFICIO ministrorum seruentium Episcopo in diuinis, videlicet de libro, de candela, de baculo, de mitra, de thuribulo, de candelabris, de gremiali, de ampullis, & ad abacum. Cap. XI.

VT Episcopales functiones præsertim in Ecclesia, & in diuinis officijs commodius, digniusque exerceri valeant, plures necessarij sunt ministri, licet pauciores in Vesperis sufficiant, quàm in Missis. Cum ergo Episcopus Vesperas solemniter cantabit, ultra Presbyterum assistentem, duosq; antiquiores Diaconos assistentes, qui cæteris digniores sunt, de quorum

quorum officio supra dictum est, vbi commodè fieri poterit, septem saltem alios ministros habere eum conuenit, aspectu, habitu, & tonsura decentis, ac cottis mundis indutos. Primus erit, qui de libro; secundus qui de candela seruiet; tertius de baculo pastoralis; quartus de mitra; quintus de thuribulo, & nauicula; sextus, & septimus de candelabris, & cereis. Cum verò Missam solemniter celebrat, vltra prædictos, ac Diaconum, & Subdiaconum, de quorum officijs etiam supra dictum est, habebit alios sex, quorum duo eodem habitu clericali, & cottis induti seruiet, alter de gremiali, alter de ampullis. Reliqui quatuor poterunt esse cubicularij, siue familiares Episcopi clericali habitu, sed sine cottis stantes apud abacum; & hi quidem ministri omnes si haberi non poterunt ex gremio Ecclesiæ, vel de familiaribus ipsius Episcopi, poterunt iussu Episcopi conuocari ex Parochijs, & Ecclesijs Ciuitatis, ijdemque omnes, præter iam dictos quatuor familiares, seruiet etiam Episcopo cum induitur, & exiit sacris paramentis, tam in Vesperis, quàm in Missis dicta paramenta portando, & reportando, ex quibus qui de baculo pastoralis, de mitra, de thuribulo, de candelabris, de ampullis vini, & aquæ seruiunt, vbi commodè fieri potest, sint in ordine Acolytatus; vt disciplinæ dignitas, quoad eius fieri possit, con-

seruetur

feruetur . Igitur primi ministri officium erit, cum Episcopus celebrabit Vesperas, aut Missas solemniter, curare, vt signacula in libro, ex quo Episcopus Antiphonas, aut Hymnum est intonaturus, aut orationem cantaturus, sint rectè suo loco disposita, ne, cum dicendum aliquid erit, indecenter huc, illuc folia vertere cogatur; librum ipsum custodiet, & reponet in loco decenti, quem, cum opus erit illum Episcopo offerre, sustinebit ambabus manibus ab inferiori parte libri positus altiùs, vel dimissiùs, pro statura Celebrantis, nec se loco mouebit, nec vnquam genuflectet, etiam si ipsemet Celebrans, & alij omnes genuflecterent, cum, vt dictum est cap. præcedenti de Subdiacono. instar legis sit; nisi cum fortassè ob commoditatem Episcopi legentis eum genuflectere magis expediret, vt cum librum tenebit pro Psalmis à Pontifice legendis, antequàm paramentis Missalibus induatur. Locus autem eius erit propè altare. Cum verò Presbyter assilens paratus librum sustinebit ante Episcopum in cantu legentem, ipse à sinistris Episcopi stans adiuuabit in sustentatione libri ipsius assistentem. Alter in eodem habitu de candelâ feruet etiam ad altare; tertius minister eodem habitu, seu pluuiali indutus iuxta locorum, & Ecclesiarum consuetudinem, ipsius baculi custodiendi, portandique ante Episcopum, quoties

opus

opus erit, onus habebit, quem manu dextera totæ extremitate cooperta tenebit, sed nudum, nulloque panniculo appenso, illum Episcopo, cum opus erit, offeret. Quo autem tempore, & in quibus actibus Episcopus baculo pastorali, vti debeat, inferius suo cap. describitur. Quartum ministrum de mitra seruientem oportet mappam sericeam oblongam à collo pendentem gerere, qua utitur ad mitram sustinendam, ne illam nudis manibus tangat: cautè autem aduertat, vt cum ea Episcopo imponenda, auferenda uè erit, illicò lateri Diaconi assistentis illam imposituri, vel ablaturi adhæreat, mitram offerens, vel recipiens. In Vesperis incæpto primo Psalmo, deposita mitra pretiosa super altari in cornu Epistolæ offert simplicem, incæpta Antiphona Cantici Magnificat offert pretiosam, & simplicem super altari in eadè parte locabit. In Missis, dicto per Episcopum celebrantem, seu non celebrantem Hymno Angelico, adsit cum mitra simplici imponenda Episcopo sedenti, ipsa pretiosa super altari deposita. Vt plurimum enim solent Episcopi in Missa vti pretiosa vsque ad dictum Hymnum Angelicum, postmodum simplici vsque ad finem Symboli; tum lecto offertorio, reassumere pretiosam, eamque tenere vsque ad finem Missæ suo tempore. Cum prædictus minister mitram tenet, habeat vittas, seu in-

E

fulas

fulas illarum versus se ipsum, & cum illas deponit siue super altari, siue super mensa, aut abaco, vittæ exterius pendeant. Quintus minister Acolytus thuribulum, & nauiculam incensi ministraturus debet aliquantò cæteris robustior eligi, quo pondus illorum sustentare possit; eaque debet eleuatis æqualiter manibus tenere; videlicet, thuribulum dextera, pollice in anulum maiorem immisso, altero verò eiusdem manus digito maiorem anulū catenulæ eleuanti coopertorium thuribuli appositum reget, & sustinebit; sinistra manu pedem nauiculæ cum incenso, & cochleari cautè gestabit, cottam super brachia prius reflectens, ne fortè cōtingat illam cū thuribulo, aut nauicula implicari, aut comburi. Quo autem loco, & ordine incedere, stare, vel genuflectere cum alijs ministris ad Euangelium euntibus, & redeuntibus debeat, & de alijs, quæ ad suum officium spectant, suo tempore à Cæremoniarijs docendus erit. Acolyti duo ceroferarij debent & ipsi robusti, & in statura quantum potest, æquales eligi, vt lumina æqualiter teneant, & deferant; cumque capturi sunt candelabra, accipient quidem manu dextera, ita vt qui à parte dextera incedit, ponat manum sinistram ad pedem candelabri, dexteram vero ad medium candelabri globum, & qui incedit à parte sinistra, ponat dexteram ad pedem, sinistrā ad eundem

globum

globum. Cumque reuerentias erunt facturi, illas æqualiter, & eodem tempore faciant: ac denique eundo, stādo, ac redeundo in omnibus actibus inter ipsos, & cū alijs ministris se conforment, prout per Cæremoniarium admonebuntur. Quod si, dū cantatur Euangelium, genuflectendum sit, ac propterea omnes genuflectant, ipsi stabunt simul cū Subdiacono librū tenente, ac si immobiles essent. Duo prætereà alij, sed in Missa tantū, adhibentur ministri, quorum vnus de gremiali, alter verò, qui saltem Acolytatus ordine insignitus esse debet, de ampullis seruiat; & qui gremiale ministrat, intentus esse debet, vt cum celebrans Episcopus surgit, antequàm mitra ei auferatur, ipsum gremiale per Assistentem à sinistris de gremio Episcopi ablatum reuerenter recipiat, illudque complicatum ante pectus ambabus manibus teneat, & cum opus erit, alteri Assistenti à dextris porrigat, reponendum in gremio Episcopi sedentis, ac demum post lotionem manuum Episcopi, lecto offertorio, illud super abaco reponet, cum eo amplius vtendum non sit. Acolytus autem, qui de ampullis seruit, post lectum offertorium curam, habebit portandi ampullas, siue vrceolos vini, & aquæ super aliquo paruo bacili pariter dispositos, sequens immediatè Subdiaconum calicem, & patenam ad altare portantem; easdemque ampullas

opportunè ipsi Subdiacono porriget; & vino, & aqua ex illis in calicem missis, eas ad abacum reportabit: & demùm easdem ad altare post cõmunionem, iterum pro purificatione afferet, & pariter ad abacum reportabit. Quatuor ministri familiares, de quibus supra mētio habita est, seruiunt ad lotionem manuum Episcopi, incipiendo à iuniore, seu minùs digno, vnusquisque per ordinem vice sua: quater enim Episcopus in Missa solemni lauat manus; primò antequàm capiat paramenta; secundò statim post lectum offertorium; tertio post incensationem oblatorum; quartò, & vltimo post communionem. Si Celebrans esset Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vel Archiepiscopus, aut Episcopus valdè insignis, possent ad huiusmodi ministerium lotionis manuum ipsius Celebrantis inuitari aliqui ex Magistratu, vel proceribus, & nobilibus viris illius Ciuitatis, qui velo sericeo circumspatulas extenso, duas argenteas laces, seu fontes, si commodum erit, quos bacilia vocant, cum aqua odorifera extremitate eiusdem veli coopertos suo tempore ministrent, præeunte clauigero, seu mazzerio cum claua argentea, si est Cardinalis, quo casu conuenit etiam prægustationem dictæ aquæ fieri apud abacum à ministris, vel scutiferis illam ipsi nobili exhibentibus, omnesque prædicti, siue ex familiaribus Episcopi, siue ex nobilibus Ciui-

tatis

tatis sint, eundo, & redeundo genuflectunt vsque ad terram ante altare, ante Legatum, si adsit, & ante Episcopum; sed præsentem Legato Cardinali, Cardinali non Legato, vel Metropolitano, non ita profundè ante Episcopum genuflectant. Eorum locus, si fuerint ex familiaribus Episcopi, erit apud abacum, vbi stabunt inter mensam, & murum capite detecto semper, & versa facie ad Episcopum; si ex Magistratu, vel ex nobilioribus Ciuitatis, sedebunt in loco pro ipsis deputato, vnde suo tempore per Cæremoniarium vocabuntur, & associabuntur euntes, & redeuntes. Iidem ministri adhibentur, si Episcopus celebrans non sit proprius illius Ciuitatis, perinde, ac si in propria Ecclesia celebraret, excepto Acolyto de baculo pastorali. Dicti omnes ministri necessarij sunt etiam in Missis non per Episcopum celebratis in Ecclesijs Collegiatis præter illos, qui ministrant mitram, baculum pastorem, & gremiale, quæ sunt Episcopalis dignitatis propria. Familiares autem minimè sunt necessarij, cum nec abacus, aut mensa erigatur, sed ad lotionem manuum. Celebrantis post offertorium seruiet Acolytus.

DE ORNATV ECCLESIAE, ET PRÆPARANDIS in ea ante Aduentum Episcopi.

Cap. XII.

Via regulariter in Ecclesia solemnina sacra peraguntur, consentaneum est, vt de eius ornatu, ac de officijs, & sacrificijs, quæ ibidem fiunt, sermo habeatur. Igitur habenda est ratio in ea ordinanda, temporis, & loci, ac personarum. Decet enim, vt in diebus festis splendidior appareat, quam in alijs non festiuis, eoque magis, quò ipsi dies festiui erunt solemniores. Sic maior etiam cura adhibenda erit in ornatu Ecclesiæ Cathedralis, aut Collegiatae, quæ, & numerosum Clerum habeat, & suppellectilem amplam, quæ uè congruè situata, & suis partibus aptè distincta cõmodiorem ornandi præbeat facultatem. Personarum etiam, quæ ad Ecclesias in celebritatibus conueniant, & diuinis officijs præfunt, aut interfunt, dignitas, prout maior vel minor, erit maiorem, minorem uè apparatus exposcit. Si igitur festiuitas erit præcipua, & de solemnioribus illius Ecclesiæ, primum à parte exteriori ornandæ erunt valuæ ipsius floribus, ramis, & frondibus virentibus, bracteolis, aut fascijs diuersi coloris

appen-

appensis, vel colligatis, quo splendidiùs pro locorum consuetudine, ac temporum qualitate fieri poterit; supra verò portæ superliminare imago Sancti, vel Sanctorum, quorum dies festus agitur, pariter ornata, & sub ea insignia Summi Pontificis, Legati, Cardinalium, aut Nuncij Apostolici, Episcopi, Reipublicæ, Principis, aut Ciuitatis pro libito ponentur, seruando in eorum positione ordinem dignitatũ. Inferioris verò ordinis hominum, maximè laicorum, insignia non sunt apponenda. Si Ecclesia habeat porticum, congruum erit, & illam pannis alijs pulchris ex serico, siue ex corio, ex aliaue honesta materia confectis, seu elaboratis, prout haberi poterunt, exornari; in quibus tamen picturæ intextæ, seu pictæ non sint prophanæ, vel indecentes; quod & in alijs pannis, in apparatu interiori, & exteriori Ecclesiæ obseruandum erit, & maximè vt non ponantur ibidem vllæ effigies, nisi Sanctorum, vel summorum Pontificum. Intus quoque, si fieri poterit, parietes Ecclesiæ aulaeis, tribunæ verò holofericis, aut nobilioribus cortinis coloris cæterorũ paramentorum, pro festi qualitate. In primis autem sedes Episcopalis, aliquantò etiam pulchrioribus, insignioribusque tegumentis ornetur, eiusdem coloris festiuitati, congruentis. Similiter & sedes Legati Apostolici, aut alterius Cardinalis,

qui fortè sacris officijs interesse debeat, loco, & ornamentis condecens præparabitur. Subsella quoque pro Prælatibus, Canonicis, Magistratibus, alijsque Magnatibus, nobilibusque laicis pro Ecclesiarum, locorumque consuetudine, commoditateque ornari decet. Cum Episcopus est venturus ad Ecclesiam, antea præparandum est falditorium, seu genuflexorium accommodatum ad genuflectendū ante altare sanctissimi Sacramenti & maius, panno viridi, seu violaceo, pro qualitate temporum coopertum; sed si Episcopus erit Cardinalis, serico, vel panno rubei, seu violacei coloris, prout erunt vestes ipsius Cardinalis, pro temporū diuersitate; appositis puluinaribus superiùs, & inferiùs, super quæ Episcopus genuflexus orabit. Aliud simile ante altare, seu alium locum, vbi est Sanctissimum Sacramentum. Quod diuersum esse solet ab altari maiore, & ab eo, in quo Episcopus, vel alius est Missam solemnem celebraturus. Nam licet sacrosancto Domini Nostri Iesu Christi Corpori, omnium Sacramentorum, fonti præcellentissimus, ac nobilissimus omnium locus in Ecclesia conueniat, neque humanis viribus tantum illud venerari, & colere vnquam valeamus, quantum decet, tenemurque; tamen valdè opportunum est, vt illud non collocetur in maiori, vel in alio altari, in quo Episcopus, vel

alius.

alius solemniter est Missam, seu Vesperas celebraturus; sed in alio sacello, vel loco ornatissimo, cum omni decentia, & reuerentia reponatur. Quòd si in altari maiori, vel alio, in quo celebrandum erit, collocatum reperiatur, ab eo altari in aliud transferendum est, ne propterea ritus, & ordo Cæremoniarum, qui in huiusmodi Missis, & officijs seruandus est, turbetur. Quod si aliquando contingeret coram Episcopo, vel per ipsum Episcopum celebrari, existente Sanctissimo Sacramento super altari, quod feria quinta in Cœna Domini, & feria sexta in Parasceue, & in Missa, quæ celebretur in festo sanctissimi Corporis Christi, vel cum ponitur Oratio Quadraginta Horarum, ante processionem euenire solet; tunc omnes genuflexiones, & reuerentiæ ad vnguem obseruari debent; & Episcopus numquàm sedere, sed stare sine mitra, prout suis locis declaratur. Et ideò non incongruum, sed maximè decens esset, vt in altari, vbi sanctissimum Sacramentum situm est, Missæ non celebrarentur, quod antiquitus obseruatum esse videmus. Aut saltem celebrans in eo, siue solennes, siue planas Missas, reuerentias, & genuflexiones prædictas omninò obseruare debet. Ante sanctissimã Eucharistiam Episcopus genuflectens priùs in plana terra, deinde super faldistorio, vel genuflexorio ibidẽ præ-

parato

parato orabit, priusquàm ad altare maius se conferat; & surgens iterum genuflectet, vt prius. Ante altare maius caput Cruci profundè inclinabit, postea genuflectet, & orabit, demùm surgens iterum caput, vt prius, inclinabit. Faldistorium quoque, si eo vtendum erit, pro sessione Episcopi celebrãtis, parum distans ab infimo gradu altaris à latere Epistolæ locandum est, ita vt Episcopus celebrans in eo sedens habeat ad dextram suam altare, respiciens eandem partem, quã ipsa anterior facies altaris respicit, siue illa versa sit ad tribunam, siue ad reliquum corpus Ecclesiæ, & populum, secundum varios altarium situs: quod quidem faldistorium coopertum sit vndiq; ad terram serico eiusdem coloris, cuius erunt cætera paramenta, & sub dicto serico tegumento aptetur puluinum. Regulariter autem faldistorium huiusmodi ponitur in plano, seu pauimento Presbyterij, quod totum vsque ad infimum gradum altaris conuenienter deberet pannis viridibus contegi. Sed si altare haberet plures gradus, ita vt faldistorium in pauimento positum remaneret nimis depressum, posset ei supponi aliquod suggestum, seu tabulatum æqualis altitudinis à terra cum infimo gradu altaris, si super eo sessurus sit proprius Episcopus celebrans, qui tamen regulariter non in faldistorio, sed in propria Episco-

pali

pali sede stare, & sedere debet. Ipsum verò altare maius in festiuitatibus solemnioribus, aut Episcopo celebraturo, quo splendidiùs poterit, pro temporum tamen varietate, & exigentia, ornabitur: quod si à pariete disiunctum, & separatum sit, apponentur tam à parte anteriori, quàm posteriori illius pallia aurea, vel argentea, aut sericea, auro perpulchrè contexta, coloris festiuitati congruentis, eaque sectis, quadratisque lignis munita, quæ telaria vocant, ne rugosa, aut sinuosa, sed extensa, & explicata decentiùs conspiciantur. Tum supernæ lineæ mappæ mundæ tres saltem explicentur, quæ totam altaris planitiem, & latera contegant. Nullæ tamen coronides ligneæ circa altaris angulos ducantur, sed earum loco apponi poterunt fasciæ ex auro, vel serico laboratæ, ac variegatæ, quibus ipsa altaris facies aptè redimita ornatior appareat. Supra verò in planitie altaris adsit candelabra sex argentea, si haberi possunt; sin minùs ex aurichalco, aut cupro aurato pulchrè fabricata, & aliquanto altiora, spectabilioraque his, quæ cæteris diebus non festiuis apponi solent, & super illis cerei albi, in quorum medio locabitur Crux ex eodem metallo, & opere præalta, ita vt pes Crucis æquet altitudinem vicinorum candelabrorum, & Crux ipsa tota candelabris superemineat cum imagine sanctissimi Crucifixi versa

ad

ad anteriorem altaris faciem. Ipsa candelabra non omninò inter se æqualia sint, sed paulatim, quasi per gradus ab utroque altaris latere surgentia, ita ut ex eis altiora sint immediatè hinc, inde à lateribus Crucis posita. Celebrante verò Episcopo, candelabra septem super altari ponantur, quo casu Crux non in medio illorum, sed antè altius candelabrum in medio cereorum positum, locabitur; à cuius lateribus, si haberentur aliquæ Reliquiæ, aut tabernacula cum Reliquiis Sanctorum, vel Sanctorum imagines argenteæ, seu ex alia materia staturæ competentis, congruè apponi possent. Quæ quidem sacræ Reliquiæ, & imagines, cum sex tantum candelabra super altari erunt, disponi poterunt alternatim inter ipsa candelabra, si modò ipsa altaris dispositio, & longitudo id patiatur; sed & vascula cum flosculis, frondibusque odoriferis, seu serico contextis studiosè ornata adhiberi poterunt. Quod si altare parieti adhæreat, applicari poterit ipsi parieti supra altare pannus aliquis cæteris nobilior, & speciosior, ubi intextæ sint Domini Nostri Iesu Christi, aut Gloriosæ Virginis, vel Sanctorum imagines, nisi iam in ipso pariete essent depictæ, & decenter ornata. Supra verò in altum appendatur umbraculum, quod baldachinum vocant, formæ quadratæ, cooperiens altare, & ipsius altaris scabel-

lum,

lum, coloris cæterorum paramentorum . Quod baldachinum etiam super statuendum erit, si altare sit à pariete seiunctum, nec supra habeat aliquod ciborium ex lapide, aut ex marmore confectum . Si autem adsit tale ciborium, non est opus umbraculo, sed ipsum ciborium floribus, frondibusque ornari poterit . Cum Episcopus erit celebraturus Missam solemnem, ponentur omnia paramenta Pontificalia in medio altaris ordine retrogrado, videlicet, anulus inclusus in aliqua capsula seorsum ab alijs, planeta, chirothecæ, dalmatica, tunicella, stola, Crux pectoralis, cingulum, alba, & amiectus; manipulus verò ad partem ibidem ponetur . Sed in Ecclesijs, vbi esset Secretarium, siue locus, vbi Episcopus paretur, paramenta prædicta possent ibi præparari, non autem super altari, vt suo loco dicitur . Libri verò, Missalis, Euangeliorum, Epistolarum tecti serico eiusdem coloris, quo cætera paramenta, cum puluino ex eodem serico, & colore ponuntur super gradu altaris sub cornu Epistolæ . Gradus altaris omnes cooperiantur aliquo amplo, & pulchro tapete, vt (si fieri potest) sint magis conspicui, & ornati, quàm reliqua pars Presbyterij, quæ pannis viridibus contegitur . Si verò tale tapete amplum haberi non possët, saltem scabellum, seu suppedaneum, quod est proximum altari, sit tapete aliquo

cooper-

coopertum. Similiter, & locus, qui in plerisque Ecclesijs sub altari maiori esse solet, vbi Sanctorum Martyrum corpora requiescunt, qui Martyrium, seu Confessio appellatur, decet floribus, frondibusque, omnique ornamento decorari. Cætera altaria per Ecclesiam pariter pallijs concoloribus, decentibusque ornentur, absque coronide & cum fascia, vt supra de maiori dictum est, & habeant quælibet duo candelabra cum cereis, & in medio Crucem cum imagine Crucifixi argenteã, vel ex aliquo metallo, aut cupro aurato. Scabella eorum, si fieri possit, tapetibus, vel saltem pannis cooperiantur. Altare verò, vel locus, vbi est repositum sanctissimum Sacramentum, præ cæteris sumptuosius, ac nitidus exornandum est. Lampades quoque ardentes numero impari in Ecclesijs, tum ad cultum, & ornatum, tum ad mysticum sensum, vt & multa ex superiùs narratis pertinent. Hæ verò in primis adhibendæ sunt ante altare, vel locum, vbi asseruatur sanctissimum Sacramentum, & ante altare maius, quibus in locis lampadarios pensiles esse decet, plures sustinentes lampades, ex quibus, qui ante altare maius erit, tres ad minus, qui ante Sacramentum, saltem quinque lucernas habeat. Ante verò reliqua singula altaria singulæ possunt lampades appendi. Quæ quidem in præcipuis festis, saltè dum Ve-

speræ,

ſperæ, & Miſſa ſolemniſ decantantur, continuè ardeant. Ante Sanctiſſimum Sacramentum, ſi non omnes ad minùs tres accenſæ tota die adſint. Sed & ante locum, & fenestellam Confessionis ſupradictæ, vbi conſuetudo eſt lampadem ardere, ſeruanda eſt. Poſſunt etiam in altari maiori, vel alijs, quæ habent ciboria, circumcirca lampades appendi. Ambones, vbi Epistolæ, & Euangelia, decantari ſolent, ſi qui erunt, nec non & pulpitu- tum, vbi ſermo, vel concio haberi ſolet, conſenta- neum eſt pannis ſericeis eiufdem coloris, cuius ſunt cætera paramenta, exornari, ita tamen, vt locus Euangelij pulchrius apparetur. Reſtat, vt de menſa, ſeu abaco, quam credentiam vocant, pauca ſubiiciamus. Ea verò in Miſſis tantum ſo- lemnibus præparari ſolet à latere Epistolæ in pla- no Presbyterij, ſi loci diſpoſitio patietur, atque à pariete parumper diſiuncta, ita vt inter illam, & parietem ſtare poſſint familiares Episcopii ad ma- num lotionem deſtinati, niſi vbi propter loci an- guſtiam id fieri non poſſit; quo caſu fiet, prout meliùs poterit. Eius menſura regulariter erit palmorum octo in longitudine, in latitudine qua- tuor, vel circa, in altitudine quinque, vel modi- cum vltra; lineoque mantili mundo ſuper ſtrato vſque ad terram circumcirca pendentem contege- tur. Super ea ponentur duo candelabra cum ce-

reis

reis albis altitudinis, & formæ, prout duó minora ex his, quæ super altari posita sunt, & in ipsius medio calix cum patena, & palla, purificatorio, & bursa corporalia continens, atque ibi proximè hostiaria cum hostijs, & peluicula cum ampullis vini, & aquæ, eaque omnia cooperientur velo pulchro, quo vti debet Subdiaconus, cum patenam tenebit. Super eadem mensa apponentur mitra pretiosa, vel auriphrygiata, & altera simplex cum bireto paruo, quod mitræ supponitur, nec non velum pro Cappellano seruiente de mitra, bacile, & buccale argentea cum aqua pro manuum lotionem, quatuor mappulæ ad tergendas manus, thuribulum cum nauicula, & in ea cochlear, & thus, cum quo possent misceri aromata beneolentia, dum tamen thuris quantitas superet, gremiale, caligæ, & sandalia, liber pro Psalmis legendis, ac denique omnia, quæ vsui esse possunt celebranti præter paramenta missalia, quæ super altari, vel in Secretario ponuntur, vt supra dictum fuit, & baculum pastorem, qui manu ministri ad id constituti sustinebitur. Vasa quoque argentea, ampla, & magnifica, si haberentur, ad ornatum adhiberi possent, maximè celebrante aliquo S.R.E. Cardinale: sed neque Crux, neque Sanctorum imagines in ea ponendæ sunt. Prope ipsam mensam in loco opportuno, & ab oculis populi,

quan-

quantum fieri potest, remoto, vel in Sacristia erit vas cum carbonibus accensis, ac forcipibus pro usu thuribuli: Item funalia ex cera alba pro elevatione Sanctissimi Sacramenti ad minus quatuor, ad summum octo, item alia sex, vel septem, ad summum funalia apponi possent in alto loco, in frontispicio tribunæ; maximè si celebraret aliquis S. R. E. Cardinalis, & locus esset ad id aptus. Hæc, vt diximus, obseruanda erunt in solemnioribus Ecclesiæ festiuitatibus, ac celebrante Episcopo, plus autem, vel minùs, pro celebrantis qualitate, & gradu; Non celebrante Episcopo, sed præsentem, simpliciore ornatu erit agendum. In Ecclesijs Collegiatis, vbi Episcopus nec celebrans, nec præsens est, eadem circa ornatum Ecclesiæ, & altaris conueniunt, exceptis his, quæ Episcoporum sunt propria. Paramenta verò in Sacristia parari conuenit. Mensa vel nulla, vel multò breuior, & demissior erit adhibenda, cum pauca sint in ea reponenda, nempe peluicula cum vrceolis vini, & aquæ, calix cum bursa, & corporalibus, & quandoque alia pro celebrationis necessitate, & usu; sed satis erit scamnum oblongum cooperatum aliquo tapete, aut panno aptari à latere Epistolæ, in quo sedeat Sacerdos celebrans cum Diacono, & Subdiacono. In solemnitatibus maioribus, quæ vbique per annum occurrunt, videlicet

Natiuitate Domini , Paschate , & Pentecoste , eadem erunt seruanda, nisi quòd valuæ, porticus, & parietes Ecclesiæ non ornantur regulariter ; sed, si in aliquibus Ecclesijs consuetudo esset tunc quoque ornandi, retinenda erit, cum circa maiorem ornatum semper sit laudabilis. Id tamen in huiusmodi festis non omittatur, vt saltem tribuna, altare maius, & alia minora, sedes Episcopalis, abacus, & ambones eadem forma ornentur. Dominicis diebus, & alijs festis, quibus populi ab opere cessant, in ornatu altarium, sedis Episcopalis, sedium Canonicorum, & aliorum, eadem, sed aliquanto parcius fieri debent, videlicet, vt paramenta non sint ita sumptuosa, coloris tamen temporis congruentis, & omninò pretiosiora illis, quæ festis duplicibus minoribus, semiduplicibus, & Octauis, ferijs Quadragesimæ, & Aduentus, Quatuor Temporum, & Vigiliarum adhibentur : quibus quidem diebus sufficient in altari quatuor candelabra ; sed in festis simplicibus, & ferijs per annum duo. Eadem respectiuè, & in Collegiatis obseruantur. Erit autem valdè opportunum, vbi fieri possit, præsertim in Ecclesijs maioribus, & opulentioribus, si constituatur minister aliquis, cui cure sit, vt Ecclesia cõtinuè ab omni eius parte munda sit, & niteat, tã in pauimẽto, quã parietibus, columnis, fornicibus, & laquearibus, nec per eam

discur-

discurrere permittat mendicos, canes, aut alia animalia diuina officia perturbantia. Quædam verò, quæ in quibusdam solemnitatibus, aut officijs specialius requiruntur, suis locis dicentur.

DE SEDIBVS EPISCOPI, LEGATI,
Cardinalium, Prælatorumque, necnon Prin-
cipum, Magistratum, Virorumque
illustrium in Ecclesijs collocan-
dis, ornandisque.

Cap. XIII.

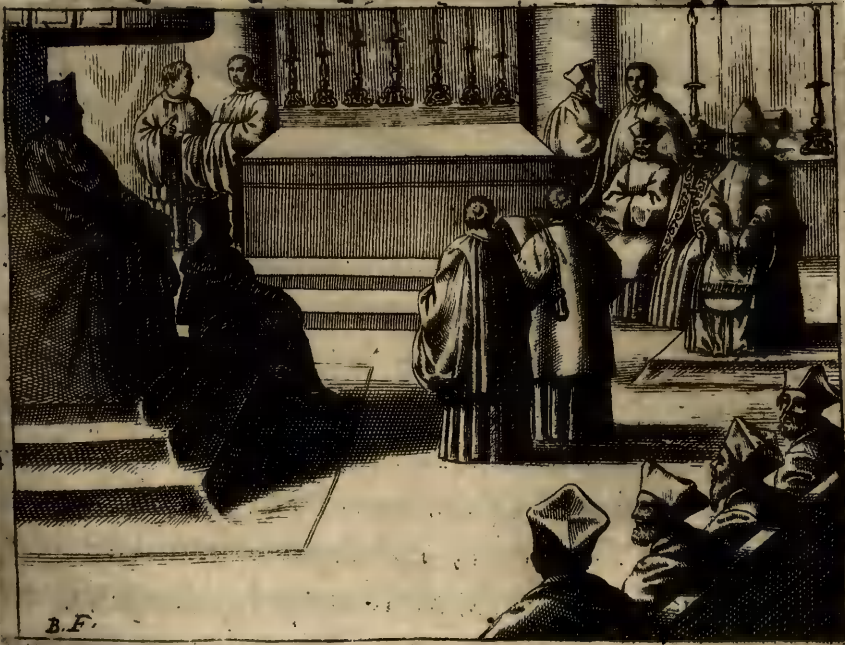

Sedes Episcopi vario modo colloca-
tur pro diuersitate altarium, apud
quæ statui debet. Nam aut al-
tare est in medio sub tribuna à pa-
riete disiunctum, ita vt spatio illo
constitutus sit chorus, & tunc se-
des Episcopalis è regione altaris parieti applica-
bitur, ita vt Episcopus in ea sedens respiciat recta
linea mediam altaris partem: habebitque hinc in-
dè sedilia Canoniorum. Si verò chorus sit in
medio Ecclesiæ, & altare adhæreat parieti, vel ab
eo modico sit interuallo separatum, ipsa sedes Epi-
scopalis erit collocanda à latere Euangelij. Vtro-
que autem casu tribus gradibus ad eam ascenda-
tur, qui pannis, aut tapetibus tegantur. Forma.

fedis erit præalta, & sublimis, siue ex ligno, siue ex marmore, aut alia materia fabricata in modum cathedræ, & throni immobilis, quales in multis Ecclesijs antiquis videmus: quæ debet regi, & ornari aliquo panno serico concolori cum alijs paramentis, non tamen aureo, nisi Episcopus esset Cardinalis: & super eam vmbraculum, seu baldachinum eiusdem coloris appendi poterit, dummodo & super altari aliud simile, vel etiam sumptuosius appendatur; nisi vbi super altari est ciborium marmoreum, vel lapideum: quia tunc superfluum est, nec aptari commodè potest. Huiusmodi sede vtetur Episcopus, dum Vesperæ, & Missæ per ipsum solemniter celebrantur. Cum verò Missis non solemnibus, & horis Matutinalibus, aut alijs Episcopus assistit; si fuerit in medio Ecclesiæ chorus ante altare, poterit ibi in sede pro ipso ordinata residere, quæ remanebit in eo loco, vbi ex consuetudine Ecclesiæ esse solet, siue longius, siue propius ab altari distet. At vbi chorus est sub tribuna, poterit in sede Episcopali supradicta, tam in solemnibus, quam non solemnibus officijs esse. Si fortè aliquis S. R. E. Cardinalis Legatus de latere, vel non Legatus rei diuinæ interesset, conuenit ei sedes Episcopalis supradicta. Episcopus verò, si celebret, in faldistorio in cornu Epistolæ; si non celebret, & chorus sit in

Presby-

Presbyterio sub tribuna, sedebit in digniore parte chori. Quòd si Episcopus quoque esset S. R. E. Cardinalis, si Legatus haberet sedem à latere Euāgelij; sedebit quoque Episcopus Cardinalis non celebrans in eodem loco & plano, & sedibus æqualibus prope Legatum. Eodem quoque modo sedebunt si plures adessent Cardinales, dummodo Episcopus Cardinalis sit omnium postremus. Celebrans verò in faldistorio, vt supra. Si verò Legatus esset in sede Episcopali sub tribuna, sedebit Episcopus Cardinalis, & alij Cardinales, si adessent, prope Legatum, vt supra dictum est; ipse autem simplex Episcopus sederet, vel ex opposito in

sede humiliori, vel in digniore parte chori, aut in faldistorio, pro vt dictum est de Cardinali Legato, vel non Legato præsentem pro diuersitate situationis chori, & Episcopi celebrantis, vel non celebrantis. Quod si Episcopus sit Cardinalis, & interfit alter, vel plures Cardinales non Legati, poterunt omnes ab eadem parte Euangelij, vbi solet esse sedes Episcopalis, sedere in sedibus æqualibus, vel in digniore parte chori, quando est sub tribuna; dummodò Cardinalis Episcopus sit omnium postremus. Et Episcopalia munia remittet exercenda Cardinali præsentem, vel si plures sint, priori in ordine; Quæ si Cardinalis præsens facere recu-
sauerit, poterit Episcopus Cardinalis omnia prædicta munia, vel remittere ad Celebrantem, vel ipse exercere, & in fine quando benedictionem, solemnem erit daturus accedere ad altare, & inde populo benedicere, vt supra cap. 4. dictum est. Metropolitanus absente Legato, vel alio Cardinali habebit aliam sedem ex opposito in cornu Epistolæ, similiter ornatam vt sedes Episcopalis. Alij verò Episcopi hospites sedebunt in digniori loco post Episcopum Diocesenum supra omnes Canonicos. Abbates Diocesani benedicti habentes vsum mitræ, & baculi, habebunt locum condecentem pro iudicio, & prudentia Episcopi, dum modo non supra, nec inter Canonicos. Nuncij

Apo-

Apostolici habentes in eo loco facultates Legati de latere sedebunt in alia sede ornata, prout de Metropolitano dictum est, non tamen in sede propria Episcopi, & habebunt honores ante Episcopum non celebrantem. Alij verò Nuncij Apostolici non habentes facultates Legati de latere, vel habentes, sed non in eo loco, & dum sunt in itinere, & contingat eos transire per aliquas Ciuitates, vel Ecclesias Cathedrales, seu Metropolitanas, sedebunt in digniori, & eminente sede chori, & habebunt honores immediatè post Episcopum, & in Processionibus, & alijs actibus similibus habebunt præminentiam supra omnes Prothonotarios, & supra Canonicos. Visitator Apostolicus si erit Episcopus habebit sedem sicut Nuncius non habens facultatem Legati de latere. Nisi talis Nuncius esset præsens, cui tunc cedit sedens post eum. Vicario Generali dabitur locus, vbi habere solet pro consuetudine diuersarum Ecclesiarum. Prothonotarij Apostolici non participantes post Abbates, participantes verò præcedunt Abbates. Post Prothonotarios Generales Ordinum, deinde alij Prælati Apostolici. Sedes autem pro nobilibus, atque illustribus viris laicis, Magistratibus, ac Principibus, quantumlibet magnis, & excelsis plus, minusuè, pro cuiusquam dignitate, & gradu ornatas decet extra chorum, & Presbyterium col-

locari, iuxta sacrorum Canonum præscriptum, laudabilisque antiquæ disciplinæ documenta, iam inde ab exordijs Christianæ Religionis introductæ, ac longo tempore obseruatæ.

DE VSV VMBRACVLI, SEV
Baldachini, Cap. XIV.

Vmbraculum, seu Baldachinum duplex est, aliud quod appendi in altum debes supra altare, & supra sedem Episcopi, forma quadrata, colore, vbi commodè fieri posset, conformi colori cæterorum paramentorum pro temporum, ac celebritatum varietate: aliud, quod supra Episcopum, ac res sacras in processionibus gestari consuetum est, sex, vel octo hastis subleuatum, quæ quidem per nobiliores laicos deferri solent: ita vt, cum via est longior, qua procedendum est, primo loco illustriores viri illas deferant, quæ ante Episcopum gradatim primæ conspiciuntur.

: Ordo autem huiusmodi hastas gerendi talis est, vt dignior ferat primam hastam, quæ est ante Episcopi dexteram; secundus alteram, quæ prima est ante Episcopi sinistram; tertius aliam, quæ immediatè est sub prima à parte dextera; quartus aliam,

quæ

quæ succedit primæ à parte sinistra ; quintus tertiam hastam à parte dextera ; sextus, tertiam à parte sinistra ; & sic deinceps ; ita ut minùs digni habeant postremas hastas post tergum Episcopi . Deinde, si via erit longa, distribuendum erit onus ferendi hastas prædictas cæteris ciuibus, & nobilibus Ciuitatis, seu officialibus, vel sodalitatibus, aut alijs pro locorum consuetudine, & iudicio Episcopi moderanda, vbi opus videbitur, ne rixæ, aut contentiones oriantur . Quòd si inter digniores, & illustriores plures essent, qui de æquali gradu, aut præeinentia contenderent, adeò ut omnibus his primo loco hastæ baldachini assignari

nequi-

nequirent, relinquitur his vltimus locus, idest, vbi processio iam peruenit ad Ecclesiam, ad quã dirigitur; talis enim locus reputatur primo æqualis. Illud etiam obseruari solet, vt cum Sanctissimum Sacramentum in processione sub baldachino defertur, primo loco deferant hastas Sacerdotes digniores de Capitulo, siue sint Dignitates, siue Canonici, siue Beneficiati, aut Mansionarij digniores iuxta consuetudinem Ecclesiæ, siue illi sint parati sacris vestibus, siue non; prout processio fit cum paramentis, vel sine eis.

DE HABITV ECCLESIASTICO EPISCOPI
& Canoniorum, & de accessu ad Eccle-
siam, & reditu eorundem.

Cap. XV.

CVM Episcopus rei diuinæ peragendæ causam ad Ecclesiam venturus erit, siue ipsemet celebraturus sit, siue alter, debent Canonici omnes in eorum Ecclesiastico, & Canonicali habitu, appropinquante hora, ad illum accedere; eumque cappa indutum ex ea aula, seu camera, quam ad hoc destinauerit, ad Ecclesiam progredientem comitari, & deducere. Præibunt familiares Episcopi, & si aderit, Magistratus,

tus, aut alij nobiles, & illustres viri immediatè ante Episcopum; tum ipse Episcopus, & post eum sequuntur Canonici bini, iuxta antiquam, & canonicam disciplinam. Quod si fuerit Archiepiscopus, (aut alius vtens Cruce) ipsa Crux immediatè ante Archiepiscopum per aliquem Cappellanum deferetur imagine Crucifixi ad Archiepiscopum versa, inter quam, & Archiepiscopum nullus omninò incedat; est enim insignis ipsius. Eo ordine procedent vsque ad portam primariam Ecclesiæ; ibi dignior ex Capitulo porriget Episcopo aspersorium cum osculo aspersorij, & manus. Episcopus asperget primò seipsum, detecto capite, deinde Canonicos, & alios circumstantes incipiendo à digniori. Sed si fortè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Legatus, vel non Legatus venturus esset ad Ecclesiam, & rei diuinæ interfuturus, tunc Episcopus ei obuiam ire debet vsque ad portam Ecclesiæ prædictam, & aspersorium porrigere ipsi Legato cum solitis osculis aspersorij, & manus, qui se, & alios aspergat. Si verò esset Cardinalis non Legatus, debet quidem Episcopus ei obuiam ire vsque ad prædictam Ecclesiæ portam; sed aspersorium non Episcopus, sed prima Dignitas, iubente Episcopo, Cardinali non Legato porrigat. Interim (nisi celebretur pro mor-

tuis

tuis, vel in diebus ferialibus) campanæ Ecclesiæ
pulsabuntur, & in festis solemnibus etiam orga-
na. Mox perget Episcopus ad altare Sanctissimi
Sacramenti, vbi genuflexus super puluino, aut
genuflexorio ibi parato orabit; sed ante dictam
genuflexionem genuflectet prius in plano solo
absque puluino; & similiter, cum voluerit di-
scedere ab oratione, ob reuerentiam Sanctissimi
Corporis Christi. Mox accedet ante altare maius,
vbi pariter genuflexus orabit. Si fuerit festus, so-
lemnisque dies, & ipsemet Episcopus Vesperas sit
celebraturus, postquam peruenerit ad Ecclesiam
ordine supradicto, dum genuflexus orabit ante
altare maius, vel aliud, vbi Vesperæ sunt cele-
brandæ; poterit in genuflexione aliquantisper
morari, dum Canonici capiant sacra paramenta
post Episcopum stantes; videlicet, illi, qui ha-
bent Dignitates pluuialia; Presbyteri casulas; Dia-
coni, & Subdiaconi dalmaticas, & tunicellas
coloris conuenientis, acceptis prius per eosdem
Canonicos, & circa collum compositis amicti-
bus. Sed, si haberi non possunt paramenta pro
omnibus, saltem quatuor, aut sex primi habeant
pluuialia.

Episco-

Episcopus autem capiet paramenta in sede sua,
 Cum verò Episcopus Missam solemnem celebra-
 turus erit, postquàm ingressus fuerit Ecclesiam,
 & ante Sanctissimum Sacramentum orauerit, ibit
 recta ad sacristiam, vel ad alium locum præpara-
 tum intra Ecclesiam; & ibi induet paramenta pro
 ipso præparata, recitando solitos Psalmos, Versi-
 culos, & Orationes, stantibus in girum, vel seden-
 tibus Canonicis, iam alio loco paratis, prout Epi-
 scopus interim stabit, vel sedebit, quo tempore per
 choro decantabitur hora Tertia, vt dicitur in cap.
 de Missa solemni &c. Deindè, finita hora Tertia,
 & parato Episcopo, cum solitis cæremonijs proce-
 detur

detur ad altare processionali ritu; quo casu Canonici parati, vt supra, antecedent Episcopum immediatè; Crux verò Capituli deferatur per alium Subdiaconum paratum tunicella inter duos ceroferrarios, præeunte Acolyto cum thuribulo, & nauicula, ante omnes Beneficiatos, aliosque de Clero eius Ecclesiæ. Sed, si celebrans erit Archiepiscopus, Crux Archiepiscopalis defertur per Subdiaconũ, vt supra, ante Canonicos paratos tantum, non autem ante alios de Clero, imagine Crucifixi ad ipsum versa. Ideo autem hoc casu Canonici parati antecedunt Episcopum, quia itur sacra processione; secus quando non sunt parati, nec Episcopus procedit cum pluuiali, & mitra, vel cum planeta, sed tantum in cappa, tunc enim ipse debet anteire, Canonici vero subsequi, vt dictum fuit, quia non est processio sacra. Valde tamen probandum esset, si in solemnioribus festiuitatibus Episcopus etiam non celebraturus procederet ad Ecclesiam; & tam Vesperis, quàm Missæ interesset amictu, alba, cingulo, stola, pluuiali, & mitra paratus. In redeundo idem ordo seruatur, non tamen cum sacris paramentis, quæ statim expletis Vesperis, aut Missa deponuntur ibidem in choro. In Ecclesijs Collegiatis Canonici in eorum habitu Canonicali ad Vesperas procedent à sacristia bini, & bini, præcedentibus duobus ce-

rofe-

roferarijs , & alijs de Capitulo , vltimo loco celebrans paratus pluuiali, officio, & feſto, quod celebratur, conuenienti, & ante ipſum quatuor, aut ſex alij pluuialibus induti.

Ad Miſſas eodem ordine procedunt, niſi quòd Celebrantem paratum planeta, & reliquis paramentis Miſſalibus præcedunt Diaconus, & Subdiaconus parati dalmatica, & tunicella, vel, pro temporis qualitate, planetis ante pectus plicatis, vt ſuo loco dicitur: Diaconus ſcilicet immediatè ante Celebrantem, Subdiaconus verò ante Diaconum manibus iunctis, nec alij præter ipſos erunt parati. Dominicis verò diebus, quia Clerus, & populus

populus ante Missam aqua benedicta per Celebrantem est aspergendus, oportet illum procedere pluuiali indutum inter Diaconum à dexteris, & Subdiaconum à sinistris de more paratos, qui postea facta aquæ sanctæ asperfione, & dicta oratione, deposito pluuiali, accipiet manipulum, & planetam, & incipiet Missam. Calix verò cum patena, & bursa, liber Missalis, & alia necessaria præparentur prius per clericos apud altare in mensa ad id composita.

DE PALLIO, ET EIVS VSV.
Cap. XVI.

IN tradendo Pallio extra Romanam Curiam consuetudo ab immemorabili tempore est, vt summus Pontifex vni, aut duobus Episcopis committat illius traditionem, qui præstituta die conuenire debent cum ipso Electo, cui Pallium tradendum est, in Ecclesia Metropolitana, vel alia suæ Prouinciæ magis commoda, nisi necessitas aliud suadeat, vbi Missa celebranda erit, & post communionem Celebrantis ponetur in medio altaris Pallium extensum serico coopertum; ac finita Missa, Episcopus, siue Episcopi commissarij induti amictu, stola,

pluuiali

pluuiali, & mitra simplici, sedentes ante altare super faldistorijs, aut alijs sedibus, iuramentum fidelitatis nomine Sedis Apostolicæ accipient ab ipso Electo genuflexo, & induto omnibus Pontificalibus paramentis, præter chirothecas, & mitram; nisi illud prius præstitisse legitimè docuerit iuxta formam litterarum Apostolicarum felicis record. Sixti Papæ V.

Quo præstito surgent Episcopi, vel Episcopus, cum mitris, & accipient de altari Pallium, quorum senior illud super humeros Electi ante se genuflexi imponet, dicens [Ad honorem omnipotentis Dei &c.] vt in Pontificali habetur. Quo

G

facto

facto, surget Patriarcha, vel Archiepiscopus cum Pallio, ascendet ad altare Crucem ante se habens, & detecto capite populo solemniter benedicet, dicens [Sit nomen Domini &c.] Deinde dimissis in Ecclesia paramentis, omnes recedent. Pallio utitur Archiepiscopus in singulis Ecclesijs Prouinciæ suæ, non autem extra Prouinciam, & dumtaxat dum Missam solemnem celebrat præscriptis quibusdam diebus, qui in priuilegijs Ecclesiæ Metropolitanæ exprimi solent.

Quod si non reperiantur expressi, recurrendum erit ad communem consuetudinem, quæ est, ut eo utatur diebus infra scriptis; videlicet, Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, Sancti Stephani, Sancti Ioannis Euangelistæ, Circumcisionis, & Epiphaniæ Domini, Dominica in ramis Palmarum, Feria V. in Coena Domini, Sabbato sancto, Resurrectionis Domini cum duobus sequentibus, Dominica in Albis, Ascensionis, Pentecostes, Sancti Ioannis Baptistæ, duodecim Apostolorum festiuitatibus, in festo Corporis Christi, quatuor festiuitatibus Gloriosæ Virginis, idest Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, & Natiuitatis, in festo Omnium Sanctorum, in Dedicacionibus Ecclesiarum, in principalibus festiuitatibus Ecclesiæ Metropolitanæ, in Ordinationibus Clericorum, Consecrationibus Episcoporum, Ab-

batum,

batum, & Virginum, in die Anniuersario Dedicacionis Ecclesiæ principalis, & Consecrationis suæ. Alijs autem diebus in priuilegijs non expressis, vel inter prædictos non comprehensis, Archiepiscopus, si voluerit in Pontificalibus celebrare, vti non debet Pallio. Quando autem Pallium imponitur Archiepiscopo, semper imponitur super planeta, ita vt pars duplex Pallij ponatur super sinistrum humerum. Modus autem impositionis Pallij, & trium spinularum gemmatarum, quæ in illud infiguntur, exponitur infra in Cap. de Missa solemni Episcopo celebrante. Electi verò ad Patriarchales, vel Metropolitanas Ecclesias non ante Patriarchæ, vel Archiepiscopi appellari possunt, quàm Pallium receperint; sed nec translati de vna Ecclesia Metropolitana ad aliam vti possunt Pallio, quod pro prima Ecclesia acceperant; nec Pallio sui prædecessoris defuncti, nec translati: sed opus est, vt iterum pro noua Ecclesia petatur, & habeatur nouum Pallium; nec interim ipsis Electis licet Pontificalia munia exercere. Post obitum debent Archiepiscopi cum Pallio sepeliri, si quidem sepeliantur in Prouincia sua, circa humeros supra planetam: si verò extra Prouinciam, ponendum erit Pallium plicatum, sub eorum capite. Curent igitur Archiepiscopi, vt Pallium, in quo tanta est antiquitatis veneratio,

& auctoritas, dignè, & honorificè asseruetur, puta serico obuolutum, ac in capsula intus, & extra pulchrè ornata, vel serico obducta inclusum, tamquam venerabile ipsius Archiepiscopi insigne mysticis sensibus plenum.

DE MITRA, ET BACVLO PASTORALI.

Cap. XVII.

Mitra vsus antiquissimus est, & eius triplex est species: vna, quæ pretiosa dicitur, quia gemmis, & lapidibus pretiosis, vel laminis aureis, vel argenteis contexta esse solet; altera auriphrygiata sine gemmis, & sine laminis aureis, vel argenteis; sed vel aliquibus paruis margaritis composita, vel ex serico albo auro intermissto, vel ex tela aurea simplici sine laminis, & margaritis; tertia, quæ simplex vocatur, sine auro, ex simplici serico Damasceno, vel alio, aut etiam linea, ex tela alba confecta, rubeis lacineis, seu frangijs, & vittis pendentibus. Pretiosa vtitur Episcopus in solemnioribus festis, & generaliter quancumque in officio dicitur hymnus [Te Deum laudamus &c.] & in Missa [Gloria in excelsis Deo.] Nihilominus in eisdem festis etiam auriphrygiata vti poterit, sed potius ad

commo-

commoditatem, quàm ex necessitate; ne scilicet Episcopus nimis grauetur, si in toto officio pretiosa vtatur; propterea vlu receptum est, tam in Vesperis, quàm in Missis, vt pretiosa vtatur Episcopus in principio, & in fine Vesperarum, & Missarum solennium, ac eundo ad Ecclesiam, & redeundo ab eadem; & quando lauat manus, & dat benedictionem solemnem. Inter medio autem spatio loco pretiosæ accipit auriphrygiatam, iuxta normam iam superiùs declaratam in cap. de numero, & officio ministrorum seruientium Episcopo in diuinis &c. Vbi de officio, & cura seruientis de mitra dictum fuit. Auriphrygiata mitra vtitur Episcopus ab Aduentu Domini vsque ad festum Natiuitatis, excepta Dominica tertia Aduētus, in qua dicitur Introitus [Gaudete &c.] ideoque in signum lætitiæ vtitur tunc pretiosa. Item à Septuagesima vsque ad feriam quartam maioris Hebdomadæ inclusiuè, excepta Dominica quarta Quadragesimæ, in qua dicitur Introitus [Lætare &c.] Item in omnibus Vigilijs, quæ ieiunantur, & in omnibus Quatuor Temporibus, in Rogationibus, Litanijs, & Processionibus, quæ ex causa pœnitentiæ fiunt; in festo Innocentium, nisi veniat in Dominica; & in Benedictionibus, & Consecrationibus, quæ priuatè aguntur. Quibus quidem temporibus abstinet Episcopus à mi-

tra pretiosa . Poterit tamen Episcopus , dum vtitur auriphrygiata , vti etiam simplici eodem modo , & forma , prout de pretiosa , & auriphrygiata dictum est . Simplici verò mitra vtitur Episcopus feria sexta in Parasceue , & in Officijs , & Missis Defunctorum . Sed quia , cum Episcopus vtitur mitra , vtitur etiam baculo pastorali in sua Diocesi , de eo etiam breuiter dicendum est . Vtitur ergo Episcopus baculo pastorali in sua tantum Ciuitate , vel Diocesi , & etiam alibi , vbi consecrationes , aut ordinationes , vel benedictiones personales facere ei Apostolica auctoritate conceditur . Vtitur autem in omnibus processionibus , quæ si longioris viæ fuerint , faciet illum ante se immediatè deferri à ministro , qui de eo seruit , pluuiali induto , quem portabit ambabus manibus à terra eleuatum ; & , si in aliqua Ecclesia sit consuetudo , vel priuilegium , vt aliquis de Capitulo dignitatem habens , baculum ante Episcopum deferat , seruari poterit : si verò processions via fuerit breuis , poterit ipsemet Episcopus sinistra manu illum deferre ; quod intelligendum est , quando Episcopus erit paratus pluuiali , & mitra . Item in Vesperis Pontificalibus , dum procedit paratus de altari ad sedem , vel è contra , & dum dicitur Canticum [Magnificat &c.] ac dum populo benedicit . Item in Missa Pontificali , dum proce-

dit

dit de Secretario ad altare, & cum ad eundem locum reuertitur; & quoties de altari ad sedem, vel de sede ad altare procedit; dum Euangelium cantatur; cum Episcopus sermonem facit, vel in eius præsentia ab alio fit; cum in medio Missæ, & in fine dat benedictionem solemnem; videlicet, dum incipit producere signum Crucis, & non prius; & in omnibus actibus Pontificalibus, qui per ipsum Episcopum exercentur, & vt in ordinationibus, benedictionibus, consecrationibus & huiusmodi, quæ in suis locis proprijs habentur; dummodò, vt dictum est, Episcopus sit paratus pluuiiali, & mitra, aut saltem mitra, & stola; nam mitra, & baculus in Episcopis sunt correlatiua. Excipiuntur tamen ab hac regula officia, & Missæ pro Defunctis, in quibus vsus baculi cessat.

DE REVERENTIIS, ET GENVFLEXIONIBUS, sersionibus, & surrectionibus obseruandis, tam per Episcopum, & Canonicos, quàm alios quoscumque, siue in Ecclesia, siue extra eam. Et de osculationibus manuum Episcopi, vel Celebrantis. Cap. XVIII.

Episcopus, à quo cæteri exemplum sumunt, cum primùm Ecclesiam ingreditur, detecto capite, sumptaque aqua benedicta, vt

fuò loco declaratum fuit, procedet ad locum Sanctiffimi Sacramenti; deinde ad altare maius, & vtròbique genuflexus orabit deuotè, & congruenti mora, facta priùs ante altare Sanctiffimi Sacramenti genuflexione in plana terra, antequàm in genuflexorio genuflectat; & fimiliter finita oratione antequàm difcedat, vt explicatum fuit in Cap. de ornatu Ecclefie &c. Si mitram habebit, deponet eam, dum orat, & poft orationem, refumet; & cum ea faciet altari maiori reuerentiam, caput inclinando, antequàm inde difcedat: & cum incipit ascendere ad fedem fuam, falutat leui capitis inclinatione Canonicos hinc, inde ftantes. Ipsi verò Canonici, cum peruenerint ad altare maius, fimul cum Epifcopo profundè fe inclinant, & ftatim accedunt ad loca fuà in choro, vbi etiam genuflectunt, & permanent orantes, quamdiù Epifcopus orat, quo furgente, & ipfi furgunt; & cum Epifcopus eos falutat, capite detecto, profundè fe inclinant: & regulariter quoties ipfi Canonici tranfeunt directè ante altare, vel ante Epifcopum, caput, & humeros profundè inclinant: Beneficiati autem, & cæteri de Clero genuflectere debent tranfeundo, tam ante altare, quàm ante Epifcopum. Si autem quifpiam Canonicus fuperueniat, inchoato iam Officio, vel Miffa, abfque eo, vt aliquos falutet, vel ab alijs fa-

lutetur,

lutetur, statim genuflectit, versus altare parumper orans; mox surgit, & facit reuerentiam profundam altari, & Episcopo, deinde salutat Canonicos, & alios de choro circumstantes, tunc & non prius ei assurgentes, & eum consultantes, & vadit ad locum suum. Et, si fortè tunc esset principium horarum, & dicitur in choro [Deus in adiutorium &c.] vel [Gloria Patri &c.] aut Hymnus, vel in Missa oratio, aut Euangelium, expectabit stans, donec ea perficiantur, mox factis reuerentijs, & salutationibus, vt supra, ibit ad locum suum. Idem obseruatur, si aliquis Prælatus, aut nobilis laicus, vel ex Magistratu, aut Officialibus Ciuitatis, qui diuinis officijs interesse soleat, superuenerit, Officio, vel Missa iam incepta: non enim prius ad suum locum ibit, quam fecerit genuflexus orationem versus altare, deinde reuerentiam altari, & Episcopo, & Canonicos, aliosq; nobiles laicos, aut Magistratum, suosque æquales capitis nutu salutauerit: &, si aliquid ex supradictis recitabitur in Missa, vel in choro, expectabit finem stans, vt de Canonicis dictum est: & mox surgentibus eisdem Canonicis, & laicis, quos ipse salutauerit, ab eis resalutabitur. Mansionarijs verò, seu Beneficiatis, & alijs de Clero superuenientibus, vt supra, facta oratione, & debita reuerentia Altari, Episcopo, & Canonicis; nulli ex

Cano-

Canonicis, aut Magistratu, vel nobilibus supradictis assurgunt, sed tantummodò alij Mansionarij, & Clerici eorum æquales, vel inferiores. Et qui solent gestare almutium, dum assurgunt, à scapulis ad brachia dimittant. Illud quoque pro regula obseruandum erit, vt æqualiter omnes prædicti, qui de eodem corpore sunt, cum sedendum erit, sedeant, cum verò surgendum, surgant. Sunt enim diuersa corpora, seu chori ministrantium, dum diuina res solemniter celebratur. Primus siquidem chorus est assistentium, & ministrantium, Episcopo celebranti. Alter Canonorum in suis subsellijs residentium. Alter Magistratum, vel nobilium laicorum. Alter Beneficiatorum, & reliquorum Clericorum. Cum igitur aliquis ex assistentibus Episcopo surgit facturus aliquid ad officium suæ assistentiæ pertinens, pariter & alij coassistentes, & ministri circumstantes surgere debent; non tamen Episcopus, & sic stare, donec ille sedeat: nec ideo tunc reliqui Canonici in choro sedentes, nec alij de choro surgunt, tamquam diuersi chori. Similiter aliquo ex Canonicis in choro residentibus surgente, vt aliquid faciat ad publicum, & commune chori officium spectans, puta cum intonatur Antiphona, seu aliquid simile, omnes alij Canonici, ac etiam Beneficiati, & Clerici assurgunt, præter prædictos,

qui

qui Episcopo assistunt. Inter laicos quoque vno surgente ratione officij, vt cum datur illis incensum, aut pax, cæteri quoque surgunt, secùs verò surgentibus alijs non sui ordinis. Si Episcopus non celebraret, sed aliquis Suffraganeus, vel alius Episcopus, præfente ipso Episcopo, adhuc efficeretur alius chorus ministrantium celebranti, qui eandem regulam seruarent, quoad sedendum, & surgendum, prout de alijs dictum est. Cum autem Episcopus surgit, omnes chori, tam Canonorum, & Beneficiatorum, quàm laicorum, & Celebrantis consurgere debent. Est & alia regula circa reuerentias obseruanda; videlicet, cum aliquis ex Canonicis, vel ministris transeundo ante Celebrantem, altare, & Episcopum, vel aliquem maiorem, facturus erit plures reuerentias, non inspicitur cui prius, vel postea reuerentia exhibeatur, sed tantùm commoditas gradientis; puta si ille discedit à Celebrante iturus ad Episcopum, & transiturus ante altare, primò faciet reuerentiam Celebranti, tum altari, & vltimo loco Episcopo, & pari ratione, se discedit ab Episcopo, iturus ad Celebrantem, primò Episcopo, deinde altari, ante quod transir, vltimo Celebranti reuerentiam faciet. Et breuiter, reuerentia fieri debet semper primò ei, à quo disceditur, & vltimò ei, ad quem itur, nullo habito respectu quis eorum sit

maior.

maior. Regula etiam est, vt si plures in eodem loco veniant Prælati, ac etiam Legatus, & Cardinales, & vni tantum ex ipsis, qui erit maior, puta Legato, & Celebranti reuerentia exhibeatur. Cum Episcopus celebrat, familiares, vel nobiles, qui ei ad lotionem manuum ministrant, genuflexi officium suum peragunt, nisi adesset Legatus Cardinalis; vel suus Metropolitanus, quo casu ob reuerentiam illius, non genuflexi, sed inclinati ministrant; Et pari modo, si aliquis Suffraganeus, vel alius Episcopus celebraret præfente Episcopo proprio. Illud quoque sciendum est: quoties aliquid offertur Episcopo, Celebranti, aut Legato, qui rei diuinæ intersint; ac etiam cum aliquid ab eis recipitur, toties osculanda est res, quæ offertur, ac deinde manus recipientis, & cum ab eisdem aliquid recepimus primò manus, deinde res, quæ recipitur: præterquàm in Missis Defunctorum, in quibus talis deosculatio omittitur, vt suo loco dicitur. Idem obseruatur erga alios celebrantes absente Episcopo.

DE ORDINE, ET MODO IUNGENDI,
 disiungendi, eleuandi, tenendique manus per
 Episcopum, vel alterum Celebrantem : & quo-
 modo vertere, & conuertere se debeat ad alta-
 re, vel faldistorium, & è contra : & de oscula-
 tione altaris . Cap. XIX.

Illud in primis obseruandum erit
 ab Episcopo, vt cum sacris vesti-
 bus paratus ad Missam, seu Vesper-
 rarum solemniam progreditur, nisi
 pastorem baculum deferat, sem-
 per iunctis manibus eat, hoc est,
 palmas extensas, ac simul iunctas ante pectus ha-
 beat, pollice dextero, super sinistro in Crucis mo-
 dum posito. Interdum tamen illas disiungit, vt
 populo manu dexteram aperta benedicat; ac mox
 iterum iungit: easque sic iunctas semper tenet,
 dum genuflexus orat, dumque ab altari ad sedem,
 vel à sede, ad altare procedit. Cum autem fede-
 rit, siue in sede sua Episcopali, siue in faldistorio,
 si est paratus planeta, palmas disiunctas apertas su-
 per gremiali hinc, inde positas, quasi illud reti-
 nens habebit: sed cum surgit dicturus [Gloria in
 excelsis Deo &c. Pax vobis.] seu [Dominus vo-
 biscum], vel [Credo in vnum Deum], & similia
 easdem sic iunctas tenens, cum ea verba incipit

pro-

proferre, aliquantulum disiungit, & mox, dum pronunciat vltima verba ex prædictis, eas iterum ante oculos eleuatas iungit, & cum aliqua ex prædictis versus altare dicit, vt [Gloria. Credo.] & similia, caput aliquantum versus altaris Crucem inclinat. Idem facit, cum in Præfatione dicit [Gratias agamus &c.] & cum ante Orationes dicit [Oremus.] Cum verò Orationes cantat, manus ipsas eleuatas, ac rectas ad humerorum æqualitatem retinet, ita vt palma palmam respiciat vsque ad conclusionem Orationis, idest [Per Dominum nostrum &c.] Quod cum dicere incipit, illico manus iungit, & cum profert nomen **IESV**, caput inclinat. Quoties autem dextera, oblata super altari, vel alia signat, sinistram super altari tenet, & dextera manu aperta benedicit. Si verò extra altare seipsum signat, sinistram extensam tenet infra pectus. Quoties autem, & quomodo post lectum offertorium, vsque ad communionem signare super hostiam, aut calicem, tam ante, quàm post consecrationem debeat, ac quo pacto manus, & digiti sint tenendi, in Cap. de Missa solemnè &c. late declaratur, & habetur in Rubricis Missalis, ideo superuacuis labor est, ea hic repetere. Quando vero, & quomodo vertere, & conuertere se debeat, hoc regulariter obseruandum erit, vt quando

Episco-

Episcopus, vel Suffraganeus, aut alius Prælatas celebrat apud faldistorium, prout Episcopo occurrere potest præsentem Legato, vel alio Cardinali, vel suo Metropolitanò, ut alibi dictum fuit, tunc diuerso modo obseruatur, si altare erit sub tribuna, ita ut sedes Episcopalis, sit è regione, illius parieti adhærens, habens hinc inde sedilia Canonicoꝝ, quo casu Episcopus sedens in faldistorio vertit terga populo, : & tunc surgens salutaturus populum dicendo [Pax vobis.] vel [Dominus vobiscum.] vertit se per latus suum dexterum versus altare ad populum ; & per idem latus reuoluit se, stans facie versa ad altare, & cantat orationes, seu legit, quæ sunt legenda, & pariter ab eodem latere vertit se versus altare, cum dicturus est [Gloria in excelsis Deo.] aut [Credo.] Si verò altare sit adhærens parieti, & sedes Episcopalis in latere Evangelij iuxta differentiam positam in Cap. de sedibus Episcopi, aliorumque &c. tunc, quia Celebrans in faldistorio sedens habet faciem suam versus populum, cum surgit salutaturus populum, non vertit se, sed eo salutato, voluit se per latus sinistrum, non versus altare, sed potius versus credentiam, & legit, quæ sunt legenda ex libro. Hi autem modi vertendi, & conuertendi se apud faldistorium secundum diuersas positiones altaris, quamquam videantur inter se diuersi, tamen in

sub-

substantia non differunt : nam vtroque casu id fit respectu altaris , quod primo casu præsupponitur esse ante faciẽ Celebrãtis; ideo cum se vertit ad populũ, vertit se per latus suũ dexterũ; secundo verò casu, quia Celebrans sedet in faldistorio versa facie ad populũ, præsupponitur vertere terga altari, ideo salutato populo , vel cum dicturus est [Gloria.] aut [Credo.] absque salutatione vertit se ad faldistorium , quasi ad altare per latus suum sinistrum, prout faceret quisque Celebrans stans apud altare , qui , vt dictum est , regulariter vertit se ad populum per latus suum dexterum , & per idem latus se reuoluit , quod reuoluendo est sibi sinistrum : nũquam enim perficit circulum, nisi cum vertit se dicendo [Orate fratres.] & in fine Missæ, quando dat benedictionem : nam tunc vertit se per latus Epistolæ, & conuertit per latus Evangelij perficiendo circulum . Postremò aduertendum est , dum Celebrans stat ante altare , & se ad populum vertit , vt prius osculetur altare in medio, nullam tamen ibi Crucem manu, vel pollice designans . Et regulariter , quoties à sede , vel faldistorio ad altare accedit , illud in medio osculatur ,

DE LIBRO TENENDO APVD EPISCO-
pum non celebrantem, sed in Vesperis, aut
in Missa solemnè præsentem: & quid
ex eo legere debeat. Cap. XX.

V M Episcopus in Missis solem-
nibus, præsens est, quamvis ip-
semer officium minimè faciat,
sive sit pluuiali, & mitra, seu
tantummodò cappa Pontificali
indutus, habendus est propè
ipsum liber Missalis, quem aliquis ipsius minister
cotta indutus custodiet, & cum opus erit, illum
supra caput apertum tenens offeret ante Episco-
pum, accedente cum eo altero ministro, instru-
mentum argenteum, quod Buciam vocant, cum
candela desuper accensa tenente, etiamsi aer sit
lucidus, vt opus non sit lumine ad legendum. Ex
huiusmodi libro Episcopus quatuor leget infra-
scripta; videlicet primò Introitum; secundò Epi-
stolam, Graduale, Alleluia, Sequentiam, siue Tra-
ctum, & cætera vsque ad Euangelium inclusive;
tertiò Offertorium; quartò Postcommunionem.
Obersuandum tamen est, quòd si fortè huiusmo-
di Missæ interesset aliquis Sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ Cardinalis, siue Legatus de latere, siue
non, aut aliquis Prælati ipso Episcopo superior,

H

vt

vt suus Metropolitanus, tunc ob eorum reuerentiam Episcopus libro huiusmodi nõ vtetur. Cùm verò ipsemet Episcopus celebrat, omnia prorsus, quæ ad Missam pertinent, ex libro recitabit, vt latius in Cap. de Missa solemnè, quæ ab Episcopo celebratur. exponitur. In Vesperis autem Episcopus nihil ex libro legit, nisi orationem, quam cantat in fine, vt in Cap. de Vesperis. dicitur.

**DE CIRCVLIS INFRA MISSAM
solemnem, quæ coram Episcopo celebra-
tur, faciendis ante Episcopum, quali-
ter, & quoties. Cap. XXI.**

Quotiescumque Episcopus sacris paramentis induitur in Secretario, vel alibi ad Missam solemnem, vel ad Processionem iturus, Dignitates, & Canonici debent circa illum stare, dum paramenta capit, detectis capitibus, quos tamen semel, aut iterum inuitari ab Episcopo decet, vt caput tegan, cui illi reuerenter obtemperet se cooperiendo. Quo casu dignior ex omnibus tam Dignitatibus, quàm Canonicis stare debet à sinistris Episcopi, & alij per ordinem apud illum facientes circulum vsque ad vltimum, qui versus dexteram

Episco-

Episcopi stabit, quod ita fiet, vt commodior, & facilior sit exitus, cum vltimi, qui ad dexteram consistunt, debeant esse primi exeundo de dicto loco: aliàs regulariter, digniores semper à dexteris Episcopi debent stare.

In Missa quoque solemnī, quæ non ab Episcopo, sed coram eo celebratur, quater circuli fiunt; primò cum Episcopus stans in sua sede legit Introitus, & dicit [Kyrie eleison], & successiue Hymnum Angelicum, [Gloria in excelsis], postquam intonatus erit à Celebrante (si recitandus sit) Canonici enim opportuno tempore discedentes ab eorum sedilibus, procedunt ad medium

H 2 chori,

chori, factis altari, & Episcopo reuerentijs, & fi-
 stunt in circulum ante Episcopi faciem, quod di-
 uersimodè fit pro diuersitate situationis altaris, &
 sedis Episcopalis. Si enim altare adhærebit pa-
 rieti, & sedes Episcopalis sit in latere Euangelij,
 incipient procedere iuniores Canonici à sedili
 Diaconorum, ita ut ultimus Canonicus sistat ante
 faciem Episcopi, quos gradatim alij sequuntur
 perficiendo circulum; & dignior Canonicus, siue
 Dignitas, modicùm à suo sedili digressus stat ad
 dexteram Episcopi. Si verò altare erit sub tribu-
 na, & sedes Episcopalis ex opposito altaris, tunc
 Canonici venientes ad circulum procedunt simul
 ab vtraque parte non perficientes circulum, nè
 terga vertant altari, sed facientes hinc, inde semi-
 circulum, & sic stantes dicunt cum Episcopo
 [Kyrie eleison.] quo dicto, si dicendum sit [Glo-
 ria in excelsis &c.] expectant ibidem donec Ce-
 lebrans incipiat [Gloria in excelsis Deo.] & ipsi
 cum Episcopo prosequantur vsque ad finem. Quo
 finito producente super eos Episcopo signo Cru-
 cis (quod sic semper in fine circuli obseruatur)
 factaque illi, & altari reuerentia recedunt ad loca
 sua. Eundemque ordinem seruant, quoties in
 Missa veniunt ad circulum; quod secundo erit,
 cum dicitur Symbolum, si dicendum est, in quo
 simul cum Episcopo genuflectunt ad articulum.

Et

[Et incarnatus est &c.] Et si fortè, cum redeunt ad loca sua, idem articulus cantetur à choro, vbi-
cumque erunt, genuflectent, donec articulus per-
ficiatur; tertio loco veniunt ad circulum circa fi-
nem Præfationis, vt dicant cum Episcopo [San-
ctus, Sanctus &c.] non tamen pectus percutien-
tes: dicto [Benedictus qui venit &c.] & facto su-
per eos signo Crucis ab Episcopo recedunt; quar-
tò, & vltimò paulò antequàm Celebrans dicat
[Per omnia sæcula &c.] ante [Pax Domini &c.]
iterum veniunt ad circulum, vt dicant cum Epi-
scopo [Agnus Dei &c.] Et tunc dum veniunt ad
circulum, & dum discedunt ambobus genibus
versus altare genuflectant propter reuerentiam
Sanctissimi Sacramenti, quod est super eo. Cum
Canonici à circulis reuertuntur ad sedes suas,
faciunt contrario modo, quàm faciunt veniendo;
quia primò reuertuntur seniores, mox iuniores.
Illud demùm sciendum est, huiusmodi circulos
fieri tantùm in Missis, non autem in Vesperis, &
cum Episcopus præsens est Missæ per alterum,
cantatæ, siue diebus festis, siue ferialibus, num-
quam autem quando ipsemet Episcopus celebrat:
nec fieri ante vllum quantumuis Episcopo supe-
riorem, etiam Legatum de latere, aut eius Metro-
politanum, & multò minùs ante inferiorem, vt
Suffraganeum, vel alium Episcopum, sed dumta-

xat ante ipsum proprium Episcopum : qui tamen, præfente Legato de latere, vel Præfato fupiore, ob eorum reuerentiam omittuntur . In Miffis verò Defunctorum circuli non fiunt, nec feria fexta in Parafceue .

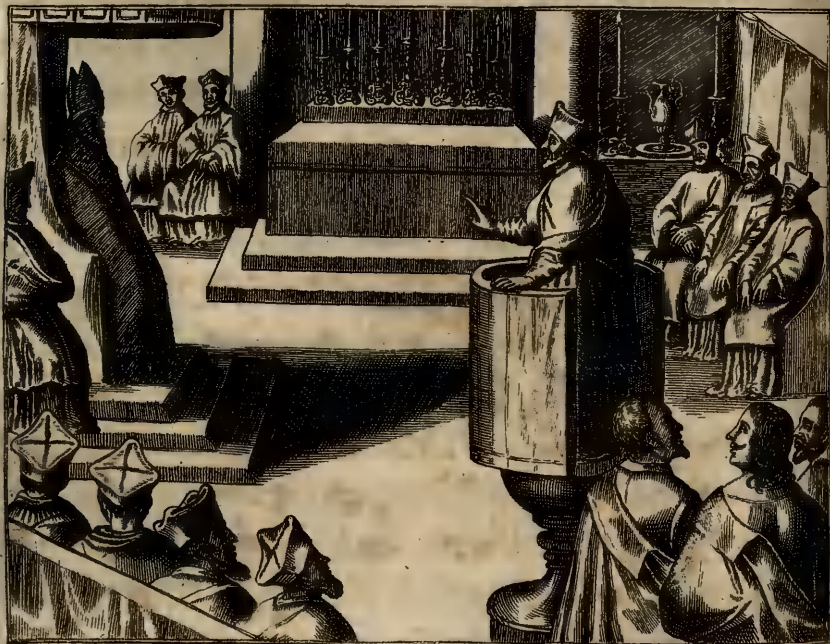
DE CONCIONIBVS, SEV SERMONIBVS
infra Miffam folemnnem habendis, feu poft
Miffam in funere Epifcopi, aut alicu-
ius magni Viri; & de habitu Ser-
mocinantis. Cap. XXII.

Vernadmodum in Cap. de Miffa folemni &c. dicitur, Epifcopo folemnniter celebrante, non decet omninò fermonem haberi, nifi vel ab ipfomet Epifcopo, vel ab aliquo Canonico, qui eo cafu feruit Epifcopo in officio Presbyteri affiftentis; atque ibidem, & in Cap. de officio Presbyteri affiftentis, declaratur, qua forma, & modo id agere debeat. Si verò Epifcopus non celebret, fed Miffæ per alium cantatæ interfuit, tunc ab aliquo ex Clericis idoneo, de Epifcopi licentia, fermo habendus erit. Eius habitus erit cappa fupra Rocchettum, vel alius, qui fuerit in Ecclefia proprius habitus Canonicalis. Si autem fuerit Regularis, in habitu ab ipfo

deferri

deferri solito in cōcionando . Sermo verò regulariter infra Missã debet esse de Euãgelio currenti . Quicumq; sermonem habiturus finito Euangelio ducendus est per Cæremoniarium cum debitis reuerentijs ad osculum manus Episcopi , quam, nisi fuerit Canonicus , genuflexus osculatur ; Canonicus autem stans profundè inclinatus osculatur manum , deinde benedictionem petit dicendo [Iube Domne benedicere .] cui Episcopus respondet [Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis vt dignè , & fructuosè annuncies verba sancta sua , in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti . Amen .] Accepta ab Episcopo benedictione petit mox ab eodem Indulgentias dicendo [Indulgentias Pater Reuerendissime], Cui Episcopus concedit Indulgentias consuetas ; quibus habitis , cum debitis reuerentijs recedit , ac vadit ad ambonem , seu pulpitu , in quod cum conscendit , aliquantulum quiescit , ac se componit cooperiens caput ; & statim , capite detecto , signat se signo Crucis , & genuflexus recitat Salutationem Angelicam voce intelligibili , & deuotè , mox surgit , & , capite cooperto , facit sermonem .

Inter concionem, cum conuertit orationem ad Episcopum, aut Legatum ibi præsentem, caput profundè inclinat. Finito sermone, capite detecto, genuflexus expectat finem confessionis, quam facit Diaconus; & ea finita, surgit, & stans in eodem pulpito, seu suggestu, publicat Indulgentias ab Episcopo concessas, & statim descendit, receditque in pace; aduertat propterea vt formam pronuntiandi Indulgentias memoriter teneat. Si vero habendus sit sermo extraordinariè, velut ad publicandum aliquod Iubilæum, vel pro gratiarum actione ad Deum de aliquo felici nuncio, aut publicatione fœderis, seu in aduentu alicuius

maximi

maximi Principis, vel ex alia quacumque simili occasione, non debet infra Missam fieri, sed ea finita, nec tunc petitur benedictio. Idem dicitur, si in Missa Defunctorum, vel in laudem alicuius magni Viri defuncti habeatur; quo casu fit statim, finita Missa, antequàm fiat absolutio, vt in Cap. de Missa Defunctorum dicitur, & in habitu ordinario.

**DE ORDINE, ET MODO IMPONENDI
thuris in thuribulum, illudque benedicendi;
& de thurificatione in Vesperis, &
Missis solemnibus. Cap. XXIII.**

Irca thuris benedictionem hoc seruandum est, vt cum Acolytus, siue Cæremoniarius affert thuribulum cum prunis ardentibus sinistra, nauiculam autem cum thure, & cochleari dextera ad Episcopum, vel Celebrantem, illicò adest, vel primus Presbyter assistens, vel, si Episcopus celebrans est apud altare, Diaconus Euangelij iuxta regulas suis locis traditas, & accipit de manu prædicti Acolyti nauiculam semiapertam, & cochlear in ea existens cum osculo cochlearis, & manus Episcopi offert eam Episcopo dicens

Bene-

[**Benedicite Pater Reuerendissime.**] Episcopus verò, accepto cochleari, sumit cum eo ter ex nauicula thus, illudq; etiam ter in thuribulū immittit dicens interim [**Ab illo benedicaris, in cuius honore cremaberis.**] Quo factò, ac reddito cochleari eidem ministro, qui rursus manum, & illud osculatur, ipse Episcopus producit manu dextera signum Crucis super thus in thuribulo; Acolytus verò thuribulum deferens illud portat, & cum opus est, operculum per catenulam sursum trahit iuxta normam in Cap. de numero, qualitate, & officio ministrorum Episcopo seruientium. positam. Materies autem, quæ adhibetur, vel solum, & purum thus esse debet boni odoris; vel, si aliqua addantur, aduertatur, vt quantitas thuris longè superet. Huiusmodi thurificatio principaliter fit versus Altare, & Crucem, ac Reliquias, & imagines Sanctorum super eo positas, hoc ordine. Nam imposito, & benedicto thure, vt supra, Episcopus, vel Celebrans capit de manu Diaconi in Missa, vel de manu Presbyteri assistentis in Vesperis thuribulum: videlicet, sinistra catenulas, quibus thuribulum sustinetur in earum summitate, dextera verò easdem catenulas simul iunctas prope thuribulum tenet, ac thuribulum sustinet; ita vt illud commodè ducere versus Crucem, & imagines prædictas, & ad se retrahere possit, quod

rectè

rectè fit, si ipse Episcopus, aut Celebrans, accepto thuribulo, teneat dexteram, quò fieri potest, proximiorè ipsi thuribulo, ita vt paruum catenularum spatium remaneat inter ipsius manum dexteram, & thuribulum, præsertim cum thurificantur oblata; nam, si nimis thuribulum pendeat, nec commodè, nec securè, nec decore illam actionem expedire posset, & facta Cruci profunda reuerentia, thurificet illam triplici ductu.

Mox iterum facta Cruci reuerentia, incensat altare ter ducens thuribulum æquali distantia, prout distribuuntur candelabra, à medio eius vsque ad cornu Epistolæ, vbi demissa manu thurificat illius postremam partem inferiorem, mox superiorem, bis ducto thuribulo: deinde conuersus ad altare eleuans manum ab eodem latere illius planitiem, seu mensam ipsam in parte superiori, triplici ductu vsque ad medium, vbi facta Cruci reuerentia procedit thurificando aliud latus altaris triplici ductu vsque ad cornu Euangelij, & pariter incensata inferiori, & superiori parte ipsius cornu Euangelij duplici ductu, adhuc stans ibidè eleuat thuribulum, & ter incensat superiorem tabulæ partem versus medium altaris, vt fecit in cornu Epistolæ, deinde manu aliquantulum demissa, incensat frontem, seu anteriorem partem altaris, ter ducens thuribulum dum procedit à cornu

Euan-

Euangelij vsque ad medium altaris : vbi denuò facta Cruci reuerentia, incensat similiter triplici ductu reliquam partem anteriorem vsque ad cornu Epistolæ, vbi stetit. Si verò in altari fuerint Reliquiæ, seu imagines Sanctorum, incensata Cruce, & facta ei reuerentia, antequam discedat à medio altaris, primum incensat eas, quæ à dexteris sunt, idest, à parte Euangelij prope Crucem, bis ducens thuribulum, & iterum facta Cruci reuerentia, similiter incensat bis alias, quæ sunt à sinistris, hoc est, à parte Epistolæ, deinde profequitur incensationem altaris, vt supra, ter ducens thuribulum in vnoquoque latere, etiamsi in eo essent plures Reliquiæ, vel imagines, seu etiam plura, vel pauciora candelabra. Finita hoc modo incensatione sistens in cornu Epistolæ reddit thuribulum Diacono, seu Presbytero assistenti, & si celebrat Missam, accepta mitra, ibidem triplici ductu thurificabitur, vt infra dicetur. Dum autem Episcopus seu alius Celebrans prædictam altaris thurificationem facit, aduertat, vt se in ea grauer, & decore gerat, non personam, aut caput, dum thuribulum ducit, reducitque, mouens; sinistram, quæ summitatem catenularum retinet, firmam, stabilemque tenebit; dexteram verò manum, ac brachium, commodè, ac tractim cum thuribulo mouebit; ita vt, cum thuribulum ad se retrahit, illud sub brachio

leuiter

leuiter, & competenti mora reducat; & dum procedit thurificando altare eundo, & redeundo semper illum pedem prius moueat, qui proximior est altari; totque omnino passus faciat, quot thuribuli tractus, vt manus, pedesque in motu decenter concordent. Hæc, quæ dicta sunt, obseruantur, cum Episcopus, vel alius in Vesperis, vel in principio Missæ thurificat altare. Cum verò post offertorium oblata, & altare iterum thurificantur, Diaconus Euangelij porrigens nauiculam Episcopo, vel Celebranti dicit, vt prius **[Benedicite Pater Reuerendissime]**, cui ille respondet **[Per intercessionē beati Michaelis &c.]**, & accipiens thuribulum de manu Diaconi, nulla facta tunc Cruci reuerentia: ter facit signum Crucis cum eo super calicem, & hostiam simul in modum Crucis, & ter circa calicem & hostiam, scilicet bis à dextera ad sinistram, & semel à sinistra ad dexteram (Diacono interim pedem calicis tenente manu dextra) dispensans verba in qualibet incensatione hoc modo. In prima incensatione **[Incensum istud,]** in secunda **[a te benedictum]**, in tertia **[ascendat ad te Domine]**, in quarta **[& descendat super nos]**, in quinta, & sexta **[misericordia tua.]** Deinde facta reuerentia Cruci incensat illam, & altare, eo modo, quo paulò ante dictum est, assistēte semper ibi Diacono, qui cum Episcopus Crucem

incen-

incensat, amouet calicem ad partem Epistolæ, & incensata Cruce reponit in loco suo. Cum verò Episcopus incipit thurificare Crucem, inchoat illa verba [Dirigatur Domine oratio mea &c.] & reliqua sequentia prosequitur in incensatione reliquiarum, & imaginum, si ibidem sint, atque ipsius altaris, ita vt ea taliter distribuat, vt eodem tempore finiantur verba, & thurificatio. Cum reddit thuribulum Diacono dicit [Accendat in nobis Dominus &c.]. Peragenda autem est huiusmodi thurificatio, à quocumque Celebrante semper detecto capite.

Et

Et in Vesperis quidem semel tantum altaris, & Celebrantis, deinde Episcopi, nisi ipsemet celebret, mox aliorum thurificatio fit, videlicet, inchoato Cantico [Magnificat]; sed in Missis solemnibus ter modo supradicto. thus benedicitur; videlicet, in principio, antequàm dicatur Introitus, & tunc thurificatur altare, Celebrans, & Episcopus, quando adest in Missa per alium celebrata cum pluiali, & mitra, & non alij; secundò ante Euangelium, & tunc thurificatur tantummodò liber Euangeliorum, & Episcopus post Euangelium illicò, si est paratus pluiali, & mitra, & nulli alij (præterquam si adesset Cardinalis Legatus, vel alius Cardinalis, quia tunc post Euangelium non thurificatur Episcopus, sed Legatus, vel Cardinalis; nam Episcopus præsentem Legato, vel alio Cardinali non debet assistere Missæ paratus cum pluiali, & mitra). Tertio post oblata, & tunc thurificatur oblata, Altare, Celebrans, Episcopus, mox Dignitates, & Canonici, & alij omnes eo ordine, quo infra dicitur; ita vt Episcopus mitratus ter in Missa thurificetur. Quod similiter obseruandum est de Cardinale Legato, vel alio Cardinale mitrato, qui Missa assistit: nullus verò neque Legatus, neque Cardinalis, neque Episcopo, si non sunt mitrati, incensatur in Missa, nisi semel, scilicet, post oblata. Imponitur autem, & benedicitur

thus

thus ab Episcopo si celebret regulariter apud sedem suam, vel apud faldistorium, præterquam in principio Missæ, & ad oblata, quia tunc imponit, & benedicit thus stans apud altare si non celebret sed cum pluuiali, & mitra, vel saltem cum cappa assistat Missæ solemnè, semper imponit, & benedicit thus apud sedem suam. In Vesperis pro Defunctis nulla prorsus, nec altaris, nec hominum fit thurificatio, sed in Missis Defunctorum, semel tantum post oblata; & tunc oblata, Altare, Celebrans, & Episcopus tantum, si ipse non celebrat, & nulli alij thurificantur, & fit benedictio thuris, prout in alijs Missis ad oblata, videlicet, dicendo [Per intercessionem &c.] . Aduertat autem Thuriferarius, vt, cum dat thuribulum in manibus, vel Presbyteri assistentis, vel Diaconi, qui mox illud ad manus Episcopi altare thurificaturi porrigunt, catenularum summitatem in dextera, thuribulum verò in sinistra dicti ministri ponat, vt ipse deinceps minister commodè ad manus Episcopi contrario modo porrigat: videlicet, catenulas in sinistra, thuribulum in dextera. Illud obseruandum est, vt Episcopus, siue Archiepiscopus, siue etiam Legatus, aut alius S. R. E. Cardinalis, siue paratus sacris indumentis, sine non, numquam sedens, sed stans thurificetur, aliquando tamen cooperto capite, aliquando eo detecto. Nam in principio

Missæ

Missæ altari thurificato, Episcopus, si est paratus, stans cum mitra thurificatur, post verò Euangelium sine mitra, post oblata cum mitra; si verò non est paratus, post oblata tantum stans capite detecto. In Vesperis, si ipse Episcopus paratus celebrat thurificato altari, capit mitram, & reuertitur ad sedem, ibique mitram retinens thurificatur. Si verò interest Vesperis non paratus, sed in cappa, thurificato per Celebrantem altari, ipse apud sedem suam stans detecto capite thurificatur. Nullatenùs autem permittat, siue paratus, siue non, sedentem se ab vlllo genuflexo thurificari, neque in principio Missæ, neque post oblata, quæ est specialis prærogatiua summi Pontificis. Si Sanctissimum Sacramentum super altari expositum sit, semper ab Episcopo, vel alio Celebrante genuflexo thurificandum est triplici ductu: quod si ipsum solum Sacramentum sit thurificandum, vt in principio, & sine processionis feria quinta, & sexta maioris Hebdomadæ, & in festo eiusdem Sanctissimi Corporis Christi, & cum ponitur Oratio quadraginta horarum, numquàm debet ab Episcopo, neque ab alio thus benedici, sed simpliciter poni in thuribulum, & porrigitur sine osculatione manus Episcopi: similiter & quando per Cæremoniarium, vel Acolytum, aut Subdiaconum in elevatione thurificatur, quo casu ab eodem Aco-

lyto, seu à quocumque alio clerico ponitur in thuribulum simpliciter absque benedictione. Sed si thurificandum est altare, super quod positum sit Sanctissimum Sacramentum apertum, ut in Vesperis festiuitatis eiusdem Corporis Christi, tunc benedicitur thus, sed thurificatio Sacramenti fit cum genuflexione; & quoties ante illud transit Celebrans, toties genuflectit. Cum in Missa post thurificationem oblatorum, Episcopi, & Canonorum, seu Dignitatum ad eius latus assistentium fit generalis omnium thurificatio in choro, omnes, præter Episcopum, & dictos eius assistentes, stant. Ipsi autem, quibus thus datur, obseruare solent, ut alter alterum immediatè subsequentem capitis nutu modestè inuitet ad thurificationem prius capiendam, siue Ecclesiastici, siue sæculares sint: &, si is, qui thurificat, sit æqualis Dignitatis, cum eo, qui thurificandus est, aut etiam maioris, inuicem capite inclinato sibi reuerentias faciunt ante, & post thurificationem: si verò, qui thurificat, minor est, ipse quidem versus maiores caput profundè inclinatur ante, & post, illi autem parum, vel nihil versus thurificantem correspondent pro qualitate ipsius thurificantis, qui & ipse thurificando alios post Canonicos parum, vel nihil versus eos caput inclinatur pro eorum qualitate. Sed Episcopus, vel Legatus, cum thurificatur,

nulla-

nullatenus, versus thurificantem caput, nec modicum quidem, inclinet, sed manu dextera super eum signum Crucis faciat. Personæ autem, quibus hoc officium thurificandi alios competit, solent esse diuersæ pro diuersitate celebrantium, & solemnitatum, ac personarum, quæ thurificandæ sunt. Nam Episcopus solemniter celebrans Vesperas, thurificato per ipsum altari, thurificatur stans apud sedem, à primo Presbytero assistente parato, qui postmodum dat thuribulum in manibus Subdiaconi, qui in crastinum cantaturus est Epistolam in Missa, vel alicuius Acolyti, vel aliàs, vt dicitur in Cap. de Vesperis &c. qui thurificat reliquos omnes de choro. In Missa verò, cum Episcopus est apud altare, thurificatur semper à Diacono Evangelij parato, cum verò est apud sedem, videlicet, finito Euangelio thurificatur à prædicto Presbytero assistente pluuiiali parato, qui accipit thuribulum de manu Acolyti, qui illud tenebat. Sed si celebret apud faldistorium, puta præsentem Legato, vel Metropolitanò, thurificatur ab eodem Diacono, qui & alios de choro thurificat: deinde dat thuribulum in manu alicuius Acolyti, qui primò ipsum Diaconum, à quo recipit thuribulum, mox alios, si qui in choro supersunt, & reliquum populum thurificat. Diaconus verò tunc reuertitur ad officium suum. Quòd si adesset Legatus, Rex,

aut Princeps magnus, nihilominus eadem personæ ipsos thurificarent, quas diximus Episcopum celebrantem thurificare, & non aliæ, præsertim, quæ in dignitate Episcopali sunt constitutæ, quas nullo modo conuenit alios, quantumlibet maximos Principes, thurificare. Si autem Episcopus non celebrat, sed interest Vesperis, vel Missæ per alium celebratæ, ipse Episcopus semper à primo Presbytero assistente thurificandus est, Canonici verò, & alij de choro in Vesperis ab aliquo Acolyto, in Missa à Diacono, qui cantat Euangelium, thurificantur, qui & cæteros omnes thurificat. Antequàm inchoetur Euangelium, videlicet, lecto per Diaconum titulo Euangelij, ipse ter thurificat librum Euangeliorum; primò in medio, tum à parte dextera libri, mox à sinistra. Ordo autem thurificandi, siue in Vesperis, siue in Missa, erit talis. Primò in Vesperis thurificato altari, thurificatur Episcopus celebrans, vel alius quicumque celebrans, cum dicitur [Magnificat &c.] Idem obseruatur in Missa, tam in principio, quàm post oblata; tum Legatus Cardinalis, si adierit, vel etiam Cardinalis non Legatus; mox Archiepiscopus illius Prouinciæ, si adierit, & post eum Episcopus non celebrans, sed præsens in sacrificio; post quem immediatè Presbyter assitens, & duo Diaconi assistentes, nisi adsint maiores Episcopo; & in casu,

quo

quo non fit Episcopo assistentia. Si fortè aderunt Nuncius Apostolicus cum facultate Legati de latere, intra fines suæ Legationis, aut Visitator Apostolicus Episcopus, thurificatur ante Archiepiscopum, & Episcopum: sed si Nuncius Apostolicus non habet talem facultatem, vel Visitator non fit Episcopus, post Episcopum, & Archiepiscopum; & hoc intelligatur, quando Nuncius, & Visitator sunt in loco eorum iurisdictionis: si aderunt Episcopus, vel Archiepiscopus hospites, thurificandi sunt post Episcopum proprium. Si fortè aliquis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis esset Episcopus Suffraganeus præsentem suo Metropolitanum non Cardinali, thurificandus est prius ipse Cardinalis ob reuerentiam dignitatis Cardinalitiæ; post prædictos thurificantur (si aderunt) Prothonotarij de numero participantium; deinde Nuncij Apostolici Prælati non existentes in loco eorum iurisdictionis, sed transeuntes; tum Dignitates, & Canonici secundum eorum ordinem; videlicet, primò Dignitates, deinde Canonici Presbyteri, tum Diaconi, mox Subdiaconi, si Præbendæ sint distinctæ; tum, si aderunt, Abbates benedicti; & post eos, si erunt aliqui, Prothonotarij supernumerarij, nisi essent consanguinei alicuius maximi Principis, qui pro iudicio, & prudentia Episcopi thurificari poterunt loco conuenienti ante Digni-

tates, & Canonicos. Vicarius verò Episcopi pro consuetudine Ecclesiarum: & hæc quoad personas Ecclesiasticas. Quo verò ad laicos, Dominus loci Princeps magnus non reconoscens superiorem thurificatur immediatè post Episcopum. Imperator tamen, & Reges indistinctè ante Episcopum sunt thurificandi. Proreges verò, & Gubernatores Regnorum, ac Prouinciarum immediatè post Episcopum; Magistratus Ciuitatum thurificantur post Dignitates, & Canonicos, nisi sint de maioribus, & perpetuis, qui thurificantur ante Canonicos, nisi rursus Canonici sint parati; quia tunc & ipsi thurificantur post Canonicos paratos. Barones, & Domicelli sine titulo post Magistratus omnes. Si adesset aliqua mulier insignis, vt Regina, vel magna Principissa, vtique & ipsi thus dari conuenit in loco, vbi daretur eius viro, si adesset. Demùm aduertere debet thurificator, vt numerum thurificationum obseruet pro qualitate rerum, & personarum, quæ thurificantur. Nam Sanctissimum Sacramentum, Crux altaris, Episcopus, vel Archiepiscopus thurificantur triplici ductu; Dignitates, & Canonici duplici ductu; inferiores vnico ductu: si adesset Legatus, vel alij Cardinales, ipsi ter, & Episcopus, & Celebrans bis, Dignitates, & Canonici semel, cæteri sine mora. Si verò adsit Dominus laicus, vel alius Princeps maxi-

mus

mus ter, vt Episcopus, Celebrans, Dignitates, & Canonici bis, cæteri semel, nisi rursus adessent Legatus, vel alij Cardinales, quo casu duplici ductu thurificatur, sicut Episcopus, Dignitates verò, & Canonici tunc vnico tantùm ductu thurificantur, vt proximè dictum est.

DE ORDINE DANDI PACEM.

Cap. XXIV.

PACIS osculum alio modo, ac per diuersos ministros præberi consuevit, cum Episcopus ipse celebrat solemniter Missam; aliter cum Missæ per alium Prælatum, vel non Prælatum cantatæ interest; aliter cum ipso Episcopo absente, vel in Collegiatis Ecclesijs Missa sollemnis celebratur; & demùm aliter in Missa plana. Episcopo igitur celebrante, postquàm cum Presbytero assistente à sinistro, ac Diacono à dextero latere dixerit [Agnus Dei &c.] ipse Presbyter assistens accedit ad eius dexteram, & genuflectit ante Sanctissimum Sacramentum, ac surgens osculatur altare simul; & eodem tempore cum ipso Celebrante; mox appropinquans sinistram genam sinistræ Celebrantis, accipit ab eodem Celebrante dicente [Pax tecum.] oscu-

lum pacis, cui ipse respōdet [Et cum spiritu tuo.] factaque ibi iterum genuflexione, discedit comitante Cæremoniario, osculumque prædictum per chorum ordine distribuit, incipiendo a dignioribus: ordo autem idem erit, prout in proximo præcedenti Cap. de thuris ministracione descriptum fuit, hoc excæpto, quod ipse assistens non dat osculum Diacono Euangelij, & Subdiacono Epistolæ, nec duobus Diaconis assistentibus: isti enim capiunt pacem ab eodem Celebrante statim, postquam illam dedit Presbytero assistenti genuflectentes prius, & post ante Sacramentum, non tamen osculantes altare. Illi verò, hoc est, Diaconus Euangelij, & Subdiaconus Epistolæ capiunt pacem ab eodem Episcopo celebrante, cum ab eo accipiunt communionem. Obseruabit autem ipse Presbyter assistens osculum ferens, vt nulli quantumuis supremi Principi, etiam si esset Imperator, vel Rex, vllam reuerentiam faciat, antequàm ei pacem det, sed post datam pacem, cui etiam ipsi, qui acceperunt pacem ab eo pari reuerentia correspondent, cum sit ex primis Dignitatibus, vel Canonicis Ecclesiæ. Legatus tamen, aut Princeps supremus parum correspondent in reuerentia. Regulare est, vt pax detur primo cuiusque ordinis, videlicet, primo ex Canonicis Presbyteris, primo ex Canonicis Diaconis,

nis,

nis, & primo ex Canonicis Subdiaconis, vbi distinctæ sunt Præbendæ; vel, vbi Præbendæ non sunt distinctæ, primo ab vtroque latere stanti, qui successiuè pacem dat alteri subsequenti, & ille dat alteri: & si aderunt laici, vt Magistratus, & Barones, ac Nobiles, detur pax cum instrumento, quod instrumentum osculetur prius Presbyter assistens.

Postquàm verò prædictus assistens pacem Dignitatibus, & Canonicis, ac Magistratui dederit, dabit eam alicui Acolyto, vel Cæremoniario, qui cæteris de choro distribuit. Nulli autem Ecclesiastico osculum huiusmodi dandum est, nisi stanti.

Quando

Quando Episcopus ipse non celebrat, sed Missæ per alium celebratæ præsens fuerit; idem Presbyter assistens accipiet pacem à Celebrante, acceptamque Episcopo defert, qui eam duobus Diaconis assistentibus dat. Aduertendum est tamen, si is, qui celebrat, sit Prælati, ita vt habeat Cappellanum assistentem cum pluuiali in Missa, tunc ipse Cappellanus assistens, postquam Episcopus pacem dederit duobus Diaconis assistentibus, accedit in choro ad locum dicti Presbyteri assistentis, qui dedit pacem Episcopo, & ab eo accipit pacem, quam ad alios de choro ordine superius dicto deferet. Quod si is, qui celebrat, non sit Prælati, nec habeat Cappellanum assistentem cum pluuiali eodem modo, Presbyter Episcopi assistens accipit pacem à Celebrante, eamque ad Episcopum defert, qui dat illam Diaconis assistentibus, vt supra, mox stans loco suo inter Canonicos illam dabit Subdiacono, qui cantauit Epistolam in Missa, qui ad alios defert, nisi adesset maior Episcopo, quia tali casu semper illi dabitur pax ab eodem Presbytero assistente, qui pacem dat Episcopo, vt in Cap. de thurificatione dictum est. Absente Episcopo, vt in Ecclesijs Collegiatis, seruetur ordo, vt in Rubricis Missalis; videlicet, vt Subdiaconus accepta pace à Diacono illam per chororum distribuat: sed quicumque sit, qui pacis

osculum

osculum defert, siue Presbyter assistens, siue Cappellanus, siue Subdiaconus, eadem obseruabit, quæ de Presbytero assistente supradicta sunt, quoad reuerentias, & formam dandi osculum. In Missis planis, quæ coram Episcopo dicuntur, adhiberi solet instrumentū pacis, vt infra in Cap. de Missa, quæ sine cantu coram Episcopo celebratur.

DE FORMA DANDI BENEDICTIONEM
solemnem ab Episcopo, & publicandi Indulgentiam, vbi, quoties, & quando.

Cap. XXV.

DVobis modis dantur benedictiones ab Episcopis in Missis, vno quando infra Missam sermo habetur, tunc enim finito sermone Diaconus, qui cantauit Euangelium, stans ante Episcopum, capite inclinato, cantat Confessionem in tono, qui notatur ad finem huius Cæremonialis, & dum dicit [Tibi Pater], & [Te Pater] si fuerit Canonicus, se inclinat profundius: si verò non fuerit Canonicus, genuflectit. Deinde finita Confessione sermocinatur, qui in pulpito, dum cantatur Confessio, manet genuflexus, surgens publicabit Indulgentiam in forma sequenti.

Reue-

[Reuerendissimus in Christo Pater, & Dominus, Dominus **N.** Dei, & Apostolicæ Sedis gratia huius sanctæ **N.** Ecclesiæ Episcopus dat, & concedit omnibus hic præsentibus quadraginta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiæ consueta. Rogate Deum pro felici statu Sanctissimi Domini Nostri **N.** Diuina Prouidentia Papæ **N.** Dominationis suæ Reuerendissimæ, & sanctæ Matris Ecclesiæ.]

Publicata Indulgentia, Episcopus deposita mitra, stans leget ex libro, per ministrum de illo seruientem supra caput sustentato, in tono orationis, versus ad populum, quæ sequuntur.

Preci-

[Precibus, & meritis beatæ Mariæ semper Virginis, beati Michaelis Archangeli, beati Ioannis Baptistæ, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis peccatis vestris perducatur vos ad vitam æternam. **R.** Amen.

Deinde accepta mitra, & baculo pastorali, benedicit populo dicens: [Et benedictio Dei omnipotentis Pa **†** tris, & Fi **†** lij, & Spiritus **†** sancti descendat super vos, & maneat semper.

R. Amen]. Cum autem hæc verba profert, signat versus latus suum finistrum, videlicet, in verbo [Patris], deinde cum dicit [& Filij], directe ante faciem suam, & demum dum dicit [& Spiritus sancti], signat versus latus suum dexterum; cum autem dicit [super vos &c.], dimisso baculo manus iunctas ante pectus applicat. Si verò benedicens fuerit Archiepiscopus, vel alius, qui utitur Cruce, statim publicata Indulgentia, Cappelanus portabit ante illum Crucem, quam genuflexus tenebit, deinde Archiepiscopus, vel ille, qui utitur Cruce, deposita mitra Cruci caput inclinabit, & dabit benedictionem sicut dictum est supra.

Alio modo datur benedictio in fine Missæ, dicto scilicet [Placeat tibi sancta Trinitas &c.] tunc enim Episcopus, qui non utitur Cruce, accepta mitra, stans in medio altaris, pollice dexteræ ma-

nus format sibi signum Crucis in pectore cantans [Sit nomen Domini benedictum]; interim sinistram super altari retinens, & dum à choro respondetur [Ex hoc nunc &c.] etiam ipsam manum dexteram super altare tenet, deinde dicens [Adiutorium nostrum &c.] eadem dextera manu signat se signo Crucis à fronte ad pectus, & à sinistro humero in dexterum, tangens se in vnoquoque verbo, videlicet, dum dicit [Adiutorium] in fronte, [Nostrum] infra pectus, [In nomine] in sinistro humero, [Domini] in dextero, & iterum ipsam manum dexteram super altare reponit donec à choro respondeatur [Qui fecit cælum &c.] Deinde dicens [Benedicat vos omnipotens, Deus] eleuat ad cælum simul oculos, & manus, quas ante faciem iungit, & accipiens manu sinistra baculum, dum dicit [Pater] vertit se ad latus Epistolæ, & ibi signat populum, & dicens [& Filius] vertit se directe ad populum in medio Ecclesiæ existentem, signans iterum: dicens verò [Et Spiritus sanctus], vertit se totum ad latus Euangelij, & ibi tertio signat populum, perficiendo circulum. Si verò erit Archiepiscopus, vel alius Crucem ante se habens, versus ad illam sine mitra, dabit totam benedictionem, incipiens ab ijs verbis [Sit nomen Domini benedictum] .vbi vero populus non ante ipsius altaris faciem, sed post

illam

illam stat, Episcopus, siue Archiepiscopus, non vertit se, sed stans ante medium, signat primo à latere Euangelij, deinde in medio, demum à latere Epistolæ.

Simili modo in fine Vesperarum, ac Matutini, seu Laudum Episcopus, siue Archiepiscopus benedicit, cum ipse solemniter facit officium. Hanc eandem benedictionis formulam seruabit Episcopus, quando danda erit in fine alicuius processio- nis; quæ etiam in vsu est in primo ingressu Episco- pi, vel Archiepiscopi ad Ciuitates, & Oppida suæ Diœcesis, vel Prouinciæ, postquam ad Ecclesias peruenit, vt supra dictum est Cap. 2. huius libri. Quod si Episcopus assistat cum cappa, dabit benedictionem tecto capite cum caputio cappæ, vel cuculli, vel etiam cum bireto.

Reliquum est, vt de publicatione Indulgentia- rum pauca subiiciantur. Consuevit enim, cum datur benedictio solemnis per Episcopum, ple- rumque (non tamen in Vesperis) concedi etiam Indulgentias pro concedentis facultate. Si enim est Episcopus, vel Archiepiscopus dierum quadra- ginta, de iure communi: si verò Episcopus esset Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, centum: quæ quidem Indulgentia, cum datur benedictio infra Missam post sermonem, & confessionem ab ipso fermocinante publicatur statim finita confes-
sione,

sione, antequam detur benedictio; quo casu non publicatur amplius post benedictionem in fine Missæ. Cum verò non habetur sermo in fine Missæ Pontificalis, statim post solemnem benedictionem publicatur per Presbyterum assistentem, si Episcopus celebrat, vel eo non celebrante per ipsummet Prælatum; vel Canonicum celebrantem, præsentem Episcopo. In primo verò ingressu Episcopi, vel Archiepiscopi ad Ciuitates, vel Oppida suæ Diœcesis, aut Prouinciæ, publicatur per vnum ex illorum ministris, siue Beneficiatis Ecclesiæ, alta voce dicendo: [Reuerendissimus in Christo Pater, & Dominus &c.], vt supra. Si verò Episcopus esset Cardinalis dicitur in hunc modum: [Eminentissimus, & Reuerendissimus in Christo Pater, & Dominus **N.** tituli Sancti **N.** Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis **N.** & Episcopus **N.** dat & concedit omnibus hic præsentibus centū dies de vera Indulgentia &c.] vt supra.

Ad quem autem spectat has benedictiones, & Indulgentias dare, & concedere, cum adest simul cum Episcopo Legatus de latere, aut etiam Cardinalis non Legatus, aut Metropolitanus, aut Nuncius Apostolicus, vel alij Prælati officio, & auctoritate præstantes supra cap. 4. expositum fuit.

DE SUPPLENDIS VICIBVS CANONICORUM,
aliorumque ministrorum deficientium. Cap. XXVI.

Rerumque euenit, vt ex his, qui in aliquo peculiari ministerio, dum officia diuina peraguntur, seruire solent, siue illi Dignitates, siue Canonici, seu etiam inferioris ordinis sint legitimo impedimento detenti; vt quia absentes, vel infirmi, vel senio languentes, seu aliter occupati, munus eis competens obire nequeant. Quo casu, ne debitum ministerium deseratur, dum alter alterius onus, aut curam subire negligit, vel recusat, deficientium vices ab alijs suppleri debent; & nihilominus, si qui sine iusta causa deficiunt, arbitrio Episcopi, vel iuxta consuetudinem Ecclesie in diuisione distributionum mulctandi erunt; & quidem regulariter maiores minorum vices non suppleunt, nisi ex necessitate; sed contra inferiores superiorum vices subeunt, præterquam in ijs, quæ sunt ordini peculiaria, vt si in aliqua Ecclesia gradus, & ordines distincti sint; nempe Dignitates, Canonici Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, tum Beneficiati, & Clerici deficiente prima Dignitate, seu primo Presbytero Canonico, in officio

K

Presby-

Presbyteri assistentis, supplebit alter ei proximus, siue Dignitas, siue Presbyter Canonicus, quo etiã deficiente, subintrãt alij Presbyteri proximiores: sic etiam ex duobus Canonicis Diaconis assistentibus si alter, vel ambo deficiant, alij subsequentes Diaconi, & Subdiaconi supplebunt: quod si vnus tantum Diaconus, vel Subdiaconus adesset, tunc ex necessitate vltimus Presbyter, licet maior, supplet loco Diaconi, vel Subdiaconi deficientis: & si Canonici essent sacris vestibus parati, vt quia Episcopus celebraret, ipse vltimus Presbyter induere deberet dalmaticam more Diaconi, cuius loco seruit; sed eo casu Diaconus, qui aderit, sedebit à dexteris Episcopi, cui imponet, & deponet mitram; nempè cum proprium suum ministerium exerceat, Presbyter autem Canonicus à sinistris loco secundi Diaconi assistentis adiuuabit. Quod si omnes prorsus Diaconi, & Subdiaconi deficerent, duo vltimi Presbyteri eorum locum supplerent. Diaconi autem nullatenus loco Dignitatum Presbyteralium, aut Presbyterorum Canonice suppleant. Si nullus Presbyter Canonicus adesset, præter Dignitates, tunc aliquis ex ipsis Dignitatibus suppleret locum Diaconi deficientis: sed tali casu ipse Dignitatem obtinens maneret ad dexteram Episcopi, Diaconus verò ad sinistram; sed ipse Diaconus à sinistris manens serui-

ret

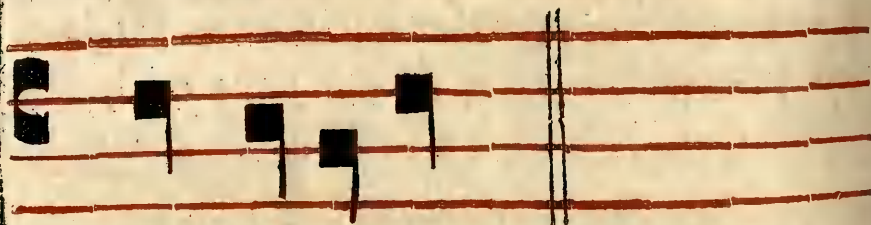
ret in ministerio imponendi, & deponendi mitram Episcopo. Hæc autem, quæ diximus procedunt, vbi ordines, & præbendæ sunt distinctæ; vbi verò ordines non sunt distincti, duo Canonici immediatè sedentes post Canonicum, qui seruit in officio Presbyteri assistentis, erunt apud Episcopum loco Diaconorum assistentium. Eadem ratione, & regula etiam alij inferiores de Capitulo, vt Beneficiati, & Clerici, alterius sibi immediatè præcedentis vices, cum opus erit, supplebunt.

DE ORATIONIBVS, SEV COLLECTIS,
& diuersis earum tonis. Cap. XXVII.

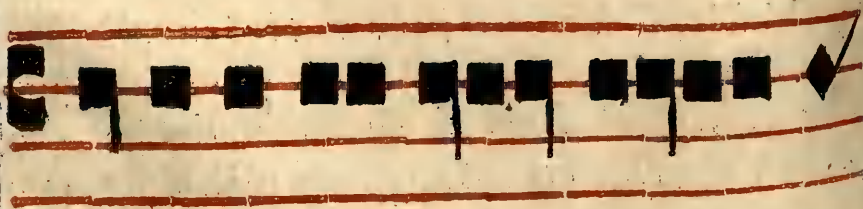
Sciendum est, duos esse orationum tonos, alterum solemnem, alterum simplicem; seu alterum festiuum: alterum feriale: & tono quidem solemnem vtimur in festis duplicibus, & semiduplicibus in Matutinis, Missis, & Vesperis; altero verò simplici in ferialibus, & festis simplicibus, ac pro Defunctis, & in alijs, quæ occurrunt extra Matutinum, Missas, & Vesperas, etiam si in diebus solemnibus recitentur, vt in cæteris horis Canonicis, in benedictionibus candelarum, palmarum, & similibus.

Differentia autem inter solemnem, & simplicem tonum est iuxta antiquum ritum, & obseruantiam Cappellæ Papalis; quia solemnis duas tantum habet variationes, & regulariter prima variatio fit per duas notas descendendo, & redeundo ad eundem tonum, videlicet.

Fa mi re fa

& in prima clausula orationis, quæ habet verbum videlicet in fine dictæ clausulæ, quæ gemino puncto à sequenti clausula solet designari secundum rectam orthographiam; quemadmodum apparet ex propositæ orationis modulatione!

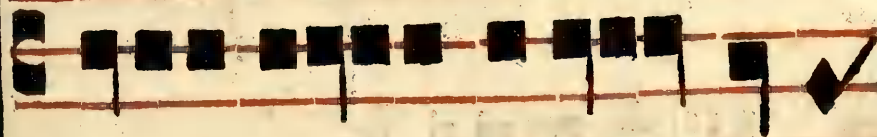

Deus, qui inter cætera potentiæ

tuæ

tu æ mi racula e ti am in se xu

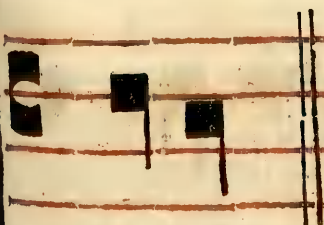

fra gi li vic tori am mar ty ri j con-

tu li sti.

Secunda verò variatio fit per vnam notam descendendo, videlicet.

F a mi.

K 3

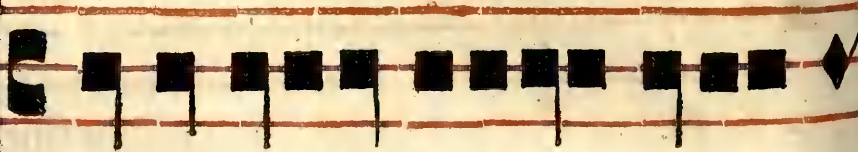
in fine

in fine secundæ clausulæ sequentis, quæ pariter
vel gemino puncto, vel puncto, & commate
constat.

C on ce de pro pi ti us.

ac deinceps sequente clausula finali, vniuniformi to-
no sine declinatione vocis completur, videlicet.

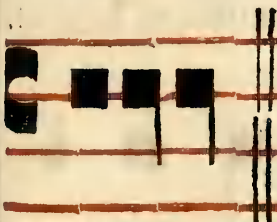
V t qui be a tæ Catha rinæ Virginis,

& martyris tuæ nata li ti a coli-
mus,

mus, per eius ad te exempla gra-

di a mur.

Conclusiones etiam earundem orationum in tono solemniter diuersimodè variantur, prout ipsæ conclusiones diuerso modo sunt conceptæ. Aut enim dicitur [Per Dominum nostrum &c.] aut [Qui uiuis, & regnas &c.] Primo casu fit variatio per vnicam notam in fine primæ clausulæ sine verbo, videlicet.

Per Dominum nostrum Iesum

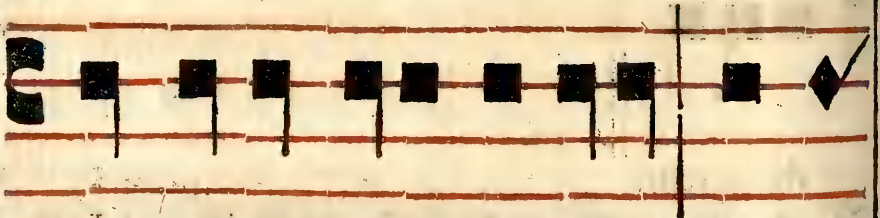
K 4

Chri-

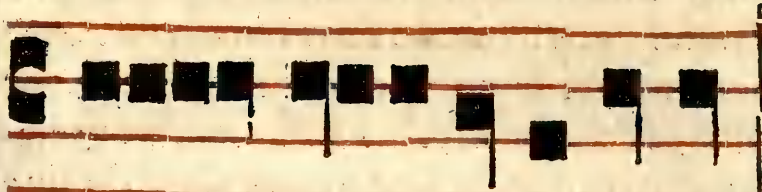

Chri stum fi li um tu um.

In secunda verò clausula per duas notas, videlicet.

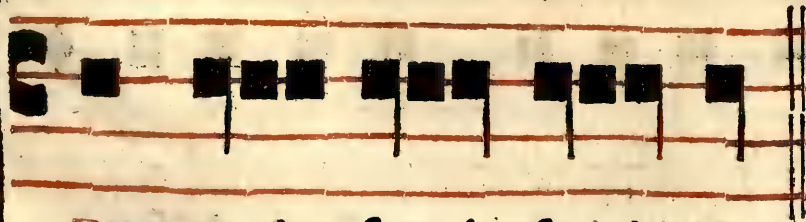

Qui te cum viuit, & regnat in

vni ta te Spiritus San cti De us .

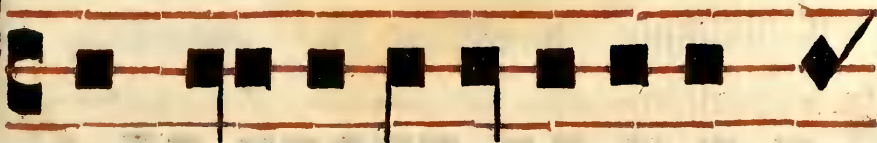
In tertia verò, & vltima nulla fit variatio, prout de oratione dictum est, nimirum.

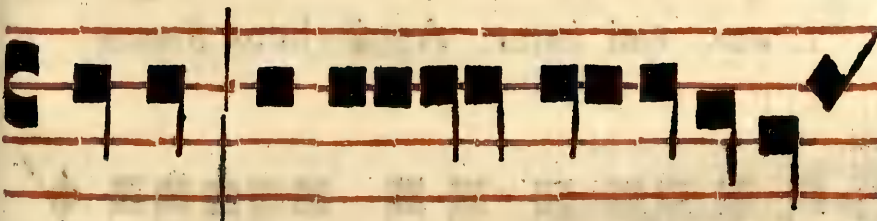
Per om ni a sæ cu la sæ cu lo rum.

Secun-

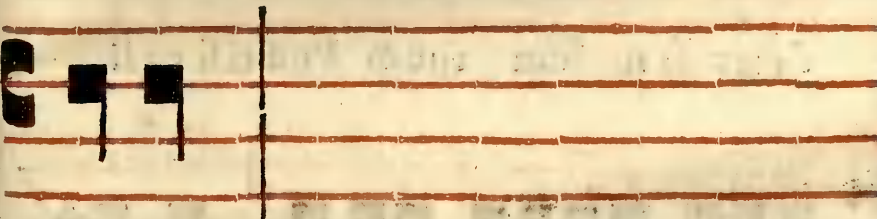
Secundo casu, cum dicitur [Qui viuis, & re-
gnas &c.] in qua sunt duæ tantùm clausulæ, pri-
ma variatur per duas notas, videlicet,

Qui viuis, & re gnas cum De o

Pa tre in vni ta te Spi ritus sancti

De us.

secunda, & finalis non variatur. Tonus verò sim-
plex, & ferialis nullam habet variationem, sed
cum eo vtimur, vniformi tono, & voce proferimus

oratio-

orationes à principio vsque ad finem, & pari modo in earum conclusionibus, vt patet in hoc modulationis exemplo.

Deus, qui inter Apostolicos Sacer-

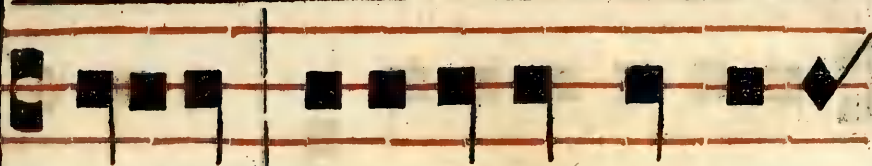

dots famulū tuum Pontificali

fe cisti dignitate vigere, præsta,

quæsu-

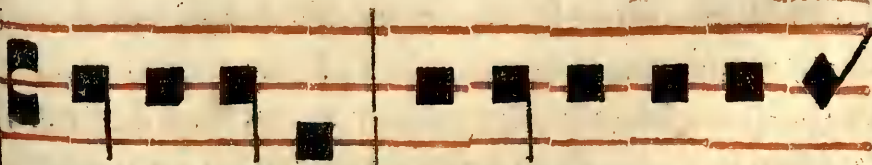

quæsumus, vt eorum quoque

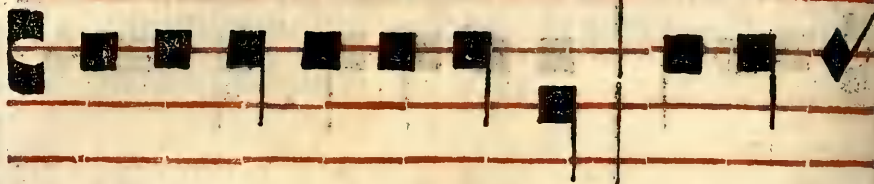
perpetuo aggregetur conforatio.

Excipiuntur etiam ab hac regula orationes, & versiculi, qui cantatur pro Defunctis extra Missas, vt in Vesperis, & Matutinis, & alijs officijs, in quibus in fine orationum, & versiculorum deprimitur vox per tertiam, hoc est, à Fa, ad Re, in vltimis syllabis, vt pariter ex proximo alio exemplo constat.

Pater noster. Et ne nos in du-

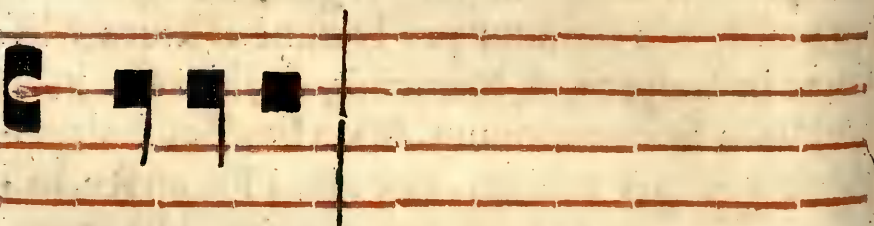
cas

cas in ten ta ti o nem. **A** por-

ta in fe ri. **D** o m i n u s v o b i s c u m.

O remus .

Regulare autem est, vt in vtroque tono, voce graui, & competenti interposita aliqua mora, in fine cuiuslibet clausulæ, & præsertim in clausula finali, ac cum decoro, & grauitate recitentur orationes. De tonis verò Euangeliorum, & Epistolarum, Capitulorum, Antiphonarum, & aliorum multorum,

quæ

quæ frequenter in Ecclesijs recitantur, nulla in hoc libro fit mentio, cum libri impressi reperiantur, qui de his abundè dixerunt, vt in Pontificali, Sacerdotali, Directorijs chori, & similibus, ex quibus singuli instrui possunt. Nam hic ea tantùm apposimus, quæ ad personam celebrantis in proferendis orationibus spectant ob varium vsum eas recitandi.

**DE ORGANO, ORGANISTA, ET
musicis, seu cantoribus, & norma per eos
seruanda in diuinis. Cap. XXVIII.**

IN omnibus Dominicis, & omnibus festis per annum occurrentibus, in quibus populi à seruilibus operibus abstinere solent, decet in Ecclesia organum, & musicorum cantus adhiberi: inter eas non connumerantur Dominicæ Aduentus, & Quadragesimæ, excepta Dominica tertia Aduentus, quæ dicitur [Gaudete], & quarta Quadragesimæ, quæ dicitur [Lætare], item exceptis festis, & ferijs infra Aduentum, aut Quadragesimam occurrentibus, quæ cum solemnitate ab Ecclesia celebrantur; vt in die Annunciationis, Feria quinta in Cœna Domini, Sabbato sancto, &

simili-

similibus, & quodcumque occurreret celebrare solemniter, & cum lætitia pro aliqua re graui. Quotiescumque Episcopus solemniter celebraturus Ecclesiam ingreditur, aut, re diuina peracta; discedit, conuenit pulsari organum. Idem in ingressu Legati Apostolici, Cardinalis, Archiepiscopi, aut alterius Episcopi, quem Episcopus Diocesanus honorare voluerit, donec prædicti orauerint, & res diuina sit inchoanda. In Matutinis, quæ solemniter celebrantur in festis maioribus, possunt pulsari organa ab Hymno [Te Deum, laudamus &c.] prout in Vesperis: & in Matutinis noctis Natiuitatis Domini, etiam à principio ipsarum. Regulare est, siue in Vesperis, siue in Matutinis, siue in Missa, vt primus versus Canticorum, & Hymnorum, & pariter versus Hymnorum, in quibus genuflectendum est, qualis est Versiculus [Te ergo quæsumus &c.], & Versiculus [Tantum ergo Sacramentum &c.] quando ipsum Sacramentum est super altari, & similes, cantentur à choro in tono intelligibili, non autem ab organo: sic etiam Versiculus [Gloria Patri, & Filio &c.] etiam si Versiculus immediatè præcedens fuerit à choro pariter decantatus; idem seruetur in vltimis Versibus Hymnorum. In alijs autem horis Canonicis, quæ in choro recitantur, non est consuetum interponere organum. Sed si

in ali-

in aliquibus locis consuetum esset organa pulsari inter horas Canonicas, aut aliquas earum, vt est hora Tertia; præsertim quando cantatur, dum Episcopus solemniter celebraturus capit sacra paramenta, poterit talis consuetudo seruari: sed aduertendum erit, vt, quodcumque per organum figuratur aliquid cantari, seu responderi alternatim versiculis Hymnorum, aut Canticorum, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuntietur id, quod ab organo respondendum est. Et laudabile est, vt aliquis cantor coniunctim cum organo voce clara idem cantaret. In Vesperis solemnibus organum pulsari solet in fine cuiuslibet Psalmi, & alternatim in Versiculis Hymni; & Cantici [Magnificat &c.] seruatis tamen regulis supra dictis. In Missa solemnè pulsatur alternatim, cum dicitur [Kyrie eleison], & [Gloria in excelsis &c.] in principio Missæ; item finita Epistola; item ad offertorium; item ad [Sanctus &c.] alternatim; item dum eleuatur Sanctissimum Sacramentum grauiori, & dulciori sono; item ad [Agnus Dei &c.] alternatim; & in versiculo ante orationem post Communionem, ac in fine Missæ. Sed cum dicitur Symbolum in Missa non est intermiscendum organum, sed illud per chorum cantu intelligibili proferatur. Cauendum autem, nè sonus organi sit lasciuus, aut impurus,

& nè

& nè cum eo proferantur cantus, qui ad officium quod agitur, non spectent, nedùm profani, aut ludicri, nec alia instrumenta musicalia præter ipsum organum addantur. Idem quoque cantores, & musici obseruent, nè vocum armonia, quæ ad pietatem augendam ordinata est, aliquid leuitatis, aut lasciuix præferat, ac potius audientium animos à rei diuinæ contemplatione auocet, sed sit deuota, distincta, & intelligibilis. In Missis, & officijs Defunctorum, nec organo, nec musica, quam figuratam vocant, vtimur, sed cantu firmo, quem etiam in tempore Aduentus, & Quadragesimæ in ferialibus diebus adhiberi conuenit.

DE MISSA, QUÆ SINE CANTU
ab Episcopo celebratur. Cap. XXIX.

Cum Episcopus celebrabit Missam, conuenit, vt paramenta Missæ non de Sacristia, sed ex ipso Altari, vbi celebrabit, ordine disposita accipiat, postquam aliquo eius scutifero ministrante lauerit manus; Calix, Missale, & alia necessaria prius per aliquem eius Cappellanum, partim super ipso altari, partim super aliqua mensula præparabuntur: Ideo valdè conueniens esset, vt duos Cappellanos ad

minus

minus, cottis mundis indutos apud se ministrantes haberet, qui ea omnia disponere sciant, & possint. Paramentis in Missa utetur coloris congruentis temporis, & festis, ijs tantum, quæ in Rubricis Missalis, pro Prælati expressa sunt, & non alijs indumentis Pontificalibus, præter Crucem pectoralem, & anulum. Altare quoque in quo celebrat, sit mundis tobaleis, & pallio cōdecienti ornatum pro qualitate temporum, & festorū. Nam in festis solemnibus decet in eo apponi quatuor cādelabra cum candelis accensis, & in eorū medio erit Crux argentea, vel ex alia materia: in alijs festis non ita solemnioribus, & ferijs sufficiunt duo candelabra. Præfati duo Cappellani seruient ei in Missa, in respondendo, in transferendo librum ab vno latere altaris ad aliud, cooperiendo, & discooperiendo calicem, cum opus est, in porrigendo mantili, cum lauat manus, in ministrando ampullas, & in cæteris omnibus faciendis vsque ad finem Missæ necessarijs. Si erunt tres Cappellani, poterunt duo ex his, dum eleuatur Sanctissimum Sacramentum post Episcopum celebrantem genuflexi à lateribus sustinere duo funalia accensa, tertius vero Episcopo assistere; & cum opus est, tintinnabulum tangere; videlicet, ter dum eleuatur hostia, & toties dum eleuatur Sanguis, & non ultra.

L

Si

Si verò non adsint tres Cappellani, poterunt ad funalia supplere duo scutiferi, aut alijs familiares arbitrio Episcopi, honestè vestiti; sed & si copia non esset eorum, qui sustinerent funalia, poterunt eadem funalia, seu cerei maiores positi super duobus candelabris magnis accendi, dum eleuatur Corpus, & Sanguis Domini, & post communionem extingui. Si fortè interfit aliquis Prælatus, Cardinalis, aut Princeps huiusmodi Missæ, primò ex dictis Cappellanis, postquam Episcopus celebrans dixerit [Agnus Dei &c.] accepto instrumento pacis cum velo appenso genuflexus à dextero latere Episcopi illud ipsi Episcopo offert

oscu.

osculandum, cui Episcopus dicit [Pax tecum.] & ille respondet. [Et cum spiritu tuo.] deinde idem instrumentum cum pace portat osculandum Prælato vni, vel pluribus, aut Principibus præsentibus, dicens vnicuique [Pax tecum.] qui respondent [Et cum spiritu tuo.] Sed aduertat, vt nullatenus genuflectat, nec se inclinet, nec vllum reuerentiæ signum faciat alicui ex dictis Prælati, aut Principibus, antequam dictam imaginem eis porrexerit osculandam, sed tantum post illam osculatam: quia ante non habetur consideratio ipsius ministri deferentis, sed pacis, quæ à sacrificio altaris ad illum defertur; post verò pacem datam, conuenit ministrum pro qualitate Prælati, aut Principis reuerentiam facere genuflexum, vel inclinatum. Liber Euangelij, celebrante Episcopo, nulli, etiam magno Principi, aut Prælato Missæ præsentis datur osculandus post lectum Euangelium; sed si adesset aliquis maximus Princeps, vel Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, cui liber Euangelij osculandus porrigendus esset, non vtique liber Euangelij, quo vtitur Episcopus, sed alius codex porrigatur. Episcopus manus bis lauat in huiusmodi Missa; videlicet, post offertorium, & post communionem; & semper in lotionis scutifer aliquis ministrat aquam, & peluim, Cappellani verò mantile. In fine Missæ Episco-

pus celebrans dabit benedictionem more Episcopali dicens [Sit nomen Domini &c.] sed non utitur in ea baculo, nec mitra, nec Cruce, si sit Archiepiscopus. Cætera omnia Episcopus celebrans seruat, prout alij Sacerdotes iuxta Rubricas Missalis.

DE MISSA, QUÆ SINE CANTU
coram Episcopo celebratur in locis suæ
iurisdictionis. Cap. XXX.

Episcopus præsens Missæ per alium celebratæ genuflectit super genuflexorio sibi parato ante medium altaris, vel è regione in cornu Epistolæ, nisi aliud situs loci suadeat; & sic genuflexus audit totam Missam, nec surgit, nisi cum dicitur Euangelium; quo finito, iterum genuflectit, & defertur ei liber Euangeliorum osculandus per Cappellanium cotta indutum, qui Missæ assistit; & pariter post [Agnus Dei] ab eodem offertur ei pacis instrumentum, quod Episcopus osculatur: semper tamen Cappellanus, siue Euangelium, siue pacem deferens obseruet, ne ullam prius reuerentiam faciat versus Episcopum, aut alios, quàm librùm, aut instrumentum pacis osculandum præbuerit.

Et, si

Et, si fortè simul cum Episcopo essent alij Prælati
 exteri, seu etiam ipso maiores, vt Archiepiscopus,
 aut Cardinales, vel alij, de quibus in Cap. de thu-
 rificatione . dictum fuit , liber Euangelij dabitur
 osculandus semper maiori, seu digniori omnium ;
 vel, si essent plures æquales , nulli , nec ipse Cele-
 brans deosculatur . Pax verò primò digniori, de-
 inde alijs, iuxta ordinem, & regulam in dicto Cap.
 traditam . Ad offertorium Episcopus non bene-
 dicit aquam, nec in fine dabit benedictionem, sed
 Celebrans, qui antequàm in fine Missæ benedi-
 cat, faciet Episcopo profundam reuerentiam . Et
 hæc intelligantur existente Episcopo in sua Dice-

cesi, vel Archiepiscopo, aut Legato in sua Prouincia, aliàs seruabitur ordo Rubricarum Missalis.

DE CÆREMONIIS OBSERVANDIS
in Synodo Prouinciali, vel Diœcesana.
Cap. XXXI.

IN Synodo Prouinciali, quæ à Patriarcha, Primate, vel Metropolitanano, ac etiam in Synodo Diœcesana, quæ à proprio cuiusq; Diœcesis Episcopo congregatur, nonnulli ritus, & cæremoniæ sunt obseruandæ ultra eas, quæ in Pontificali libro sub Rub. de ordine ad Concilium Prouinciale, seu Synodum celebrandam. explicantur, quas iuxta sanctorum Patrum traditiones, diuersorumque Conciliorum decreta obseruari maximè decet. Omisissis igitur his, quæ potius ad legem iurisdictionis, vel Diœcesanam pertinent, quàm ad cæremonias, videlicet, quando, & quoties, tam Prouinciales, quàm Diœcesanæ Synodi indici debeant; quæ personæ conuocandæ sint; quo anni tempore; qui in eis consultiuum, vel decisiuum, votum habeant; quæ in his tractanda sint, & his similia, quæ cum ex alijs, tum ex sacro Tridentino Concilio, diuersisque sacrorum Canonum, interpretibus intelligi possunt. Primò erit aduer-

ten-

tendum; præsertim in Concilio Prouinciali habendo, vt dies inchoationis huiusmodi Concilij per publica documenta, omnibus, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, denuntietur, & vt plenius diuulgetur, in die Epiphaniæ, dum frequenti populo intra Missarum solemnias festiuitates eius anni solemniores denuntiantur, poterit loco, suo inter ipsos dies festos pronunciari, & promulgari, tam in Ecclesia Metropolitana, quam in quibuscumque alijs Cathedralibus ei subiectis: & per duos, aut saltem vnū mensem, ante dictam diem, scheda manu Notarij, seu Cancellarij subscripta Ecclesiæ Cathedralis valuis affigi sub huiusmodi, aut simili tenore. [Cōcilium Prouinciale, seu Synodus Diocesana **N.** per Reuerendissimum Dominum **N.** Archiepiscopum, vel Episcopum **N.** indictum, vel indicta hoc anno &c. mense &c. die &c. Deo adiuuante in Metropolitana, seu Cathedrali Ecclesia inchoabitur]. Rursus tribus proximis diebus Dominicis ante dictam diem conueniens erit, si tam in Ecclesia Metropolitana per Concionatorem, quam in singulis Parochialibus per Parochos iterum, atque iterum denuntietur, populi-que fideles ad deuotionem, orationes, ieiunia, Sacramentum pœnitentiæ, sanctissimæ Eucharistiæ sumptionem, aliaque pia opera hortentur; vt actio

huiusmodi, Deo opitulante, dignum fortiatur exordium, felicemque, & fructuosum progressum, & exitum habeat. Illis verò, qui in ipso Concilio interfuturi sunt, vt ea studeant sedulo obseruari, quæ persanctè dictum Concilium Tridentinum Sess. 2. salubri decreto statuit de modo viuendi, & alijs in Concilio seruandis. Cum autem prædicta Concilij dies appropinquauerit, ornabitur Ecclesia, vbi Synodus habenda est, festiuo solemni ritu, prout in Cap. de ornatu Ecclesiæ. plenè dictum est. Sedilia in ea disponentur; in

Præuincialibus quidem capacia pro numero Episcoporum, Abbatum, aliorumque Ecclesiasticarum

digni-

dignitate fulgentium; item pro Canonicis, ac etiam pro laicis, si qui interfuturi sunt. Sedes Metropolitanus collocabitur apud altare, vt in Pontificali habetur; & ante faciem ipsius sedilia Episcoporum in girum; deinde conduplicatis sedilibus post Episcopos cæteri proximiores, vel remotiores pro graduum diuersitate, vt mox dicetur. In Diocesani verò, quia non interueniunt Episcopi, disponentur Dignitates, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis parati hinc, inde à lateribus Episcopi, vel ante Episcopum, semicirculum facientes. Præ die eius diei, quo Synodus inchoanda erit, debent Campanæ Ecclesiæ Cathedralis, aliarumque Ecclesiarum in eadem Ciuitate sitarum solemniter rutilari à primis Vesperis per totam diem, & ipsa die sequenti, quousque Archiepiscopus, vel Episcopus ingressus fuerit Ecclesiam. Ipsa die inchoationis Concilij summo mane congregatis Episcopis, & alijs, qui Concilio interesse debent, in domo ipsius Archiepiscopi, vel alio conuenienti loco, Episcopi capient sacros paratus, hoc est, supra Rocchettum, amictus, pluuialia, & mitras auriphrygiatas vniformes; Archiepiscopus verò Concilij præfidentis indutus erit amictu, alba, cingulo, stola, & mitra pretiosa; Abbates benedicti pariter cum pluuialibus, & mitris simplicibus; Dignitates, & Canonici pluuialibus, planetis, & dalmaticis

ticis pro qualitate ordinis eorum, vt dictum fuit in Cap. de habitu Episcopi, & Canonorum ad rem diuinam procedentium. Paramenta omnia erunt coloris rubri. Ibunt autem omnes supplicantes, psallentesque processionali ritu, prout in processionibus, quæ Litaniam dicuntur, vt suo loco dicitur, campanis, & organo in Ecclesia continuo pulsantibus. Quibus omnibus Ecclesiam ingressis, & ostensis, si ostendendæ erunt, Reliquijs, cantabitur Missa de Spiritu sancto solemniter per Archiepiscopum cum cæremonijs in Cap. de Missa solemn. explicatis; vel, eo impedito, ab antiquiore eiusdem Prouinciæ Episcopo; & si festum erit duplex, vel Dominica sine commemoratione illorum, & sine Euangelio Dominicæ in fine. Qua finita, non tamen data benedictione, quæ datur in fine sessionis semper Archiepiscopus depositis paramentis missalibus vsque ad tunicellam, inclusiue, & accepto pluuiali, genuflexus ante altare super genuflexorio ibi parato omnibus alijs etiam genuflectentibus incipiet Antiphonam, [Exaudi Domine &c.] deinde successiuè fit, prout in Pontificali. In sessione verò, & ordine proferendi vota obseruandum est, vt Episcopi præcedant, iuxta ordinem eorum promotionis, nullo habito respectu ad dignitatem, vel præeminentiam Ecclesiarum; Dignitates, & Canonici Ca-

thetra-

thedralis Ecclesiæ, cum capitulariter procedunt, aut sunt, præferuntur cæteris omnibus; aliàs Abbates titulares, & habentes vsum mitræ præcedunt, & post eos Commendatarij, deinde Dignitates, mox procuratores Capitulorum Ecclesiarum Cathedralium, deinde cæteri pro cuiusque dignitate, & gradu, vt ex Cap. de ordine thurificandi. colligere licet. Eadem omnia ferè obseruantur, quoties in Concilio habetur sessio, non tamen necessaria est solemnis supplicatio, nisi prima vice, & si vltra tres sessiones fiant, repetentur eadem Euangelia, quæ in Pontificali posita sunt. Durante autem Concilio, decens est, vt singulis quintis ferijs in Ecclesia Cathedrali cantetur Missa solemnitas de Spiritu sancto, vt in Tridentin. Concilio eadem sess. 2. sancitum fuit. Officiales quoque, & ministri necessarij deputandi sunt in huiusmodi Concilijs, vt Notarij, Ostiarij, Magistri cæremoniarum, & alij, vt habetur in Concilio Toletano quarto can. 4. In fine Concilij Prouincialis post eius approbationem dicto per Diaconum [Recedamus in pace.] Et factis acclamationibus, omnes Episcopi surgentes accedunt ad osculum pacis à Metropolitanano accipiendum, quod deinceps inter se dant, & accipiunt, vt charitatem, coniunctionemque animorum ostendant. Quod in d. Concilio Toletano quarto

statu-

statutum legitur . In Synodis Dœcesanis magis deceret, vt omitterentur acclamationes, & pacis oscula.

LIBRI PRIMI FINIS.

CÆRE-

CÆREMONIALE
EPISCOPORVM
LIBER SECVNDVS.

DE VESPERIS SOLEMNIBVS EPISCOPO
in crastinum celebraturo.
Cap. I.

SACRÆ solemnitates regula-
 riter à primis Vesperis ini-
 tium sumunt. Explicatis igitur
 superiori libro his, quæ
 ad diuina officia in Ecclesia
 præparanda pertinent con-
 sequens est, vt de ipsis Vespè-
 ris videamus. Si ergo Episcopus erit solemniter
 Missam sequenti die celebraturus Vesperæ solem-

nium

niùs peraguntur , quàm si non esset celebraturus .
 Quod præcipuè his vigilijs obseruari solet ; vide-
 licet , Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi , Epi-
 phaniæ , Ascensionis , Pentecostes , Sanctorum A-
 postolorum Petri , & Pauli , Assumptionis Beatæ
 Mariæ Virginis , Omnium Sanctorum , Dedic-
 tionis Ecclesiæ , & Sancti Tituli Ecclesiæ , & Pa-
 troni Ciuitatis . Secundæ Vesperæ poterunt etiam
 per Episcopum eadem solemnitate celebrari , fal-
 tem in Dominica Resurrectionis , & in die Nati-
 uitatis Domini Nostri Iesu Christi , ac in festo Sã-
 cti Titularis Ecclesiæ , & Sancti Patroni Ciuitatis .
 Postquàm ergo Episcopus ad Ecclesiam peruene-
 rit , orationemque ante Sanctissimum Sacramen-
 tum , & altare maius fecerit , ordine superius in
 Cap. de habitu Ecclesiastico Episcopi &c. narra-
 to , paratisque omnibus Canonicis amiçtibus , &
 sacris paramentis , iuxta normam in eodem Cap.
 traditam , ipse Episcopus pauxillum sedet in sua
 sede ; deinde surgens , deponet cappam , capiet-
 que sacra indumenta , ordine sumpta ex altari ab
 Acolytis , & ministris ; videlicet , primò amiçtum ,
 quem in medio , vbi est parua Crux , osculatur ; de-
 inde albam , tum cingulum , mox Crucem pecto-
 ralem , & stolam à collo pendentem , quas similiter
 osculatur in medio ; deinde pluuiale cum pecto-
 rali in coniunctura illius ; & sedens mitram pre-
 tiosam ,

tiosam, ac anulum: quibus omnibus paramentis induitur per Diaconos assistentes paratos, præter anulum, qui imponitur ei per Presbyterum assistentem. Interim, si adest organum in Ecclesia, pulsatur.

Cum Episcopus sic paratus paululum sederit, surgit, deposita mitra, surgentibus omnibus; & versus ad altare dicit secretò [Pater noster &c.] & [Ave Maria &c.] integrè, & tenens sinistram manum infra pectus, dextera aperta facit sibi Crucis signum à fronte ad pectus, cantans intelligibili voce [Deus in adiutorium meum intende.] Et pro vnoquoque verbo tangit manu, primò frontem,

frōtem, deinde pectus, mox humerum sinistrū, vltimò dexterū, & in fine iungit manus ante pectus. Cum choru cātat versiculum [Gloria Patri &c.] Episcopus, & omnes caput inclinant versus Crucē super altari vsque ad versiculum [Sicut erat &c.] Interim Cæremoniarius ducit Subdiaconum, vel alium, ad quem de Ecclesiæ consuetudine spectat, intimare Antiphonas in habitu, in quo reperitur ante Episcopum, factis debitis reuerentijs altari, & Episcopo; cui, dicto per chorum versiculo [Sicut erat &c.] & [Alleluia], vel [Laus tibi Domine] Subdiaconus præintonat primam Antiphonam; & donec per Episcopum non fuerit præintonatio repetita, Cæremoniarius, & Subdiaconus præintonator expectant ibidem stantes; ea autem repetita intelligibili voce, siue ex libro, siue memoriter, prout magis Episcopo placuerit, factis iterum debitis reuerentijs Episcopo, & altari ad sua loca redeunt. Episcopus verò sic perstat, donec expleta per chorum Antiphona, incæptus fuerit primus Psalmus; tunc sedet, accepta mitra leuiori, si placet, & omnes pariter sedent. Psalmi decantari debent à choro, & ab ipsismet Canonicis, & Beneficiatis, alijsque de Capitulo in tono, & cantu Gregoriano cum grauitate, & decoro, ita vt eorum verba ab omnibus intelligantur; sed versiculus [Gloria Patri &c.] poterit solemniore

vocis

vocis modulatione recitari, ad quem Episcopus cum mitra, & omnes alij detectis capitibus sedentes, vel, prout reperiuntur, inclinant: & si placuerit, finito quolibet Psalmo, poterit Antiphona per organum repeti, dum tamen per aliquos Mansionarios, aut alios ad id deputatos eadem Antiphona clara voce repetatur. Et, si quis esset, qui cum organo cantare vellet, nihil aliud cantet, quàm ipsam Antiphonam, vt latius in Cap. de organo. explicatur. Reliquæ quatuor Antiphonæ iuxta debitum, & condecentem ordinem, ritumque antiquum, per eundem Subdiaconum, seu alterum, ad quem spectat, præintonari debent, hoc ordine; videlicet, secunda Diacono assistenti à dexteris Episcopi; tertia Presbytero assistenti; quarta primo Canonico in choro manenti, siue ille sit Archidiaconus, siue Achipresbyter; quinta Diacono assistenti à sinistris Episcopi. Eadem omnia etiam in præintone aliarum Antiphonarum obseruantur, quæ in prima seruari debere dictum est; nisi quòd erga Canonicos parcior fiet reuerentia; videlicet, sola capitis inclinatione. Surgente autem Canonico, cui præintonatur Antiphona, Canonici, & omnes alij in choro præsentés surgunt: sed quando præintonatur alicui ex assistentibus Episcopi, surgunt tantummodò alij coassistentes. Expleta Psalmorum, & Antiphonarum

M

narum

narum decantatione, ducitur per Cæremoniarium idem Subdiaconus, seu alius, cui ex consuetudine Ecclesiarum capitulum cantare conuenit in habitu, in quo reperitur, factis debitis reuerentijs ad locum, vbi decantari solet Epistola in Missa, qui tenens sibimet librum, cantabit capitulum alta, & æquali voce, ad quod Episcopus cum mitra, reliqui omnes, detecto capite, surgunt, & responso per cantores [Deo Gratias.] ducitur per Cæremoniarium aliquis Canonicus, seu alius, ad quem de Ecclesiæ consuetudine spectat, qui præintonat Episcopo cum mitra stanti Hymnum, & Episcopus statim, deposita mitra, præintonationem Hymni repetit, quem chorus profequitur in cantu plano, vel musicali, prout magis placuerit; dummodò verba distinctè intelligantur: cui etiam intermisceri organum poterit; dum tamen verba ipsa Hymni clara voce per aliquos ad id deputatos repetantur, vel cum organo cantentur. Si fuerint Hymni [Veni creator Spiritus.] aut [Ave Maris stella.] dum Episcopus Hymnum intonat, omnes genuflectunt, & statim ipse quoque Episcopus ibi in suo genuflexorio, si adest, genuflectit; sin minus super aliquo puluino ad id parato, permanens in genuflexione vsque ad finem primi versus; quo finito surgit, surgentibus omnibus, & stat, quousque perficiatur Hym-

nus

nus cum Versiculo, & Responsorio. Tunc per Cæremoniarium ducitur idem Subdiaconus, seu alter, qui priùs Antiphonas Psalmorum præintonauit, cum eisdem reuerentijs ante Episcopum, cui stanti adhuc sine mitra præintonat Antiphonam Cantici [Magnificat.] qua repetita Episcopus sedet, & accipit mitram pretiosam, & pariter omnes sedent. Et dum cantatur per Chorum Antiphona imponit thūs in thuribulum per Acolytum thuriferarium allatum, Presbytero assistente nauiculā thuris porrigente sub ea forma, & verbis, quæ in Cap. de generali omnium thurificatione. explicatur. Interim duo Acolyti præcedūt ad altare eleuantes hinc, inde anteriorem partem superioris tobaleæ, seu veli super altare positi, illamque conduplicant vsque ad medium. Cum verò chorus incipit Canticum [Magnificat.] surgit Episcopus cum mitra, omnibus surgentibus; & facto sibi Crucis signo à fronte ad pectus, acceptoque sinistra manu baculo pastorali, medius inter Diaconos assistentes pluuiate hinc, inde eleuantes pergit ad altare; ante cuius infimum gradum depositis baculo, & mitra, & facta Cruci super altari positæ reuerentia, ascendit ante medium ipsius altaris, & eo osculato, capit de manu Presbyteri assistentis thuribulum, quod ipse assitens de manu thuriferarij acceperat, &

thurificat Crucem, & Altare . Qua autem forma dictum thuribulum ad manus Episcopi porrigatur, ac rursus quo ordine, & modo ipsum thuribulum sit ducendum, & altare thurificandum, in dicto Cap. de thurificatione . latiùs demonstratur. Thurificato altari, ibique mitra, & baculo receptis, Episcopus redit ad sedem suam, vbi stans cum mitra ab assistente Presbytero thurificatur; & duo Acolyti supradicti velum, seu tobaleam paulò ante plicatam reducunt, prout erat super altari; ipse verò Episcopus, mitra deposita, retento tamen baculo inter manus iunctas, stat vsque ad finem Cantici, & Vers. [Sicut erat &c.] Interim per Subdiaconum, seu alterum, qui Antiphonas præintonauit, thurificatur primò Presbyter assistens, deinde Diaconi assistentes, mox Canonici, & alij ordine suo, vt in dicto Cap. de thurificatione . explicatur . Quod si interim, expleto Cantico, Episcopus inciperet Versiculum [Dominus vobiscum.] pro oratione dicenda, debet cessare thurificatio . Cum per chorum repetitur Antiphona Cantici, Episcopus sedet, deponit baculum, & recipit mitram. Interim Cæremoniarius medius inter duos Acolytos ceroferarios eos cum debitis reuerentijs ducit ante Episcopum, qui finita Antiphona, & organo silente, deposita mitra, surgit, & stans versus altare, ex libro sibi per assistentem

porrecto

porrecto cantat Versiculum [Dominus vobiscū.]
deinde [Oremus.] & mox orationem competen-
tem manibus iunctis, omnibus stantibus.

Qua finita, dum repetit [Dominus vobiscum.]
Cæremoniarius cum ceroferarijs, factis debitis re-
uerentijs, discedunt, & redeunt ad altare, & in
suo loco reponunt candelabra. Dicto per cho-
rum: [Benedicamus Domino.] dum responde-
tur per eundem chorum, siue per organum [Deo
gratias.] Episcopus, reassumpta mitra, stans in
sua sede, si inde à populo commodè videri potest,
sin minus, accpto baculo pastorali, accedit ad al-
tare, & facta ibidem profunda reuerentia cum,

M 3

mitra,

mitra, benedictionem dat dicens [Sit nomen Domini &c.] iuxta formã in suo Cap. traditam. Si verò sit Archiepiscopus, aut aliàs vtens Cruce, allata illi per Cappellanum ante se, deposita mitra, illi caput profundè inclinat; mox benedictionem dat: sed Indulgentiæ in Vesperis numquàm publicantur. Si adesset Cardinalis non Legatus, vel Metropolitanus, Episcopus mittit ad eum, Cæremoniarium, siue aliquem Cappellanum, vt placeat illi benedictionem dare, quam Cardinalis non Legatus, seu Metropolitanus remittit ex vrbantate ipsi Episcopo celebranti dandam. Mox reuertitur ad suam sedem, siue ad faldistorium, si eo vtatur, ibique exiit suis parãmentis, & pariter Canonici in suis locis deponunt paramenta sacra, quibus induti erant: mox Episcopum saltem extra portam Ecclesiæ comitantur, vt supra dictum fuit, organo interim hilari modulatione continuo personante.

**DE VESPERIS SOLEMNIBVS EPISCOPO
in crastinum non celebraturo. Cap. II.**

SI Episcopus, vel ob aliquod impedimentum, vel alia de causa in festis præcedenti Cap. enumeratis, vel in alijs festis, & Dominicis solemnibus

non

nō sit ipsemet solemniter Missā celebraturus, velit tamen Vesperis siue primis, siue secundis interesse, & officium facere, obseruabit eadem ferè omnia, quoad se, ac si in crastinum esset celebraturus. Nam & eisdem sacris paramētis indutus erit, & in eadem sede residebit, incipiet, & perficiet Vesperas, prout dictum est. Differentia erit solūmodo in infra scriptis; quia hoc casu non omnes Canonici, sed quatuor, aut sex tantū cum pluuiialibus parantur; assistentes verò Canonici Diaconi, hinc, inde à lateribus Episcopi erunt in eorum habitu canonicali, sic & Presbyter assitens. Antiphonæ verò non eodem ordine, nec per Subdiaconum, sed per aliquem ex Canonicis, aut alium, ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat præintonantur; primò ipsi Episcopo, deinde alijs Canonicis incipiendo à dignioribus, prout Ecclesiarum circa hoc vsus obseruabit. Capitulum autem per aliquem ex cantoribus alta voce recitabitur. Cætera omnia fiunt, & dicuntur, prout in præcedenti Cap. expositum fuit. Quòd si Episcopus velit huiusmodi Vesperis interesse cum cappa, tunc minimè conuenit, vt ipse in tali habitu officium faciat: sed Canonicus hebdomadarius indutus amictu, & pluuiiali supra cottam, seu rocchetto, si illo vtatur, totum officium faciet, petita prius ab Episcopo licentia, incipiendo [Deus in adiuto-

rium &c.] vsque ad finem stans à latere Epistolæ, assistentibus sibi quatuor, aut sex Beneficiatis pro diuersitate festiuitatum, prout suo loco dicitur, pariter cum pluuiialibus, quibus absque alijs paramentis simpliciter super cottam, vel rocchetto induuntur. Episcopus verò in sua sede tantummodò benedicit incensum: & in fine solemnem benedictionem dabit.

Antiphonæ autem præintonantur ab aliquo ex Beneficiatis paratis antedictis primò ipsi Canonico celebranti, deinde alijs Canonici dignioribus iuxta morem Ecclesiæ. Organi sonus eodem modo poterit intermisceri, prout in proximo præcedenti

denti Cap. declaratum fuit . Ipse celebrans Canonicus vnà cum quatuor , aut sex Beneficiatis assistentibus , dum Psalmi recitantur sedere poterunt cooperto capite in aliquo sedili , seu scamno præparato , & ornato à latere Epistolæ ; videlicet , Celebrans in medio , assistentes verò hinc , inde , vel aliàs , prout in Ecclesia vsitatum est . Capitulum decantabitur ab aliquo cantore . Hymnus , & Antiphona , ad [Magnificat .] præintonatur ab eodem assistente ipsi Celebranti . Dum cantatur per chorū Antiphona ad [Magnificat .] dignior Canonicus ex Presbyteris , accedente Acolyto thuriferario , offert nauiculam incensi Episcopo , qui imponit , & benedicit incensum more consueto . Inæpto Cantico [Magnificat .] Ipse Canonicus celebrans cum suis assistentibus surgit , & facta reuerentia Episcopo , thurificat more solito altare ; quo thurificato , ipse stans in cornu Epistolæ , capite detecto , ab altero ex dictis duobus Beneficiatis assistentibus pluuiali induto thurificatur duplici ductu thuribuli ; Mox Episcopus stans capite detecto , à Presbytero Canonico assistente thurificatur apud suam sedem triplici ductu : & demum omnes Canonici , & alij ordine suo thurificantur . Finito Cantico , & repetita per chorū Antiphona , Celebrans cantat orationem stans versus altare à latere Epistolæ , duobus Aco-

lytis

lytis ceroferarijs candelabra cum cereis accensis afferentibus, & alio inter illos medio librum tenente. Qua finita, & dicto per chorum [Benedicamus Domino &c.] Episcopus stans in sua sede, si inde à populo videri possit, aliàs apud altare, capite cooperto, nisi sit Archiepiscopus, aut aliàs vtens Cruce, quia capite detecto versus Crucem, quæ per aliquem eius Cappellanum genuflexum tenetur, solemniter benedicit: non tamen tunc vtitur baculo pastorali, quia non est paratus. Reliqua omnia fiunt, prout proximè præcedenti Cap. dictum fuit.

DE VESPERIS IN ECCLESIIS CATHEDRALIBUS, absente Episcopo, vel in Collegiatis solemniter celebrandis.

Cap. III.

IN Ecclesijs Cathedralibus, absente Episcopo, & in Collegiatis Canonicus hebdomadarius paratur in sacristia pluuiali coloris temporis conuenientis super rocchetto, si eo vtatur, aut super cotta, & cum eo parantur quatuor, aut sex Presbyteri de gremio ipsius Ecclesiæ, non tamen Canonici; coadunatisque Canonicis, & alijs de Clero in chorum,

prædi-

prædictus Canonicus celebrans procedet è sacri-
litia hoc ordine ; præcedunt duo Acolyti deferen-
tes candelabra cum candelis accensis , deinde Cæ-
remoniarius , & aliqui ministri cottis induti , mox
Presbyteri pluuiialibus parati bini , & bini , vltimo
loco Canonicus celebrans pluuiali indutus me-
dius inter duos ex dictis Presbyteris , qui fimbrias
anteriores pluuiialis ipsius parumper eleuant , pa-
rati procedunt manibus iunctis , & cooperto ca-
pite . Cum perueniunt ante altare , stabunt om-
nes recta linea : ceroferarij erunt omnium postre-
mi hinc , inde à lateribus , in eorum medio Pres-
byteri pluuiialibus parati , & inter ipsos medius
Canonicus celebrans paratus , simulque omnes
detecto capite genuflectent , genuflexique parum-
per orabunt , præter Acolytos ceroferarios , & mi-
nistros suprædictos cottis indutos , qui statim dis-
cedunt ad latera altaris , ibique Acolyti candela-
bra cum cereis extinctis super gradu , vel plano
inferiori deponunt . Presbyteri parati cum Ca-
nonico celebrante postquam orauerint , surgunt ,
& profundè altari caput , humerosque inclinant .
Si verò Sanctissimum Sacramentum in eo asserua-
tur , denuò genuflectunt ; deinde salutant ab vtra-
que parte chori Canonicos capitis inclinatione .

Cano-

Canonicus verò paratus celebrans accedit ad stallum, seu primam sedem chori ab ea parte, quæ illi illa hebdomada obtigerit, in qua sede ponetur puluinum, & alterum cum tapete super scamno, seu genuflexorio ante se posito; super quo etiam ponitur liber serico coloris cæterorum paramentorum tectus; & vbi non adest tale scamnum, in aliquo legili, quod ponitur ante celebrantem, & remouetur, prout opus est, quo casu tapete sternitur ante ipsum Celebrantem. Sedet ibi paululum; Presbyteri verò parati stant ante eum in plano; & cum per Cæremoniarium fit signum inchoandi, ipse Canonicus celebrans surgit, surgentibus om-

nibus

nibus de choro , qui secreto dicit [Pater noster &c.] & [Aue Maria &c.] integrè; quibus dictis, eleuatur ei pars dextera pluuialis aliquantulum per Cæremoniarium, & ipse se signat signo Crucis à fronte ad pectus, dicens clara voce, & in cantu competenti [Deus in Adiutorium &c.] prout supra celebrante Episcopo dictum est. Tunc vnus ex dictis Presbyteris paratis facta altari reuerentia, ac ducente Cæremoniaro, accedit ante ipsum Canonicum celebrantem, & illi profundè inclinatur, & expleto per chorum Versiculo [Sicut erat &c.] & [Alleluia], vel [Laus tibi Domine &c.] ipse stans præintonatur illi Antiphonam primi Psalmi, qua per Canonicum celebrantem, repetita, ipse iterum facta reuerentia ante illum, & altare, vt prius, recedit cum Cæremoniaro ad sedilia in plano chori disposita hinc, inde, & ornata panno viridi, aut tapetibus, vbi sedet cum alijs Presbyteris paratis. Expleta per chorum Antiphona, duo cantores cottis induti intonant Psalmos in medio chori; & incæpto primo versu Psalmi, omnes sedent; & sic remanent sedentes vsque ad capitulū, nisi quatenus pro intonatione Antiphonarū surgūt, vt mox dicetur. Cum dicitur versiculus [Gloria Patri] in fine cuiuslibet Psalmi omnes caput detegunt, illudque sedentes profundè inclinatur, eo modo inclinatur permanentes

vsque

vsque ad Versiculum [Sicut erat &c.] Cantores duo prædicti præintonant cæteras Antiphonas Canonicis ab vtraque parte chori per ordinem, incipiendo à dignioribus ; & cum aliquis ex Canonicis reassumpturus Antiphonam surgit , pariter omnes tam Canonici , quàm alij de Clero surgunt , & illo sedente sedent . Finitis Psalmis , duo Acolyti simul deferentes candelabra cum candelis accensis cum dictis Presbyteris paratis accedunt ad Canonicum celebrantem , eique faciunt reuerentiam , & hinc , inde ad eius latus assistunt in plano chori ; ipse verò Canonicus , finita Antiphona , seu sono organi , surgit , capite detecto , iunctisque manibus , cantat capitulum ; & , eo finito , aliquis ex dictis Presbyteris paratis , accedens propius ante eius faciem intonat illi Hymnum ; quo per eum repetito , prædicti Acolyti , ac Presbyteri parati facta Canonico reuerentia , recedunt ad loca sua , vbi parati stant manibus iunctis , donec perficiatur Hymnus . Quo expleto , duo ex eisdem parati accedentes ad medium chori ante altare cum debita reuerentia æqualiter ibi stantes cantant simul versum voce altiori , quibus chorus respondet : alter verò ex ipsis rediens ante Celebrantem cum debita reuerentia præintonat illi Antiphonam ad [Magnificat .] qua per Celebrantem repetita , ipse Celebrans , & alij omnes in choro sedent : &

cum

cum inchoatur Canticum [Magnificat.] quod à duobus Presbyteris paratis pluuiialibus intonatur, omnes surgunt, & ipse Celebrans salutans hinc, inde Canonicos capitis inclinatione, qui ei assurgere debent, capitibus detectis, vadit ad altare cum dictis Presbyteris paratis ordine, quo venerant, & faciunt altari profundã reuerentiam: aut, si super eo sit Sacramentum genuflectunt ante infimum gradum. Celebrans cum duobus ex dictis paratis ascendit ad medium altaris, quod osculatur, mox vertens se versus cornu Epistolæ altaris, vbi thuriferarius ante eum stans inclinatus offert illi thuribulum apertum cum prunis ardentibus: Celebrans, ministrante ei Presbytero parato à dextera illius assistente nauiculam cum cochleari, imponit thus in thuribulum, & benedicit more consueto; acceptoque thuribulo de manu eiusdem Presbyteri parati thurificat altare debito ritu; mox thuribulum reddit eidem Presbytero parato, à quo acceperat, & ille thuriferario: & facta altari reuerentia simul cum dictis Presbyteris paratis ordine quo venerant, recedunt ad sua loca, salutatis iterum redeundo Canonicis, ab vtraque parte chori, vt prius. Canonicus celebrans stans in loco suo, inuitato prius ad honorem incensationis proximiori Canonico caput inclinando, aut, si adsit, Vicario Episcopi, vel alio digniori, qui immediatè

post

post eū debeat incensari, incensatur ab aliquo ex dictis Presbyteris paratis triplici ductu thuribuli cū profunda capitis inclinatione ante, & post incensionē. Thuriferarius accepto de manu eiusdē Presbyteri thuribulo, thurificat omnes Canonicos ordine suo cū reuerentijs ante, & post, duplici ductu, deinde ceteros de choro vnico ductu, primo tantū in ordine capite inclinato. Aduertant cantores, & organista, vt cantum, & sonum inuicem alternatim, ita dimetiantur, vt ante repetitionem Antiphonæ incensatio sit expleta. Cum repetitur à choro Antiphona, omnes sedent. Interim Acolyti duo cum candelabris, ac cereis accensis, & Presbyteri parati accedunt ad Canonicum celebrantem assistendo, vt supra, factis solitis reuerentijs. Expleta Antiphona, omnes surgunt; Canonicus verò celebrans stans iunctis manibus cātat [Dominus vobiscum. Oremus.] & orationem competentem cum sua conclusione, vel plures, pro qualitate temporum, secundum regulas, & Rubricas Breuiarij. Qua, seu quibus finitis, duo ex dictis Presbyteris paratis accedunt ad medium chori ad altare versi, & ibi voce altiori cantant [Benedicamus Domino.] & redeunt ad Celebrantem, qui dicto [Fidelium animæ &c.] si Completorium continuetur, salutatis Canonicis ab vtraque parte chori, discedit cum prædictis

paratis

paratis, ordine quo venerat: si verò non sequatur Completorium, dicit Antiphonam Beatæ Mariæ genuflexus, pariter omnibus genuflectentibus, quando iuxta regulas Breuiarij est genuflectendum, & in fine dicit voce summissa versiculum, orationem, & [Diuinum auxilium &c.] deinde discedit, vt supra. Supradicto ordine semper diebus Dominicis, & festiuis, quæ à populo obseruantur, à Canonico hebdomadario, tam in Collegiatis, quàm in Cathedralibus Ecclesijs, absente Episcopo, Vesperarum officia celebrantur: ea tamen moderatione adhibita, quod in festis solemnioribus, vt in Natali Domini, Epiphania, Paschate Resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, festo Corporis Christi, Apostolorum Petri, & Pauli, Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, Omnium Sanctorum, Sancti Tituli Ecclesiæ, & Patroni Ciuitatis, vel Ecclesiæ Dedicatione, sex pluuialia à Presbyteris, seu clericis totidem hebdomadario assistentibus sumantur. in alijs festis immediate subsequenter diem Natalis Domini, Paschæ, & Pentecostes; item in festis Circumcisionis Domini, Purificationis, Annunciationis, & Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis, Trinitatis, & S. Ioannis Baptistæ, quatuor tantum pluuialia sumantur; in Dominicis, & alijs festis duo.

DE COMPLETORIO.

Cap. IV.

SI Episcopus Completorio interesse, & officium facere voluerit, erit cum sua cappa in choro in suo loco, seu stallo, panno aliquo, vel tapete cum puluinaribus parato. Officium verò ipsius erit circa hæc; videlicet, vt dicente cantore [Iube Domne benedicere.] ipse stans respōdeat [Noctem quietam &c.], & post lectionem breuem [Adiutorium nostrum &c.] deinde [Pater noster.] tum confessionem, & absolutionem, & alia vsque ad [Deus in adiutorium &c.] inclusiue, & incæpto Psalmo sedebit. Cætera omnia dicentur per chorum, & hebdomadarium vsque ad orationem, quam ipse Episcopus cantabit, & demùm benedictionem dabit dicens [Benedicat, & custodiat nos omnipotens, & misericors Dominus &c.] Nulla autem fiet altaris thurificatio ad Canticum [Nunc dimittis &c.] nec organum pulsabitur, nisi fortè in aliquibus Ecclesijs huiusmodi Hora-solemniùs celebrari aliquando consueuerit; quo casu organum adhiberi poterit, iuxta normam superius traditam. Cum verò Episcopus præsens erit, & officium non faciet, omnia prædicta per

heβδο-

hebdomadarium, in suo habitu canonicali fient, obseruatis tamen debitis reuerentijs versus Episcopum; nam ipse hebdomadarius ad versiculum [Indulgentiam &c.] in principio, & ad versiculum [Benedicat, & custodiat nos omnipotens, & misericors Dominus &c.] in fine, inclinabit se profundè versus Episcopum. In Collegiatis Ecclesijs, vel absente Episcopo, eadem obseruantur per hebdomadarium.

DE MATVTINIS PRÆSENTE EPISCOPO.

Cap. V.

IN Matutinis, quando Episcopo placuerit officium facere, hora competenti veniet cum sua cappa associatus à Canonicis more solito, & factis orationibus ante Sacramentū, & altare maius, accedet ad chorum in loco suo ornato, vt supra, vbi sedebit aliquantulum cucullo cappæ supra caput reducto, vel etiam cum bireto, prout magis placebit, aptatis in girum fimbrijs cappæ per aliquem Cappellanum, vel cæremoniarum Magistrum. Apud eum nulli erunt Canonici assistentes. Post modicam moram Episcopus surget, surgentibus omnibus, & stans capite detecto versus altare dicet

secretò [Pater noster . Aue Maria, & Credo] integrè : quibus completis, signans sibi cum pollice dexteræ manus labia paruo signo Crucis altiori voce cantando dicet [Domine labia mea &c.] deinde [Deus in adiutorium &c.] quod cum dicit, facit sibi signum Crucis à fronte ad pectus, prout supra in Vesperis dictum est : & sic permanet stans, donec per chorum decantatum sit Inuitatorium cum Psalmo [Venite exultemus &c.] Sed cum cantatur [Venite adoremus, & procidamus ante Deum] ipse & omnes de choro, ac alij ministri genuflectunt. Deinde surgunt, & stant donec finiatur hymnus, quem ipse Episcopus decenter aliquo præintonante competenti voce incipiet, si erit celebraturus, aliàs non. Incepto primo Psalmo, sedebit, & omnes de choro, ac alij ministri sedebunt. Psalmi decantabuntur cantu plano, pausatè ad puncta, & clara voce per Canonicos, & alios de choro cum deuotione, & reuerentia, & ad versiculum [Gloria Patri &c.] omnes se inclinabunt, prout supra in Vesperis dictum fuit. Antiphonæ per aliquem Mansionarium, vel eum cui ex consuetudine Ecclesiæ competit, præintonabuntur Canonicis, incipiendo à dignioribus gradatim. Primæ autem sex lectiones à totidem Canonicis iunioribus, incipiendo à iunioribus, priùs à Cæremoniario instructis, compe-

tenti

tenti voce, & tono recitabuntur, apud legile in medio chori collocatum. Septimam, & octauam cantabunt hi, qui futuri sunt assistentes à lateribus Episcopi in Missa; nona verò, & vltima lectio dicetur ab ipsomet Episcopo. Igitur finitis tribus Psalmis primi Nocturni, cum cantatur Versiculus, Cæremoniarius ducit iuniorem Canonicum, qui est cantaturus primam lectionem, ad legile, paulò ante cum libro lectionum præparatum in medio chori nudum, idest, sine aliquo panno, vel coopertorio; & ibi facta reuerentia Altari, & Episcopo cum profunda inclinatione, respicit aliquantulum in libro lectionem, quam lecturus est, & sic stans expectat donec Episcopus stans, detecto capite, inceperit alta voce [Pater noster &c.] & illud secreto perfecerit vsque ad versiculum [Et ne nos &c.] & successiuè ex libro sibi allato, vel memoriter cantauerit Absolutionem, videlicet [Exaudi Domine &c.] cui responso per chorum [Amen.] ipse Canonicus stans apud legile inclinat profundè se versus Episcopum, & petit ab eo intelligibili voce benedictionem, dicens [Iube Domne benedicere.] & non [Domine.] ad quem sic inclinatum permanentem, Episcopus conuersus stans respondet benedicēs, videlicet [Benedictione perpetua &c.] non tamen manu signans; & responso per cho-

rum [Amen .] Episcopus sedet cooperto capite, & cappæ fimbriæ in girum aptantur, vt supra, & pariter omnes sedent. Canonicus verò tunc, & non prius incipit, & prosequitur suam lectionem altiori voce, distinctè, & modestè, in tono, prout suo loco, & Cap. 27. Libri primi designatur. Qua finita inclinans se profundè versus altare dicit [Tu autem Domine &c.] & facta solita reuerentia Episcopo, qui versus eum facit signum crucis; reuertitur ad locum suum, absque osculo manus Episcopi: Idem per omnia facit secundus, & tertius Canonicus, ac successiuè alij in secundo, & tertio Nocturno lectiones cātaturi, idemq. per Episcopum, & chorum obseruatur, quod absolutiones, benedictiones, & alia, quæ occurrunt, dum Psalmi, & lectiones cantantur, quod in primo Nocturno seruatum fuit: hoc tantum excepto, quod ad primam, quartam, & septimam benedictiones Episcopus stat, prout stetit cantans absolutiones, ad alias vero sedet. Cum cantatur per Canonicum textus Euangelij pro septima lectione, Episcopus, & reliqui omnes stant, donec dicatur per dictum Canonicum [Et reliqua.] & postea sedent. Ipse autem Canonicus non debet recitando textum Euangelij librum, nec seipsum signare, nec manus iunctas tenere, sed super libro, prout in alijs lectionibus. Ad octauam le-

ctio-

tionem Episcopus dat benedictionem sedendo, vt supra. Nonam lectionem cantat ipse Episcopus stans in sua fede cum cappa, detecto capite, versa facie ad altare, ad quem tunc, & non prius, accedunt duo assistentes Diaconi, & minister de candela, & alius de libro seruiens. Episcopus autem, si non aderit in choro maior se, stans, vt supra, dicit cantando versus altare [Iube Domine benedicere.] & non [Domne.] cui absolutè respondetur per chorum [Amen.] Si verò adesset Legatus, aut aliquis Prælatus maior se, Episcopus versus ad illum peteret benedictionem, ille verò stans in loco suo responderet [Ad societatem ciuium &c.] vel [Per Euangelica dicta &c.] factis tamen prius mutuis reuerentijs inter Episcopum, & Legatum, seu alium Superiorem maiorem. Et dum Episcopus cantat suam lectionem, omnes pro eius reuerentia stant detecto capite. Qua finita, Episcopus profundè caput versus altare inclinans dicit [Tu autem Domine &c.] & responso per chorum [Deo gratias.] accedit cum debitis reuerentijs antedictus præintonator ante Episcopum, & præintonat ei [Te Deum &c.] si est celebraturus. Quo per Episcopum repetito ex libro, vel memoriter, prout magis placuerit, chorus illum prosequitur, cui & organum intermisceri poterit, cum regula superius tradita;

dummodò versiculus [Te ergo quæsumus &c.] exprimatür voce clara, alioquin cum suavi harmonia sine organo. Qui Versiculus dum recitatur, Episcopus, & omnes genuflectunt in locis suis.

**DE MATVTINIS IN CATHEDRALIBVS,
& Collegiatis Ecclesijs absente Episcopo.
Cap. VI.**

IN Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesijs absente Episcopo hora competenti congregantur in Sacristia omnes Canonici, vbi induuntur suo consueto habitu canonicali. Canonicus quoque, seu alius dignior Presbyter Ecclesiæ Missã celebraturus induitur eodẽ habitu canonicali, vel alio suæ dignitati cõuenienti, quo in Ecclesia vti consuevit. Qui sic congregati incipiunt progredi versus chorum. Præcedunt Magistri cæremoniarum; deinde duo clerici cantores; tertio loco Canonicus, seu Presbyter facturus officiũ; sequuntur alij Canonici seniores, & digniores, deinde iuniores, & minũs digni. Cum peruenerint ante altare, omnes genuflexi aliquantum orent, Canonicus, seu Presbyter facturus officium cum suis clericis

post

post ipsum in plano chori, seu ante altare. Alij hinc inde in eodem plano ab vtraque parte chori. Surgente Canonico, aut Presbytero prædicto cum suis clericis, omnes pariter surgunt. Qui facta hinc, inde Canonicis reuerentia, ascendit chorum in primo stallò, seu sede ex ea parte, vbi ea hebdomada chorus assignatur. Sistit se, & propè ipsum stat vnus Magister cæremoniarũ. Sub ipso in plano chori erunt duo cantores, qui simul venerant, alij omnes ad sua scabella ascendunt. Interim Canonicus facturus officium sedet in puluinari supra sedem suam posito habens ante se tapete super scabello cum puluinari, super quo positus sit liber apertus continens Antiphonas, Hymnum, & orationem, quæ legenda sunt, vel super legili, vt dictum est in Vesperis. Postquam omnes venerint ad sua loca, indicante Cæremoniaro surgit Canonicus prædictus, dicit secretò [Pater noster : Aue Maria : & Credo.] Deinde signans sibi pollice dexteræ manus os, cantat tono competenti [Domine labia mea aperies.] & responso à choro [Et os meum annunciabit laudem tuam.] eadem manu dextera producens sibi Crucem à frōtē ad pectus eadem tono dicit [Deus in adiutorium meum intende.] cum dicitur Versiculus [Gloria Patri, & Filio &c.] tam ipse, quam alij omnes profundè inclinant se. Cum dicitur [Sicut

erat.

erat.] erigunt se : & interim duo illi cantores accedunt ad medium chori, facta prius altari genuflexione, cantant ex libro super legili ante se posito Inuitatorium, quod à choro resumitur, & Psalmum [Venite.] Interim omnes stant vsque ad primum versiculum primi Psalmi Nocturni. Cum cantatur [Venite adoremus, & procidamus ante Deum.] tam ipsi cantores, & celebrans, quam alij omnes genuflectunt, postea surgunt, & prosequuntur [Ploremus coram Domino, qui fecit nos &c.] Repetito Inuitatorio, duo illi cantores accedunt ad Canonicū officium faciētem, & stātes in plano ante ipsum, facta ei profunda reuerentia, vnus ex illis à dexteris præintonat Canonico prædicto Hymnū, quo per Canonicū intonato, chorus prosequitur ab eadē parte, vbi est Canonicus officiū faciens, deinde vicissim ex altera parte, donec Hymnus expleatur. Et in fine cū nominatur sãcta Trinitas, omnes profūdè inclināt. Expleto Hymno, idē cantor, qui intonauit Hymnū stans ante Canonicū, facta illi profunda reuerentia, præintonat ei Antiphonā primi Nocturni, quam ille intonat ex libro ante se posito. Qua intonata, duo illi cantores, facta reuerentia, accedunt ad librum Antiphonarū in medio chori existētem; & facta primū in plano genuflexione versus altare, expleta Antiphona incipiūt Psalmos primi Nocturni, cantantes

primum

primū versum in tono Antiphonarij assignato. Quo primo versu Psalmi intonato, Canonicus faciens officium, & cæteri omnes sedent: cantores iterum genu facta reuerentia altari, redeunt ad suum locum in plano chori ante Canonicum facientem officium, & ibi faciebus ad altare versis, in scabello parum oblongo, panno viridi cooperto sedent. Et circa finem cuiusque Psalmi surgunt, & ambo accedunt ad alteram partem chori: cumque pertranseunt ante altare, in medio genuflectentes reuerentiam faciunt altari: deinde Canonicum in primo stallo, seu sede ab illa parte chori sedentem adeunt, & repetita prima Antiphona, facta ei debita reuerentia, alter ex eis, vt supra, illi intonat secundam Antiphonam, & sic vicissim, semper faciunt successiue singulis Canonicis Antiphonas præintonantes: & semper post inchoatum Psalmum ad suum scabellum redeunt, vbi sedent, dum Psalmus perficitur. Circa finem tertij Psalmi cuiusque Nocturni surgunt, & accedunt ad librū, & factis debitis reuerentijs altari, & choro, cantant versiculum, quo incæpto omnes surgunt, & responso à choro, Canonicus faciens officium intonat [Pater noster.] & reliquum dicit secretò. Interim dum cantatur versiculus, Cæremoniarius accedit ad Canonicum iuniorem, qui lecturus est lectionē, & facta ei reuerentia ipsū ducit ad legile,

vbi

ubi lectiones legi solent, quod locari debet in medio chori versus altare; quo cum peruenerit, facit cum Cæremoniario debitas reuerentias altari, & Canonicis, primùm à parte chori, ubi est Canonicus faciens officium, deinde ab altera parte; & mox propius accedit ad legile; &, cum tempus erit, petit benedictionem caput profundè versus Celebrantem inclinans; cui ille stans benedicit, quod & in alijs benedictionibus seruat, hoc est, ut stans semper, detecto capite, benedicat. Lectiones leguntur, festis præsertim diebus, à Canonicis incipiendo à iunioribus ad seniores; & quando non adsunt tot Canonici, primas legunt alij clerici in choro existentes. Legant autem distinctè, & deuotè in tono consueto in Ecclesia Romana, prout supra suo loco habetur. Si noctu legantur, Cæremoniarius adhibet paruam candelam, & alia sunt, ut supra in Matutinis Episcopalibus dictum est, præter osculum manus Canonici facientis officium; sed lector cum dicit [Tu autem Domine] in fine lectionis genuflectit, si non est Canonicus, & factis debitis reuerentijs ijs, qui in choro existunt, discedit. Circa finem tertij Nocturni Canonicus faciens officium, accipit pluuiiale coloris temporis congruentis, & duo cantores similiter, cum cantatur octauum Responsorium, duo Acolyti sumunt candelabra duo, quæ cum candelis

accen-

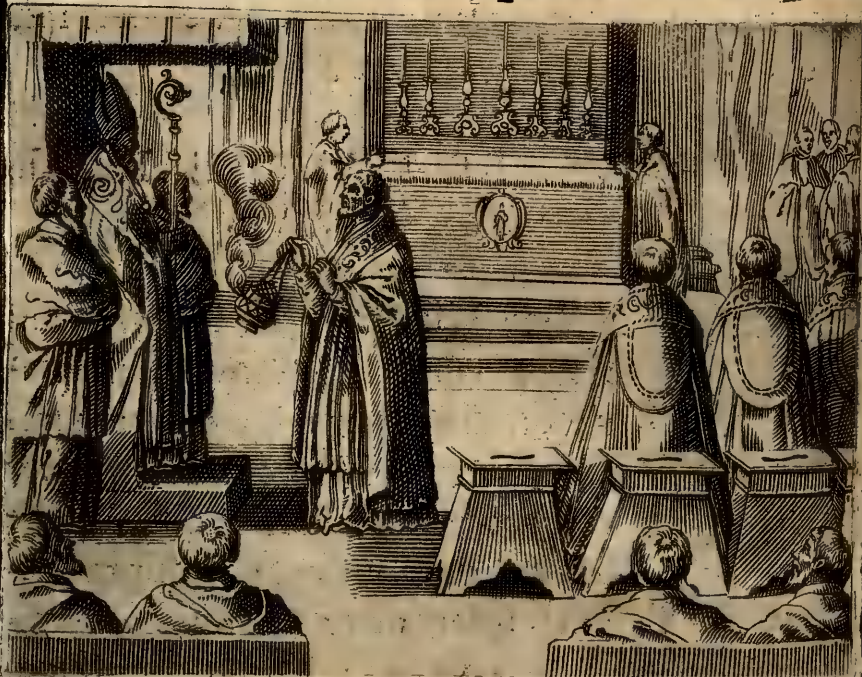
accensis deferunt ante Canonicum paratum; & ea tenent, donec legerit totam lectionem, & inceperit Hymnum [Te Deum &c.] quem Hymnum alter ex dictis cātoribus paratis pluuiali, facta illi debita reuerentia, præintonat. cum dicitur [Te ergo &c.] genuflectit in suo loco, & alij omnes similiter. Hymno expleto, incipit Laudes, in quibus omnia feruantur, quæ de Vesperis in Collegiatis superiùs dicta sunt.

DE LAVDIBVS, RELIQVISQVE HORIS Canonicis. Cap. VII.

RXpleto Hymno [Te Deum &c.] si Episcopus in Matutinis solemne officium peregit, congruum erit, vt etiam Laudes solemniter celebret: in quibus ea omnia ferè seruari conueniet, quæ supra dicta sunt de Vesperis solemniter per Episcopum celebrandis, ipso in crastinum Missam non celebraturo. Nam statim finito Hymno, Episcopus in sua sede Episcopali capiet pluuiale, & mitram, & alia paramenta, prout in dictis Vesperis dictum fuit, & cum eo quatuor, aut sex Canonici ex dignioribus capient pariter pluuialia, alij verò Canonici non parantur. Episcopus inchoabit Lau-

des

des absolute cantando [*Deus in adiutorium.*]
 signando se signo Crucis à fronte ad pectus, prout
 ibi dictum fuit. Antiphonas eodem modo, & ij-
 dem præintonabunt Canonicis dignioribus; vt in
 dictis Vesperis, eademque obseruabuntur in ses-
 sione, surrectione, & reuerentijs, dum Psalmi, &
 Antiphonæ decantantur, quæ ibidem dicta sunt.

Sic etiam quoad Capitulum, & Hymnum: &
 cum inchoatur Canticum [*Benedictus.*] Epif-
 copus, posito prius thure in thuribulum, dum
 per chorum cantatur Antiphona, surget cum ni-
 tra, factoque ibi signo Crucis, & assumpto bacu-
 lo, associatus à prædictis Canonicis paratis, &

thurifi-

thurificabit altare, & deinde thurificabitur ipse, apud suam sedem stans cum mitra, à digniori ex dictis Canonicis paratis, vel alio, cui competat, prout ibidem explicatum fuit. Organum quoque ad Hymnum, & Canticum [Benedictus &c.] & in fine Psalmorum poterit adhiberi, modo superius tradito cap. 28. Libri primi. Denique dum repetitur Antiphona per chorum finito Cantico [Benedictus.] Cæremoniarius cum cerofarijs accedit ante Episcopum, qui cantabit orationem; & mox dabit benedictionem; & denique omnia alia fient, prout ibi latius enarratum fuit. Pariter absente Episcopo, & in Ecclesijs Collegiatis eadem omnia seruabuntur, prout in dictis Vesperis continetur. Ad reliquas horas canonicas Episcopus non solet interuenire: si tamen uolet interesse, erit in choro cum cappa, & nullum officium faciet, sed omnia fient per Canonicos, & hebdomadarios iuxta stylum Ecclesiarum. Excipitur tantummodo hora Tertia, quam, si Episcopus est solemniter Missam celebraturus, pariter & ab illo celebrari conuenit, prout latius sequenti Cap. declarabitur.

DE

DE MISSA SOLEMNI EPISCOPO
celebrante. Cap. VIII.

Vo ordine, quoque comitatu Episcopus ad Ecclesiam siue pro Vesperis, siue pro Missa, aliisque officijs accedere debeat, superius explicatum fuit. Nunc videnda sunt ea, quæ ad Missam solemnem, ipso Episcopo celebrante, spectant, explicaturi postmodum suis locis in singulis festiuitatibus, si quid addendum, minuendum, vel immutandum erit. Diximus iam valdè conuenire, atque antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ consonum esse, vt in Ecclesijs Cathedralibus locus aliquis, siue sacellum, ab antiquis Secretarium appellatum, deputetur, ad quem Episcopus solemniter celebraturus Missam, postquam sua cappa indutus, ingressus fuerit Ecclesiam, sacrasque preces ad altaria superius memorata effuderit, cum suis Canonicis, & choro conueniat. Qui locus præparatus, ornatusque esse debet altari condecanti cum Cruce, & candelabris, ac cereis accensis, super quo erunt reposta sacra Missalia, & indumenta pro Episcopo suo ordine. Aderunt etiam ibi sedes pro Episcopo versus cornu dexterum, vel finistrum altaris pro situatione, & commoditate loci, & sedilia pro

Cano

Canonicis, & alijs circum circa . In eum locum, ingressus Episcopus, factaque reuerentia Cruci super altari prædicto existenti, sedebit aliquantulum super dicta sede sibi præparata, donec Canonici extra illum locum capiant sacra indumenta, remanentibus duobus Diaconis assistentibus apud Episcopum, dum alij parantur, qui & ipsi postea accipiunt paramenta: quibus paratis, atque in eundem locum ingressis cum debitis reuerentijs altari, & Episcopo, ac apud eorum sedilia stantibus, Episcopus surget, & stans capite detecto versus altare dicet secreto totum [Pater noster.] & [Ave Maria.] Tum faciens sibi Crucis signum à fronte ad pectus, ea forma, quæ superius expressa fuit, altiori voce incipit horam Tertiam dicens [Deus in adiutorium &c.] choro prosequente [Domine ad adiuuandum &c.] & Hymnum [Nunc sancte nobis Spiritus,] cui organum intermisceri poterit, secundum regulam Cap. 28. Libri primi traditam. Quo Hymno finito, cantor dicit Antiphonam, atque incepto Psalmo [Legem pone &c.] Episcopus sedebit, sedentibus etiam Canonicis, exceptis his, qui Episcopo ministraturi sunt; chorus autem prosequetur Psalmos. Tunc minister de libro seruiens cotta indutus, vna cum altero candelam accensam tenente, accedent cum libro ante Episcopum, qui poterunt

O

esse

esse aliqui ex suis Cappellanis . & qui de libro feruiet, genuflexus manebit, dum Episcopus legit sedens, Episcopus verò sedens legit Antiphonam, [Ne reminiscaris &c.] & Psalmos cōsuetos, duobus Canonicis sibi à lateribus assistentibus, qui debent per totam Missam deseruire, alternatim respondentibus. Interim Subdiaconus cantaturus Epistolam, qui simul cum Diacono Euangelium cantaturo, ac alijs Canonicis erit iam subdiaconalibus paramentis indutus, dempto manipulo, vt in Cap. de eorum officio dicitur, afferet ex credentia sandalia, & caligas manibus velo coopertis, alio velo cooperta, ambabus manibus eleuata, ante Episcopum, illaque adiuuantibus duobus Episcopi scutiferis, qui ad abacum solent assistere, genuflexus induit primo in dextero, deinde in sinistro pede Episcopi, detractis prius ordinarijs calceis, eodemque tempore sex, vel octo Acolyti cum cottis genuflexi, fimbrias cappæ circum circa eleuant, & dilatant, cooperiendo dictum Subdiaconum, & scutiferos, quo commodiùs, & decentiùs officium suum peragere possint. Quibus expeditis, Subdiaconus, & scutiferi prædicti recedunt ad loca sua. Acolyti, aptatis in girum cappæ Pontificalis fimbrijs, ad altare redeunt, vt prestò sint pro paramentis Episcopo deferendis. Episcopus præsequitur lectionem Psalmorum, qui

bus

bus dictis vsque ad [Kyrie eleison .] surgens de-
tecto capite, versus altare dicit orationes. Cho-
rus autem admoneatur, vt Psalmos Tertiae lentè
prosequatur, interposito etiam, si opus videbitur,
post quemlibet Psalmum organo, ita vt eodem
tempore illos perficiant, quo Episcopus suos Psal-
mos cum suis versiculis legerit, & paratus fuerit,
vt infra. Lectis Psalmis, & orationibus vsque ad
orationem, quæ pro lotione manuum dicitur ex-
clusiue, Episcopus, deposita cappa, incipit legere,
vel memoriter dicere orationes, quæ pro para-
mentis induendis ordinatæ sunt, dicendo sin-
gulas orationes ad singula paramenta, cum illis
induitur; excepta oratione, quæ dicitur ad mani-
pulum, quo statim post aliàs dicenda erit, cum di-
ci non possit eo tempore, quo accipit manipulum.
Cum Episcopus exuit cappam, dicit orationem
[Exue me Domine &c.] & dicta per eundem
oratione [Da Domine &c.] pro lotione manuum,
extractisque ei per assistentes Diaconos anulis, la-
uat manus: & tunc laici tantum, & clerici omnes,
præter Canonicos, & Prælatos debent genufle-
ctere, nisi adesset Legatus, aut alter dignior Epi-
scopo, quo casu non debet permittere, vt genu-
flectant. Cum verò sumitur aqua ex abaco pro
lotione manuum Episcopi ab aliquo nobili viro,
poterit fieri prægustatio illius à ministris, vel scu-

riferis illam suggerentibus, vt Cap. 11. Libri primi dictum fuit. Sed si ipsi portantes aquam non sunt ex nobilibus Ciuitatis, sed ex scutiferis, seu familiaribus Episcopi, non vtique ea forma portabunt, prout dicti nobiles, sed dextera manu vrceum cum aqua, sinistra verò lancem; & cum fuerint ante Episcopum genuflexi, infundunt pauculum aquæ super labio ipsius lancis. eamque præsentè Episcopo degustant, tum aquam supposita lance super manus Episcopi infundunt: Presbyter autem assilens porrigit Episcopo mantile ad tergendum manus; quibus terfis, reponuntur ei anuli ab eodem Presbytero assilente: & hæc formatio manus seruatur semper, quando Episcopus intra Missarum solemnias, & in alijs quibusdam sacris actibus publicè lauat manus. Statim lotis manibus adsint Acolyti præfati, qui afferunt ex altari paramenta Episcopi per ordinem, vnus post alium; videlicet, amictum, albam, cingulum, Crucem pectoralem, stolam, pluuiale, & mitram, quibus induitur Episcopus per Diaconum à dexteris, & Subdiaconum à sinistris paratos, vt supra, hoc modo videlicet: Diaconus, & Subdiaconus capientes singula huiusmodi paramenta de manibus Acolytorum, quisque eorum à latere suo adiuuat vestiendò Episcopum, sed principaliter Diaconus omnia operatur. Subdiaconus

verò

verò solummodo coadiuvat, vbi opus est; & primo offerunt Episcopo amictum osculandum in medio, vbi est designata parua Crux, mox illum diligenter aptant circa collum Episcopi, ita vt vestium summitates, quæ vulgo collaria vocantur, omnino tegat, deinde cordulas ex eo pendentes post tergum ductas, ante pectus reductas stricte colligant. Accipiunt deinde albam, eamque circa collum, humeros, & brachia distendunt, & aptant: tertio loco cingulum, quo albam constringunt, incipientes à tergo, & ante corpus illam, religantes, tum albæ extremitates circum circa, Acolyti subleuant, & aptant, ita vt æqualiter defluat,

fluat, & vestes contegat. Diaconus postea, sumpta Cruce pectorali, eam ab Episcopo osculatam eius collo imponit, ita vt ante pectus pendeat; offert deinde Episcopo stolum deosculandam, eamque super eius humeros applicat, ita vt nec eius collū tegat, nec transfersa sit in modum Crucis, sed æqualiter ante pectus pendeat: quod commodius fiet, si ei cordulæ retro, & ante sint annexæ, quibus firmari possit, ne huc, illuc vagetur. Deum Diaconus, & Subdiaconus imponunt Episcopo pluuiale, & mitram, & si Psalmi Tertie non sint perfecti, sedet Episcopus spectans, donec perficiatur, quibus finitis, & repetita Antiphona, Subdiaconus, vel alter, cui ex consuetudine Ecclesiæ competit, in habitu, in quo reperitur, Capitulum cantabit in loco, vbi legi solet Epistola, sibi ipsi librum tenens; dummodò nec Altari, nec Episcopo humeros vertat. Tunc Episcopus surgit cum mitra, surgentibus omnibus, versa facie ad ipsum Subdiaconum cantantem capitulum: & sic stat, donec cantores cantent Responsorium vltimi Versiculi. Finito Capitulo, Subdiaconus reddit librum Cæremoniario, & vadit ad locum suum. Interea verò duo Acolyti, acceptis duobus candelabris cum cereis accensis, versis inuicem faciebus, dummodo nec Altari, nec Episcopo renes vertant, accedunt. Presbyter vero assitens

paratus

paratus in eorum medio tenebit librum supra caput; & finito Responsorio, Episcopus, deposita tunc mitra, stans vt erat, cantat in tono festiuo [Dominus vobiscum .] & orationem : & dicto per chorum [Benedicamus Domino .] ipse Episcopus, depositis pluuiali, & mitra, à Diacono, & Subdiacono induitur tunicella, qui constringunt cordulas hinc, inde super humeros positas, & deinde eodem modo dalmaticam; Tum Episcopus sedet, & imponuntur ei chirothecæ per Diaconum in dextera, & per Subdiaconum in sinistra, manibus illi prius, & mox chirotecis per eisdem deosculatis. Mox surgit Episcopus, & induitur ab eisdem planeta, quæ hinc, inde super brachia aptatur, & reuoluitur diligenter, ne illum impediat. Si Episcopus pallio vti possit, & eo die vti conueniat, affertur per aliquem Subdiaconum ex altari ambabus manibus, velo aliquo supposito, quod Diaconus capiens Episcopo offert osculandum in Cruce posteriori: & aduertat, dum illud capit, vt partem duplicem pallij capiat dextera manu, simplicem verò sinistra, & dum illud imponit, Subdiaconus manu dextera eleuat partem, quæ à tergo pendere debet, illudque aptant, vt humeros Episcopi æqualiter ambiat, & pars duplex pallij ponatur super sinistro humero Episcopi. Quo facto, idem Diaconus capit vnam ex tribus spinu-

lis per aliquem Acolytum allatis ; videlicet pulchriorem , eamque infigit Crucí anteriori pallij ante pectus existenti , aliam in Cruce sinistri humeri , tertiam Subdiaconus infigit Crucí posteriori , quæ omnia ita infigantur , vt tertio transeant per Crucem ; non tamen pallium perforent , neque planetam tangant ; & gemmæ spinulis appositæ remaneant ad dexteram infigentis . Tum sedenti Episcopo imponitur per Diaconum mitra pretiosa sumpta de manibus Cappellani de illa seruientis , Subdiacono vittas eleuante . Demùm imponitur per Presbyterum assistentem anulus Pontificalis anulari digito dexteræ manus Episcopi , anulo , & manu prius deosculatis . Episcopo parato , accedunt ad eum Archidiaconus , & alter Diaconus , seu duo digniores Canonici Diaconi , parati dalmaticis , qui ei à lateribus assistunt à principio . Diaconus verò , & Subdiaconus capiunt suos manipulos , & accedente Acolyto thuriferario cum thuribulo , & nauicula , ministranteque Presbytero assistente nauiculam , Episcopus imponit , & benedicit thus , vt supra in Vesperis cap. 1. huius secundi Libri dictum fuit . Deinde Episcopus cum suis ministris facta reuerentia Crucí super altari in dicto Sacello , seu Secretario existenti , processionali ritu procedunt ad altare , in quo Missa est celebranda , hoc ordine .

Thuri-

Thuriferarius cum thuribulo, deinde ceroferarij cum candelis accensis medium habentes alterum Subdiaconum paratum tunicella, Crucem deferentem: deinde clerici, & beneficiati Ecclesiæ cum suis cottis bini, & bini incipiendo à iunioribus, seu minus dignis. Hos sequitur reliquus Clerus illique Ecclesiæ suo ordine, ita vt digniores semper sint posteriores in processione. Canonici vero, qui sunt parati, antecedent Episcopum immediatè. Post Canonicos procedet Subdiaconus Epistolam cantaturus, gerens librum Evangeliorum clausum ante pectus, in quo includitur manipulus Episcopi, deinde Diaconus ad sinistram

stram Presbyteri assistentis pluuiali induti, demùm Episcopus cum baculo pastorali in manu sinistra, parte curua baculi ad populum versa, ac dextera benedicens, si sit in sua Ciuitate, vel Diocesi, medius inter Diaconos assistentes paratos. Post Episcopum sequitur Cappellanus seruiens de mitra, & alij Cappellani cum cottis bini, & bini incedentes. Si verò Celebrans fuerit Archiepiscopus, aut Archiepiscopo maior, aut habens priuilegium vt Crux ante se deferatur Archiepiscopalis, per Subdiaconum paratum, de quo supra defertur ante Canonicos paratos tantum, non autem ante alios de Clero, imagine Crucifixi ad ipsum versa. Cum Episcopus fuerit prope altare, salutatur exigua capitis inclinatione Canonicos paratos apud eorum sedilia stantes, ipsi verò Canonici faciunt ei profundam reuerentiam. Si fortè adesset Legatus Apostolicus, vel aliquis Cardinalis, aut Archiepiscopus, vel alij Prælati, vel magnus Princeps loci, illos prius debet Episcopus cum mitra salutare, & illi Episcopo aliquantulum assurgentes, denudato capite, respondere, præter Cardinalem, qui non debet assurgere, sed tantum discooperire caput. Cum verò Episcopus peruenerit ante infimum gradum altaris, reddito baculo pastorali ministro, qui de eo seruit, & deposita ei per Diaconum mitra, facit profundam

reue-

reuerentiam Cruci super altari positæ, simul cum suis ministris. Interim recedunt alij ministri, qui eum illuc vsque sequuti fuerant, excepto eo, qui de baculo, & altero, qui de thuribulo seruiunt, duobusque Diaconis assistentibus, qui remanent. Episcopus verò habens à dexteris Presbyterum assistentem, & à sinistris Diaconum, & apud eum, modicum retro Subdiaconum, qui tunc relinquit librum Euangeliorum in manibus Cæremoniarij, facit cum eis Confessionem, iunctis manibus stans aliquantulum inclinatus. Interim cessat sonitus organorum, & chorus incipit Introitum.

Dum

Dum facit Confessionem Episcopus, profert verba erga dictos eius ministros stantes apud eum, capite inclinato in plurali dicens [Vobis fratres.] & [Misereatur vestri &c.] Illi verò erga Episcopum in singulari, id est, [Tibi Pater] & [Te Pater,] & [Misereatur tui.] Quæ dum dicunt, caput versus Episcopum profundius inclinant. Cum Episcopus dixerit [Indulgentiam, absolutionem, & remissionem &c.] Subdiaconus capit manipulum qui fuerat inclusus in libro Euangeliorum, & à latere manipuli osculatur, deinde porrigit Episcopo osculandum ubi est signum Crucis, mox applicat sinistro Episcopi brachio cum osculo manus, ipsumque strictè religat. Canonici parati stantes in suis locis faciunt simul Confessionem bini, similiter alij, si qui erunt parati, aliàs genuflexi, prout etiam laici omnes tunc genuflectunt. Finita Confessione, Episcopus extendens, ac iungens manus clara voce dicit [Oremus.] & ascendens ad altare dicit submissa voce [Aufer à nobis &c.] deinde manibus iunctis super altare inclinatus dicit [Oramus te Domine &c.] prout habetur in Missali, & cū dicit [Quorum Reliquiæ hic sunt &c.] positus hinc, inde super altari manibus extensis, osculatur illud in medio, nullam tamen ibi designans Crucem: & statim ambabus manibus tangens librum Euangeliorum sibi à Subdiacono à

sinistris

sinistris stante oblatum in folio Euangelij currentis, illum osculatur, adiuuante Presbytero assistente.

Tunc accedit ad altare thuriferarius cum thuribulo, & nauicula, quam porrigit Diacono, & ille Episcopo, qui imponit, & benedicit thus more solito; & accepto thuribulo de manu Diaconi, thurificat altare, prout in suo loco explicatur. Reddit deinde thuribulum Diacono, & accepta mitra pretiosa à digniori Diacono in officio assistentis seruiente, stans in cornu Epistolæ manibus iunctis incensatur à Diacono triplici ductu thuribuli: tum facta Cruci reuerentia in medio altaris, acceptoque baculo in manu sinistra, medios inter

Diacono-

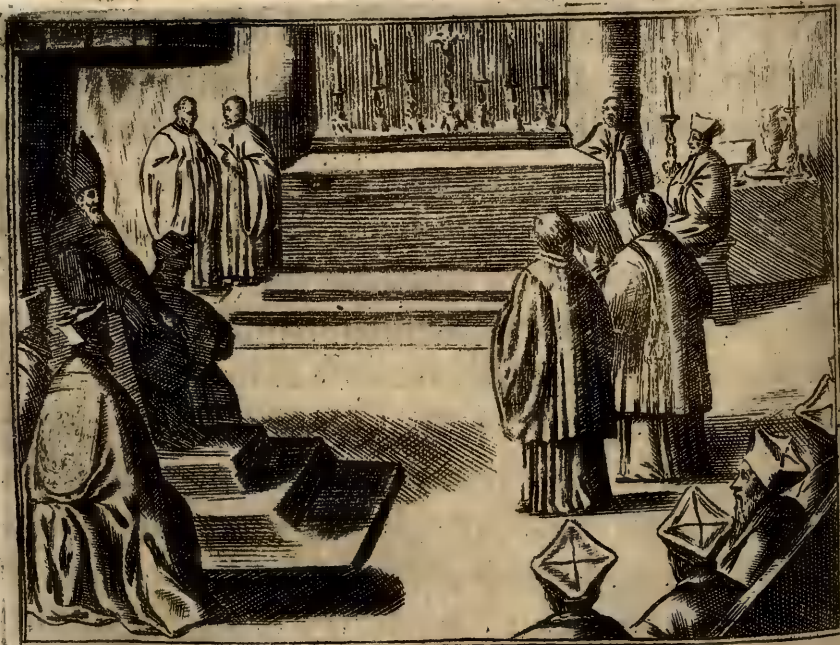
Diaconos assistentes (nam Diaconus , & Subdiaconus remanent apud altare) vadit ad sedem suam , vbi stans, deposita mitra, & facto sibi signo Crucis à fronte ad pectus, legit Introitum ex libro quem sustinet Cappellanus de eo seruiens supra caput, altero candelam accensam tenente. Assistentes verò hinc inde ostendunt digito, quæ sunt legenda, & vertunt folia. Deinde cum eisdem assistentibus dicit alternatim ter [Kyrie eleison, ter Christe eleison, & ter Kyrie eleison.] Diaconus, & Subdiaconus idem dicunt inter se apud altare. Quo dicto, sedet, accepta mitra auriphrygiata simplici si placet, & gremiale, & pariter omnes sedent. Presbyter assistens sedet in scabello, prout in Cap. de Presbytero assistente. dicitur. Diaconi assistentes sedent hinc, inde à lateribus Episcopi in scabellis nudis: Diaconus verò, & Subdiaconus in Missa ministrantes apud altare super aliquo scamno apud cornu Epistolæ sedent. Cum cantatur à choro vltimum [Kyrie eleison.] surgunt omnes ministri circumstantes Episcopum: & aufertur Episcopo per assistentem à sinistris gremiale, & mitra; biretum verò per assistentem à dexteris, complanatis cum eo capillis, quod penes se retinet; sed mitra, & gremiale ministris ea seruantibus traduntur: & finito à choro cantu [Kyrie eleison.] surgit Episcopus adiuuantibus eum

mini-

ministris assistentibus versa facie ad altare, illi capite inclinato reuerentiam faciens, & allato antea libro, & candela, si ea vti velit, cantat ex eo alta voce [Gloria in excelsis Deo.] disiunctis, eleuatisque manibus ad altitudinem humerorum; ita vt vna manus respiciat alteram: quod semper in huiusmodi manuum eleuatione obseruatur: & cum dicit [Deo] iungit manus, & caput inclinat: librum verò sustinet supra caput Presbyter assistens paratus pluuiali, quem regulariter sustinere eo modo debet, quoties Episcopus aliquid alta voce cantat: quo casu minister, qui alias seruit de libro, adiuuat ad sustinendum illum; secus, quando Episcopus summissa voce legit: Diaconi verò assistentes hinc inde indicant digito, quæ sunt legenda, & vertunt folia. Postquam Episcopus incepit cantando præfatum Hymnum prosequitur illum summissa voce cum suis ministris. Diaconus, & Subdiaconus, ac Prælati, & Canonici in suis locis idē bini simul faciunt; & in fine Episcopus sedet, & accepta mitra simplici, & gremiali; & similiter sedent omnes, vsquequo per chorum perficiatur Hymnus cum organo: quo finito, & organo cessante, surgit Episcopus, deposita mitra, & gremiali, surgentibus omnibus, vt prius; & stans versus populum eleuatis, & statim iunctis manibus cantat [Pax vobis.] deinde con-

uersus

uersus ad altare extensis, & statim iunctis manibus
 [Oremus.] & iterum extensis manibus, orationē,
 & cum dicit conclusionem vltimæ orationis, idest
 [Per Dominū nostrum.] denuo iūgit manus, pro-
 ut plenius circa huiusmodi iūctionem, & disiūctio-
 nem manuum in Rubricis Missalis declaratur. Se-
 det deinde Episcopus, sedentibus omnibus. Sub-
 diaconus autem accipiens librum, factisque debi-
 tis reuerentijs Altari, & Episcopo, comitante ad
 eius sinistram Cæremoniario, & sibi ipse tenens
 librum, à latere sinistro altaris, vel vbi ita consue-
 tum fit, in ambone cantat Epistolam alta voce.

Qua

Qua finita, & factis debitis reuerentijs, portat eodem modo, quo supra, ante Episcopum librum clausum, quem inclinatus porrigit illi super eius genibus, & manum dexteram illius super libro positam reuerenter osculatur, & accepta benedictione ab Episcopo, redit ad altare, & ibi expectat donec fuerit tempus eundi ad Euangelium. Interim accedunt duo ministri seruietes de libro, & candela ante Episcopum, qui sedens ex libro Missali legit Epistolam, Tractum, vel Graduale, vel Alleluia, vel Sequentiam, & alia vsque ad finem Euangelij, quod ante quam incipiat, iunctis manibus dicit [Munda cor meum], & [Iube Domine &c.] & [Dominus sit in corde meo &c.] & [Dominus vobiscum.] cui Diaconi assistants respondent [Et cum spiritu tuo.] & legens titulum Euangelij signat pollice dextero textum Euangelij, deinde seipsum in fronte, ore, & pectore, mox iunctis manibus prosequitur Euangelium. Quo finito, assistants respondent ei [Laus tibi Christe.] Sed si Episcopus non sit in sua Ecclesia, Subdiaconus, osculata manu Episcopi, tenet ante eum librum Missale apertum, ex quo Episcopus legit, vt supra, & interim omnes sedent. Cum cantatur vltimus versus Gradualis, siue Tractus, seu Alleluia, vel Sequentia: Diaconus, sumpto libro Euangeliorum, factaque reuerentia Episcopo,

P

illum

illum clausum congruenti mora affert ad altare, prius genuflectens in infimo illius gradu, tum ascendit, & collocat illum in medio altaris; deinde facta altari reuerentia, vadit ad Episcopum, cuius manum reuerenter deosculatur; tum reuersus ad altare in eius inferiori gradu genuflexus, dicit secreta. [Munda cor meum &c.] & deinde capit librum, & illum portat ante pectus, & apud altare in cornu Epistolæ expectat. Interim accedit Acolytus ad Episcopum cum thuribulo, & nauicula, & ministrante illam Presbytero assistente, Episcopus imponit, & benedicit incensum. Tum Acolytus, recepta nauicula de manu Presbyteri assistentis, redit ad altare, & ibidem cum duobus alijs Acolytis ceroferarijs, Diacono, & Subdiacono expectat, donec tempus sit eundi ad cantandum Euangelium. Circa finem vltimi versus Gradualis, vel Alleluia, siue Tractus, vel Sequentiæ, thuriferarius, Ceroferarij, Subdiaconus, & Diaconus portans librum Euangeliorum clausum ante pectus, facta prius altari reuerentia, veniunt ante Episcopum, vbi Diaconus inclinatus petit benedictionem dicens intelligibili voce [Iube Domne benedicere.] Cui Episcopus responderet [Dominus sit in corde tuo &c.] & facit super eum signum Crucis. Tum Diaconus facit Episcopo profundam reuerentiam; ministri verò, qui cum eo sunt,

per-

permanent genuflexi, donec Episcopus benedixerit, & statim procedunt ad Euangelium cantandum, hoc ordine. Præcedit Cæremoniarius, mox thuriferarius cum thuribulo, & nauicula, sequuntur duo ceroferarij cum candelabris, ac cereis accensis, deinde Subdiaconus manibus iunctis, vltimò Diaconus librum Euangeliorum clausum ante pectus portans. Et transeuntes ante altare faciunt illi reuerentiam cum genuflexione. Cum peruenerint ad locum, vbi solet Euangelium decantari, Subdiaconus medius inter dictos ceroferarios tenet librum Euangeliorum apertum ante pectus, vertens renes non quidem altari, sed versus ipsam partem dexteram, quæ pro Aquilone figuratur. Si verò in Ecclesia fuerint legilia, vel ambones, in illis poterit cantari Euangeliũ; videlicet, si cantabitur in legili, seu pulpito, Subdiaconus stabit post illum, qui panno aureo, vel serico coloris cæterorum paramentorum cooperatus, & ornatus esse debet, amplectens ipsum legile, & manibus hinc inde librum tangens. Quod si cantabitur in ambone lapideo, ad quod per gradus ascenditur, prout adhuc in pluribus Ecclesijs, iuxta antiquam consuetudinem, huiusmodi ambones reperiuntur, tunc Subdiaconus assistet, & ministrabit Diacono opportunè stans à latere eius dextero, videlicet porrigens thuribu-

lum, & vertens folia libri Euangeliorum, cum opus erit.

Diaconus, cum tempus est, iunctis manibus ante pectus, incipit Euangelium, & cum dicit [Dominus vobiscum] Episcopus, depositis gremiali, & mitra surgit, & cum Diaconus dicit [Initium,] vel [Sequentia sancti Euangelij &c.] signat librū, vbi est textus Euangelij, deinde se ipsum in fronte, ore, & pectore; Episcopus autem, accepto baculo pastorali, eodem modo signat se in fronte, ore, & pectore; idem faciunt, & omnes alij: tum ipse Episcopus retinet baculum inter ambas eius manus iunctas, stans versus Diaconum cantantem:

& cum

& cū respondetur à choro [Gloria tibi Domine.]
Cæremoniarius, accepto thuribulo de manu thuriferarij ibi prope adstantes, illud offert Diacono, qui thurificat librum, primò in medio, deinde à parte dextera libri, mox à sinistra triplici ductu, & reddit thuribulum Cæremoniaro: tum manibus iunctis profequitur Euangelium, & cum profert nomen, IESV, vel MARIÆ, inclinat se, sed profundius, cum dicit, IESVS; quod & omnes faciunt: Subdiaconus autem, & ceroferarij perstant, velut immobiles. Finito Euangelio, Subdiaconus, nulla facta reuerentia, portat librum apertum in folio, vbi est principium Euangelij cantati, & illum offert osculandum Episcopo, nulla ei facta reuerentia, nisi postea libro clauso. Diaconus, & alij cum debitis reuerentijs eodem ordine reuertuntur, & Presbyter assistens, accepto thuribulo de manu Cæremoniarij, vel thuriferarij, stans thurificat Episcopum stantem. Si erit habendus sermo (quem, Episcopo celebrante, ab eo fieri conuenit, vel ab aliquo Canonico Presbytero) si quidem Episcopus erit cõcionaturus, id faciet in propria sua sede, quando est versa ad populum, vel quando altare adhæret parieti, apud ipsum altare, sedens ibi super faldistorio, aut sede ad id parata, versis altari renibus. Sedebunt ad eius dexteram Presbyter assistens, & modicum post eum Diaconus

nus Euangelij, & primus Diaconus assistens : à sinistris verò sedebunt Subdiaconus, & alter Diaconus assistens : Expleto sermone, Diaconus, qui cætauit Euangelium, stans ad sinistram Episcopi aliquantulum inclinatus, faciet confessionem ante Episcopum, vt in Cap. de officio Diaconi. explicatur : qua finita, Presbyter assistens pronunciat Indulgentias, & Episcopus stans sine mitra in eodem loco legit absolutionem ; videlicet [Precibus & meritis &c.] & dat benedictionem ; & , si est Archiepiscopus, vel aliàs vtens Cruce, portatur ante eum Crux per Cappellanum, qui eam tenet genuflexus, spatio congruenti, imagine Crucifixi ad Archiepiscopum versa, cui ille caput inclinatur : & statim, si Episcopus ante altare sermonem habuit, reuertitur ad sedem suam, vbi dicit [Credo.] vel [Dominus vobiscum.] prout conuenit. Si verò sermo habendus sit per Canonicum (qui eo casu debet esse in habitu ordinis, seu dignitatis suæ) suo tempore ibit ad osculum manus Episcopi, & ab eo profūdè inclinatus petet benedictionem, & Indulgentias in forma, prout suo loco explicatur, & sic paratus ascendit pulpitem, siue ambonem, & faciet sermonem : ac deinde, finita per Diaconum confessione, in eodem loco publicabit Indulgentias in forma, prout suo loco dicitur. Episcopus verò legit absolutionem, & dat benedi-

ctionem,

tionem, vt supra. Quod si sermo habendus non sit, ipse Episcopus statim incensatus post Euangelium conuersus ad altare incipit cātando ex libro per Presbyterum assistentem, alijs coadiuuantibus, vt supra sustentato [**Credo in vnum Deum.**] Quod cum suis ministris summissa voce profequitur: pariter, & Diaconus, & Subdiaconus apud altare, & Canonici illud inter se dicunt, & ad versiculum [**Et incarnatus est &c.**] Episcopus genuflectit, & pariter omnes de choro genuflectunt. Quo finito, sedet Episcopus cum mitra, & omnes sedent: & cum prædictus versiculus cantatur à choro, pariter Canonici sedētes capite detecto, & Episcopus cū mitra profundè inclinant caput versus altare; alij genuflectunt, donec perficiatur dictus Versiculus. In nocte verò, & die Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, ac die Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis Episcopus cum mitra, apud suam sedem, & Canonici, ac omnes alij in suis locis genuflectunt, quando cantatur dictus Versiculus à choro, & eo finito, omnes sedent. Diaconus tunc accedit ad abacum, & capit bursam cum corporale, quam ambabus manibus eleuatis vsque ad oculos, cum decenti mora, & gressu, ac cum debitis reuerentijs portat ad altare, vbi extrahit corporale, idque explicatum ponit super altari in medio, bursam vero seorsim in eodē altari

collocat; ita vt non præbeat impedimentum: & statim redit ad locum suum, & sedet. Circa finem Symboli surgunt omnes ministri, eo verò prorsus à choro cantato, surgit Episcopus, depositis gremiali, & mitra; & stans in sua sede cantat versus populum [Dominus vobiscum.] & [Oremus.] manibus prius parumper extensis, & mox statim iunctis, vt supra de oratione dictum est. Quod si federet in faldistorio, vt quia Legatus, vel Cardinalis adesset, ob cuius præsentiam absteret à sua sede Episcopali, tunc seruabit regulam, vertendo se ad populum, vel ad altare, prout suo loco explicatur. Legit mox offertorium summissa, sed intelligibili voce ex libro, quem tenet Cappellanus de eo seruiens. Quo lecto sedet, & accipit mitram pretiosam, deponitque anulum, & chirotecas, quæ omnia extrahuntur ab assistentibus Diaconis, & accedente scutifero, vel alio nobili lauat manus, & præbente mantile Presbytero assistente tergit, vt dictum est in principio huius Cap. Assistens verò, vel statim postquam Episcopus legit offertorium, præmittit ministrum de libro seruientem, qui eum ferat ad altare, vel ipse vbi primum mappam porrexit, & recepit, portat illum cum puluino cum debitis reuerentijs, comitante eum Cæremoniaro, illumque supposito puluino reponit in cornu Euangelij apertum eo loco, quo

conti-

continentur ea, quæ Celebrans est lecturus, ibiq; extra dictum cornu expectat Celebrantem. Interim dum hæc omnia fiunt, pulsatur organum, si illic habeatur, prout suo loco Lib. 1. Cap. 28. præscribitur.

Episcopus statim lotis manibus, reassumit anulum, & surgit accipiens manu sinistra baculum pastoralem, & medius inter duos Diaconos assistentes, ac subsequente ministro de mitra seruiente, procedit ante infimum gradum altaris in medio, ubi depositis baculo, & mitra, factaque profunda reuerentia Cruci, ascendit ad altare, auxiliantibus ipsi ascendenti gradus Presbytero assistente à fini-

stris

stris, si per alium præmiserat librum; Diacono verò Euangelij à dexteris: & cum fuerit ante altare, illud in medio osculatur, positus hinc, inde manibus. Subdiaconus, postquam Episcopus lauit, & tersit manus, accedit ad abacum, vbi velum illum sericeum, quo calix, patena, & alia super ipsa mensa cooperiebantur, circum circa humeros accipit adiuuantibus Acolytis, ita vt longius pendeat à parte dextera; deinde capit manu sinistra calicem cum patena, super qua duæ sint hostiæ mundæ palla coopertæ, ac dictam partem longiorem veli super ea extendit; dexteramque supra ipsum velum, & calicem leuiter apponit, ne aliquid decidat, & sic ad altare procedit, quem sequitur Acolytus vrceolos vini, & aquæ portans, sumptos ex eodem abaco, & prægustatos à credentarijs, ita vt eodem tempore cum Episcopo ad altare perueniant, vbi Subdiaconus calicem cum patena ponit in cornu Epistolæ, remoto velo. Diaconus verò capit de manu Subdiaconi patenam cum hostijs, ex quibus vnã accipiens, & cum ea tangens alteram, ac patenam, & calicem intus, & extra, eandem Sacristæ ibi præsentis prægustandam præbet: mox patenam cum altera hostia ad manus Episcopi cum osculo porrigit, qui illam ambabus manibus ante pectus eleuatam tenens, & oculos sursum dirigens dicit [Suscipe

sancte

sancte Pater &c.] & in fine faciens cum ea signū Crucis collocat hostiam super corporali versus se, patenam verò ponit ad dexteram sub corporali. Interim Diaconus parum vini, & aquæ ex ampullis, quas ibidem Acolytus tenet, in aliquem cyatum infundit, ex quo Sacrista illud bibit, mox calicem tergit purificatorio, & accepto de manu Subdiaconi vrceolo vini, quem illi Acolytus ministrat, imponit vinum in calicem, quantum sufficiat: Subdiaconus verò vrceolum aquæ parumper versus Episcopum eleuans dicit [Benedicite Pater Reuerendissime.] Episcopus autem facto versus eum signo Crucis, dum infundit pauculum aquæ in calicem, dicit orationem [Deus, qui humanæ substantiæ &c.] Diaconus deinde porrigit Episcopo celebranti calicem cum osculo calicis, & manus, quem Episcopus ambabus manibus capiens, dextera scilicet nodum, sinistra pedem, illum offert simul cum Diacono tangente pedem calicis, seu brachium dexterum Episcopi sustentante, simulque cum illo dicit orationem [Offerimus tibi Domine calicem &c.] Qua dicta, eundem calicem, facto cum eo signo Crucis, ponit Episcopus super corporali in medio retrò hostiam, ita vt hostia sit inter ipsum Celebrantem, & calicem, quem Diaconus palla cooperit. Tum idem Diaconus capiens patenam ponit illam in manu

dextera

dextera Subdiaconi, ac extremitate veli ab ea parte pendentis contegit, quam Subdiaconus stans post Episcopum, & Diaconum spatio congruenti sustinet eleuatam vsque ad [Pater noster .] vt infra dicitur. Prosequitur interim Episcopus cum cæremonijs, prout in Missali, orationes, videlicet [In spiritu humilitatis &c.] & [Veni sanctificator &c.] & cum dixerit [Benedic hoc sacrificiū tuo sancto nomini præparatum.] ministrante Diacono nauiculam, & dicente [Benedicite Pater Reuerendissime.] Acolyto verò thuribulum sustinente, dicit [Per intercessionem &c.] & alia prout in Missali.

Et

Et accipiens thuribulum de manu Diaconi thurificat oblata, & altare iuxta formam suo particulari Cap. traditam, dicens interim Versiculos [Dirigatur oratio mea &c.] Quo thurificato, reddit thuribulum Diacono in cornu Epistolæ, dicens [Accendat in nobis Dominus &c.] & accepta mitra pretiosa ab assistentibus, vel ipsis deficientibus, de manu Cæremoniarij, vel alterius, thurificatur in eodem loco stans à Diacono triplici ductu, & statim lauat manus more solito, dicens Psalmū [Lauabo &c.] ministrante mappulam pro illis tergendis Presbytero assistēte; Diaconus vero interim thurificat Prælatos, Dignitates, Canonicos, Magistratus, & alios de choro, ordine prout latè suo loco explicatur. Postquam Episcopus lauerit, & absterferit manus, aufertur ei mitra à præfatis assistentibus, vel illis absentibus, à Cæremoniarario, vel altero, qui eam illi proximè imposuit, quam minister de ea feruiens reportat ad abacum. Episcopus verò rediens ad medium altaris, inclinatus, & iunctis manibus dicit orationem [Suscipe sancta Trinitas &c.] Qua dicta, osculatur altare, deinde erectus, conuertit se iunctis manibus ad populum per latus suum dexterum dicens voce intelligibili, ac manibus parumper extensis [Orate fratres.] & statim eas iungens perficit circulū prosequendo [Vt meum, ac vestrum &c.] Tum
manibus

manibus ante pectus extensis, vt fit ad orationem, stans in medio altaris versus librum dicit absolute, sine [Oremus], & sine alia interpositione orationem, vel orationes secretas; Cum dicit [Per Dominum] iungit manus: cum dicit [Iesum Christum] caput inclinat, quod facit in prima oratione, & in vltima; si plures sint dicendæ. Cum peruenerit autem in fine vltimæ secretæ ad [Per omnia sæcula] exclusiue, stans in medio altaris positus hinc, inde super altari manibus, clara voce cantando illa profert, deinde [Dominus vobiscum] cum præfatione competenti, & dicens [Sursum corda] manus aliquantulum eleuat; ac dicens [Gratias agamus &c.] manus eleuatas iungit in verbo [Deo nostro] oculos eleuans, & statim caput aliquantulum inclinans, mox disiungit manus, easque expansas tenet vsque ad finem præfationis; & iterum cū dicit [Sāctus, Sanctus &c.] illas iungit capite aliquantulum inclinato, proseguens cætera cum ministris; summissa voce videlicet, assistente Presbytero, & Diacono, qui tunc ad eum accedit. Et cum dicit [Benedictus &c.] erigens se facit sibi signū Crucis à frōte ad pectus, sinistra infra pectus posita: tum manibus iunctis, & super altari positus, deuotè inclinatus extollit ad Crucem oculos, & eos statim demittit, & incipit, ac proseguitur secretè totum Canonem, quem

adiuuat

adiuuat Diaconus eleuando dalmaticam, ad brachium, & discooperiendo, & cooperiendo calicem dum signat, & alios actus facit, prout in Missali, attentè, & deuotè vsque ad eleuationem. Presbyter verò assistens aduertat ad illa verba. [Vna cum famulo tuo &c.] & [Antistite nostro &c.] vt ea proferat secundum regulas in Rubricis Missalis positas; videlicet [Me indigno seruo tuo &c.] Interim quatuor, sex, aut ad summum octo ministri cottis induti afferant totidem funalia ceræ albæ accensa, & factis debitis reuerentijs, collocant se genuflexi hinc inde à lateribus Subdiaconi tenentis patenam, vel si magis commodū, ad latera altaris. Tunc verò omnes tam in choro quàm extra genuflectunt, præter Præsbyterum, & Diaconos assistentes, & Diaconum, ac Subdiaconum, qui non nisi cum Celebrante genuflectūt: & dum eleuatur Sanctissimum Sacramentum, cū Celebrans profert verba Canonis [Quam oblationem &c.] Diaconus accedit ad eius dexteram aduertens ad discooperiendum, & cooperiendum calicem, cum Episcopus super eo signat, & cum Sanctissimum Sacramentum eleuatur, genuflexus subleuat extremitatem planetæ Episcopi celebrantis, prout de his pleniùs in Cap. de officio Diaconi. dictum fuit.

Interim

Interim Cæremoniarius, seu aliquis Acolytus, imposito à seipso, vel ab alio thure absq; benedictione in thuribulum, thurificat Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini, dum eleuatur, ter pro vnoquoque ducens thuribulum. Chorus prosequitur cantum vsque ad [Benedictus] exclusiue, quo finito, & non prius, eleuatur Sacramentum. Tunc filet chorus, & adorat cum alijs. Organum verò, si habetur, cum omni tunc melodia, & grauitate pulsandum est. Eleuato Sacramento, chorus prosequitur cantum [Benedictus, qui venit &c.] ministri funalia habentes surgunt, & factis debitis reuerentijs discedunt, ac funalia

extra

extra Presbyterium extinguunt (nisi facienda sit Communio, quia tunc remanent cum funalibus accensis vsque ad finitam Communionem) & pariter tunc omnes surgunt. Celebrans continuat Canonem Missæ cum signis, & cæremonijs prout in Missali. Diaconus verò aduertit ad detegendum calicem, cum opus est, aliaque faciendum, quæ latiùs in Cap. de officio Diaconi in Missa. explicantur. Cum Celebrans peruenerit ad Versiculum [Per omnia sæcula &c.] manibus super altari hinc inde intra corporale positus, dicit intelligibili voce [Per omnia sæcula sæculorum.] cum dicit [Oremus.] iungit manus caput Sacramento inclinans: cum verò incipit [Pater noster] eleuat illas ante pectus, easque sic eleuatas, extensasque tenet vsque ad finem dictæ orationis Dominicæ: cum dicitur [Et dimitte nobis &c.] Subdiaconus, facta altari reuerentia cum genuflexione, accedit cum patena cooperta ad cornu Epistolæ altaris, vbi Diaconus, remoto velo ex patena, illam capit de manu Subdiaconi, quàm osculatur, & cum manus osculo porrigit Episcopo celebranti, statim finita oratione Dominica, qui illam inter indicem, & digitum medium dexteræ manus capiens absque eo, quod indicem à pollice disiungat, incæpta oratione [Libera nos, quæsumus, Domine &c.] ante quam

Q

dicat

dicat verba [Da propitius pacem &c.] signat se cum ea à fronte ad pectus, & reliqua dicit, & facit, quæ in Missali ponuntur. Subdiaconus statim reddita patena Diacono, deponit velum ad manus Cæremoniarij, vel alicuius Acolyti, qui illud ad abacum reportat, ipse verò ad locum suum retro Celebrantem redit; cum Celebrans dixerit [Hæc commistio &c.] dicit [Agnus Dei] simul cum assistente, & Diacono: quibus dictis, Presbyter assistens accedit ad dexterum latus Celebrantis, Diaconus verò ad sinistrum, vbi supplet ad librum loco assistentis; ipse verò assistens, dicta per Celebrantem oratione [Domine Iesu Christe, qui dixisti &c.] genuflectit, & statim surgit, osculatur altare simul cum Celebrante, à quo dicente ei [Pax tecum.] accipiet pacem, cui ipse respondet [Et cum spiritu tuo.] Dumque pacem accipit, appropinquat sinistram genam suam sinistræ Celebrantis, ita vt se inuicem leuiter tangant: & iterum ante Sacramentum genuflectens, ac statim surgens recedit, & comitante Cæremoniarario, pacem in choro distribuit, prout in Cap. de ordine dandi pacem. plenè demonstratur.

Quo

Quo facto, reuertitur ad locum, & officium suum. Interim Diaconus supplet ad librum loco Presbyteri assistentis à sinistris, & Subdiaconus à dexteris seruit discooperiendo calicem, & alia faciendo, quæ erunt opportuna, donec Episcopus communicet. Celebrans profequitur Missam, prout in Missali, & cum sacram communionem Corporis, & Sanguinis Domini sumpserit, ac se purificauerit, digitosque abluerit, accedit Acolytus de mitra seruiens, illamque porrigit Diacono, & Diaconus eam imponit Celebranti; qui stans in cornu Epistolæ lauat manus, afferente lances scutifero, seu nobili ordine superius dicto: & Pref-

Q 2

byter

byter assistens transfert librum ex latere Euan-
gelij ad latus Epistolæ, nisi iam translatus erit à Dia-
cono. Subdiaconus verò complicat corporale,
tergit, & mundat calicem, & omnia, quæ prius
attulerat, colligit, & componit, bursam super ca-
licem reponendo, eamque ad abacum reportat
per gradus anteriores altaris, facta illi reuerentia.
Episcopus verò, terfis manibus, deponit mitram,
legitque communionem ex libro, quæ etiam can-
tatur à choro post [Agnus Dei] postquam Epi-
scopus sumpserit communionem; & ea cantata,
Episcopus accedit ad medium altaris, quod oscu-
latur more solito, & vertens se ad populum per
latus suū dexterum cantat [Dominus vobiscum.]
& reuersus ad librum per eandem partem [Ore-
mus.] versa facie ad Crucem altaris; deinde ora-
tionem, seu orationes competentes; quibus cum
sua conclusione finitis, redit iterum ante medium
altaris, quod, vt prius, osculatur, & rursus ad po-
pulum versus cantat [Dominus vobiscum.] &
responso per chorum [Et cum spiritu tuo.] Dia-
conus vertit faciem ad populum, renes autem
Celebranti, vel aliàs iuxta dispositionem altaris,
& regulariter stat versus prout Celebrans, & can-
tat [Ite missa est.] in tono festiuo; quo dicto, ipse,
& Celebrans simul vertunt se per latus Epistolæ
ad altare, & Celebrans dicit [Placeat tibi, sancta

Trinitas

Trinitas &c.] Quo dicto, si adsit Cardinalis non Legatus, seu Archiepiscopus suus, aut alius eius Superior, retrocedit paulum ad latus Epistolæ, quasi benedictionem ipsi Superiori dandam remittens: ipse tamen Superior omnino illam ipsi Episcopo relinquat. Sed præfente Legato de latere, conuenit, vt ipse Legatus benedicat etiam si Episcopus sit Cardinalis. Cum verò Episcopus benedictionem daturus est, sumpta mitra, in medio altaris benedicit more solito, prout in Vesperis dictum fuit.

Et si Indulgentia non fuit publicata post sermonem, publicatur ibi tunc per Presbyterum assi-

Q 3

stentem

stentem versus populum, qua publicata, Episcopus, deposita mitra dicit [Dominus vobiscum.] summissa voce, & facto signo Crucis super altari, dicit [Initum sancti Euangelij secundum Ioannem.] quod profequitur, procedendo ad locum, vbi à principio accepit paramenta associatus à Canonicis; ibique per eosdem ministros exiuitur sacris paramentis: Canonici verò deponunt sua paramenta in locis suis. Si Celebrans sit Archiepiscopus, dat benedictionem sine mitra versus ad suam Crucem, & deponit pallium super altari. Quod si in huiusmodi Missa esset facienda Communio generalis, vel particularis, aliquo-

TULI,

rum, obseruabuntur ea, quæ in Cap. de Missa
solemni in die Paschæ. dicuntur.

DE MISSA SOLEMNI, QUÆ CORAM
Episcopo celebratur. Cap. IX.

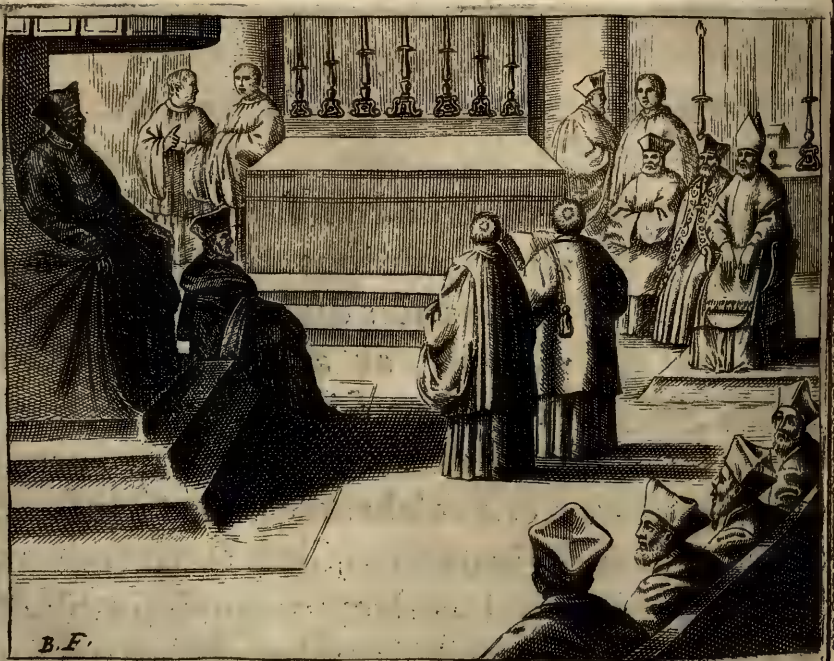

Verumadmodum superius de Vesperis
solemnibus coram Episcopo celebrandis
diximus, Episcopum pluuiali, ac alijs
paramentis ibidem expressis indutum
conuenienter interesse, & officium
facere; sic etiam, cum ipsemet non
erit celebraturus, sed Missæ per
alium celebrandæ intererit, iisdem
sacris indumentis vestitus esse poterit,
eodemque modo, ordine, & loco ea
sumere, prout ibidem demonstratum
fuit. Quo casu debent ei assistere
duo antiquiores Diaconi; siue ex
Dignitatibus, siue, his deficientibus,
ex Canonicis, & his deficientibus,
iuniores Presbiteri in eorum habitu
canonicali, sed sine sacris paramentis.
Ordo autem, quoad accessum ad
Ecclesiam, deductionem, & obuiationem
Canonicorum, ac reditum in fine idem
erit, prout supra in Cap. De habitu
Ecclesiastico. declaratur. In
solemnioribus festiuitatibus Episcopus
erit semper cum pluuiali, vt supra
dictum est. Poterit tamen, si magis
placebit, huiusmodi Missæ in

Q 4

fæ in

ſæ in feſtis minùs ſolemnibus cum ſua cappa Pontificali intereſſe .

Quæ autem ab ipſo Epifcopo agenda, exercenda-
ue erunt, in huiusmodi Miſſa diuerſo modo ſta-
tuuntur. Nam aut Miſſa celebrabitur per aliquem
alium Epifcopum, ſeu Suffraganeum, & tunc
Epifcopus proprius intereſſe debet cum cappa, &
omnia deferre Epifcopo celebranti, præter abſo-
lutionem, & benedictionem poſt ſermonem, ac
Indulgentiarum conceſſionem, quæ omnino ab
ipſo proprio Epifcopo peragenda ſunt. Cætera
in Miſſa occurrentia, vt benedictionem incenſi,
& aquæ, benedictionem Diaconi ante Euange-
lium,

lium, de osculationem manus, quæ fit ab eodem Diacono, & Subdiacono, benedictionem in fine Missæ, & similia relinquit Episcopo celebranti, qui in benedictione solemnè in fine Missæ vertens se versus Episcopum quasi veniam petet, & ipse nutu annuet. Circuli tamen Canonorum fient ante ipsum Episcopum proprium, quamvis cappa indutum. Sed si Episcopus proprius fortè vellet esse paratus in huiusmodi Missa ab alio Episcopo celebrata, quod non conuenit, nisi Celebrans sit Suffraganeus, vel aliàs subditus Episcopo, deberet omnia prædicta ipse facere. Si verò Episcopus intererit Missæ celebratæ per aliquem inferiorem Episcopo, siue cum pluuiali, & mitra, siue cum cappa, omnes præminentia, honores, & actus præfati conueniunt ipsi soli Episcopo, excepto quoad thurificationem: quia quando non est paratus, vt supra, non debet thurificari, nisi post thurificationem oblatoꝝ tantum. An autem, quomodo, & à quibus Episcopo non celebranti fiat assistentia tam Presbyteralis, quam Diaconalis, suis locis explicatum fuit, quod superfluum est hic repetere.

DE VESPERIS, ET MATVTINIS PRO
Defunētis. Cap. X.

Via in officijs Defunctorum diuer-
sæ ab alijs cæremoniæ in multis
obseruantur, ideo de eis est sub-
iungendū: Et primò de Vesperis,
& Matutinis, quæ celebrātur quot-
annis pro cōmemoratione, & suf-
fragijs omniū fideiū Defunctorū, immediatè post
secundas Vesperas festiuitatis omnium Sanctōrū,
quæ simul, & iunctim in multis Ecclesijs recitari
solent; hoc est, statim post Vesperas omnium San-
ctorum Vesperæ, & Matutinæ Defunctorum, ad
hoc, vt populi commodiūs, & frequentiūs illis in-
teresse possint. Et tunc, si Episcopus ipsemet erit
in crastinum celebraturus Missam solemnem pro
Defunētis, debet etiam & in his Vesperis, &
Matutinis officium facere: & quidem hoc pacto.
Postquàm enim in secundis Vesperis omnium
Sanctorum obserauerit ea omnia, quæ supra ex-
pressa sunt in Cap. de Vesperis solemnibus. &
ipsis secundis Vesperis expletis, si eis Episcopus
interfuit cum pluuiali, & mitra, ea deponit, & as-
sumit cappam Pontificalem laneam, & parumper
sedebit in sua sede, nullis tamen tunc ei Canoni-
cis à lateribus assistentibus; sed tantummodo ali-
quibus

quibus Cappellanis, seu ministris cum cottis, præfertim, qui de libro seruiunt, & cum eis Cæremoniario indicante quid, & quomodo agendum sit: & cum opus est, cappæ fimbrias aptant, atque interim mutari poterit pallium altaris, & candelæ; videlicet, remotis albis, apponi ex cera communi.

Post pauculum moræ surget Episcopus, & detecto capite, versus altare absolute chorus incipit Antiphonam [Placebo Domino &c.] illam integre recitando: qua finita, & incæpro Psalmo [Dillexi &c.] Episcopus caput cooperit, & sedet; & sic sedens manet, quousque inchoetur à choro [Magnificat &c.] tunc surgit, & stat detecto ca-

pite

pite vsque in finem : & cum repetitur per chorum
 Antiphona post [Magnificat ,] sedet ; & ea fini-
 ta surgit , detecto capite , & competenti voce di-
 cit [Pater noster ;] quod secretè complet . Inte-
 rim duo Acolyti ceroferarij accedunt ante Episco-
 pum cum candelabris , & cereis accensis , qui so-
 lent fieri ex cera communi , & inter eos erit me-
 dius Cappellanus de libro seruiens . Episcopus
 altè pronunciat ea verba orationis Dominicæ ;
 videlicet [Et ne nos inducas &c.] cum alijs Ver-
 siculis , respondente choro , quæ habentur in Bre-
 uuario post Vesperas Defunctorum , & orationem
 [Fidelium Deus &c.] qua finita , Versiculum
 [Requiem æternam &c.] choro respondente
 [Et lux perpetua &c.] deinde chorus [Requite-
 scant in pace .] Quo dicto , sedet Episcopus co-
 perto capite , & post modicam moram surgit , ca-
 pite detecto , absolutè chorus incipit Inuitatorium
 [Regem , cui omnia viuunt ,] pro Matutinis cum
 Psalmo [Venite exultemus &c.] Cum chorus
 incipit Psalmum primi Nocturni , Episcopus se-
 det cooperto capite , & sic manet , quousque dica-
 tur per chorum Responsorium Versiculi ante pri-
 mam lectionem primi Nocturni ; tunc surgit , &
 detecto capite , dicit secretè [Pater noster &c.]
 vsque in finem : mox sedet capite cooperto , quo-
 usque dictum fuerit Responsorium Versiculi ante

quar-

quartam lectionem secundi Nocturni; & tunc pariter surgit, detecto capite, dicens [Pater noster] mox sedens, prout in primo Nocturno, idem facit post Responsorium Versiculi tertij Nocturni ante septimam lectionem. Lectiones ipsæ cantantur per cantores, vel per Canonicos, iuxta consuetudinem loci, in tono consueto lectionum, & Responsorialia lectionum per chorum. Dicuntur deinde Psalmi cum suis Antiphonis pro Laudibus; & cum inchoatur Canticum [Benedictus.] Episcopus surgit, detecto capite usque in finem, & cū repetitur Antiphona, sedet cooperiens caput. Interim accedunt duo ceroferarij cum Cappellano librum tenente ante Episcopum, & omnia fiunt, prout supra proxime dictum fuit in fine Vesperarum huiusmodi. Quibus finitis, Episcopus discedit cum alijs ad suas mansiones, nec datur benedictio, nec Indulgentiæ. Cum verò Vesperæ, & Matutinæ huiusmodi recitandæ erūt alijs temporibus, quàm prædicta die anniuersaria omnium Defunctorum, tunc seruandæ erunt Rubricæ positæ in Breuiario, in ipso officio Defunctorum, nisi essent celebrandæ pro anniuersario Episcopi prædecessoris, vel pro aliquo sūmo viro Principe, vel Prælato proximè defuncto, quo casu quædam specialia obseruantur, quæ suo loco explicatur. Hæc, vt dixi, seruantur, si ipse Episcopus sit in his

Vespe.

Vesperis, & Matutinis officium facturus; sin-
nùs, posset manere cum cappa in choro in loco
suo, & Canonicus hebdomadarius paratus plu-
uiali nigro supra rocchetto, vel cottam, aut sal-
tem stola nigra faceret, aut diceret omnia prædi-
cta. Neque hoc casu requiritur, vt aliqui Cano-
nici, vel Beneficiati cum eo parentur, prout in
alijs Vesperis solemnibus. Et idem in Collegia-
tis, vel Cathedralibus, absente Episcopo.

**DE MISSA PONTIFICALI PRO DEFVN-
ctis per Episcopum celebranda, & de ser-
mone, & absolutionibus post Missam.
Cap. XI.**

Si velit Episcopus celebrare die an-
niuersaria omnium Defunctorum
vel aliàs quodcumque pro de-
functis, hæc præparentur, & fiant;
videlicet, altare nullo ornatu festi-
uo, sed simpliciter, & nullis ima-
ginibus, sed sola Cruce, & sex candelabris pare-
tur; & duo super credentia cum candelis ex ce-
ra cõmuni; super ea nulla ornãmẽta ponantur, sed
tãtùm, quæ sunt necessaria; videlicet, bacile, & buc-
cale simplex, missale, vas aquæ benedictæ cū asper-
sorio, thuribulum cū nauicella, item pannus niger

exten-

extendendus pro absolutione facienda. Finita Missa, nisi adesset lectus, seu lectica mortuorum, aut castrum doloris; gradus altaris, & totum Presbyterium sit nudum, excepto quòd vnum tapete sub faldistorio, & aliud super primo gradu suppedaneo apud altare ponetur, omnia paramenta tam altaris, quàm celebrantis, & ministrorum, librorum, & faldistorij sint nigra, & in his nullæ imagines mortuorum, vel Cruces albæ ponantur. Canonici parentur paramentis sacris, prout in alijs Missis, celebrante Episcopo. Episcopus ipse non vtatur in hac Missa sandalijs, & chirothecis, nec baculo pastorali: non dicet Antiphonam [Ne reminiscaris] nec leget Psalmos [Quam dilecta &c.] nec orationes, quæ in alijs Missis dicendæ sunt, antequam induatur; sed dicet tantummodò orationes pro paramentis, incipiendo ab ea [Exue me Domine &c.] & tunc deponit cappam, & lauabit manus, ac parabitur, dicendo ad aquam, & indumenta consuetas orationes, exceptis, quæ dicuntur pro sandalijs, & chirothecis. Diaconus, & Subdiaconus vtentur tunicella, & dalmatica, & assistens pluuiali; & aderunt Cappellani soliti cum cottis, & scutiferi pro lotionem manuum apud abacum, prout in alijs Missis. Cū Episcopus accedet ad altare, finita Confessione, non osculabitur librum, sed altare tantum, & sta-

tim

tim redit ad sedem suam; nec altare, nec ipse thurificabitur, sed apud sedem versus altare leget Introitum. Ministri aliquid dantes, vel ministrantes Episcopo in tota Missa nunquam eius manum, aut rem osculentur. Cum dicuntur orationes, tam ante Epistolam, quàm post Communionem, omnes genuflectunt, præter Celebrantem, & ministros; videlicet, Diaconum, & Subdiaconum, ac Assistentem. Epistola, & Euangelium non legantur in ambone, sed in presbyterio in loco conuenienti. Subdiaconus, cantata Epistola, non osculetur manum Episcopi. Si distribuendæ sunt candelæ tunc post Epistolam, dum cantatur Prosa, idest, Sequentia, distribuantur, quæ accendantur ad Euangelium, ad eleuationem Sacramenti, ac finita Missa, dum fit absolutio. Lecta Epistola, Diaconus non petat benedictionem pro Euangelio, nec deferantur luminaria, nec incensum. Diaconus dicet tantummodo [Mūda cor meum&c.] & procedet ad cantandum Euangelium cum ministris ordine infra scripto; videlicet, primò ipse Diaconus, tum Subdiaconus, vltimo loco duo Cappellani. Finito Euangelio, Episcopus non osculabitur librum, sed statim dicet [Dominus vobiscum] & [Oremus] pro offertorio, deinde lauabit manus more solito, & ad altare accedet. Non benedicet aquam ponendam in calicem pro

obla-

oblacione; nec Subdiaconus sustinebit patenam: imponet tamen post offertorium Episcopus thus in thuribulum more solito, cum benedictione [Per intercessionem &c.] & thurificabit oblata, & altare, & demùm ipse solus thurificabitur à Diacono. Dum dicitur [Sanctus, Sanctus &c.] quatuor Cappellani, cum quatuor funalibus ex eadem cera communi accensis pro eleuatione Sacramenti accedunt, & genuflectunt, more solito, similiter omnes genuflectunt sic permanentes vsque ad [Per omnia sæcula] ante [Pax Domini] Cappellani verò cum funalibus vsque post Communionem. Subdiaconus ad eleuationem imposito per aliquem Acolytum thure in thuribulum, thurificabit Sanctissimum Sacramentum genuflectus in cornu Epistolæ. Non datur pax, nec percutitur pectus ad [Agnus Dei]. In fine Missæ nõ datur per Celebrantem benedictio, nec publicantur Indulgentiæ, sed Diaconus dicat [Requiescant in pace], & Episcopus dicto in altari [Placeat &c.] redibit ad suam sedem, & interim dicet Euangelium sancti Ioannis, & ibidem deposita planeta, ac etiam dalmatica, & tunicella, capiet pluuiiale nigrum, Diacono, & Subdiacono paratis remanentibus, & Episcopum ad exuendum planetam, & induendum pluuiiale adiuuantibus. Si sermo habendus erit in laudem defuncti, pro quo Missa

R

cele-

celebrata erit, tunc ea finita, ante absolutionem, accedet sermocinaturus vestibus nigris indutus, & facta oratione ante medium altaris, nulla petita benedictione ab Episcopo, sed facta ei profunda reuerentia, vel genuflexione pro qualitate personæ, ascendet pulpitem panno nigro cooperto ubi facta iterum Episcopo reuerentia, signans se signo Crucis, faciet sermonem. Quo finito, vel si sermo non sit habendus, statim finita Missa, accepto pluuiali per Episcopum, vt supra, ante infimum gradum solij extendetur pannus niger, vel portabitur lectica mortuorum pro absolutione facienda ante infimum gradum presbyterij, nisi alias lectus mortuorum, vel castrum doloris adsit in medio Ecclesiæ. Quo casu Episcopus pluuiali paratus ibidem, vel solus, vel cum alijs quatuor absoluentibus, vt infra dicitur, accedere deberet. Si verò Episcopus erit in faldistorio, tunc pannus niger ante infimum gradum altaris extendetur, vel ibidem portabitur lectica mortuorum pro absolutione facienda. Interim dum extenditur pannus, vel portatur lectica, Episcopus sedet, & cantores incipient Responsorium [Libera me Domine &c.] & dum reperitur dictum Responsorium, accedunt ad Episcopum duo Acolyti, vnus cum thuribulo, & nauicula, alius cum aspersorio, & vase aquæ benedictæ. Tunc Episcopus, mini-

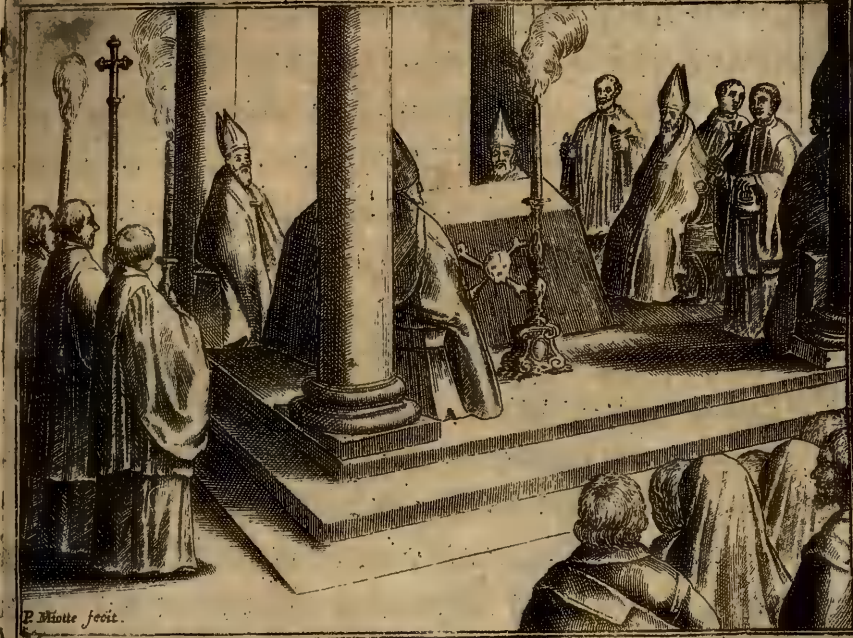
strante

frante nauiculam Diacono à dexteris sine osculis, imponet thus in thuribulum cum benedictione, & statim, si est in faldistorio, accedit ad altare, vbi cum à choro dicitur [Kyrie eleison.] deponet mitram, & stans versus altare dicit intelligibili voce [Pater noster.] Si verò erit in sede, surget, & deposita mitra, dicto vltimo [Kyrie eleison.] versus altare dicit similiter [Pater noster]. Quòd secretè complendo, ministrante Diacono assistente aspersorium, & eleuantibus hinc, inde Diacono, & Subdiacono, oras pluuiialis, Episcopus stans aspergit ter super pannum nigrum, vel lecticam mortuorum: & reddito aspersorio Diacono, & ab eodem accepto thuribulo, thurificabit eodem modo ter thuribulum ducens super pannum, vel lecticam, ministris oras pluuiialis similiter eleuantibus. Tunc accedent duo Acolyti cum duobus candelabris, & candelis accensis, & sistent ante pedes Episcopi, qui ex libro sibi per ministrum solitum in capite posito leget Versiculum [Et ne nos &c.] & alios Versiculos, & orationem Missæ, pro qua nullus tunc genuflectet, & in fine repetet Versiculum [Requiem æternam &c.] & cantores dicent [Requiescant in pace.] Et Episcopus depositis paramentis facta oratione discedit.

Si aderit in Ecclesia lectus mortuorum, seu castum doloris, & Missa celebrata sit pro anima ali

cuius Summi Pontificis, vel S. R. E. Cardinalis, seu Metropolitanus, aut Episcopi proprii, seu Imperatoris, Regis, vel Ducis magni, aut Domini loci, conueniens est, vt fiant absolutiones apud castrum doloris, tam ab ipso Episcopo celebrante, quàm ab alijs quatuor Episcopis, vel Prælati, si adsunt; & in defectum Episcoporum, à quatuor primis Dignitatibus, vel Canonicis, ordine infra scripto; videlicet, finita Missa, & sermone si habitus sit, quatuor Prælati, seu Dignitates, vel Canonici præfati accedant ad sacristiam, vel alium locum conuenientem, & propinquum, vbi quilibet eorum accipiat super Rocchettum, vel super cottam, si sit Religiosus, amictum, stolum, & pluuiiale nigrum, ac mitram simplicem, si ea vti possunt; sin minus, biretum, & omnes sic parati conueniant apud Episcopum celebrantem paratum, vt supra eum quo ibunt ad feretrum, seu castrum doloris, hoc ordine. Præcedunt duo Acolyti, vnus cum thuribulo, & nauicula, & alius cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio; tum duo alij Acolyti cum duobus alijs candelabris, & candelis accensis, in quorum medio erit Subdiaconus, qui in Missa cantauit Epistolam, paratus, deferens Crucem; post eum duo iuniores Prælati, deinde duo seniores, & quilibet eorum habebit penes se vnum Cappellanum superpelliceo indutum, qui de mitra

seruiet,

seruiet, & vnum scutiferum, qui cereum accensum portet; vltimo loco incedet Episcopus celebrans habens ad sinistram Diaconum paratum, qui eum comitetur, & post eum Cappellani cum cottis. Cum peruenerint ad castrum doloris, seu locum destinatum pro absolutionibus faciendis, thuriferarius cum alio Acolyto deferente aquam benedictam firmabunt se in capite loci à parte dextera; Acolyti verò ceroferarij, ac Subdiaconus cum Cruce ibunt ad pedes loci, & Subdiaconus cum Cruce collocabit se in medio eorum. Junior Prælatus sedebit in scabello in angulo castri doloris ad pedem dexterum, alius post

R 3

eum

eum in angulo ad humerum sinistrum, tertius in angulo ad pedem sinistrum, quartus, qui erit senior in angulo ad humerum dexterum. Celebrans verò sedebit in faldistorio in capite loci in medio, ita vt Crucem directè respiciat. Omnibus sic ordinatis, surget Celebrans, detecto capite, omnibus similiter surgentibus, & incipiet in tono letionis absolutè orationem. [Non intres in iudicio &c.], qua finita, omnes sedebunt coopertis capitibus, & cantores incipient Responsorium. [Subuenite Sancti Dei &c.] tunc duo Acolyti cum thuribulo, & nauicula, & aqua benedicta, & aspersorio vna cum Diacono accedent ad angulum dexterum capitis, vbi est dignior Prælatus, & se ad eius dexteram collocabunt. Incæpto Verficulo [Requiem æternam &c.] Acolytus dabit nauiculam Diacono, & ipse accedet cum thuribulo ante dictum digniorem Prælatum, qui, ministrante Diacono nauiculam, imponet thus in thuribulum. Cum per chorum dicetur primum [Kyrie eleison.] surgent omnes, detectis capitibus, & prædictus dignior Prælatus voce intelligibili dicet [Pater noster], quod secretè complebit: & interim accepto aspersorio cum aqua benedicta de manu Diaconi, asperget lectum circum circa ambulans, incipiens à sua parte dextera, ter aspergens quamlibet lecti partem; Diacono à dexte-

ris comitante, & fimbrias pluuiialis subleuante: & dum transibit ante alios Prælatos, illos salutabit, similiter Cruci reuerentiam faciet transiens ante illam ad pedes lecti. Postquàm cum asperforio circumierit lectum, & ad locum suum redierit, ibidem ab eodem Diacono capiet thuribulum, & lectum similiter circum circa thurificabit, ter in qualibet parte thuribulum ducens. Cum redierit post thurificationem ad locum suum, ante scabellum stans dicet Versiculos [Et ne nos &c.] & alios Versiculos, & orationem [Deus, cui omnia viuunt &c.] prout in Pontificali. Qua finita, omnes sedent cum mitra, & cantores incipient Responsorium [Qui Lazarum &c.] dum dicent Versiculum [Requiem æternam], vt supra, ministri accedent ad secundum digniorem Prælatum sedentem in angulo ad sinistrum pedem, qui imposito thure, vt de primo dictum est, dicto ultimo [Kyrie eleison] à choro, surget, omnibus similiter surgentibus dicet [Pater noster], asperget, & thurificabit lectum, vt supra, & demùm dicet Versiculos, & orationem [Fac quæsumus &c.] Qua finita, omnes similiter sedebunt, & cantores cantabunt Responsorium [Domine, quãdo venies &c.] & tertius dignior Prælati sedens ad sinistrum humerum seruabit omnia, quæ superius primus, & secundus seruauerunt, & demùm dicet oratio-

nem [**Inclina Domine aurem tuam &c.**] Quasi similiter finita, quartus, & iunior Prælati sedens in angulo ad dexterum pedem faciet similiter, & in fine dicet orationem [**Absolue quæsumus &c. vt in resurrectionis &c.**] Demùm cantato à choro Responsorio [**Libera me Domine de morte æterna &c.**] Celebrans ipse, imposito thure in thuribulo, vt supra, dicto [**Pater noster**] asperget, & thurificabit lectum, prout de primo, & alijs dictum est; & in fine dictis Versiculis, dicet orationem [**Absolue, quæsumus &c. vt defunctis sæculo &c.**] & responso per chorum [**Amen.**] ipse Episcopus dicet [**Requiem æternam &c.**] & demùm duo cantores dicent [**Requiescant in pace.**] Quo dicto, receptis ab omnibus Prælati mitris, seu biretis, si mitris non vtantur, omnes eo ordine, quo venerant, reuertuntur ad sacristiam, vel aliũ locum deputatum, & ibidem depositis paramentis, quilibet recedit ad propria.

Quatuor, seu quinque istas absolutiones non semper in omnibus exequijs fieri conuenit, sed tantùm in primis exequijs, quæ solent fieri post obitum, vt sunt exequiæ nouemdiales, quæ in Romana Curia fiunt pro anima Pontificis defuncti. In exequijs verò anniuersarijs non debent fieri huiusmodi quatuor absolutiones, sed vna tantùm per Celebrantem, vt supra dictum est, post Missam:

vel,

vel, si adesset castrum doloris, vel alius locus, vbi eundum esset ad absoluendum. Celebrans solus paratus, vt supra, præcedente Cruce cum omnibus ministris superius narratis, & sequentibus cum suis Cappellanis, accedet ad castrum doloris, & ibidem dispositis ministris, vt supra dictum est, stans ante suum faldistorium in capite lecti dicet orationem [Non intres &c.], qua finita sedet, & cantato per chorum Responsorio [Libera &c.] imposito thure in thuribulo, vt supra, asperget, & thurificabit lectum ordine, quo supra dictum est: & demùm dicet vnã ex quinque præfatis orationibus, quam maluerit, & reuertetur ordine, quo venit. Quod similiter seruari poterit, etiam in primis exequijs, vbi commodè quatuor Prælati, qui post Missam, vt supra dictum est, absoluant, haberi non poterunt.

DE MISSA PRO DEFUNCTIS, QUÆ
coram Episcopo celebratur. Cap. XII.

SI Episcopus noluerit celebrare, sed huiusmodi Missæ pro Defunctis per alium celebratæ interesse, eadem norma in omnibus seruabitur, quæ superius expressa est in Cap. præcedenti: ipse verò Episcopus, cum cappa facta Confessione cum Celebrante

brante, ibit cum suis assistentibus ad sedem suam quæ debet esse parata ex panno violaceo, non autem ex serico. Cum Celebrans dicit [Dominus vobiscum.] ante orationem, Episcopus veniet ad faldistorium ante altare, & ibi genuflectet, capite detecto, sic manens vsque ad finem orationis. Qua finita, redibit ad sedem suam, & tunc, & non prius Presbyter assistens ibit ad scabellum assistentiæ. Ad offertorium Episcopus more solito ministrante nauiculam Presbytero assistente, imponet thus in thuribulum, dicens [Per intercessionem &c.] & thurificatis oblatiis, & altari, thurificabitur Celebrans à Diacono, & Episcopus à Presbytero assistente more solito. Dicto [Sanctus] Episcopus ibit ad faldistorium, vbi genuflexus, permanebit vsque ad [Agnus Dei] exclusiue, & tunc redibit ad sedem, & dicet [Agnus Dei &c.] cum suis assistentibus, non percutiendo pectus, nec fiunt in hac Missa circuli; & iterum ad orationem post Communionem redibit ad faldistorium, & genuflectet, similiter omnibus genuflectentibus, quoties Episcopus genuflectet. Finita oratione, Episcopus redibit ad sedem: & non dabit benedictionem, nec publicabuntur Indulgentiæ. Finita Missa, si sermo habendus sit, sermocinator accedet, & absque aliqua benedictionis petitione, facta tantummodo altari reuerentia

debita

debita, & Episcopo, ibit ad pulpitem, vbi sermonem recitabit. Quo finito, si Episcopus voluerit ipse absoluere, deposita cappa apud sedem, capiet amictum supra rocchettum, & stolam, & demum pluuiale nigrum, & mitram simplicem, & omnia fient, quæ superius in proximo præcedenti Cap. dicta sunt.

DE VESPERIS, ET MISSIS IN DOMINICIS Aduentus, siue ab Episcopo, siue ab alio præsentè Episcopo celebrandis,
Cap. XIII.

IN Vesperis, & Missis solemnibus in singulis Dominicis Aduentus eadem omnia seruabuntur, Episcopo celebrante, vel non celebrante, quæ superius expressa fuerunt, dum generaliter de his differuimus, exceptis tamen infrascriptis. Quia primò Ecclesia, altare, & chorus simpliciore apparatu ornantur. Item celebrante Episcopo Missam solemnem, non erit opus paramenta sacra pro Missa sumere in facello, seu secretario supra memorato, sed apud sedem suam, vbi cappa indutus incipit Tertiam; & incæpto primo Psalmo, sedet, accipit sandalia, legit Psalmos, & Versicu-

los,

los, ac orationes consuetas, & in fine cantat orationem pro Tertia, Canonico Presbytero assistente librum supra caput tenente in suo habitu canonicali. Subdiaconus cantaturus Epistolam, paulò ante, quàm Episcopus in chorum veniat, capiet omnia paramenta sibi conuenientia, præter manipulum, & planetam ante plicatam, quæ capiet postea. Diaconi assistentes capiunt sua paramenta, idest planetam ante plicatam supra cottam, vel rocchettum circa finem Tertiæ, antequàm Episcopus cantet orationem, & cum eis Diaconus cantaturus Euangelium, qui accipit amictum, albam, cingulum, & stolam. Dum prædicti Diaconi assistentes parantur, assistunt Episcopo duo alij Diaconi illis proximi in suo habitu canonicali, & in eorum defectum duo vltimi Presbyteri. Finita Tertia, præfati duo Diaconi assistentes cum Diacono cantaturo Euangelium iam parati reuertuntur ad Episcopum, dum lauat manus, ministrante Presbytero assistente. Episcopus, postquàm lauerit manus, more consueto accipit paramenta consueta, quæ esse debent violacei coloris. Subdiaconus, & Diaconus capiunt manipulos, & planetas ante pectus plicatas, & tunc pariter omnes Canonici capiunt in suis locis paramenta ipsis conuenientia, eiusdem coloris. Episcopus ante orationes dicit [Dominus vobiscum], non autem

Pax

[Pax vobis]. Subdiaconus, dum Episcopus celebrans cantat vltimam orationem, deposita planeta, accipit librum Epistolarum, & cantata Epistola, osculataque manu Episcopi, planetam reassumit. Diaconus ante primum Alleluia post Graduale deponit & ipse suam planetam, quæ conuoluitur, vel alia iam conuoluta, & complicata, super eius sinistrum humerum, & super stolam, ponitur & super eius brachio, strictè cordulis ad id aptatis colligatur, ne decidat, & sic permanet, quousque Episcopus sumpserit sacram Communionem. Tunc reassumit planetam ante pectus plicatam, deposita alia, quæ erat super humerum sinistrū. Cætera omnia fiunt prout suis locis explicatum fuit. Si verò Episcopus nō celebret, sed interfit Missæ solemni, eadem obseruantur, quæ in Cap. de Missa solemni præsentè Episcopo. dicta sunt. In tertia Dominica eadem obseruantur, nisi quod paramenta altaris, & celebrantis adhiberi solent aliquantò sumptuosiora, sed coloris violacei; & ministri, videlicet, Diaconus, & Subdiaconus vtuntur dalmatica, & tunicella, & idem in quarta Dominica, quando in ea inciderit Vigilia Natiuitatis Domini: in Collegiatis pariter idem obseruatur.

DE

DE VIGILIA NATIVITATIS DOMINI
 Nostri Iesu Christi, & de Matutinis, &
 Missa in nocte celebranda.

Cap. XIV.

IN die Vigilæ Natiuitatis D. N. Iesu Christi, siue venerit in Dominica, siue alio die, celebrari solet Missa solemnis in paramentis violaceis: iuxta regulas præcedenti Cap. de Dominicis Aduentus traditas, hoc tantum excepto, quod Diaconus, & Subdiaconus vtuntur dalmatica, & tunicella, prout in tertia Dominica Aduentus.

Hora Vesperarum cantantur Vesperæ solemnes pariter secundum regulas superius in Capp. de Vesperis positas, quas hic repetere superfluum est. Noctē sequenti hora competenti, prout ab Episcopo fuerit præordinatum, celebrantur Matutinæ, prout in Cap. de Matutinis dictum fuit. Hæc tamen particulariùs in his Matutinis obseruanda erunt. Primò vltra luminaria solita altaris, & abaci præparanda erunt sex, vel octo funalia ceræ albæ, vel quot erunt necessaria pro consuetudine, & dispositione loci ad illuminandum chorum, & tribunam, seu presbyterium, quæ super totidem candelabris ferreis magnis spatijs æqua-

libus

libus inter se distantibus collocabuntur. Præparabuntur etiam aliquot parvæ candelæ albæ pro Episcopo, & Canonicis cantaturis lectiones. Super aliqua mensa separata ab abaco, collocari poterunt paramenta omnia pro Episcopo Missam celebraturo, & pluuiiale album pulchrum pro eodem cantaturo orationem in fine nocturnorum. Sed si Episcopus non erit celebraturus primam Missam, non erunt ibi præparanda Missalia indumenta, sed tantum pluuiiale: nam alius celebraturus Missam, siue Prælatus, siue Canonicus capiet paramenta in sacristia vna cum suis ministris: sed celebraturo Episcopo ipsi ministri, idest, Diaconus, & Subdiaconus vtique in sacristia parari poterunt; Presbyter autem assistens in loco suo vna cum cæteris Canonicis. Item celebraturo primam Missam Episcopo, præintonatur Hymnus [Iesu redemptor &c.] quem dum Episcopus repetit, eleuat, & iungit manus, caput versus altare inclinans, ob reuerentiam diuinæ inuocationis. Cæremoniarius, quoties ducit aliquem Canonicum ante pulpitum, seu legile, vbi cantare debet lectionem, gerat manibus parvam candelam, nec ab ipso legili longiùs discedat, donec cuiusque nocturni lectiones recitatæ sint. In tertio nocturno cum dicitur à choro Psalmus [Misericordias Domini &c.] si Episcopus est primam

Missam

Missam celebraturus, duo ex suis scutiferis clericali habitu indutis subeuntes fimbrias cappæ Episcopalis imponent illi caligas, & sandalia subleuantibus fimbrias in girum Cappellanis, seu Acolytis cottis super indutis, ac genuflexis: interim, accedunt duo Canonici assistentes ad Episcopum, nec non duo Cappellani, alter de libro, alter de candela seruiens; ac librum apertum ante Episcopum sustinent, ex quo ipse Episcopus legit Antiphonam [Ne reminiscaris &c.] & Psalmum [Quam dilecta &c.] cum cæteris Psalmis, Verficulis, & orationibus, prout supra in Cap. de Missa Episcopo celebrante. explicatum fuit. Quibus per Episcopum lectis, duo illi Canonici assistentes, ac alij ministri recedunt: Diaconus, & Subdiaconus ministraturi in Missa (nisi quis eorum, vel ambo sint cantaturi lectiones vltimi nocturni) præueniunt ad sacristiam, vbi capiunt sua paramenta. Aduertatur tamen, vt tempus commodè dispensetur, hoc est, vt finitis tribus Psalmis vltimi nocturni à choro, pariter Episcopus expedierit lectionem Psalmorum, & orationum prædictarum, vt prestò sit ad absolutionem [A vinculis &c.] dicendam, benedictionemque dandam Canonico cantaturo primã lectionem tertij Nocturni. Cantata nona lectione per Episcopum, & Hymno [Te Deum &c.] per eum inchoato, eo modo,

quo

quo in dicto Cap. de Matutinis. dictum fuit, Episcopus discedens è sede in plano solij Pontificalis deponit cappam, & stans lauat manus, accedentibus tunc, & adiuuantibus Diacono, & Subdiacono paratis; & ab eisdem induitur paramentis missalibus, aliquanto celerius solito, præter chirothecas, & anulum, & tunicellam, ac dalmaticam, & planetam, cuius loco induitur pluuiale; denuò sedem ascendit, vbi stans sine mitra expectat finem Hymni prædicti, qui decantari poterit prolixiori nota, & cum organi interpositione, vt commodè interim Episcopus, & omnes Canonici indui possint suis paramentis. Quo finito, accedunt duo Acolyti cum candelabris, & cereis accensis, & medius inter eos alter de libro seruiens ad Episcopum, adhærente alio cum candela parua accensa, qui versus populum cantat [Dominus vobiscū.] deinde versus altare [Oremus.] iunctis manibus, deinde orationem [Concede quæsumus &c.] cū sua conclusione; & iterum repetito [Dominus vobiscum.] dum chorus cū organo prosequitur lentè [Benedicamus Domino] & [Deo gratias,] ipse deposito pluuiali stans, accipit tunicellam, & dalmaticam, & sedens chirothecas; deinde stans planetam, & rursus sedens mitram pretiosam, & ultimo loco anulum, demum accedit ad infimum gradum altaris pro Missa inchoanda.

S

Quæ

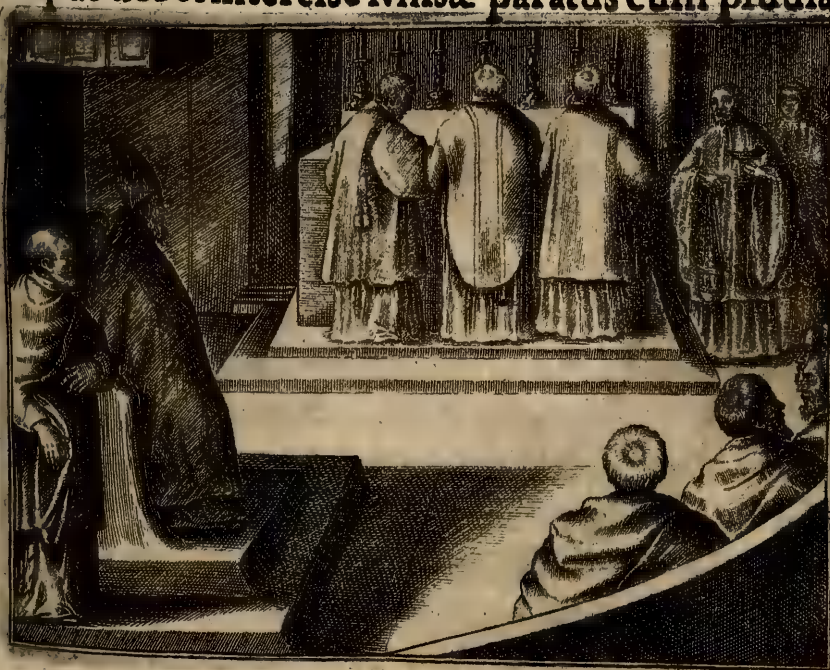
Quæ in omnibus, & per omnia celebratur, prout in Cap. de Missa solemnè per Episcopum celebranda. explicatum fuit, excepto, quod cum in Missa cantatur à choro Versiculus Symboli [Et incarnatus est &c.] Episcopus, & omnes genuflectere debet usque ad terrã, hac nocte, & die sequenti in Missa maiori, prout etiam in die Annunciationis, Episcopus verò non sumet purificationẽ, & in fine post benedictionẽ non dabit Indulgẽtiam, quia in tertia Missa, quàm omnino cantabit Episcopus, in die erit Indulgentia publicanda. Cætera omnia, vt in supradictis Capp. tam celebrante, quam non celebrante Episcopo, respectiuẽ erunt obseruãda.

DE

DE FESTIS, QUÆ OCCVRRVNT
vsque ad diem Purificationis, solemniter
celebrandis. Cap. XV.

FESTA, quæ occurrunt post diem
Natiuitatis Domini Nostri IESV
Christi vsque ad diem Purificatio-
nis Beatæ Mariæ Virginis, cele-
brabuntur solemnius, vel minùs
solemniter, prout Episcopo vide-
bitur, iuxta qualitatem festi, & consuetudinem
loci. In die tamen Circumcisionis Domini Epi-
scopus debet interesse Missæ paratus cum pluuiali.

S 2

In die

In die verò Epiphaniæ deberet ipse celebrare, si poterit. Quo die cantato Euangelio, aliquis Canonicus, vel Beneficiatus, aut alius, iuxta consuetudinem loci, paratus pluuiali ascendet ambonē, vel pulpitum, & ibidem populo publicabit festiuitates annī currentis in forma, prout in Pontificali. In alijs verò festiuitatibus prædictis poterit Episcopus interesse cum cappa, vel prout ipsi melius videbitur, & omnia seruabuntur, quæ superius expressa sunt in præcedentibus Capp. De Missa solemni per Episcopum celebranda; & de Missa, quæ coram Episcopo celebratur.

DE FESTO PURIFICATIONIS BEATÆ Virginis, & benedictione, ac distributione candelarum. Cap. XVI.

VIA à Vigilia Natiuitatis Domini nullæ occurrunt festiuitates, quæ in Vesperis, & Missis, quoad cæremonias, indigeant speciali declaratione, cum ex regulis in superioribus Capp. traditis, & alijs generalibus, quæ libro superiori abundè explicata fuerunt, sumi possint; videndum est de festo Purificationis Beatæ Mariæ Virginis, in quo plura adhuc, neque in Missali: aut Pontificali declarata recensenda veniunt. Præ-

paranda

paranda igitur in primis erit candelarum ceræ albæ ea copia, quæ sufficiens videbitur pro Ecclesiæ qualitate, ac Canonorum, aliorumque de gremio Ecclesiæ numero, nec non & pro laicis, quibus iuxta consuetudinem Ecclesiæ distribui soleant. Hæ omnes collocari poterunt super aliqua mensa inter altare, & sedem Episcopi, ita vt Episcopus in sua sede stans commodè possit eas aspergere, & thurificare post illarum benedictionem. Paretur etiam abacus, iuxta consuetam, à latere Epistolæ, super quo ponantur vltra duo candelabra cum luminaribus, & alia consueta, & ordinaria, quæ superioribus Capp. demonstrata fuerunt, vas aquæ benedictæ cum aspersorio, thuribulum cum nauicula, vasa ad abluendum manus cum medulla panis, mantile ad extergendum, mappa altera linea pulchrè laborata apponenda super gremio Episcopi, cum incipit candelas distribuere. Super altari ponentur per Sacristam paramenta pro Episcopo suo ordine coloris violacei; videlicet, amictus, alba, cingulum, Crux pectoralis, stola, pluuiiale, & mitra simplex: ipsum verò altare habeat duo pallia, videlicet, alterum album, & supra illud alterum violaceum remouendum post processionem; nisi festum venerit in Dominicis Septuagesimæ, Sexagesimæ, vel Quinquagesimæ, vt infra dicemus. Deputentur

custodes, qui populum arceant, si fortè tumultuosius irrueret, ne indecenter Episcopum opprimat. His præordinatis, hora competenti Episcopus in sua cappa à Canonicis associatus venit ad Ecclesiam, & facta oratione, accedet ad sedem suam, vbi deposita cappa, accipit paramenta supradicta suo ordine, afferentibus ea ab altari Acolytis, seu ministris cottis indutis, acceptoque pluuiali, & mitra sedet. Interim Canonici omnes in locis suis stantes, seu in sacristia, si prope est, accipiunt sacra paramenta eis conuenientia, prout superius declaratum fuit; eo excepto, quod Diaconi, aut Subdiaconi non quidem dalmaticis, & tunicellis, sed planetis ante pectus plicatis in huiusmodi officio vtuntur, cum sit feriale; & si commodè paramenta haberi nequeant pro omnibus Canonicis, quatuor; aut sex digniores saltem induantur pluuialibus, vt ibidem dictum fuit. Quibus paratis, Episcopus in dicta sua sede stans benedictionem candelarum faciet, Cappellano, qui ei de illo feruit, librum sustinente, & manibus, incipiens competenti voce in tono feriali benedictionem, dicit [Dominus vobiscum.] cum orationibus, prout in Missali: & respiciens aliquantulum versus candelas, cum incipit vltimam orationem, accedunt ad eum duo Acolyti; vnus cum thuribulo, & nauicula, alter verò cum vase aquæ benedictæ, &

asperso-

asperforio. Finita benedictione, Episcopus, ministrante nauiculam Presbytero assistente parato, imponit incensum in thuribulum, & benedicit more solito: deinde accepto asperforio de manu eiusdem assistentis, aspergit in medio à dexteris, & à sinistris ter candelas; & ab eodem accipiens thuribulum, simili modo ter illas thurificat. Tum sedet accepta mitra, & dignior Canonicus paratus, accipit de manu Sacristæ, siue Camerarij candelam pulchrè ornatam, & cum debita reuerentia illam osculatam dat in manu Episcopi, quam pariter osculatur; Episcopus verò illam tradit alicui ex suis Cappellanis tenendam prope altare. Tum eleuatis hinc, inde fimbrijs pluuiialis Episcopi per Diaconos assistentes, ponitur super eius gremiò per duos Cappellanos mappa prædicta, & statim per Cappellanos, siue Acolytos capiuntur de mensa, siue de manu Camerarij, aut Sacristæ, aut alterius ad eam curam deputati candelæ grãdiores pro Canonicis, & porriguntur ad manus Diaconi assistentis ad sinistram Episcopi, qui illas continuo ministrat Episcopo; eodemque tempore dignior ille Canonicus pluuiali indutus facit reuerentiam, primo Altari, deinde Episcopo; ascendit ad eum, & accipit ab eo candelam osculando illam, & manum Episcopi reuerenter, & tunc cantores incipiunt cantare Antiphonam [Lumen &c.]

Similiter, & alij Canonici parati ordine suo acci-
 piunt candelas; post eos Magistratus, & officiales
 maiores Ciuitatis, deinde alij Presbyteri, Acolyti,
 & Clerici de gremio Ecclesiæ, & Cappellani Epi-
 scopi cottis induti, demùm alij nobiles Ciuitatis,
 nisi adesset laudabilis consuetudo, vt Clerici om-
 nes tam parati, quàm cum cottis acciperent can-
 delas ante laicos, quæ seruanda esset, & familiares
 ipsius Episcopi, & alij de populo, quibus, & quot
 Episcopo placuerit dare non tamen mulieribus,
 quæ à seniore Dignitate, vel Canonico cum cotta,
 & stola parato seorsim accipiunt. Sed Canonici
 parati non genuflectunt ante Episcopum, quando
 capiunt

capiunt candelas, sed tantum profundè inclinant: alij verò Ecclesiastici cum cottis, & laici genuflexi capiunt, & manum Episcopi cum candela osculantur. Interim aliquis de Capitulo, ad quem spectat, si Episcopo placet, & sit consuetudo Ecclesiæ, seorsum distribuit candelas minutiores populo vtriusque sexus. Finita distributione, Episcopus, portante lances nobili, vel scutifero, lauat manus more solito, prout supra de Missa dictum fuit, & amouetur de eius gremio mappa prædicta; ipse verò surgit, & deposita mitra, versus altare cantat [Oremus.] & si fuerit post Septuagesimam, & nõ in Dominica, Diaconus assistens à dexteris dicit alta voce [Flectamus genua.] & omnes genuflectunt; alter à sinistris. [Leuate.] & omnes surgunt, & Episcopus cõtat orationem [Exaudi &c.] cum sua conclusione, prout in Missali, accedentibus Acolytis cum candelabris, vt aliàs. Qua finita, se det, & accipit mitram, & iterum imponit incensum in thuribulum, ministrantibus Presbytero assistente, & Acolyto, vt supra. Interim accenditur candela Episcopi, quam tenet eius Cubicularius, seu Cappellanus, vt supra, & pariter omnium aliorum, maximè de clero, nisi à principio fuissent accensæ; & ordinatur per Cæremoniarum processio circum circa Ecclesiam, vel aliàs, iuxta ritum Ecclesiarum, in qua antè Crucem præcedit

thuri-

thuriferarius, & ante thuriferarium cantores; post thuriferarium duo Acolyti cum candelabris, & cereis ardentibus, & inter eos medius Subdiaconus paratus planeta ante pectus plicata portans Crucem; post Crucem Beneficiati, & alij de Clero cum cottis bini, & post eos Canonici parati pariter bini, & mox Episcopus cum mitra medius inter duos Diaconos assistentes paratos, pluuiialis latera eleuantes, omnesque suas candelas accensas manibus proprijs deferentes; Episcopus suam candelã sinistra gerit, & dextera benedicit. Quòd si Archiepiscopus erit, Crux portabit solummodò ante Canonicos tantùm. Interea, dum fit pro-

cessio

cessio, Canonicus, aut alius Missam celebraturus cum Diacono, & Subdiacono, capiunt sua paramenta conuenientia, idest, albi coloris; & Diaconus, & Subdiaconus accipiunt dalmaticam, & tunicellam; pariter mutantur paramenta altaris, & sedis episcopalis, & amouetur abacus, & loco illius ponitur parua mensula, vt supra suo loco dictum fuit esse faciendum, non celebrante Episcopo. Sed si huiusmodi festum veniret in Dominica Septuagesimæ, Sexagesimæ, vel Quinquagesimæ, non mutantur paramenta Altaris, nec Episcopi, sed remanent eadem violacea; & Diaconus, & Subdiaconus vtuntur dalmatica, & tunicella, quia fit de Missa de Dominica, secundum regulam in Rubricis Missalis, sub hoc festo positam, & candelæ amplius non accenduntur, neque ad Euangelium, neque ad eleuationem Sanctissimi Sacramenti. Finita processione, Canonici chorum ingressi deponunt paramenta, & candelas extinguunt. Episcopus verò, cum peruenerit ad altare ante infimum gradum, si Missa fit de festo, deponit pluuiiale, & paramenta violacea, & accipit alba, quod decentiùs esset, vel cappam, & incipit Confessionem stans à dexteris Celebrantis. Missa verò continuatur, prout in Cap. de Missa, quæ coram Episcopo celebratur. excepto, quod dum inchoatur Euangelium, Episcopus, & omnes capiunt

piunt

piunt suas candelas accensas in manibus vsque ad finem Euangelij, & iterum ad eleuationem Sanctissimi Sacramenti eas tenent accensas vsque post Communionem, si verò fieret Missa de Dominica, vt supra, candelæ non accenduntur. Sed si Episcopus vellet etiam Missam celebrare, quod conuenit, si festum Purificationis sit titulus Ecclesiæ, non remouetur abacus: & Episcopus stans incipit Tertia, vt aliàs, deinde accipit caligas, & sandalia, & legit Psalmos [Quam dilecta &c.] & omnes orationes sequentes: tum lauat manus, & deposito pluuiali, cingulum album, & stolam albam accipit, depositis violaceis, tum tunicellam, dalmaticam, chirothecas, planetam, mitram, anulum, & baculum pastorem, vt supra Cap. 14. huius Libri secundi; Canonici etiam in reditu à processione debent eo casu, depositis paramentis violaceis, accipere alba, & illa retinere ad totam Missam. In reliquis, vt supra, & Missa celebratur cum cæremonijs, & solemnitatibus, prout in Cap. de Missa solemnè, celebrante Episcopo.

DE FESTO PURIFICATIONIS
in Cathedralibus, absente Episcopo, & in
Collegiatis. Cap. XVII.

Absente Episcopo, & in Collegiatis paretur altare, vt supra præcedenti Cap. dictum est: candelæ verò benedicendæ collocentur in cornu Epistolæ super aliqua parua mensa, & ibidem ponatur vas cū aqua benedicta, & asperforio, ac thuribulum cū nauicula, & incenso, & hora cōpetenti, idest, dicta Tertia, Canonicus hebdomadarius, siue Dignitas, vel alius ad quē de cōsuetudine Ecclesiæ celebrare spectat, paretur in sacristia amictu, alba, cingulo, stola, & pluuiali violaceo, vnà cū duobus alijs Canonicis habitu diaconali, & subdiaconali eiusdē coloris indutis, excepto manipulo; videlicet cum planetis plicatis ante pectus: & cōsidentibus omnibus alijs Canonicis eorum habitu canonicali indutis hinc, inde in locis suis, vnà cum Beneficiatis, seu Mansionarijs, & Clericis, accedet dictus Canonicus celebraturus cum ministris, & facta reuerentia altari cum genuflexione, si ibi aderit Sanctissimum Sacramentum, sin minus cum profunda capitis inclinatione, & deinde salutatis hinc, inde Canonicis, ascendet ad altare, &

ibidem

ibidem in cornu Epistolæ stans benedictet candelas, prout in Missali, & finita vltima oratione, Celebrans, ministrante Diacono, imponit thus in thuribulū; quo imposito, accipiet de manu eiusdē Diaconi asperforium cum aqua benedicta, & candelas asperget; & mox accepto thuribulo, triplici ductu illas thurificabit. Quo facto, retrahat se ante medium altaris, renes eidem vertens, & stabit medius inter Diaconum, & Subdiaconum.

Tunc primus Sacerdos de choro, siue Vicarius, siue Dignitas, vel Canonicus, accepta vna ex candelis benedictis, illa cum debita reuerentia deosculatam dabit in manu Celebrantis, qui illam tradet

tradet alicui Cappellano tenendam; & statim ministrante Diacono, ipse Celebrans stans incipiet distribuere candelas, primò eidem digniori, deinde Diacono, & Subdiacono paratis, si sunt Canonici; mox alijs omnibus Canonicis per ordinem habitu canonicali indutis, qui bini accedent ad Celebrantem, & inclinati ab eo candelas accipient, quas acceptas deosculabuntur. Beneficiati vero, seu Mansionarij, & Clerici, & cæteri omnes similiter bini accedent, & genuflexi candelas accipient, illas, ac etiam manus Celebrantis deosculantes. Cum inchoatur distributio candelarum, cantores incipient Antiphonam [Lumen ad reuelationem &c.] Circa finem distributionis Magister Cæremoniarum curet, vt accendantur candelæ pro processione, quæ fiat per Ecclesiam, vt præcedenti Cap. dictum est: & interim, dum fit processio, remoueat paramentum violaceum ab altari, & remaneat album, nisi huiusmodi festû venerit in Dominica Septuagesimæ, vel Sexagesimæ, quo casu fiat, vt dictum est in præcedenti Cap. Finita processione, Canonici chorum ingressi extinguunt candelas, & Celebrans deposito pluuiali, capiet planetam albam, seu violaceam, iuxta regulam superius traditam, similiter, & ministri dalmaticam, & tunicellam eiusdem coloris, & inchoabitur Missa, quæ iuxta solitum perficietur

ficietur, in qua hoc solum erit speciale, quod Canonici, & cæteri de choro, dum cantatur Euangelium, accendunt candelas, & illas accensas tenent vsque ad finem Euangelij, & iterum ad elevationem vsque post communionem.

DE OFFICIO, ET MISSA FERIA
quarta Cinerum, Episcopo celebrante, vel
non celebrante, sed præsentate.
Cap. XVIII.

Quarta feria ante primam Dominicam Quadragesimæ, quæ à cinerum aspersione Cinerum appellatur, quia officium, & Missa est de feria, altare, & tribuna, & omnia simplicius parantur, quàm in festis solemnioribus. Et, si Episcopus non sit Missam celebraturus, nulla paratur mensa, siue abacus à cornu Epistolæ, vt aliàs, sed tantum parua mensula à latere Euangelij, vbi ponuntur vasa pro abluendis manibus, cum mica panis, mappa pro abstersione manuum, & altera ponenda super genibus Episcopi in distributione cinerum; vas autem aquæ benedictæ cum aspersorio, & thuribulum cum nauicula poterunt poni super angulo altaris, & super eodem altari in medio ponitur paruum

vas

vas argenteum cum cineribus mundis ex ramis oliuarū benedictis anni præteriti combustis. Item paramenta pro Episcopo suo ordine, coloris violacei, prout in die Purificationis, ita vt dictum vas non cooperiant, nec impediunt. In Ecclesijs, vbi viget consuetudo reconciliandi solemniter pœnitentes, seruetur forma in Pontificali posita, præsertim in casibus grauioribus. Hora competenti Canonicus celebraturus Missam cum Diacono, & Subdiacono capiunt paramenta violacea. Diaconus, & Subdiaconus vtuntur planetis ante pectus plicatis, & expectantes aduentū Episcopi, sedent in aliquo scamno pro ipsis parato, ac viridi panno cooperto à latere Epistole; cui aduenienti assurgunt, & faciunt reuerentiam. Canonicus celebrans, videlicet, caput profundè inclinando, ministri verò genuflectentes, si non sunt Canonici. Episcopus associatus more solito ad Ecclesiam, factisque consuetis orationibus, stans apud sedem suam accipit paramenta eodem ordine, quo in die Purificationis dictum fuit; & pariter omnes Canonici capiunt sua, prout vbi dictum fuit. Quibus paratis, Subdiaconus, qui est cantaturus Epistolam in Missa, siue alius ex Beneficiatis Ecclesię paratus, planeta violacea ante pectus plicata, accedit ad altare cum debitis reuerentijs; & capit vas illud cum cineribus ambabus manibus, quod

T

eleua-

eleuatum portat ante Episcopum, vbi genuflexus
 illud retinet vsque in finem distributionis ad dex-
 teram Episcopi. Tum Episcopus, accedente Cap-
 pellano cum libro, & altero cum candela, assisten-
 tibus Diaconis, hinc inde legit sedens Antipho-
 nam [Exaudi nos Domine &c.] Quæ cum Psal-
 mo repetita, deposita mitra, surgit, & manibus
 iunctis dicit [Dominus vobiscum.] & [Oremus.]
 ac orationes benedictionis cinerum, quæ sunt
 quatuor, prout in Missali. Quibus finitis, & iã ante
 eum stantibus, Presbytero assistente parato, & Aco-
 lytis cum thuribulo, nauicula, & aspersorio cum
 aqua benedicta, imponit incensum in thuribu-
 lum, more solito aspergit, & thurificat cineres tri-
 plici ductu. Tum sedet sine mitra, & sine bire-
 to; & Canonicus celebraturus Missam solus ac-
 cedit ad eum, facta altari, & Episcopo reuerentia,
 & imponit cineres in caput ipsius sedentis, dicens
 [Memento homo, quia puluis est &c.] Quo fac-
 to, Episcopus accipit mitram, & extenditur super
 eius gremio mappa munda per duos Acolytos, &
 imponit cineres eidem Canonico celebranti ante
 se inclinato dicēs [Memento homo &c.] vt supra.
 Celebrans, acceptis cineribus sine osculo manus
 Episcopi, reuertitur ad suum locum. Tunc inci-
 piunt venire omnes Canonici parati ad capiendos
 cineres, eodem modo incipiendo à dignioribus

cum

cum debitis reuerentijs Altari, & Episcopo; & chorus incipit [Immutemur habitu &c.] cum sequentibus. Si quis Prælatus adesset, qui aliàs supra Canonicos stare, vel sedere soleat, ei dabit Episcopus cineres stanti: si aliquis Princeps, vel Oratores Regum, vel Principum maximorum, aut Rerumpublicarum liberarum laici adessent, capiunt hac die cineres post Canonicos paratos; Magistratus verò, & officiales, ac alij laici post omnes de Clero. Quod sic obseruatur hac die, & feria sexta in Parasceue in adoratione Crucis; vt ibi dicetur, ex antiqua laudabili Ecclesiastica disciplina, propter humilitatem, quæ in hoc actu re-

T 2

præsen-

præsentatur ijs diebus. Ideoque promptius, libentiusque laici in his cedere debent omnino Ecclesiasticis, prout etiam respectiuè obseruatur per Imperatores, Reges, & Principes, quando sunt præsentés in Cappella Sanctissimi Domini nostri Papæ. Prælati, & Canonici parati capiunt cineres inclinati: reliqui verò tam Clerici, quàm laici genuflexi, & omnes sine osculo manus, cum commodè osculum exhiberi nequeat in hoc actu. Datis cineribus, Episcopus sedens in eodem loco lauat manus more solito; mox deposita mitra, surgit, & cantat manibus iunctis [Dominus vobiscû. Oremus.] & orationem [Concede nobis Domine &c.] ad quam more solito, veniunt duo Acolyti cum candelabris, & cereis accensis, & finita oratione discedunt. Quibus expeditis, si Episcopus non est celebraturus Missam, prout regulariter hac die non solet. Canonici omnes deponunt sua paramenta; Episcopus retinebit sua paramenta, vel illa deponet, & accipiet cappam, prout magis libuerit, obseruans tamen regulam superius traditam; & descendens de sua sede faciet Confessionem cum Celebrante, qua finita, reuertitur ad suam sedem, vbi statim cum ministris, & cæremonijs solitis imponit incensum in thuribulum, & thurificatur altare per Celebrantem, & mox ipse celebrans. Tum Episcopus legit Introitum ex

libro

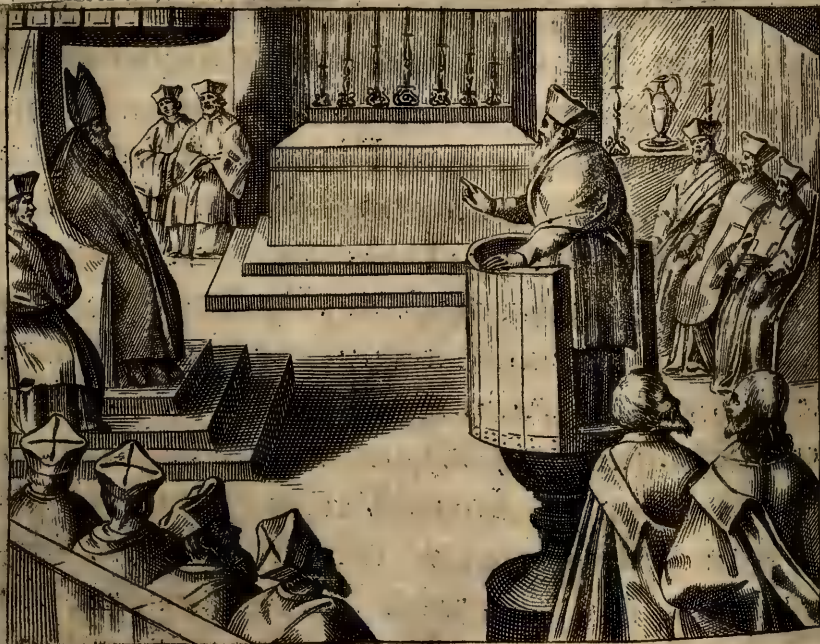
libro, & dicit [Kyrie eleison.] cum Canonicis in circulo stantibus. Et Celebrans in Missa dicit tres orationes, prout in Missali in æquali cantu feriali, & cum dicitur [Dominus vobiscum.] ante primam orationem, Episcopus descendet è solio ad faldistorium, in quo, simul ac eo peruenerit, genuflectet, omibus pariter cum eo genuflectentibus, exceptis Celebrante, Diacono, & Subdiacono, qui in hac Missa non genuflectunt, nisi ad Versiculum [Adiuua nos Deus &c.] vt infra dicitur. Dicta vltima oratione, Episcopus surgens redit ad sedem suam, & iterum antequam inchoetur Versiculus [Adiuua nos Deus &c.] descendet ad faldistorium, & genuflectit, vt prius, sic manens vsque ad finem Versus, genuflectentibus etiam Celebrante, ac ministris altaris. Quo Versu dicto, & non prius Diaconus cum solitis ministris, deposita iam planeta plicata, & eadem, vel alia iam inuoluta, & complicata super sinistrum humerum, & super stolam posita, & sub eius brachio strictè cordulis colligata, ne decidat, accedit ante vltimum gradum sedis Episcopi, & ab ipso sedente petit benedictionem pro Euangelio recitando; quo finito, Episcopus deosculatur textum Euangelij sibi à Subdiacono delatum, & adhuc stans sine mitra à Presbytero assistente thurificatur. Tunc accedit, qui sermonem, vel con-

T

3

cionem

cionem habiturus est, & petit benedictionem, & Indulgentias ab Episcopo; & alia fiunt, prout in Cap. de concionibus, & sermonibus, & alijs locis opportunis explicatum fuit.

Finita præfatione, & dicto per Episcopum cum Canonicis ad circulum veniētibus [Sanctus &c.] iterum Episcopus descendit ad faldistorium, & ibidem genuflectit, sic manens vsque ad [Per omnia sæcula] ante [Pax Domini] & tunc reuertitur ad sedem suam, & dicit [Agnus Dei] cum Canonicis, qui similiter veniunt ad circulos. Subdiaconus in hac Missa sustinet patenam, prout in alijs Missis; & Diaconus, & Subdiaconus cantaturi

Euan-

Euangelium, & Epistolam respectiuè deponunt planetam, & osculantur manum Episcopi, prout in Dominicis Aduentus. Post communionem, antequam Celebrās dicat [Dominus vobiscum.] Episcopus iterum descendit ad faldistorium, permanens genuflexus ad omnes orationes, quæ post communionem dicuntur. Dicta vltima, post communionem, Diaconus vertit se ad populum, & dicit Versiculum [Humiliate capita vestra Deo.] Episcopus, & alij genuflexis manentibus, & capita inclinantibus: finita vltima oratione, Episcopus reuertitur ad sedem suam, & ibidem dat benedictionem solemnem more solito. Quæ dicta sunt superius circa genuflexiones ad orationes, & post præfationem seruantur in omnibus alijs Missis ferialibus, tempore Quadragesimæ, & Vigiliarum, præfente Episcopo.

Si Episcopus vellet hac die solemniter celebrare, finita oratione post cinerum asperisionem, sedet aliquantulum, & mox surgens sine mitra incipit [Deus in adiutorium] pro Nona; & cum inchoatur Psalmus [Mirabilia &c.] sedet, & legit Psalmum [Quam dilecta &c.] & interim imponentur eidem sandalia, Canonice, & alijs omnibus remanentibus paratis. Finita Nona, Episcopus lauabit manus cum cæremonijs cõsuetis, prout finita Tertia in alijs Missis pro ipsum celebrandis.

T 4

& dum

& dum lauat manus, accedet Presbyter assistens eum pluuiali, & adiuuabit incipiendo seruire Episcopo in officio assistentiæ; lotis manibus, Diaconus Euangelij, & Subdiaconus parati vsque ad planetam exclusiue absque manipulis induent Episcopum paramentis missalibus, adiuuantibus duobus Diaconis assistentibus cum planetis plicatis ante pectus. Parato Episcopo, Diaconus, & Subdiaconus capient planetas plicatas, & manipulos pro Missa, & fiet processio ad altare, & inchoatur Missa, in qua omnia seruantur, quæ in Cap. de Missa solemni per Episcopum celebranda. explicata sunt, exceptis his, quæ hac die particulariter facienda sunt, vt supra narratum est. Ante primam orationem Episcopus non dicet [Pax vobis.] sed [Dominus vobiscum.] & cum dicitur Versiculus [Adiuua nos Deus.] Episcopus genuflectet, nõ in faldistorio, sed apud sedē suā. In reliquis omnia fient, vt supra explicatū est, & prout dicitur in dicto Cap. de Missa solemni, Episcopo celebrante.

DE EADEM FERIA QVARTA CINERVM,
Episcopo absente, & in Collegiatis. Cap. XIX.

Adem omnia, quæ superius in præcedenti Cap. expressa sunt, exceptis his, quæ ad Episcopum pertinent, præparentur: & seruentur, absente Episcopo,

& in

& in Ecclesijs Collegiatis, paucis infrascriptis mutatis. Nam Celebrans parabitur cum ministris in sacristia, & accedet ad altare cum debitis reuerentijs, vt dictum fuit in Cap. de festo Purificationis, absente Episcopo. Ministri verò erunt hac die tam in benedictione cinerum, quam in Missa cum planetis plicatis, quæ, quando tempus erit, in Missa deponent, & reassument, iuxta regulas traditas in Capp. de Dominicis Aduentus, & de Dominicis Quadragesimæ. Vas cum cineribus collocabitur super altare à latere Epistolæ, vas autem cum aqua benedicta, & asperforio, ac thuribulum cum nauicula, & incenso ponentur in angulo altaris super parua mēsa, vel Celebrans stans in cornu Epistolæ benedicit cineres, prout in Missali, & imponet incensum, & illos asperget aqua benedicta, & thurificabit, prout de candelis dictum fuit. Et similiter finita benedictione, medius inter Diaconum, & Subdiaconum stabit, & Diaconus tenet vas cum cineribus. Tunc accedit dignior Sacerdos de choro, & cineres Celebranti, capite inclinato, imponet, dicens [Memento homo, quia puluis es &c.] & statim Celebrans eidem digniori stanti, capite similiter inclinato, ante ipsum Celebrantem cineres imponet, mox Diacono, & Subdiacono, & cæteris Canonicis per ordinem; qui omnes in habitu canoni-

cali

cali capite inclinato stantes, à Celebrante cineres accipient; Beneficiati, seu Mansionarij, & Clerici, & cæteri omnes genuflexi. Finita distributione, Celebrans, deposito pluuiali, lauabit manus priuatè in angulo altaris, & statim, accepta planeta, incipiet, & prosequetur Missam, prout in Missali, seruatis circa genuflexiones, ad orationes, & ad Versiculum [adiuua nos Deus] omnibus, quæ in præcedenti Cap. expressa sunt. Post Euangelium fiet sermo, seu habebitur concio, nulla tamen petita per sermocinaturum benedictione.

DE DOMINICIS QUADRAGESIMAE vsque ad Dominicam Palmarum.

Cap. XX.

IN Dominicis Quadragesimæ eadem omnia seruentur tam circa ornatum Ecclesia, & paramenta altaris, ac ministrorum, quam circa cæremonias in Missa, quæ superius expressa sunt in Cap. de Vesperis, & Missis in Dominicis Aduentus, siue ab Episcopo, siue ab alio, præsentè Episcopo, celebrandis. Quæ autem ibidem dicta sunt, de Dominica tertia Aduentus, circa paramenta altaris, & ministrorum, obseruantur eodem modo in

quarta

quarta Dominica Quadragesimæ . Ad primas autem Vesperas Dominicæ , quæ de Passione dicitur , cooperientur , antequam officium inchoetur , omnes Cruces , & imagines Saluatoris per Ecclesiam , & super altare nullæ ponantur imagines Sanctorum . Cantores verò ab hac Dominica quinta Quadragesimæ vsque ad Pascha , excepta feria quinta in cœna Domini , non vtantur cantu figurato , sed Gregoriano .

DE OFFICIO , ET MISSA IN DOMINICA
Palmarum . Cap. XXI.

Officium in Dominica Palmarum , hoc est , benedictio , & distributio illarum , ac deinde processio , simile est ferè in omnibus officio , quo fit in die Purificationis B. Mariæ Virginis in benedictione , & distributione candelarum , & demùm in processione . Remissiùs tamen aliquanto hac die paratur altare & tribuna , quàm illa . Præparantur igitur in mensa apud altare , & Sedem Episcopi , vt de candelis dictum fuit , palmæ , seu rami oliuarum benedicendi , inter quos si palmæ haberi non possent , ornentur , & aptentur ex dictis ramis aliquot flo-

sculis

sculis, & paruis crucibus ex palmarum folijs compositis, vt speciosiores cæteris appareant pro Episcopo, Canonicis, & Magistratibus : & saltem palmæ perquirantur pro Episcopo, Prælati, & maioribus Magistratibus, aut aliquibus magnis viris, si aderunt. Abacus quoque à latere Epistolæ eadem omnia, quæ in dicta die Purificationis enumerauimus, continens accommodetur. Super altari etiam ponentur eadem paramenta, pro Episcopo, eodem ordine, vt ibi dictum fuit : ante altare pallium violaceum. Custodes etiam si opus erit, adhibeantur, qui populi pressuram cohibeant. Episcopus hora competenti eodem modo, & ordine cum cappa veniet ad Ecclesiam, orabit, ascendet ad sedem suam, capiet paramenta, & pariter Canonici, prout ibidem latius explicatum fuit. Quibus expeditis, dictis Epistola, & Euangelio, prout in Missali, ab ijs ministri, qui in Missa ministraturi sunt. Episcopus stans in sua sede sine mitra, incipiet benedictionem Palmarum, manibus iunctis, dicens [Dominus vobiscum,] Cappellano librum sustinente, deinde cantans orationes, & in tono feriali incipiens ab ea, videlicet [Auge fidem &c.] Tum præfationem, & alias quinque orationes sequentes. Cum dicitur quinta oratio, videlicet [Deus qui per oliuæ ramum &c.] accedunt duo Acolyti, vnus cum thuribulo, & nauicella

cella

cella; alter cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio ad Episcopum cum debitis reuerentijs; qui, dicta per eum sexta oratione, videlicet [Benedic quæsumus Domine &c.] imponit thus in thuribulum; cum solita benedictione aspergit palmas, thurificat, ministrante Presbytero assistente parato, vt ibi: tum adhuc stans eodem vocis tono dicit [Dominus vobiscum.] & septimam orationem, videlicet [Deus, qui filium tuum &c.] qua completa, sedet, & accipit mitram. Tunc dignior ex Canonicis præbet ei palmam pulchriorem, acceptam de manibus Sacristæ, vel alterius ad id deputati, osculando palmam, & manum; quam Episcopus tradit tenendam alicui suo Cappellano; nec refert, an dicta palma pro commoditate Episcopi sit breuior, vel longior cæteris; dummodò sit pulchrior ornatu. Ponitur deinde mappa per Acolytos ex abaco allata super gremio Episcopi, quam ipsi hinc, inde genuflexi tenent vsque ad finem distributionis palmarum; & eleuantur hinc, inde fimbriæ pluuiæ ipsius per Diaconos assistentes, Episcopus tunc incipit palmas distribuere Canonicis, & alijs eodem ordine, prout de candelis dictum fuit; & chorus tunc incipit Antiphonam [Pueri Hebræorum &c.]

Finita

Finita distributione, Episcopus more consueto
 lauat manus; accedunt ad eum duo Acolyti cero-
 ferarij cum candelabris, ac cereis accensis: ipse
 verò, deposita mitra, surgit, & cantat ex libro
 [Dominus vobiscum.] deinde orationem vlti-
 mam, videlicet [Omnipotens sempiterne Deus.]
 Qua finita, sedet, accipit mitram, ponit thus in
 thuribulum, ministrantibus Presbytero assistente,
 & Acolyto; ordinatur per Cæremoniarum pro-
 cessio circum Ecclesiam eodem ordine, prout ibi
 dictum fuit; & omnes gerunt suas palmas in ma-
 nibus; Episcopus autem illam sinistra defert, &
 dextera benedicit. Exire debet processio extra

portam

portam Ecclesiæ, & antequàm Crux processionis ingrediatur dictam portam, præueniunt aliqui cantores illam ingredienti, & mox claudentes, & versus ipsam processionem cantantes Versiculum [Gloria laus, & honor &c.] respondentibus alijs cantoribus extra portam, prout traditur in Missali. Cantatis omnibus Versiculis, vel eorum parte, prout tempus, & occasio postulabit, Subdiaconus portans Crucem tangit cum illius hasta portam, quæ statim aperitur, & processio ingreditur, choro cantante Antiphonam [Ingrediente Domino &c.] Interim Canonicus Missam celebraturus cum Diacono, & Subdiacono debent esse parati, & remota mensa, Canonici ingressi chorum deponunt paramenta, & palmas; quas resumunt, dum cantatur Passio, & Euangelium. Proceditur ad Missam, & omnia obseruantur, prout in die Purificationis dicitur; siue celebraturus sit Episcopus, siue non, vt ibi. Differentia erit tantum, quòd Diaconus, & Subdiaconus hac die vtuntur planetis ante pectus plicatis, & obseruât regulam, illas deponendo, & accipiendo, prout supra in Cap. de Dominicis Aduentus. dictum fuit. Cum Subdiaconus in Epistola pronuntiabit verba illa [Vt in nomine IESV omne genu flectatur.] Episcopus, & omnes vsque ad terram genuflectent, & permanent genuflexi vsque ad illa ver-

ba [Et infernorum] inclusiue, Tres, qui Passionem sunt cantaturi, dum cantatur Epistola, & Tractus parantur amictu, alba, cingulo, manipulo, stola ab humero sinistro pendente, coloris violacei, in sacristia, & circa finem Tractus procedunt à sacristia hoc ordine. Antecedit Cæremoniarius, tum ille, qui Euangelistæ personam agit, portans sibi librū, deinde qui turbarum, vltimo qui Christi, sequentibus tribus Cappellanis cum cottis sine candelabris, & sine incenso: & factis altari, & Episcopo debitis reuerentijs, accedunt ipsi tres ad osculum manus Episcopi eodem ordine; nullam tamen petunt benedictionem: deinde descendunt ad locum, vbi cantant Passionem versus cornu Euangelij, seu in pulpito, secundum consuetudinem Ecclesiarum. Et Cappellani tres antedicti stant contra illos, quorum qui est medius, tenet librum, quem inter se mutuunt æquali spatio, dum recitatur Passio, prout Cæremoniarius eos prius admonuit, & in ipso actu, cum tempus est, eisdem significat nutu. Cum Passio inchoatur, Celebrans cū suis assistentibus legit Passionem tenens palmam in manibus, & stans in cornu Epistolæ: & Episcopus, & omnes surgunt, detecto capite, palmas manibus tenentes vsque ad finem Passionis, in qua dum recitatur [Iesus autem exclamans voce magna emisit spiritum.] Episcopus in sua sede, &

omnes

omnes in suis locis genuflectunt, etiam ipsi Cantores, & Cappellani. Deinde surgunt, & is, qui Euangelistam agit, perficit suam lectionem, iisdem comministris assistantibus, ut prius: qua finita Episcopus sedet, & accipit mitram, deposita palma. Tunc Diaconus Euangelij, deposita planeta, eaque, siue alia duplicata, super humerum sinistrum posita, & sub brachio dextero colligata, portat librum ad altare, mox vadit ad osculum manus Episcopi, ducente Cæremoniario, & reuertitur ad altare, dicens genuflexus [Munda cor meū &c.] Interim Episcopus ministrante Acolyto, vel Cæremoniario, ac Presbytero assistente, imponit incensum more consueto. Diaconus cum libro ante pectus, præcedentibus thuriferario, & duobus Acolytis sine candelabris, subsequente Subdiacono, petit benedictionem, incensat librum, & cantat Euangelium [Altera autem die &c.] Ad elevationem solus Episcopus tenet palmam: cætera, ut in alijs Missis.

DE MATVTINIS TENEBRARVM
 quartæ, quintæ, & sextæ feriæ maioris
 Hebdomadæ. Cap. XXII.

Post Dominicam Palmarum nullæ
 occurrunt solemnitates, quæ in-
 digeant speciali declaratione, an-
 te officium Tenebrarum: nam-
 licet tertia, & quarta feria cele-
 brari soleat Missa sollemnis, & in-
 fra eam decantari Passio D. N. Iesu Christi, cele-
 brabitur secundùm ritum, & cæremonias, quæ
 obseruari solent in diebus ferialibus, prout supe-
 riùs declaratum fuit, præfente, vel absente Episco-
 po. Passio autem recitabitur, prout in præcedenti
 Dominica dictum fuit, tam quoad habitum, &
 numerum ministrorum, quàm quoad aliàs cære-
 monias. Ipsa vero quarta feria hora vigesima pri-
 ma, vel circa, Episcopus veniet cum cappa ad Ec-
 clesiam, sequentibus Canonicis: & ingrediens
 Ecclesiam cooperit sibi caput caputio cappæ; & si
 erit Archiepiscopus, non defertur Crux ante eum
 in Matutinis horum trium dierum. Ecclesia au-
 tem, tribuna, altare, & sedes Episcopi, poterunt
 remanere parata, prout fuerunt Dominica præ-
 terita, seu aliquantò parciùs, vel remissiùs, & à
 latere Epistolæ ponitur candelabrum triangulare

accom-

accommodatum ad sustinendos quindecim cereos
 ceræ communis ponderis vnius libræ, vel circa
 singulos, qui paulò ante aduentum Episcopi ac-
 cenduntur simul cum cereis altaris ex eadem ce-
 ra communi. Episcopus factis solitis orationibus,
 sibi ipsi trahens cappæ caudam per terram, acce-
 dit ad suam sedem, nullo sibi tunc Canonico as-
 sistente, sed tantummodò aliquibus Cappellanis
 cum cottis circa eum stantibus. Quod si magis
 placeret accedere ad chorum apud Canonicos,
 esset laudabile. Postquam Episcopus aliquantu-
 lum quieuerit in sua sede, surgit, surgentibus om-
 nibus, & detesto capite, dicit versus altare secretè

V 2

Pater

[Pater noster , Aue Maria , & Credo .] vsque ad finem, tum sibi ipse caput tegit eodem caputio, & sic stat, quousq. chorus dixerit Antiphonam [Zelus domus tuæ , &c.] qua finita , & incæpto Psalmo , sedet , & Cappellani aptant fimbrias cappæ ; similiter Canonici , & alij omnes sedent.

Finito quolibet Psalmo , Cæremoniarius , vel aliquis Cappellanus accedit cum debitis reuerentijs cum instrumento apto ad extinguendum ad candelabrum triangulare , & extinguit cereum in illius extremitate positum à latere Euangelij , deinde in fine alterius Psalmi alterum ab alio latere , & sic successiue alternatim ab vtroque latere singulos cereos extinguit in fine cuiuslibet Psalmi , tam primi , quàm sequentium Nocturnorum , & Laudum . Finita Antiphona tertij Psalmi , in quolibet Nocturno , post Versiculos Episcopus surgit, surgentibus omnibus , caput detegit , & finito Responsorio , dicit secretè totum [Pater noster] , vt priùs ; quo finito , tecto capite , sedet , sedentibus omnibus . Tunc cantores accedunt cum debitis reuerentijs altari , & Episcopo ad legile præparatum in medio chori, seu ad locum consuetum , secundum consuetudines Ecclesiarum , & ibi cantant lamentationes , quibus finitis , ac factis reuerentijs Altari , & Episcopo , recedunt . Lectio- nes secundi , & tertij Nocturni cantant , vel ipsi ca-

tores

tores, vel Canonici pro more Ecclesiarum, incipiendo à iunioribus, singuli singulas. Ad [Benedictus] Episcopus surgit, detecto capite, surgentibus omnibus. Cum dicitur Versiculus [Ut sine timore &c.] Cæremoniarius, seu aliquis Cappellanus cum instrumento apto extinguit singulatim ad quemlibet Versiculum singulos cereos altaris, incipiendo à cornu Euangelij, & pariter omnia, alia lumina, si qua sunt per Ecclesiam, extinguuntur, præterquam ante Sanctissimum Sacramentum, ita vt in fine [Benedictus] reperiãtur omnia extincta. Cum repetitur Antiphona post [Benedictus] Cæremoniarius, siue alius Cappellanus remouet ex candelabro triangulari vnicum cereum accensum, in cuspide trianguli positum, eumque accensum eleuata manu sustinet super cornu Epistolæ altaris, & cum inchoatur [Christus factus est pro nobis] illum sic accensum abscondit retro altare, vel alio modo. Episcopus autem dum prædicta Antiphona repetitur, descendit à sede, & dum inchoatur [Christus factus est] genuflectit super faldistorio præparato ante altare, omnibus genuflectentibus: & postea chorus incipit sub silentio [Pater noster] mox Psalmum [Miserere] modulata, sed flebili voce. Quo finito, Episcopus genuflexus, ac capite aliquantulum inclinato, vel ex libro, vel memoriter recitat clara

voce orationem [*Respice quæsumus &c.*] vsque ad [*Quitecum*] quod secretè complet. Quæ oratione finita, Cæremoniarius manu scabellum, seu librum percutiens per breue spatium strepitum, fragoremque facit, & à cæteris fit, donec Cæremoniarius cereum prædictum accensum, qui fuerat absconditus, in medium profert, quo prolato, omnes cessare debent à strepitu. Finito strepitu, Episcopus, & omnes surgunt, & recedunt eodem modo, & ordine, quo venerant. Eadem seruantur in duobus sequentibus Matutinis tenebrosis, hoc tantum excepto, quod altare, sedes episcopalis, & tota tribuna, ac pauimentum sint penitus denudata: poterit tamen in sede Episcopi adhiberi puluinar, pro eius commoditate, si volet, & aduertatur, vt officium perficiatur hora tarda, hoc est, sole occidente.

**DE OFFICIO, ET MISSA FERIÆ
quintæ in Cœna Domini. Cap. XXIII.**

Via hac die plura occurrunt officia in Ecclesia Dei peragenda, scilicet; Pœnitentium reconciliatio, Oleorum consecratio, Missa, processio, ac repositio Sanctis. Sacramenti, ac demùm Mandatum;

subiun-

subiungemus ea tantum, quæ ad Missam, processionem Sacramenti, & Mandatum pertinent. Cætera namque in Pontificali libro latè explicantur, vnde sumi possunt. Præparandum igitur, ornandumque erit aliquod sacellum intra Ecclesiam, quo pulchrius, magnificentiusq. poterit, multis luminibus ornatum, in quo post Missam huius diei recondendum sit Sanctissimum Sacramentum; & in eo altare cum sex candelabris, ac cereis. Præparetur etiam baldachinum album perpulchrum, thuribula duo cum navicula, velum vnum paruum pro Sacramento, alterum magnum, & amplum, quod circum humeros Episcopi ponentur, dum Sacramentum portabit; & ambo hæc vela sint sericea, vel aureata, aut pulcherrimè ornata; calix amplior, & pulchrior cæteris, vbi sacratissima Hostia reponetur; funalia, seu candelæ seræ albæ in numero sufficienti pro Canonicis, & Clericis; vna inter eas picta, & ornata pro Episcopo, quam vnus ex suis cappellanis, vel scutiferis deferat, in processione accendendæ; item duæ hostiæ consecrandæ; item vas argenteum, seu aureum cum multis particulis consecrâdis pro communicandis Canonicis, & Clero. Summo mane Episcopus, si ipsemet erit celebraturus, veniet ad Ecclesiam ordine consueto cum cappa associatus à Canonicis; parabitur in sacristia, vel secretario,

vt aliàs ; & interim , dum dicitur Nona , capiet sandalia , leget Pfalmos sine [Gloria Patri] ; & in fine cum dicitur à choro [Christus factus est &c.] genuflectet ante altare ; & finito Psalmo [Miserere &c.] genuflexus dicet orationē [Respice &c.] mox redibit ad sedem ; deponet cappam ; lauabit manus ; accipiet paramenta alba , vt aliàs ; & cum eo parabuntur Canonici , & perficiet , si volet ea , quæ supra dicta sunt , secūdum Rubricas libri Pōtificialis circa reconciliationem Pœnitentium , & Oleorum consecrationem ; procedetque in Missa cum solitis cæremonijs , & prout in Missali Romano , & vt dicitur in Cap. de Missa solemnī . Paulò ante communionem Cæremoniarius , vel aliquis Cappellanus portat ex abaco ad altare supradictum calicem magnum vacuum , & dicta duo vela ; sumptaque communionē Corporis , & Sanguinis , antequam se purificet Episcopus , reponet Sacramentum in calicem , quem Diaconus palla , & patena desuper posita , ac demùm veloferico cooperit , & in medio altaris collocat reuerenter .

Deinde

Deinde antequam se purificet, communicat primum Diaconum, & Subdiaconum, deinde omnes Canonicos paratos, & alios Sacerdotes de Ecclesia, qui stolam à collo pendentem supra cotam habere debent, & denique omnes de Clero eo modo, & forma, prout latius explicatur in Cap. de Missa in die Paschæ per Episcopum celebranda, & communione generali; sed hodie Diaconus, & Subdiaconus, Assistentes, & cæteri Canonici parati faciem Episcopi celebrantis non osculantur. Finita communione Episcopus se purificat, & abluit digitos, & facta reuerentia cum genuflexione Sanctissimo Sacramento, retrahit se

extra

extra cornu Epistolæ, versa facie ad populum, vbi lauat manus sine mitra: & eundo, & redeundo ad altare semper vsq; ad terrã genuflectit ante Sacramentum: & dum vertit se ad populum dicturus [Dominus vobiscum] non vtique in medio altaris vertit renes Sacramento, sed in latere Euangelij. Dicto [Ita Missa est] Episcopus sine mitra, stans in latere Euangelij, & non perficiens circum dabit benedictionem solemnem, sed Indulgentiæ publicabuntur in loco, vbi reponitur Sacramentum. Cum Episcopus post Missam dicturus erit Euangelium [In principio &c.] nullum signum faciet super altari, vel aliàs; quo finito, retrahēs se ad suam sedem deponit sacras vestes vsque ad stolã exclusiue, & accipit pluuiale album. Interim alter Subdiaconus accipit Crucem velatam, Acolyti sua candelabra cum cereis accensis, Canonici parati accipiunt cereos accensos: & digniores ex Beneficiatis, siue ex Mansionarijs parati pluuialibus capiunt hastas baldachini. Episcopus accepto pluuiali, & mitra, stans ponit incensum in duo thuribula absque benedictione, & non osculata manu Episcopi, ministrante Presbytero assistente, vt aliàs. Quo facto redit ad altare, vbi nudo capite genuflexus super puluino, accepto altero ex dictis duobus thuribulis ab assistente Presbytero, incensat Sacramentum triplici ductu:

tum

tum imponitur super eius humeros velum, & firmatur spinulis: & Diaconus assistens, & nō alius cum debitis reuerentijs capit Sacramentum de altari, & illud stans offert Episcopo genuflexo sine reuerentia versus Episcopum, & sine osculo. Sed postquā illud in manibus Episcopi reliquit, genuflectit: Episcopus verò cum Sacramento surgit, & statim cantores incipiunt Hymnū [Pange lingua &c.] Ministri assistentes hinc, inde eleuant fimbrias anteriores pluuias. Cæremoniarius vero, vel aliquis cappellanus, dū Episcopus ascēdit, & descēdit per gradus, eleuat extremitatē vestis interioris à parte anteriori, & nobilior laicus, vel alius

iuxta

iuxta consuetudinem loci, qui adest, subleuat plu-
 uiale à posteriori parte. Episcopus intrat sub bal-
 dachinum portans Sacramentum deuotè, Cano-
 nici parati cum candelis præcedunt ordine soli-
 to. Cum peruenerint ad facellum, vbi Sacra-
 mentum deponi debet, relinquitur extra illud
 baldachinum, & cantores in cantu pio, & deuoto
 cantant [O salutaris Hostia &c.] vel [Tantum
 ergo Sacramentum, &c.] donec Sacramentum
 fuerit per Episcopum repositum, & incensatum.
 Cum Episcopus erit ante supremum gradum al-
 taris, Diaconus accipiet de manu ipsius stantis Sa-
 cramentum genuflexus sine osculo manus, quod
 deponet super altari in loco præparato, coope-
 riens velo vndique calicem. Et interim Episco-
 pus paulò retrocedens, stans imponet incensum
 in altero ex thuribulis, & rursus genuflexus Sa-
 cramentum incensabit triplici ductu, & ascen-
 dens altare, eodemque cum genuflexione deo-
 sculato dabit benedictionem solemnem, stans sine
 mitra in latere Euangelij, accepto baculo pasto-
 rali, dum dicit [Pater &c.] & Presbyter assistens
 tunc publicabit Indulgentias quadraginta dierum
 more solito; & Canonici deponunt paramenta,
 & reuertuntur in chorum ad Vesperas; quibus
 finitis, denudantur altaria, & omnia, & deinde
 fit Mandatum, vt in sequenti Cap. Quod si Epi-

scopus

scopus necessario impedimento præpeditus non celebraret hanc Missam, sed illi per alterum celebratæ interesset paratus, vt aliàs, saltem non omittat portare Sacramentum in processione, quo casu Canonici accipient paramenta in fine Missæ; & demùm reposito Sacramento, accedere ad Mandatum, & lauare pedes pauperum, vel Canoniorum, vt infra.

DE MANDATO, SEV LOTIONE PEDVM.
Cap. XXIV.

Ora competenti Episcopus accedit ad locum præparatum pro Mandato, vbi induitur amictu, alba, cingulo, stola, pluuiali coloris violacei, & mitra simplici. Diaconus autem, & Subdiaconus, qui in Missa ministrarunt, eidem assistent cum paramentis albis, præsentibus etiam Canonicis, & Cappellano cum Cruce Archiepiscopali, si celebrans erit Archiepiscopus, ibique parati sint pauperes, quibus lauandi sunt pedes. Sed quia circa hoc diuersi sunt ritus Ecclesiarum; alicubi enim est in vsu vestire sumptibus Episcopi, vel Capituli tredecim pauperes, eosdemque cibo, & potu reficere, & mox suo tempore eisdem pedes lauare, &

elee-

eleemosynam præbere; alibi Episcopi lauant pedes tredecim ex suis Canonicis; ideo relinquetur hoc faciendum iuxta consuetudinem Ecclesiarum vel arbitrio Episcopi, si maluerit pauperibus lauare, etiam in locis, vbi sit consuetudo lauandi Canonicis; videtur enim eo pacto maiorem humilitatem, & charitatem præferre, quàm lauare pedes Canonici. Si igitur lauandi erunt pedes tredecim pauperibus, præparabuntur in Ecclesia, vbi magis conueniret, seu in aula capitulari, vel alio loco consueto, & idoneo infra scripta; videlicet, faldistorium, seu sedes pro Episcopo in capite aulæ, abacus, seu mensa capax, mappa nitida superposita cum duobus candelabris, & cereis albis ardentibus; erunt super ea plures pelues, seu lances argenteæ, si haberi poterunt, cum vtceis aqua aliquantulum calida implendis, & ad minus duæ, alia lanx similis cum tredecim mappulis ad extergendos pedes, & alia cum pecunijs pro eleemosina pauperibus donandis, pro vnoquoque æquali portione diuisis; item linteum, quo Episcopus præcingi debet; vas cum aqua calida, & aliud cum frigida; vasa etiam cum mantili pro lauandis manibus Episcopi post lotionem pedum; thuribulum cum nauicula, & incenso per Acolytum tenendum; vas cum carbonibus ardentibus; ipsa mensa iam dicta, ac vasa, & totus ille locus

floribus

floribus, & herbis odoriferis aspergatur. Præparetur etiam pulpitum, seu legile pallio serico, seu auriphrygiato coopertum, super quo liber Evangelij ponatur, cum illud cantandum erit, à latere sinistro Episcopi, & aliud nudum pro cantoribus, liber Evangeliorum, liber pro Episcopo, repagula pro Episcopo, ne opprimatur; scamnum oblongum, & præaltum à dexteris panno viridi coopertum, super quo sedebunt pauperes tredecim iam dicti novis vestibus albi coloris induti, dexterum pedem denudatum habentes. His omnibus præparatis, Episcopus, finitis Vesperis, vel à prandio prout Episcopo commodiùs, & meliùs videbitur, paratus, vt dictum est, cum suis ministris illuc accedit in sua sede, vel faldistorio sibi parato. Tunc Acolytus cum thuribulo, & nauicula ad eum accedit; & Episcopus, ministrante Presbytero assistente nauiculam, imponit incensum in thuribulum, & benedicit more solito. Quo factò, Diaconus, vt supra, gerens ante pectum librum Evangeliorum accedit cum Subdiacono, & duobus ceteroferarijs ante Episcopum, à quo genuflexus si nõ est Canonicus, simul cum alijs iam dictis petit benedictionem dicens [Iube Domne &c.] cui Episcopus respondet [Dominus sit in corde tuo &c.] Diaconus benedictione accepta, surgit cum ministris suis; accedit ad locum Evangelij can-

tandi

tandi, & posito libro Euangeliorum super legili, quem Subdiaconus à tergo ambabus manibus retinet; & si erit Archiepiscopus, Cappellanus Crucem tenens stabit prope ipsum Diaconum, facie Crucifixi versa ad Archiepiscopum. Duo ceroferarij stabunt hinc, inde à lateribus legilis, facibus ad Diaconum cantantem versis. Tunc Diaconus dicit cantando [Dominus vobiscū.] signat, incēfat, & cantat Euangeliū more solito; videlicet, [Ante diem festum Paschæ &c.] Quo finito, Subdiaconus portat librum Euangeliorum apertum, osculandum Episcopo, nullam ei reuerentiam faciens, nisi post Euangelium deosculatum. Acolyti ceroferarij, factis debitis reuerentijs, reportant tunc candelabra ad abacum, & amouetur legile, Diaconus, capto thuribulo de manu thuriferarij, incensat Episcopum stantem in sua sede cum suis solitis assistentibus hinc, inde triplici ductu; mox recedit cum Subdiacono ad partem; & cantores tunc incipiunt, & prosequuntur Antiphonā [Mandatum nouum do vobis &c.] prout in Missali: Episcopus deponit pluuiale, & accipit linteum ex abaco allatum per aliquem Cappellanum, quo præcingitur; & retinens in capite mitram simplicem, accedit antè primū pauperem, & genuflexus super puluino, quem Cæremoniarius, siue aliquis Cappellanus continuo trahit, afferentibus pelues,

& vr-

& vrceos scutiferis clericali habitu indutis, lauat illi pedem dexterum, quem lotum tergit, & osculatur, tradens ei eleemosynam: idem facit successiue singulis. Scutiferi autem, si tot erunt, singuli pro singulis pauperibus seruiunt, si pauciores, mutantur per vices. Lotis omnibus, reuertitur Episcopus ad sedem suam, vbi lauat manus, scutifero altero, seu nobili ante eum lancem cum vrceo portante cum solitis cæremonijs. Et illico adsunt duo ceroferarij cum candelabris, & cereis accensis, Cæremoniario eos ducente ante Episcopum, qui deposito linteo, & accepto pluuiali, ac deposita mitra, surgit, & dicit voce intelligibili

X

Pater

[Pater noster], quod secretè complet vsque ad Versiculum [Et ne nos] quem altè pronunciat, respondentibus cantoribus [Sed libera nos à malo], deinde versiculos, & orationem, prout in Missali. Quibus finitis, Episcopus altè eleuans manum, facit signum Crucis versus omnes existentes in dicta aula, nihil dicens; & statim deponit sua paramenta, & pariter eius ministri, & recedunt. Si Canonici erunt, quibus lauandi sunt pedes, sedebunt in dicto scamno in eorum habitu canonicali, denudatis pedibus dexteris, & Episcopus eodem ordine lauabit illis pedes, terget, & osculabitur, prout de pauperibus dictum est, incipiendo à digniori, sed non datur eleemosyna. In cæteris seruantur omnia supradicta: absente Episcopo, & in Collegiatis seruentur Rubricæ Missalis.

DE OFFICIO FERIÆ SEXTÆ IN PARASCEUE Episcopo non celebrante.

Cap. XXV.

SI Episcopus velit ipsemet celebrare in die Parasceues, seruentur infrascripta; videlicet, altare, sedes Episcopi, sedilia Canonorum, & aliorum, ac tota tribuna sint penitus denudata. In abaco mappa superponatur, sed à nulla parte pendeat; vbi erit

tantum

tantum peluis cum vrceo ad lauandas manus, & alia ad recipiendum pecunias, quæ Cruci offeruntur, in ipso, & in altari candelæ ex cera communi extinctæ super candelabris sint, sed nullæ imagines, aut alia ornamenta super altari collocentur, præter Crucem, & candelabra. Præparetur pannus, vel tapes oblongus, seu pannus violaceus extendendus suo tempore pro adoratione Crucis; magnus item puluinus ex serico villosio violaceo, auroque factus, vbi Crux erit ponenda; & velum album serico violaceo intertextum, super eo explicandum; scabellum, seu faldistorium nudum, super quo Episcopus ante altare genuflectat. Paramenta autem missalia erunt nigri coloris, & pro Diacono, & Subdiacono planetæ ante plicatæ, & pluuiiale eiusdem coloris pro Presbytero assistente. Hora competenti Episcopus veniet ad Ecclesiam, cū sua cappa associatus more solito, vt in Matutinis huius hebdomadæ, orat ante Sanctiss. Sacramentū, & Altare maius, & intrat Secretarium, vbi pariter altare, & omnia nudata, præter Crucē velatam, & cerei extincti super eo: ibi cū cappa ascendet ad sedem suam nudam ibidem præparatam, & stans, detecto capite, versus altare dicit secretè [Pater noster] Quo finito, chorus recitat Nonam. Incæpto primo Psalmo, Episcopus sedet. Interim Canonici Euangelium, & Epistolam cantaturi capiunt

sua paramenta, præter manipulum, & planetam, & sic in albis remanent, donec erit tempus parandi Episcopum. Cum dicitur in fine Nonæ [Christus factus est &c.] Episcopus genuflectit ante altare super scabello, vel faldistorio nudo, capite detecto, & finito Psalmo [Miserere] dicit genuflexus orationem [Respice quæsumus Domine &c.] mox reuertitur ad dictam sedem; deponit cappam, & sedens lauat manus more solito. Deinde per Diaconum, & Subdiaconum paratur solitis paramentis, exceptis sandalijs, & chirothecis, quibus hodie non vtitur, dicit orationes solitas ad paramenta, non tamen Psalmum [Quam dilecta &c.] cum alijs. Episcopus, & omnes vtuntur paramentis nigris, si haberi possunt, & deficientibus nigris, coloris violacei. Cum Episcopus incipit parari, Canonici pariter capiunt paramenta conuenientia, prout suo locum dictum est. Diaconi habeant planetas ante pectus plicatas, & Canonicus Presbyter digniori Presbytero proximus seruiet hac die Episcopo in assistētia cum pluuiali nigro. Episcopus paratus sedet aliquantulum: Diaconus, & Subdiaconus capiunt manipulos, & planetas ante plicatas. Si erit Archiepiscopus, præcedet Cappellanus cum Cruce velata inter duos ceroferarios cum candelis extinctis, & sine incenso, præcedentibus Clero, & Canonicis paratis, procedet

ad

ad altare more solito. Si non erit Archiepiscopus non portatur Crux. Episcopus ante altare procumbit, & genuflexus super nudo genuflexorio, deposita mitra diutiùs orat, quod & omnes alij faciunt: & interim extenditur per Acolytos, aut Cæremonarios mappa super altari. Postquàm Episcopus orauit, surgit, osculatur altare, & resumpta mitra, sedet super nuda cathedra, seu faldistorio posito in cornu Epistolæ altaris, ita vt faciem vertat ad cornu Euangelij. Neque hac die vmquam sedet in sede sua Episcopali in hoc officio, nisi in fine, vt infra. Presbyter assistens sedet super primum gradum ad pedes Episcopi, & post eum in eodem gradu Diaconus, & Subdiaconus, & prope ipsos duo alij Diaconi assistentes, vbi solent assistere. Tunc vnus ex Beneficiatis cotta indutus, comitante Cæremoniaro, cum debitis reuerentijs sibi ipsi librum tenens dicit primam Prophetiam sine titulo, in loco, vbi legitur Epistola, & sine osculo manus Episcopi. Qua finita, relinquit librum in manu Cæremoniarij; & factis debitis reuerentijs, reuertitur ad locum suum: Episcopus verò, dum Tractus cantatur, legit ex libro dictam Prophetiam sine candela accensa, ministris tamen assistentibus circa eum stantibus. Finito Tractu, Episcopus surgit, & omnes surgunt, amouetur faldistorium, & itans ibidem versus altare,

dicit [Oremus.] Diaconus à dextris [Flectamus genua], & omnes genuflectunt excepto Episcopo. Subdiaconus à sinistris [Leuate], & omnes surgunt; Episcopus dicit orationem. Interim Subdiaconus deponit planetam, & portans, & tenens librum cantat Epistolam, siue alteram Prophetiam in loco iam dicto, qua finita, absque osculo manus resumit planetam, & redit ad locum suum. Episcopus sedet, & dum cantatur Tractus, legit Epistolam, & Tractum, seruiantibus sibi solitis ministris. Dum per chorū cantatur Tractus, tres Cappellani, seu cantores, qui Passionem sunt cantaturi, parantur in sacristia in habitu Diaconali, præter dalmaticam, prout Dominica præterita dictum fuit, coloris tamen nigri; & circa finem Tractus procedunt eodem ordine cum tribus Cappellanis sine candelabris, & sine incenso, & cantant Passionem, prout ibi dictum fuit, sed non osculantur manum Episcopi. Episcopus, & omnes cum inchoatur Passio, surgunt, & stant, detecto capite, vsque ad eius finem: & Episcopus apud altare in cornu Epistolæ legit secretè ex libro super altare posito Passionem vsque ad finem, versus aliquantulum ad ipsos cantantes. Cum cantores peruenierint ad ea verba [Et inclinato capite &c.] Episcopus, & omnes in locis suis genuflectunt, sic parumper manentes, vel orantes; & surgente Dia-

cono

cono, seu cantore, qui Euangelistæ personam gerit, omnes surgunt, stantes, & audientes reliquum Passionis, vsquequo legendum sit in tono Euangelij. Tunc Episcopus, & omnes sedent, & cantores, qui cantauerunt Passionem, cum debitis reuerentijs discedunt. Tunc Diaconus Euangelij, deposita planeta, & accepta altera complicata super humerum sinistrum, portat librum ad altare, dicit genuflexus [Munda cor meum &c.] reassumit librum, & vadit cum Subdiacono, & duobus Acolytis sine luminibus, & sine incenso, & nulla petita benedictione, cantat reliquum Passionis in tono Euangelij. Quo finito, Diaconus cum alijs, qui secum erunt, factis debitis reuerentijs, reuertuntur ad loca sua. Tunc, si sermo est habendus, ducitur sermocinator in habitu conuenienti ante Episcopum per Cæremoniarium, qui genuflexus petit Indulgentias absque benedictione, & cum debitis reuerentijs vadit ad pulpitum, & habet sermonem. Episcopus tunc sedet in eodem cornu Epistolæ, sed versus ad sermocinantem; alij omnes, sedente Episcopo, sedent. Statim finito sermone, sermocinator pronunciat Indulgentias ab Episcopo concessas. Non fit confessio, nec absolutio, nec datur benedictio, sed statim Episcopus surgit, deposita mitra, & remota cathedra, & stans in eodem loco cantat ex libro orationes,

vt in Missali . Diaconus dicit [Flectamus genua.]
 Subdiaconus verò [Leuate], aduertendo vbi
 dicendum erit, prout in Missali. Finitis oratio-
 nibus, Episcopus deponit planetam apud faldisto-
 rium: & interim, dum dicuntur vltimæ oratio-
 nes, ministri extendunt tapete magnum, vel pan-
 num violaceum ante gradus altaris, vel presbyte-
 rij, & super primos eius gradus ponunt puluinar
 amplum, & super eo velum, seu mappam sericeam
 vt supra, vbi ponenda erit Crux: Episcopus, de-
 posita planeta vadit ad angulum posteriorem cor-
 nu Epistolæ, facie ad populum versa. Tunc Sa-
 crista capiens Crucem de medio altaris illam por-
 rigit Diacono, qui eandem dat Episcopo, qui eam
 deuotè accipiēs, manu dextera detegit illius sum-
 mitatem vsque ad transversum Crucis, & amba-
 bus manibus illam eleuans voce graui cantat [Ec-
 ce lignum Crucis] secundum notas in Missali
 appositās, Presbytero assistente librum tenente:
 quod cum dicit, omnes, detecto capite, surgunt:
 Cæremoniarius, & alij Cappellani, qui circa al-
 tare manent, proseguuntur in cantu verba [In
 quo salus mundi pependit], & chorus respondet
 [Venite adoremus] quo casu omnes genuflectūt,
 excepto Episcopo celebrante. Idem secundo fa-
 cit, & cantat Episcopus discooperiendo brachium
 dexterum Crucis, & caput figuræ Crucifixi, pro-
 cedens

cedens ad anteriorem partem anguli prædicti ; & tertio discooperiendo totam Crucem ante mediū altaris, semper altiùs vocem extollendo, & idem, respondetur per Cappellanos, & chorum, vt prima vice : pariter & ad illa verba [Venite, adoremus] semper omnes genuflectunt. Quibus peractis, ipse Episcopus celebrans solus absque ministris procedit ad locum, vbi est positum puluinum antedictum, portans Crucem ambabus manibus eleuatam deuotè, nullam tunc altari faciens reuerentiam, & genuflexus ponit, & firmat cordulis, si opus est, supra dictum puluinum, adiuuante Cæremoniario, qui paulò ante ponere debet prope ipsum puluinum lancem, vbi pecuniæ, quæ Cruci offeruntur, ponantur, à dexteris adorantis. Deinde Episcopus redit ad suum faldistorium, vbi ministrantibus scutiferis, deponit calceos, & sic detecto capite descendit ad Crucem adorandam, medius inter duos Diaconos assistentes, & gradiès per dictum tapete, seu pannum, ter cum debita distantia genuflectit ante Crucem, aliquantulum pro vnaquaque vice orando ; & demum Crucem osculatur ; prius tamen offert, seu offerre facit in lancem ibi positam pecunias ad libitum. Postquam Episcopus adorauit Crucem, reuertitur ad suum faldistorium in cornu Epistolæ, reassumit calceamenta, & planetam, & mitram, & sedens

legit

legit impropria, ministrantibus solitis Cappellanis. Interim Canonici, & alij Beneficiati, & de Clero Ecclesiæ ordine eorum, deinde officiales, & nobiles laici adorant ordine, prout in die cinerum pro capiendis cineribus dictum fuit. Quòd si fortassè adesset Gubernator principalis, aut aliquis maximus vir, vel Princeps, qui aliàs soleat habere honorè ante Canonicos, in hoc actu ibit post Canonicos, sed ante alios de Clero, quia est actus humilitatis, in quo laici debèt Clericis deferre. Circa finem adorationis accenduntur cerei altaris, abaci, & tribunæ; Diaconus cum Subdiacono explicat mappã lineã super altari; Diaconus portat ex abaco corporalia cū purificatorio, quæ extendit super altari; & finita adoratione, reportat, nemini faciens reuerentiã, Crucẽ ad altare, omnibus genuflectentibus, vt supra. Episcopus sedens lauat manus, & imponit thus in thuribulum more solito. Interim ordinatur processio ad accipiendum Sanctissimũ Sacramentum de loco, vbi pridie repositum fuerat, eaque de causa iam præparata esse debent decem, seu ad minùs octo funalia ceræ albæ, item baldachinum, & duo thuribula cum incenso, & igne. Præcedet Subdiaconus cum Cruce denudata inter duos ceroferarios cereos accensos deferentes, & sequuntur primò Clerici, & Beneficiati, seu Mâtionarij, deinde Canonici, bini secundũ eo-

rum

rum ordinem; videlicet, primò iuniores, deinde digniores, tum Diaconus cum Presbytero assistentes, vltimo loco Episcopus cum mitrà medius inter Diaconos assistentes, & si fuerit Archiepiscopus Crux portabitur ante Canonicos; &, cum discedunt, Episcopus deposita mitra, & omnes reuerentiam faciunt Cruci cum genuflexione. Cum Episcopus peruenerit ante fores sacelli, vbi est repositum Sacramentum, deponit mitram; & statim ingressus sacellum genuflectit, & ante altare iterum genuflectit super puluino, & orat parumper: mox surgit, & stans imponit incensum, ministrante Presbytero assistente, in duo thuribula, nihil dicens; & rursus genuflexus super puluino incensat triplici ductu Sacramentum, Sacrista aperiente capsulam, vbi includitur: & statim apponitur velum perpulchrum circa humeros Episcopi, & acubus firmatur, vt æqualiter hinc, inde pendeat: tunc primus Diaconus assistens accipit Sanctissimum Sacramentum de dicta capsula, illudque in manibus Episcopi reuerenter collocat, & statim genuflectit. Episcopus capit calicem, vbi est Sacramentum, velo, vt pridie coopertum ambabus manibus, velo, quod circum humeros habet, coopertis, & illud portat reuerenter sub baldachino, quod deferunt Beneficiati parati cum pluuiialibus, si haberi poterunt, & illis deficienti-

bus

bus, cum cottis, præeuntibus Cappellanis cum funalibus accensis, & duobus Acolytis cum duobus thuribulis continuò incensantibus Sacramentum; & reuertitur ad cappellam eodem ordine. Cantores cantant Hymnum. [Vexilla Regis prodeunt]. Cum peruenerit ad cancellos cappellæ, vel, vbi non sunt cancelli, ad gradus presbyterij, remouetur baldachinum, & Diaconus Evangelij genuflexus ante gradus altaris, accipit Sacramentū de manu Episcopi stātis, illudq. reuerenter collocat super altari. Episcopus deposito velo genuflectit super puluino in primo gradu altaris, mox surgit, & ministrante Presbytero assistente, ponit incēsum in thuribulum, absque benedictione, & iterum genuflexus Sacramentum incensat triplici ductu, & ascendit ad altare, & accipit Sacramentum de calice, & ponit supra patenam, quam Diaconus tenet, & accipiens patenam de manu Diaconi Hostiam sacram ponit super corporale, nihil dicens; Si tetigerit Sacramentum, digitos abluat in aliquo vase. Cappellani hinc inde tenent funalia accensa vsque post communionem. Diaconus autem obseruata cæremonia prægustationis vini, & aquæ, vt habetur Cap. 8. Libri secundi, ponit vinum in calice, & Subdiaconus aquam, quam Episcopus non benedicit, nec dicit super eam orationem consuetam, sed acci-

piens

piens calicem à Diacono ponit super altare, nihil dicens, & Diaconus illum cooperit palla. Deinde Episcopus ministrante Presbytero assistente ponit incensum in thuribulo absque benedictione, & incensat oblata, & altare more solito genuflectens, ante & post, & quodcumque transit ante Sacramentum, cum incensat oblata dicit [Incensum, istud &c.] cum incensat altare dicit [Dirigatur Domine &c.] Quando dat thuribulum Diacono dicit [Accendat in nobis &c.] & ipse non incensatur. Postea aliquantum extra altare in cornu Epistolæ lauat manus nihil dicens; deinde in medio altaris inclinatus, iunctis manibus dicit [In spiritu humilitatis &c.] deinde versus ad populū in cornu Euangelij dicit more solito [Orate fratres], & per eandem viam reuertitur non perficiens circulum, & statim omissis alijs dicit in cantu feriali [Oremus: Præceptis salutaribus &c.] & dicto sub silentio [Amen], eadem voce, qua dixit [Pater noster] absolutè dicit [Libera nos &c.] Mox genuflexus supponit patenam Sacramento, quod in dextera accipiens, eleuat, vt videri possit à populo, & statim supra calicem diuidit in tres partes, quarum vltimam mittit in calicem more solito, sed sine signo Crucis, nihil dicens [Pax Domini] non dicitur nec [Agnus Dei], neque pacis osculum datur. Postea prætermisiss duabus

primis

primis orationibus dicit tantum [Perceptio corporis tui &c.] tum genuflectit, & accipit patenam, cum Corpore Christi, & maxima humilitate, ac reuerentia, dicit [Panem cælestem &c.] Postea signat se Sacramento dicens [Corpus Domini &c.] & sumit Corpus reuerenter, deinde omiſſis omnibus, qui dici ſolent ante ſumptionem Sanguinis, immediatè particulam hoſtiæ cum vino reuerenter ſumit de calice, & more ſolito facta ablutione digitorum infundente vinum Diacono & ſumpta purificatione in medio altaris inclinat, manibus iunctis, dicit [Quæ ore ſumpſimus] & non dicit [Corpus tuum Domine &c.] nec Poſtcommunio, nec [Placeat tibi &c.] nec datur benediçtio, ſed ſtatim Episcopus vadit ad cornu Epistolæ, ibique cum mitra lauat manus cum ſolitis cæremonijs, deinde aſcendit ad ſedem ſuam episcopalem nudam, vbi deponit ſacra paramenta & aſſumit cappam laneam violaceam: interim omnes alij deponunt paramenta, & poſtea ſtatim dicuntur Veſperæ, & in fine Episcopus deſcendit & genuflectit ante altare ſuper genuflexorio nudo: cum dicitur [Chriſtus factus eſt &c.] & finito Pſalmo [Miſerere] dicit orationē [Reſpice &c.] & reuertitur ad domum ſuam ordine, quo venit.

DE EODEM OFFICIO, EPISCOPO NON
celebrante, sed præfente, aut etiam absente,
& in Collegiatis Ecclesijs.

Cap. XXVI.

Ræparentur, & feruentur omnia in præcedenti Cap. expressa, si Celebrans sit Prælatus habens insignia Pontificalia, exceptis Diaconis assistentibus, si verò non sit Prælatus, sed aliquis Canonicus, omnia prædicta similiter parentur, præter faldistorium, & abacum; & ipse Celebrans cum suis ministris paretur in sacristia ante aduentum Episcopi, qui hora congrua indutus cappa ex lana violacei coloris, associatus à Canonicis more cõfueto, venit ad Ecclesiam, orat prolixius ante altare super genuflexorio nudo genuflexus, & ad eius sinistram aliquantulum post ipsum Celebrans super scabello nudo cum Diacono, & Subdiacono in nudo solo genuflectentibus: cumque orauerint prolixius solito, Episcopus surget, ascendet ad sedem suam, comitantibus duobus suis assistentibus, qui apud eum assistunt more solito, & Celebrans vadit ad altare, & illud osculatur. Deinde si sit Prælatus, ad suum faldistorium; sin minùs, ad

scam-

scamnum nudum pro ipso, & suis ministris paratum. Tunc verò per Clericos, & ministros extenditur tobalia, seu mappa super altari, quæ parum hinc, inde pendeat. Episcopus hac die nulli manu, nec verbo benedicit, neque recipit osculum manus ab aliquo, sed nec ipse osculatur textum Euangelij, nec incensatur, vt aliàs. Cum omnes confederint, aliquis ex Beneficiatis, vel cantoribus cotta indutus, ducẽte Cæremoniario, sibi ipse librũ deferens cum debitis reuerentijs Celebranti, Altari, & Episcopo, accedit ad locum, vbi cantari solet Epistola, vbi alta voce cantat primam Prophetiam sine titulo, librum manibus tenens; qua finita, & factis iterum debitis reuerentijs, redit ad locum suum, relinquendo librum super abaco, vel mensa, & recitatur per chorum Tractus [Domine audiui &c.] Post Prophetiam, quam simul cum Tractu legunt, tam ipse Celebrans, quàm Episcopus, sedentes in suis sedibus, seruientibus Episcopo de libro solitis Cappellanis, Celebranti verò Subdiacono. Finito Tractu per chorum, Celebrans surgit; &, si est Prælatus, stans ante faldistorium versus ad altare dicit [Oremus.] & Diaconus retro ipsum [Flectamus genua], Subdiaconus verò [Leuate]; Episcopus, & omnes genuflectunt, excepto Celebrante, & statim surgunt: Si verò non est Prælatus, apud altare: Celebrans autem

cantat

cantat orationem [Deus, à quo & Iudas &c.] in tono vniformi, & feriali. Qua finita, sedet, sedente Episcopo, & omnibus. Tunc Subdiaconus deposita planeta plicata, sumptoque libro, vadit cum Cæremoniario, factis debitis reuerentijs, ad cantandum alteram prophetiam in eodem loco; qua cantata, reassumit planetam plicatam, & Celebrans, ac Episcopus legunt ipsam prophetiam, & Tractum, vt priùs, & dum per chorum cantatur præfatus Tractus, tres Cappellani, seu cantores, qui Passionem sunt cantaturi, parantur in sacristia, & circa finem Tractus ordine, prout supra præcedenti Cap. dictum est, cantant Passionem. Episcopus, Celebrans, & omnes, cum inchoatur Passio, surgunt, & stant detecto capite, vsque ad eius finem: sed Celebrans stat apud altare in cornu Epistolæ, & legit secretè ex libro super altari posito Passionem vsque ad finem, versus aliquantulum ad ipsos cantantes, qui Passionem prosequuntur; & ea finita, Diaconus cantat Euangelium, seu reliquum Passionis in tono Euangelij, seruatis omnibus quæ superiùs in præcedenti Cap. expressa sunt. Finito Euangelio, Diaconus cum suis socijs, factis debitis reuerentijs, recedit, & remanet in habitu, quo reperitur vsque ad finem officij; & interim, si sermo est habendus, ducitur per Cæremoniarium fermocinaturus an-

Y

te Epi-

te Episcopum, à quo petit tantum Indulgentias absque benedictione ; & statim, finito sermone, illas pronunciat, cum non fiat confessio, nec per Episcopum absolutio, nec benedictio. His expletis, vel, si non fiat sermo, statim finita lectione in tono Euangelij, Celebrans accedit ad altare in cornu Epistolæ cum suis ministris, & cantat orationes, prout in Missali ; aduertendo, quando dici, & quando omitti debeat [Amen.] per chorum, & [Flectamus genua.] per Diaconum. Quæ verba [Flectamus genua,] cum dicuntur, Episcopus, & alij vt supra genuflectunt, & surgunt, cum per Subdiaconum dicitur [Leuate]. Antequàm dicatur vltima oratio, ministri extendunt ad longum pannum, seu tapete ante gradus altaris, vel presbyterij cum puluino, & mappa, vt præcedenti Cap. dictum est. Completis orationibus, Celebrans, si est Prælatus, accepta mitra, procedit ad faldistorium, vbi deponit mitram, & casulam, & vadit ad posteriorem partem cornu Epistolæ altaris : & si non est Prælatus, deponit casulam in eodem loco, cui stanti post angulum dicti lateris altaris, facie versa ad populum, seu chorum, Diaconus offert Crucem velatam de altari reuerenter acceptam, qui eam deuotè accipiens manu dextera det egit illius summitatem vsque ad transversum Crucis, prout supra præcedenti Cap. di-

ctum

ctum est, & dum Celebrans cantat [Ecce lignum Crucis] tenet ei librum, si est Prælatus, assistens, si verò non est Prælatus, Cappellanus; & Episcopus tunc, & omnes detecto capite surgunt: & semper, dum chorus respondet [Venite adoremus.] Episcopus, & omnes alij, excepto Celebrante solo, genuflectunt. Dicto tertio [Ecce lignum Crucis], & seruatis omnibus superius in præcedenti Cap. expressis, Celebrans ipse solus absque ministris procedit ad locum, vbi est positum puluinar antedictum, portans Crucem ambabus manibus eleuatam cum reuerentia, & deuotione, nullam tunc Episcopo, neque altari reuerentiam faciens, & eam genuflexus ponit, & firmat chordulis, si opus est, supra dictum puluinum, adiuuante Cæremoniario, qui paulò ante ponere debet lancem prope ipsum puluinum ad dexteram adorantis, vbi pecuniæ, quæ Cruci offeruntur, ponantur. Deinde Celebrans, facta reuerentia Episcopo, redit ad faldistorium, seu sedile, vbi deponit calceos, seu crepidas: eodemque tempore Episcopus à suis scutiferis, oras cappæ à Cappellanis subleuatas subeuntibus, excalceatur, qui fimbrias posteriores cappæ per terram trahens, anteriores verò sibi ipse elauans detecto capite, descendit ad adorationem Crucis medius inter duos Diaconos assistentes, & gradiens per dictum

tapete, ter cum debita distantia genuflectit ante Crucem, aliquantulum pro vnaquaque vice orando, & demum Crucem osculatur, offerens tamen prius Cruci pecunias, quas volet offerre, tum re-

dit ad sedem suam, & accipit calceos, quos deposuerat, dictis scutiferis eodem ordine subeuntibus, vt prius; & sedens coopertus legit impropria, quæ etiam interim per chorum cõtatur in totum, vel in partem, prout numerus adorantium suadebit. Post Episcopus immediatè adorat Celebrans, deposita planeta, & retentis dalmatica, & tunicella, si sit Prælatus, & procedit medius inter duos digniores Canonicos; &, si non sit Prælatus, ibit

ad

ad dexteram dignioris Canonici casula exutus; sequuntur postea Canonici bini, qui omnes deponere debent calceos, & alij, prout supra expressum est in præcedenti Cap. & circa finem adorationis accenduntur cerei, ut ibi, & Diaconus portat bursum, explicat corporale super altari; & peracta adoratione, accipit Crucem de puluino, eamque reuerenter portat ad altare, nulli reuerentiam faciens: sed Episcopus, Celebrans, & omnes tunc Cruci genuflectunt, & statim surgunt, & remouetur puluinus, peluis cum pecunijs, & tapete. Mox ordinatur processio, prout ibi dicitur, & proceditur ad locum, ubi est repositum Sanctissimum Sacramentum. Celebrans autem solus paratus procedit immediatè ante Episcopum, qui, dum ordinatur processio, deponat cappam, & accipiat amictum, & stolam supra rocchetto, ac pluuiale nigrum, & mitram simplicem. Cum peruenit ante fores sacelli, ubi est Sacramentum, deponit mitram, & statim ingressus sacellum genuflectit, mox surgit, & ante altare iterum genuflectit super puluino, & iterum surgit, & stans imponit incensum in duo thuribula, nihil dicens, ministrante Presbytero assistente; & rursus genuflexus super puluino incensat triplici ductu Sacramentum, Sacrista aperiente capsulam, ut supra: & statim apponitur velum circa humeros.

Episcopi, ita vt æqualiter hinc, inde pendeat, vt supra. Tunc Celebrans accipit Sanctissimum Sacramentum de dicta capsula, illudque in manibus Episcopi collocat, & statim genuflectit. Episcopus capit ambabus manibus velo, quod circa humeros habet, coopertis, calicem, vbi est Sanctissimum Sacramentum, velo coopertum, & illud portat reuerenter sub baldachino, quod deferunt Beneficiati cum cottis, præeuntibus Cappellanis cum funalibus accensis, & duobus Acolytis cum duobus thuribulis continuò incensantibus Sacramentum, & reuertitur ad cappellam ordine, quo venerat, cantoribus Hymnum [Vexilla Regis prodeunt] cantantibus: cum peruenerint ad cancellos cappellæ, vel ad gradus presbyterij, vt supra, remouetur baldachinum, & Celebrans genuflexus ante gradus altaris, accipit Sacramentum de manu Episcopi stantis, illudque reuerenter collocat super altari. Deinde deposito velo Episcopus genuflectit super puluino in primo gradu altaris, mox surgit, & ministrante Presbytero assistente, ponit incensum in thuribulum absque benedictione, atque iterum genuflexus incensat Sacramentum triplici ductu, postea reuertitur ad sedem suam, & stans ponit denuo incensum in thuribulum per Cæremoniarium allatum, ministrante Presbytero assistente, & demum genuflexus per-

manet,

manet, ita donec perficiatur communio. Cappel-
lanus autem cum funalibus hinc, inde versis ad
inuicem faciebus, similiter genuflexi tenent fu-
nalia accensa vsque post communionem. Cele-
brans verò postquam Episcopus ad sedem suam
peruenerit, extrahit Sanctissimum Sacramentum
de calice, & ponit super patenam, quam Diaco-
nus nihil dicens, & sine osculo offert Celebranti,
qui illud super corporale ponit, nihil dicens: Dia-
conus autem ponit vinum, & Subdiaconus aquã
in calice, quæ non benedicitur, nihil dicens, de-
inde offert calicem Celebranti, qui illum ponit
super altari, vt aliàs nihil dicens, & palla tegitur
per Diaconum. Tunc, accepto thuribulo de ma-
nu Diaconi, quod Cæremoniarius ad altare detu-
lit, facta prius genuflexione Sanctissimo Sacra-
mento, illud thurificat, & altare, dicens omnes
versiculos solitos: non tamen incensatur ipse,
Celebrans, neque Episcopus, sed incensato altari
Celebrans extra cornu Epistolæ stans versus po-
pulum sine mitra, si ea vtatur, lauat manus, de-
inde ad medium altaris cum genuflexione reuer-
sus, dicit inclinatus summissa, sed intelligibili vo-
ce [In spiritu humilitatis &c.] dicit [Orate fra-
tres &c.] non peragens girum, vt aliàs, non in
medio, sed à latere, vt non vertat tergum Sanctif-
simo Sacramento: deinde omisis omnibus alijs,

absolutè dicit in cantu feriali [Oremus præceptis &c.] & chorus respondet [Sed libera nos &c.] & postquam Celebrans secretè respōdit [Amen] profequitur in tono feriali absolutè dicens [Libera nos quæsumus Domine &c.] vsq. ad [Amen.] exclusiuè; quod chorus altè respondet. Quo dicto Celebrans, facta vsque ad terram reuerentia, Sacramentum dextera accipit, quod eleuat sola dextera altiùs solito, ita vt ab omnibus videri possit, sinistra super altari retenta; & statim deponit Hostiam, illamque diuidit in tres partes, quarum vnâ mittit in calicem more consueto, sed sine signo Crucis, nihil dicens, tunc secretè, vt alias, dicit [Perceptio Corporis &c. Panem cælestem &c.] & [Domine non sum dignus &c.] & continuat [Corpus Domini &c.] quo dicto, signat se cum Sacramento, & illud sumit, & demum nihil dicens, sumit vinum, & aquam cum particula in calice existente: quo facto, exportantur funalia, extinguenda, & omnes surgunt, & sedent. Tunc Celebrans si est Prælatus, accepta mitra in cornu Epistolæ, vt aliàs, lauat manus: deposita mitra, versus ad medium altaris dicit inclinatus manibus iunctis [Quod ore sumpsimus &c.]. Si verò non est Prælatus, non lauat manus, sed sumpto calice, dicit, vt supra [Quod ore sumpsimus &c.] quo dicto, reuertitur, si sit Prælatus, cum mitra.

ad

ad faldistorium; si non fit Prælatuſ ad ſacriſtiam, & exiit ſe; & interim Epiſcopuſ deponit pluuiale, & accipit cappam, & inchoantur Veſperæ, vt ſupra in præcedenti Cap. dictum eſt: & in fine Epiſcopuſ deſcendit ad faldistorium, & dicit orationem [Reſpice &c.] vt ibi. Qua dicta, ſi ſermo non fit habituſ, tunc publicantur per Preſbyterum aſſiſtentem Indulgentiæ. Abſente Epiſcopo, & in Eccleſiis Collegiatis ſeruantur omnia ſupradicta, exceptis hiſ, quæ ad Epiſcopum pertinent, & ad celebrantem Prælatum, & prout adnotatum eſt in Rubricis Miſſaliſ.

**DE SABBATO SANCTO, EPISCOPO
celebrante. Cap. XXVII.**

Abbato ſancto ſummo mane veſtiuntur altaria, & ſedes epiſcopaliſ ornatur cortiniſ duplicibuſ; videlicet, intùſ alba, exteriùſ violacea: ſic etiam duo pallia ante altare maiuſ applicantur, & aptantur; vt, cum opuſ fuerit, faciliter remoueri citò poſſit violaceum, & remaneat album, vt infra dicitur. Præparetur etiam cereuſ Paſchaliſ prægrandiſ cum quinque graniſ incenſi in eo inſigendiſ, qui ponitur in aliquo magno candelabro conde-

centi

centi, regulariter in latere Euangelij, vel alibi profitu loci; & apud illum locatur pulpitum, siue legibile coopertum panno albo sericeo, vel auriphrigiato. Item præparetur arundo cum tribus candelis albis in summitate positis. In reliquis ornatur Ecclesia, altare, abacus, & chorus, prout in Dominicis Aduentus, & Quadragesimæ, sed cerei relinquuntur extincti, donec erit tempus accendendi, vt infra. Dicta hora Sexta, excutitur è filice ignis extra Ecclesiam, & accenditur, & per aliquem Sacerdotem, vel Canonicum paratum, amictu, alba, cingulo, stola, & pluuiali violaceo, vel, si magis placet, quod erit meliùs, per ipsummet Episcopum paratum, vt supra, cum mitra, astantibus ministris cum Cruce, vase aquæ benedictæ, & asperforio, thuribulo, & nauicula, & granis incensi supradictis in aliquo bacili argenteo, vbi haberi potest, benedicuntur nouus ignis, & grana prædicta, prout habetur in Missali: deinde, si Episcopus benedixit, deposito pluuiali, & accepta cappa, sedet in sua sede, benedicit, & imponit incensum in thuribulum, ministrante Presbytero assistente, more solito. Si verò Episcopus ex aliqua causa vrgenti nõ benedixit ignem hora competentis, associatus more solito venit ad Ecclesiam cum cappa; orat, ascendit sedem, imponit, & benedicit incensum, vt supra. Subdiaconus Epistolam

lam

lam cantaturus paratus amictu, alba, cingulo, & planeta violacea ante pectus plicata, capit Crucē; & factis debitis reuerentijs, vadit cum Diacono; & alijs ministris extra cappellam ad capiendum grana incensi, & arundinem prædictam in sacristiam, vel alibi, hoc ordine. Præcedit aliquis Mazzerius, seu minister cum baculo, tum Cæremoniaris; sequuntur duo Acolyti cum cottis, quorum qui est à dexteris, portat thuribulum cum nauicula, alter à sinistris nihil fert; post eos incedit Subdiaconus cum Cruce, & post eum Diaconus paratus dalmatica albi coloris, manibus iunctis; post Diaconum sequuntur duo, aut quatuor Acolyti, seu Cappellani cum cottis. Interim Episcopus, Canonici; & alij de choro sedent, expectantes. Cū peruenerint ad sacristiam, seu locum deputatum, ubi iam erūt præparata grana prædicta, & arundo cum tribus candelis, ac ignis nouus, accenditur vna parua candela ex dicto igne, quam portat Cæremoniarius. Diaconus capit arundinem, vnus Acolytus bacile cum quinque granis incensi, & reuertuntur hoc ordine. Primus dictus mazzerius, seu minister cum virga, deinde duo Acolyti; videlicet, vnus cum bacili, & granis incensi, quod portat ambabus manibus eleuatū à dexteris, & alter cū thuribulo, & nauicula à sinistris, tum Subdiaconus portans Crucem, post eū Diaconus cum arundine

dine

dine prædicta, & a deius sinistram Cæremoniarius cū candela vna parua, vel duabus accensis; & vltimò duo, vel quatuor Acolyti prædicti cum cottis.

Cum Diaconus ingressus fuerit Ecclesiam inclinat cautè arundinem, & Cæremoniarius deferens candelam accensam de nouo igne, accendit vnā ex tribus candelis in summitate arundinis positis, & statim Diaconus arundinem eleuat, & tam ipse, quàm alij omnes, & Episcopus genuflectunt, præter Subdiaconum ferentem Crucem, & Diaconus alta voce cātat [**Lumen Christi**]. Quo audito Episcopus, Diaconus, & omnes surgunt, & chorus respondet in eodem tono [**Deo gratias**].

Deinde

Deinde Diaconus procedens ad medium Ecclesie iterum inclinat arundinem, & accenditur altera candela, vt prius, & eodem modo cum omnibus genuflexus, altiori voce cantat [Lumen Christi], & similiter respondetur per chorum [Deo gratias]. Idẽ tertio fit & dicitur ante altare, & accenditur tertia candela, & Diaconus adhuc altiori voce cantat, & respondetur ei per chorum, vt supra. Tunc Episcopus, & omnes sedent, ipsi, vero ministri surgunt, & factis reuerentijs altari, & Episcopo, secedunt ad locum, vbi cantandum est [Exultet]. Diaconus verò, deposita arundine in manibus vnus ex dictis Acolytis, capit de manu Cæremoniarij librum, & accedens cum debitis reuerentijs ante Episcopum, comitante eodẽ Cæremoniaro, petit ab eo benedictionem absque osculo manus dicens [Iube Domne &c.] cui Episcopus respondet [Dominus sit in corde tuo &c.] prout in benedictione pro Euangelio recitando, sed loco Euangelij dicit [Paschale præconium] & manu benedicit. Diaconus, habita benedictione accedit, factis debitis reuerentijs, ad legile; ponit super eo librum apertum, quem adolet incensu triplici ductu, sed non signat librum, nec se, prout in Euangelio. Ministri circa legile locantur hoc pacto. Subdiaconus cum Cruce versa ad Episcopum, & Acolytus thuriferarius stant à dexte-

ris

ris ipsius Diaconi: Acolytus cum arundine, & alter cum granis incensi à sinistris, vertentes facies prout ipse Diaconus, & cum Diaconus incipit cantare [Exultet &c.] Episcopus, & omnes surgunt, detectis capitibus. Diaconus prosequitur cantum suum, & suo tempore infigit quinque grana incensi in cereo in modum crucis, quæ respiciat faciem Episcopi; pariter & suo tempore illuminat cereum cum vna ex tribus candelis in arundine positis, prout in Missali: & aduertat Diaconus, quòd si Imperator non est coronatus, debet dicere [Electum Imperatorem nostrum **N.**] Finito cantu per Diaconum, omnes inde recedunt cum debitis reuerentijs; Diaconus verò, celebraturo Episcopo, deponit dalmaticam, sumpta stola violacea, & Subdiaconus planetam, & sic in albis accedunt ad Episcopum; qui stans capite detecto dicit secretè [Pater noster], & mox sedet; & chorus cantat Nonam. In fine Nonæ Episcopus descendit de sede, & cum dicitur [Christus factus est &c.] procumbit super faldistorio, & genuflexus dicit orationem [Respice quæsumus &c.] Qua finita, surgit, & reuertitur ad sedem suam, vbi sedens accipit sandalia alba, quia illa non mutat, legit Psalmum [Quam dilecta] cum Gloria Patri, & alias orationes, & versiculos consuetos; lauat manus, & paratur omni-

bus

bus indumentis Pontificalibus, & manipulo coloris violacei non tamen pallio si sit Archiepiscopus, ac mitra simplici à dictis Diacono, & Subdiacono in albis assistentibus: & cum Episcopus accipit planetam, pariter Canonici capiunt paramenta ipsis congruentia coloris violacei, & ipsi Diaconus, & Subdiaconus planetas ante plicatas eiusdem coloris, ac manipulos; & Canonicus Presbyter assistit cum pluuiali eiusdem coloris, & alij duo Diaconi, vbi est consuetum, assistunt, vt aliàs. Cum Episcopus fuerit paratus, descendit cum mitra, & baculo de sua sede, & comitantibus prædictis assistentibus, & ministris, accedit ad altare, quod si nemine mitra in medio osculatur, deposito interim baculo, & facta Cruci reuerentia, mox recepta mitra, & baculo, reuertitur ad eandem suam sedem: Diaconus verò Euangelij, & Subdiaconus de Epistola, si assistant alij duo digniores Diaconi, sedent in gradibus altaris, vt dictum fuit in Cap. de Missa solemnè Episcopo celebrante. Locatur in medio chori pulpitem, siue legile nudum, & omnibus confidentibus, ducitur à Cæremoniario aliquis Acolytus, siue cantor indutus cotta, qui, factis debitis reuerentijs Altari, & Episcopo, cantat sine titulo primam Prophetiam; qua finita, accedit cum debitis reuerentijs ad osculandum manum Episcopi, antequam

furgat

furgat pro oratione cantanda. Tum Episcopus surgit, deposita mitra, dicens [Oremus], & Archidiaconus, siue Diaconus assistens ad eius dexteram dicit [Flectamus genua], & omnes genuflectūt excepto Episcopo: alter verò ad sinistram [Leuate]. & omnes surgunt, ipse verò Episcopus profequitur orationem stans manibus extensis, sustinente librum assistente Presbytero more solito: sed vbi nō assistunt prædicti duo antiquiores Diaconi, seruient in huiusmodi ministerio, & alijs prædicti Diaconus, & Subdiaconus Euangelij, & Epistolæ. Cantantur deinde aliæ Prophetiæ ab Acolytis, vel cantoribus eodem ordine, & post quartam, octauam, & vndecimam lectionem, seu Prophetiam Episcopus legit ex libro Tractum, dū cantatur à choro, & pariter per eosdem Diaconos assistētes suo tempore dicitur [Flectamus genua] & [Leuate], vt in Missali. Finitis lectionibus, si Episcopus voluerit ipsemet benedicere fontes, deposita planeta, & sumpto pluuiali violaceo, ac baculo ibit, præcedente Cruce cum cereo benedicto accenso, qui portabitur immediate ante Crucem: & Canonicis paratis, ac alijs de Clero ad illos benedicendum, & alia fiunt, & cantantur etiam circa Baptismum; prout in Missali. Si verò noluerit, aut non potuerit Episcopus id præstare, destinabit aliquem ex dignioribus Capituli, qui pluuiali

paratus

paratus, comitantibus aliquot Acolytis, & ministris cum cereo accenso, & Cruce, ea omnia faciet. Quibus peractis, si aderunt Cathecumeni, baptizentur more solito ab Episcopo, aut digniore ex Capitulo, & per octo dies antea in ipsa Ecclesia, nisi periculū immineat, nullus infans baptizetur. Si Episcopus id præstiterit, eodem ordine redibit ad cappellam, vbi deposito pluuiali cum mitra, procumbit ante altare super faldistorio, & pariter omnes in suis locis genuflectunt; & duo Cappellani, siue Cantores genuflexi super scabello versus cornu Epistolæ retro Episcopum habentes ante se librum inchoabunt Litanias: &, si aderunt ordinandi, prosternent se, dum dicuntur Litanie; & alia fient, prout in Pontificali de ordinibus dandis, respondente choro, & repetente omnia, quæ ipsi Cappellani, siue Cantores dicunt, & cum peruentum fuerit ad versiculum [Peccatores]. Episcopus surgit, & ibidem stans deponit paramenta violacea, & accipit alba. Diaconus autem, & Subdiaconus, paulò ante depositis planetis violaceis ante plicatis, assumunt dalmaticam, & tunicellam albas, vt præsto sint ad adiuuandum Episcopum. Interim remouentur etiam ab altari, & sede Episcopi pallia violacea, & accenduntur luminaria. Cappellani verò, siue Cantores iam dicti prosequuntur Litanias vsque in finem, respon-

Z

dente

dente choro, vt supra, & in fine cantatur [Kyrie eleison] cum pausa conuenienti, donec Episcopus fuerit in sua sede ad cantandum [Gloria in excelsis Deo &c.] Episcopus, postquam est albis paramentis paratus, facit Confessionem cum ministris more solito, ascēdit ad altare, illudq; osculatur, ac librum Euangeliorum, imponit incensum in thuribulum, & benedicit, incensat altare, & incensatur ipse à Diacono, & reuertitur ad suam sedem, vbi dicto [Kyrie eleison] cantat [Gloria in excelsis] Pulsantur campanæ, & organum, &, prius debent moneri aliæ Ecclesiæ Ciuitatis, ne pulsent campanas, nisi audito signo campanarum Ecclesiæ Cathedralis. Finito Hymno [Gloria &c.] per cantores, Episcopus surgens sine mitra dicit versus populum [Pax vobis] deinde orationem [Deus, qui hanc sacratissimam noctem &c.] Finita Epistola, Subdiaconus dimisso libro in manu Cæremoniarij, immediatè accedens ante sedem Episcopi clara voce dicit [Reuerendissime Pater, annuntio vobis gaudium magnum, quod est Alleluia], & statim accedens osculatur eius manum; tunc is, cui ex officio id incumbit; vel aliquis Canonicus præintonat Episcopo [Alleluia.] qui surgens sine mitra ter cantat [Alleluia.] semper eleuando vocem gradatim: & chorus post quamlibet vicem repetit illud

idem,

idem, & postea chorus prosequitur versiculum [Confitemini &c.] & tunc Episcopus sedet, & prosequitur Missam, prout in Missali, seruatis omnibus cæremonijs, quæ latè explicatæ sunt in Cap. de Missa Pontificali Episcopo celebrante. Ad Euangelium non portantur luminaria, sed incensum tantū, & petitur benedictio, dicitur [Pax Domini sit semper vobiscum.] sed non datur pacis osculum, nec dicitur [Agnus Dei], nec post communio, sed tres orationes ante communionem dicuntur. Postcommunionem Episcopus, facta purificatione, lauat manus, redit ad sedem, & chorus incipit [Alleluia] pro Vesperis, Episcopo sedente. Ad [Magnificat] Subdiaconus præintonat ei Antiphonam, quam surgens repetit, deinde sedet cum mitra, & imponit incensum more solito: cum inchoatur [Magnificat] Episcopus descendit ad altare, & deposita mitra facit Cruci reuerentiam, osculatur altare, & illud incensat; mox reuertitur ad sedem, & incensatur ipse, & alij more consueto: & ipse stans sine mitra, expectat finem Cantici [Magnificat]. Cum repetitur Antiphona, sedet accepta mitra, & ea finita, descendit ad altare, dicit [Dominus vobiscum], & orationem, & Diaconus [Ite Missa est.] cum duplici [Alleluia], datur benedictio, & publicantur Indulgentiæ, vt aliàs.

DE SABBATO SANCTO ; EPISCOPO
non celebrante, sed præfente, vel abfente,
& in Collegiatis. Cap. XXVIII.

I Episcopus noluerit celebrare, sed officio, & Missæ per alium celebratæ interesse, præparantur omnia, quæ superius præcedenti Cap. expressa sunt ; & dicta Nona, Canonicus, vel alius, qui erit officium factururus, paratus amictu, alba, cingulo, stola, & pluuiali violaceo, in sacristia, vel in alio loco decenti, & consueto, benedicet nouum ignem, & quinque grana incensi, legendo absq. cantu orationes benedictionis, prout in Missali. Quo factò, capiet Diaconus stolam, manipulum, & dalmaticam albam. Subdiaconus verò manipulum, & planetam ante pectus plicatam coloris violacei, & sic parati sedebunt in aliquo scamno à sinistris altaris, expectantes aduentum Episcopi, qui statim, finita prædicta benedictione noui ignis, veniet more solito cum cappa ad Ecclesiam ; orabit ante altare maius, & ascendet ad sedem suam cum suis Cappellanis ; & orante Episcopo, surget Celebrans cum ministris, qui, donec Episcopus orabit, stabunt, & Episcopo sedente, seden. Cum Episcopus aliquantulum in sede

sua

sua quieverit, accedet ad eum Acolytus, vel Cæremoniarius cum incenso, & ministrante solito Canonico Presbytero assistente nauiculam, imponet, & benedicet incensum more solito; Subdiaconus capiet Crucem, & cum Diacono, & alijs ministris discedent versus sacristiam ad accipiendum arūdinem cum tribus candelis, & quinque grana incēsi, & alia omnia sient; quæ superius præcedēti Cap. declarata sunt. Celebrāte interim sedente in suo scamno, & surgente apud illud, cū opus fuerit, donec inchoetur præconiū [Exultet] quo incæpto, accedet ad altare, & ibi stabit manibus iunctis in cornu Epistolæ, respiciens Diaconum cantantem. Finito præconio, Diaconus reuertitur ad altare, & deposita dalmatica, & stola alba, capiet violaceam, & planetam ante pectus plicatam, & cum Subdiacono accedet ad Celebrantem, qui etiam induet planetam cum manipulo, ministri quoque manipulos habebunt. Item locabitur in medio chori pulpitem nudum, & deducetur à Cæremoniaro aliquis Acolytus, vel clericus, siue cantor cotta indutus ad cantandum primam Prophetiam sine titulo, quam leget etiam Celebrans summissa voce apud altare, altantibus ministris, vt fit ad introitum Missæ; & ea finita, accedet, qui illam cantauit, cum debitis reuerentijs ad osculandum manum Episcopi; quo facto

Celebrās dicet [Oremus.] Diaconus [Flectamus genua.] & Episcopus, ac omnes genuflectūt excepto Celebrāte, Subdiaconus [Leuate,] & omnes surgūt: tunc Celebrans prosequitur orationē stans manibus extensis. Cantantur deinde eodē modo aliæ Prophetiæ, quarum primas quatuor cantabunt cantores, vel acolyti, seu clerici, alias quatuor Beneficiati, seu Mansionarij, vltimas quatuor Canonici, vel alias, prout commoditas, & numerus clericorum, vel consuetudo Ecclesiæ suadebit. Post quartam, octauam, & vndecimam Prophetiam Episcopus leget ex libro Tractum, dum idem cantatur à choro, ministrantibus de libro, & cādela solitis ministris, Celebrans vero apud altare illum leget: Diaconus, & Subdiaconus suo tempore ad alias orationes dicent [Flectamus genua,] & [Leuate,] prout in Missali. Finitis lectionibus, Celebrans, deposita planeta, & accepto pluuiali violaceo, præcedente Cruce, Clero, & Canonicis, & ante Crucem, aliquo Acolyto portante cereum benedictum accensum medius inter Diaconum, & Subdiaconū, & post ipsum sequente Episcopo, ibit ad benedicens fontem Baptismalem, choro interim cantante Tractum [Sicut cervus &c.], & omnia fient, & cantabuntur circa fontis benedictionem, quæ habentur in Rubricis Missalis. Quibus per-

actis,

actis, si aderunt Cathecumeni, baptizentur more solito. Interim locatur ante medium altaris faldistorium pro Episcopo, & scabellum pro Celebrante ad sinistram partem. Completa benedictione fontis, & baptizatis Cathecumenis, si aderunt, vt supra præcedenti Cap. dictum est, sedeunt omnes eodem ordine ad cappellam, & Episcopus genuflectit super dicto faldistorio, capite detecto; Celebrans verò, deposito pluuiali, ante dictum scabellum à sinistris Episcopi, Diaconus, & Subdiaconus in albis post Celebrantem, & pariter omnes in suis locis genuflectunt. Duo cappellani, siue cantores genuflexi ante scabellum post Episcopum, & Celebrantem, habentes ante se librum inchoabunt Litanias, choro idem simul respondente, prout in Missali; cum peruentum fuerit ad versiculum [Peccatores.] surget Celebrans, & ibit ad sacristiam cum suis ministris ad accipiendum paramenta alba pro Missa, nisi sacristia multum distet à Cappella, quo casu parentur in loco conuenienti prope altare, & eodem tempore per alios ministros remoueatur ab altare pallium violaceum, & remaneat album, & accendantur candelæ altaris, itaut hæc omnia fiant, antequam compleantur Litanie; quibus finitis, surgit Episcopus, & remouetur faldistorium ante ipsum. Celebrans verò accedit ad eius sinistram,

facit cum Episcopo confessionem, cantatur [Kyrie eleison], & [Gloria in excelsis], pulsantur campanæ, & perficitur Missa secundum Rubricas Missalis, prout etiam in præcedenti Cap. dicitur, & cum cæremonijs descriptis in Cap. de Missa solemni, quæ coram Episcopo celebratur.

In Ecclesijs Collegiatis eadem omnia seruari debent, quæ in hoc Cap. expressa sunt, exceptis his, quæ ad Episcopum pertinent, seruatis in omnibus Rubricis Missalis, & eadem fere omnia seruantur in Sabbato Pentecostes.

**DE MISSA SOLEMNI IN DIE PASCHÆ,
Episcopo celebrante, & de Communionem
generali. Cap. XXIX.**

In die Paschæ Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi Episcopus, nisi aliquo legitimo impedimento fuerit præpeditus, Missam solemnem omnino celebrare debet, & in ea Communio generalis per ipsum Episcopum erit facienda ordine infra scripto. Nam seruatis omnibus, quæ superius in Cap. de Missa solemni Episcopo celebrante, explicata sunt vsque ad offertorium, eo dicto portatur ad altare per Subdiaconum vas argenteum,

vel

vel aureum cum multis particulis, prout populi frequentia requiret, coopertum, quod Diaconus collocat ante Crucem ita, vt non impediat thurificationem altaris, & cum Celebrans dicit [Suscipe sancte Pater &c.] discooperit illud, & aliquantulum eleuat, ac statim reponit super altare, & cooperit; & iterum cum Celebrans profert verba consecrationis, Diaconus illud detegit, & post consecrationem cooperit. Cum verò Episcopus Sanguinem Domini sumpserit, & mox Diaconum, & Subdiaconum comunicauerit, qui osculantur primo manum, deinde faciem Episcopi, qui eis dicit [Pax tecum], & illi respondent [Et cum spiritu tuo], ac etiam antequam se purificauerit, & digitos abluerit, retrahit se ad cornu Euangelij, versa facie ad cornu Epistolæ, & Subdiaconus stabit post ipsum, Diaconus verò stans in cornu Epistolæ versus Celebrantem aliquantulum inclinat, ac manibus iunctis cantabit confessionem in tono, & notis consuetis, stantibus Canonicis, & Clero, exceptis his, qui sunt communicandi, qui genuflectere debent, & tunc per Cæremoniarium: vocantur, Episcopus vero celebrans, finita confessione, legit ex libro ante se allato, vel memoriter voce intelligibili absolutionem, videlicet [Misereatur vestri &c.] & [Indulgentiam &c.] & faciet super populum signum Crucis, & statim loca

permu-

permutat, videlicet, Celebrans cum Subdiacono accedunt cum debitis genuflexionibus ante Sacramentum ad cornu Epistolæ, Diaconus verò, relicto dicto Epistolæ cornu, vadit ad cornu Euāgelij, & capit cum debitis reuerentijs dictum vas, seu pyxidem coopertam cum hostijs, & eādem discooperit, & Episcopus fimat se in medio altaris illi renes vertens.

Ad cuius dexteram stat Diaconus cum particulis consecratis, ad sinistram Subdiaconus cum patena; eodemque tempore vocentur duo Cappellani, seu Acolyti cottis induti cum albo mantili, quod genuflexi, sustinent hinc, inde ambabus
manibus

manibus per quatuor angulos quouſque perfecta fuerit communio, qui autem communionem ſumpturi ſunt conuenienter debent ſinguli cum debitis reuerentijs ante Episcopum accedere; & communionem ſumpta, per latus ſiniſtrum Celebrantis diſcedat, & ibi in cornu Epistolæ accipiat purificationem de manu Sacriſtæ, vel miniſtri calicem cum vino, & mappula ad tergendum appenſa, miniſtrantis. Cum autem communio exhibetur Canonicis, vel Magiſtratu, conuenienter debet aliquis Canonicus, vel eorum vltimus, dummodo tamen ſit in ſacris cõſtitutus, purificationem præbere, deinde pro reliquis Beneficiatis id munus exequitur aliquis Beneficiatus; & pro reliquo clero, & populo aliquis Cappellanus. Et, ne confuſio inter euntes, & redeuntes fiat, bonum erit adhibere aliquos de clero ad id deputatos, vt omnes quietè, deuotè, & ordine ſuo progredi curent; & per latus ſiniſtrum reuertantur. Si aliquis Prælatuſ, non tamen Episcopuſ conſecratus vellet communicare, debet ante communionem oſculari manum Episcopuſ celebrantis, & ſumpta communionem faciem, & idem omnes Canonici parati obſeruabunt. Reliqui omnes, tam de clero, quàm de populo, & etiam Magiſtratuſ oſculantur manum Episcopuſ tantum ante communionem. Ordo autem euntium ad communionem erit idẽ

qui

qui se ruatur in distributione candēlarum, & palmarum, ac incensi, vt suo loco dicitur. Finita communionē, reportantur funalia, quæ vsque tunc fuerunt accensa, & Diaconus reposito vase, seu pixide cum hostijs super altare, si quæ remanserunt, illam cooperit, & consignat alicui Presbytero parato cum stola, & cotta, seu pluuiali, qui illam sub baldachino, si commodè fieri potest, præeuntibus clericis cum funalibus, & aliquibus de Clero comitantibus, portat ad locum, vbi asseruatur Sacramentum. Celebrans tunc sumpta purificatione lauat digitos, & sumit ablutionem, mox sumpta mitra, lauat manus, & prosequitur Missam, vt in prædicto Cap. de Missa solemnī Episcopo celebrante, explicatum fuit.

**DE EODEM FESTO PASCHÆ,
Episcopo absente, & in Collegiatis,
Cap. XXX.**

IN Ecclesijs Cathedralibus, absente Episcopo, & in Collegiatis aliquis Canonicus, seu Dignitas, vel is, ad quem de consuetudine spectat hac die celebrare in absentia Episcopi, paretur in sacristia more solito cum pluuiali albo, et accedat ad altare medius inter Diaconum,

conum, et Subdiaconum paratis omnibus paramentis ipsis conuenientibus: &, facta altari reuerentia, ac salutatis hinc, inde Canonicis, accepto de manu Diaconi asperforio cum aqua benedicta, dicens [Vidi aquam]. prout in Missali, asperget primò altare, deinde seipsum, mox Diaconum, et Subdiaconum, tum alios Canonicos, et omnes de choro more solito. Quo facto deposito pluuiali, capiet planetam, et facta iterum reuerentia altari, et Canonicis, inchoabit Missam, quam prosequitur more solito secundùm Rubricas Missalis. Præparentur cum hostia consecranda particulæ in numero sufficienti pro communicandis Canonicis, et alijs de Clero communicare volentibus, in vase aureo, vel argenteo saltem intus deaurato, quod collocetur cum calice super altari, prout supra præcedenti Cap. dictum est. Antequam Celebrans Sanguinem sumpserit, et antequam se purificauerit, et digitos abluerit, dicta confessione per Diaconum, vt in dicto Cap. præcedenti, communicabit primò Diaconum, et Subdiaconum, si non sunt Sacerdotes, qui hac die celebrent, deinde singulos Canonicos, Beneficiatos, seu Mansionarios, clericos, et cantores, nõ Presbyteros, ac etiam suo loco officiales, Magistratus, si adsint, et communicare voluerint in hac Missa. Ceteri verò de parochia vtriusque

fexus

sexus communicari poterūt in alio altari, seu cappella ad hoc præparata per Parochum, seu Sacristam, vbi continuè tam ante Missam maiorem, quàm post, ac etiam dum Missa decantatur secundum concursum, et frequentiam populi, adsit Curatus Ecclesiæ, vel alius Sacerdos, qui communionem præbeat singulis accedentibus: qui locus, seu cappella non debet esse in conspectu altaris maioris, sed in naui, seu loco separato, ita ut, quoad fieri possit, non videatur ab his, qui Missæ maiori interfunt, ne continuè genuflectere cogantur, propter reuerentiam Sanctissimi Sacramenti. Finita communionem, Celebrans se purificabit, & abluet digitos, et prosequetur Missam more solito.

DE DOMINICIS PER ANNUM.

Cap. XXXI.

IN Dominicis per annum, si Episcopus voluerit celebrare, aut Missæ solemni per alium celebratæ interesse, seruentur omnia circa cæremonias, quæ superius expressa sunt hoc eodem libro Cap. VIII. & VIII. Paramenta tamen altaris, Celebrantis, et ministrorum sint viridis coloris, exceptis Dominicis Aduentus, et à Septuagesima vsque

ad

ad Pascha exclusiue : quia tunc violacea ; & tempore Paschali , quia tunc alba , ac infra octauas festorum solemnium , quia tunc vel alba , vel rubra , prout solemnitates ipsæ requirunt , adhibentur . Quia tamen in omnibus Dominicis per annum solet fieri aspersio aquæ benedictæ per Sacerdotem celebrantem , antequàm Missa inchoetur , Canonicus , vel alius celebraturus in Dominicis prædictis , paratus , amictu , alba , cingulo , stola , & pluuiali , medius inter Diaconum , & Subdiaconum paratos accedet ad altare ; ante quod in infimo eius gradu genuflexus , medius inter prædictos duos ministros accipiet ex manibus Diaconi aspersorium cum aqua benedicta , & intonando Antiphonam [Asperges me] , seu Antiphonam [Vidi aquam] iuxta temporum diuersitatem , prout in Missali , ter altare asperget , & statim surgens , dum cantores prosequuntur Antiphonam , cum suis Responsorijs , comitatus à Cæremoniaro , & Acolyto cum vase aqua benedicta pleno , accedit ad Episcopum , cui aspersorium osculatum cum debita reuerentia , & osculo manus porrigit ; ipse verò Episcopus primò seipsum , deinde Sacerdotem celebrantem asperget , & statim eidem reddit aspersorium , qui primo manum , deinde illud osculatur , & rediens ad altare Diaconum , & Subdiaconum paratos , deinde Canonicos , Beneficia-

tos,

tos, & Clericos ex vtraque parte chori, omnesque alios in choro permanentes, & populum asperget; & reuersus ante infimum gradum altaris, vbi eum Diaconus, & Subdiaconus expectabunt, medius inter eos cantabit versiculos, & orationem, prout in Missali, ex libro, quem sustinebunt dicti ministri, vel sub legili ibidem posito; qua finita, statim amouetur legile, & liber, & Celebrans, deposito pluuiali, capit manipulum, & planetam, & cum Episcopo, qui ex sede descendit ante altare, facit confessionem, & omnia fiunt, & seruantur, vt in supradicto Cap. IX. dicitur.

Si Episcopus celebrare voluerit solemniter non esset facienda huiusmodi aquæ benedictæ aspersio; absente verò Episcopo, & in Collegiatis semper Dominicis diebus fit, vt supra dictum est. Quo casu Celebrans statim, atque altare asperferit, se ipsum primò, deinde ministros paratos, mox iisdem ministris comitantibus, & eleuantibus fimbrias anteriores pluuialis Canonicos, & alios de choro, vt supra, asperget, qui omnes aspersione huiusmodi durante, à principio vsque ad finem stare debent, detecto capite: & dum ante ipsos Celebrans cum aspersorio accedit, debent illi caput inclinare, & aspersorem aquæ benedictæ reuerenter recipere. Memores etiam sint Diaconus, & Subdiaconus, qui altari ministrant Dominicis diebus,

valde

valde decere, si & ipsi, postquam Celebrans communicauerit, sacram communionem ex suis manibus sumperint, prout cauetur in Concilio Tridentino sess. XXIII. cap. XIII.

DE LITANIIS, ET PROCESSIONIBVS
maioribus, & minoribus, quæ annis singulis fiunt. Cap. XXXII.

IN die sancti Marci fiunt Litiariæ, quas maiores vocamus. Igitur dicta die congregatur de mandato Episcopi totus Clerus sæcularis, & regularis, ac etiam, vbi consuetum est, Confraternitates laicorum cum eorum insignibus ante fores Ecclesiæ, vnde processio discedere debet, seu etiam intra Ecclesiam, si sit capax; ibique expectant, donec erit tempus: tunc incipiet à deputatis dirigi processio ordine solito, in qua prius procedent Confraternitates laicorum, deinde Religiosi, postmodum Clerus, & Ecclesiæ Collegiatae, & vltimo Clerus Ecclesiæ Cathedralis, cuius Canonici omnes, si commodè fieri poterit, erunt parati paramentis sibi competentibus, quemadmodum solent, Episcopo celebrante, vel saltem sex vel octo eorum erunt cum pluuiialibus; paramenta tamen erunt coloris violacei, & vltimo loco procedet Episcopus paratus

A a

pluuiali

370 Cæremoniale Episcoporum

pluuiali violaceo, & mitra simplici, medius inter duos Canonicos Diaconos assistentes paratos dalmaticis, & manu sinistra baculum pastorem gestabit, dextera vero populo benedicet. Si erit Archiepiscopus, præibit Crux Archiepiscopalis ante Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, vt in Capp. superioribus dictum fuit: & si consuetum sit in huiusmodi processione portari aliquas Sactorum reliquias, & sacras imagines, seruabitur consuetudo: remouendi tamen erunt à processionibus ludicri, & indecori actus.

Eo ordine ibit processio vsque ad Ecclesiam, ad quam iuxta consuetudinem Ciuitatis dirigitur,

cuius

cuius Ecclesiæ Clerus, vbi ita consuetum est, procedet obuiam vsque extra portam Ecclesiæ processioni, ibique stans eã recipiet. Per viam processions cantentur Litanix, & alia, quæ in libro Rituali continentur, & nihil ultra: ipsa via prius de mandato Episcopi ab omnibus in ea habitantibus mundetur. Prælati, si qui aderunt de gremio Ecclesiæ, ibunt immediatè ante Episcopum, Magistratus verò, & alij nobiles laici post Episcopum. Cum autem Episcopus, & processio peruenerit ad dictam Ecclesiam, celebretur ibi Missa solemnis, Rogationum (& non Sancti Marci, nisi fuerit Titulus Ecclesiæ,) vel ab Episcopo, vel ab aliquo Canonico coram eo cum solitis cæremonijs, vt supra suis locis dictum fuit: & in fine Episcopus dabit benedictionem solemnem, & faciet publicari Indulgentiam. In processionibus verò, & Litanijs minoribus, quæ Rogationes vocantur, & fructibus diebus ante Ascensionem Domini, eadem seruantur, sed aliquantò remissiùs: conuenit tamen in his Episcopum paratum cum ministris interuenire, vel saltem cum cappa. Ad similitudinem harum processionum regulari poterunt, & aliæ processiones extraordinariæ, quæ fieri quandoque contingit ad placandum iram Dei. Si verò celebrandæ erunt processiones ex causa lætitiæ & pro gratiarum actione, aut etiam pro transla-

tione aliquarum insignium reliquiarum Sancto-
rum, ordinari poterunt ad exemplum processio-
nis Sanctissimi Sacramenti, de qua sequenti Cap.
dicetur: lumina tamen, seu funalia accensa de-
ferri magis conuenit, cum Sanctissimum Sacra-
mentum, vel saltem reliquiæ in processionibus
deducuntur:

DE FESTO SANCTISSIMI CORPORIS
Christi, & processione.
Cap. XXXIII.

VT processio, quæ hac die erit fa-
cienda, ritè, & rectè, ac secundùm
debitas cæremonias in honorem
tanti Sacramenti fiat; & ad remo-
uendas omnes contentiones, & li-
tes, quæ forsitan causa præcedentiæ oriri possent,
& in ipso actu maxima cum indecentia, & scan-
dalo processionem ipsam turbare, cura erit Epi-
scopi pridie huius diei, vel etiam per aliquos dies
ante demandare Magistris cæremoniarium, vel al-
teri, ad quem forsitan secundùm loci consuetudi-
nem huiusmodi cura spectabit, vt omnia decen-
ter, & diligenter præparentur, & præuideantur.
Nempe, vt viæ, per quas processio transire debe-
bit, mûdentur, & ornentur aulæis, pannis, picturis,
floribus,

floribus, frondibusque virentibus secundum posse, & qualitatem loci. Et ipsa Ecclesia similiter perpulchrè ornata sit, prout dicitur in Cap. de ornatu Ecclesiæ. Item, vt fiat rotulus, in quo describantur per ordinem omnes tam laicorum Cōfraternitates, Religiosi, & Clerus, quàm etiam aliquicumque, qui huic processioni interesse consueuerunt, vel debent: vt secundum debitum ordinem, & absque aliqua contentione procedatur: apposita etiam aliqua pœna pecuniaria, vel etiam si Episcopo, videbitur, pœna excommunicationi, contra inobedientes, & procedere recusantes secundum ordinem præscriptum in dicto rotulo. Quòd si aliqua præcedentiæ lis inter aliquos Religiosos, Confraternitates, seu laicos pendeat, quæ non ita de facili terminari valeat, poterit Episcopus mandare, vt absque præiudicio iurium amborum partium, vel procedant secundum ordinem in dicto rotulo descriptum, vel omnino ab huiusmodi processione abstineant, donec lis fuerit determinata. Et intimentur omnes in rotulo descripti, vt ipsa die festiuitatis Sanctissimi Corporis Christi summo mane ad Ecclesiam Cathedralē conueniant, & ibidem, vel in aliquo eiusdem Ecclesiæ atrio, seu platea congregentur, vnaquæque Religio, & Confraternitas cum suis insignibus, & Cruce, ac etiam funalibus, seu candelis in proces-

fione deferendis . Omnes enim tam religiosi, quã laici deberent, si fieri posset, in hac processione, si non funalia, saltem candelas ceræ albæ accensas manibus portare . Ordo autem describendus in prædicto rotulo erit, vt præcedant Confraternitates laicorum, deinde Religiosi, secundum ordinem antiquitatis, vel prout de iure, vel consuetudine præcedere solent : postmodum curiales, & officiales portantes intorticia accensa, inter quos vltimo loco ibunt nobiliores, & Magistratus ; deinde Clerus, hoc est, primò minister portans Crucem Ecclesiæ Cathedralis, medius inter duos clericos portantes dua candelabra cum candelis accensis ; deinde, si aderūt clerici Seminarij, & post eos curati Ecclesiarum parochialium cum cottis ; tum Ecclesiæ Collegiatæ cum eorum insignibus, si aliàs illa deferre solent ; & vltimo loco Clerus Ecclesiæ Cathedralis, cuius Ecclesiæ saltem octo Beneficiati, seu Mansionarij erunt parati cum pluuialibus albis pro deferendis hastis baldachini in principio processionis, vt infra dicitur ; & deinde ibunt ante Canonicos, qui similiter omnes vnà cum Dignitatibus erunt parati paramentis albis sibi competentibus, quemadmodum solent parari, Episcopo solemniter celebrante, incipiendo à iunioribus, & inferioribus ordine ; videlicet, primò Subdiaconi, & Diaconi cum tunicellis, & dal-

maticis

maticis, deinde Presbyteri cum planetis, ultimo loco Dignitates cum pluuiialibus; &, si erit Archiepiscopus, portabitur immediate ante prædictos octo Beneficiatos paratos, & Canonicos per aliquem Subdiaconum paratum medium inter duos Acolytos ceroferarios Crux Archiepiscopalis. Ante Episcopum immediatè ibit minister de baculo feruens, seu iuxta loci consuetudinem Dignitas, vel Canonicus paratus pluuiiali baculum prædictum à terra eleuatum, ambabus manibus portans, prout in Cap. de mitra, & baculo pastorali dicitur. A lateribus hinc, inde ibunt octo Cappellani cum cottis, qui in Missa feruierunt, quatuor pro qualibet parte, portantes eadem funalia accensa, quæ pro Missa feruierunt; & post eos duo Acolyti cum duobus thuribus continue Sanctissimum Sacramentum per viam thurificantes. Sequetur Episcopus sub baldachino, capite detecto, portans manibus suis Sanctissimum Sacramentum in tabernaculo inclusum, medius inter duos Diaconos assistentes paratos hinc, inde. Post Episcopum immediatè minister de mitra feruens cum cotta, & velo ad collum, mitram ipsam manibus gestans. Si aderit Legatus de latere, vel alius Cardinalis, aut Metropolitanus, seu Nuntius Apostolicus habens facultatem Legati de latere, vel alius Prælati ipso Episcopo superior, ibunt

immediatè post Episcopum cum cappa. Alij verò Episcopi extranei, & Prælati post eos in habitu eorum ordinario, hoc est, mantelletto supra rocchetum. Et si vna cum Legato, vel alio Cardinali adesset Metropolitanus, vel Nuntius, seu alius Prælatus Episcopo superior, tunc solus Cardinalis, vel soli Cardinales, si plures essent, erunt cum cappa, cæteri verò omnes in habitu ordinario, vt supra. Cauendum etiam erit, ne in hac processione actus scænici, vel ludicri, & indecori intermiscantur, prout & supra in præcedenti Cap. dicitur: sed omnia cum grauitate, & deuotione fiant, & procedant. Deputentur etiam nobiles

viri

viri, seu Barones, & alij, qui hastas baldachini per viam processionis portent, & qui eos in tempore, quando opus erit, vocet secundum regulam supra in Cap. de vsu vmbraculi positam.

Ipsa die summo mane præparetur per Sacristã, vel alios ministros baldachinum album perpulchrum super Sanctissimum Sacramentum deferendum. Item super credentia vltra candelabra, & alia ordinaria pro Missa, tabernaculum pulchrum ex auro, vel argento, in quo Sanctissimum Sacramentum ponendum, portandumque erit; item duo thuribula cum nauiculis, & thure; item velum fericeum album, amplum, auratum, seu perpulchre ornatum ponendum super humeros Episcopi, dum Sacramentum portabit. Præparentur etiam funalia, & candelæ ex cera alba in numero sufficienti pro Canonicis, & alijs deferenda in processione. Quæ omnia per Cæremoniarium præuideantur, an sint opportunè, & ad vltimum necessarium præparata. Omnibus paratis, Episcopus, quantò citiùs poterit, veniet ad Ecclesiam, prout dicitur de accessu Episcopi ad Ecclesiam, & ibidem Missæ per primam Dignitatem, vel Digniorem Canonicum celebrandæ paratus amictu, alba, cingulo, stola, pluuiali albo, & mitra assistit, in qua omnia seruabuntur, quæ in Cap. de Missa solemni, quæ coram Episcopo celebra-

tur

tur, expressa sunt, ac etiam post communionem, cum cæremonijs genuflexionibus, & reuerentijs erga Sanctissimum Sacramentum super altare positum, quæ explicantur in Cap. de officio, & Missa feriæ quintæ in cœna Domini. Eleuato Sanctissimo Sacramento, vel etiam ante, si opus erit, iunior Magister cæremoniarum curabit, vt processio secundùm ordinem in prædicto rotulo descriptum dirigatur, & procedat. Postquam Celebrans ipse communionem sumpserit, & Sanctissimum Sacramentum in processione deferendum in tabernaculo incluserit, Dignitates, & Canonici, ac octo Beneficiati supradicti, & si qui alij erût, qui cum paramentis in processione ire debeant, vnusquisque Dignitatum, & Canonorum in loco suo paramenta sacra albi coloris sibi conueniëntia induet; Beneficiati verò prædicti extra chorum capient pluuialia, & discedentibus duobus Diaconis assistentibus ad se parandum in loco suo, duo vltimi iuniores Canonici venient ad assistendum Episcopo, donec primi parati reuertantur, quibus reuersis, & ipsi ad se parandum ibunt. Finita, Missa, & data per Episcopum benedictione, Celebrans discedens ab altari ibit in sacristiam, vbi depositis paramentis missalibus, induet alia dignitati, & ordini suo conuenientia, deferenda in processione, & reuersus ibit ad locum suum inter alias

Digni-

Dignitates, seu Canonicos . Interim accedent ad Episcopum duo Acolyti cum duobus thuribulis, & ministrante nauiculam Presbytero assistente, absque osculo cochlearis, & manus, Episcopus stans, detecto capite, sine benedictione imponet thus in duobus thuribulis prædictis . Quo facto, accedet ad altare, vbi nudo capite genuflexus super puluino ante Sanctissimum Sacramentum, accepto è manibus prædicti Presbyteri assistentis vno ex duobus thuribulis, thurificabit triplici ductu Sanctissimum Sacramentum . Tum per Magistrum cæremoniarum imponetur super humeros eius velum perpulchrum supradictum, quod firmabitur spinulis, ne per viam decidat, & Diaconus assistens à dexteris accedet ad altare, & cum debitis reuerentijs accipiet tabernaculum cum Sanctissimo Sacramento de altari, & illud in manibus Episcopi genuflexi collocabit, cui nec manum osculabitur, nec vllam tunc faciet reuerentiam, sed statim atque in eius manibus Sanctissimum Sacramentum reliquerit, genuflectet: tunc cantores incipient Hymnum [Pange lingua gloriosi &c.], & Episcopus cum Sanctissimo Sacramento surget; & Diaconi assistentes hinc, inde fimbrias anteriores pluuias eleuabunt; & si contingat aliquos gradus ascendere, & descendere, Magister cæremoniarum, vel aliquis Cappellanus

extre-

extremitates albæ, & vestes interiores ipsius Episcopi à parte anteriore eleuabit; & aliquis Princeps, si adsit, vel nobilior laicus subleuabit, & portabit per totam processionem pluuiam Episcopi à parte posteriori. Octo verò Beneficiati prædicti, vel Mansionarij ex dignioribus parati, vt supra, accipiant hastas baldachini, quas portabunt per totam Ecclesiam, & in porta Ecclesiæ illas relinquunt in manibus laicorum, qui primo loco Barones, & nobiliores, seu Magistratus esse debent, deinde alij, vt supra dictum est. Ipsi vero Beneficiati præibunt ad locum suum, idest ante Canonicos paratos. Per viam processionis semper Episcopus aliquos Psalmos, vel Hymnos summissa voce recitabit, respondentibus Diaconis assistentibus; & sic ordine superiùs descripto procedent per totam viam processionis; quæ, si longior fuerit, poterit Episcopus in aliqua Ecclesia, & super altare deponere Sanctissimum Sacramentum, & aliquantulū quiescere; & ibidem, antequam discedat, thurificare Sanctissimum Sacramentum, & orationem de Sacramento cantare: quod tamen non passim in singulis Ecclesijs, vel ad singula altaria, quæ forsitan per viam constructa, & ornata reperiuntur, faciendum est, sed semel tantum, vel iterum, arbitrio Episcopi. Dum processio erit in fine, idest, prope eandem Ecclesiam, à qua discessit,

ante

ante eiusdem Ecclesiæ fores iterū nobiliores laici, vel alij nobilitate eisdem æquales hastas baldachini capient: & Episcopus sub baldachino ibit vsque ad cancellos, vel presbyteriū, vel ad gradus altaris iuxta Ecclesiæ structuram, & situationem. Postquam Episcopus peruenerit ad supremum altaris gradum, Diaconus à dexteris cum debita reuerentia, & genuflexione, ac sine osculo accipiet de manu ipsius Episcopi stantis Sanctissimum Sacramentum, & illud super altare collocabit. Interim cantores in cantu pausato, & deuoto cantabunt Versiculum [*Tantum ergo Sacramentum &c.*], Episcopus verò deposito velo, genuflectet super puluino in infimo gradu altaris mox surget, & imponet incensum in altero ex duobus thuribulis, ministrante nauiculā Presbytero assistente, & sine benedictione, & osculis, vt supra, & iterum genuflexus Sanctissimum Sacramentum triplici ductu, prout fecerat in principio, thurificabit. Quo facto, duo cantores cantabunt versiculum [*Panem de cælo &c.*] & chorus Responsorium [*Omne delectamentum &c.*], & Episcopus surgens ex libro, quem Diaconi assistentes genuflexi hinc, inde sustinebunt, cantabit orationem [*Deus, qui nobis &c.*], qua finita, accedet ad altare, & accepto tabernaculo cum Sanctissimo Sacramento, illud ambabus manibus eleuatum tenens, vertens se ad

popu-

populum, cum illo signum Crucis super populum ter faciet nihil dicens. Quo facto, iterum deponet Sanctissimum Sacramentum super altare, & genuflectet, vt supra.

Tunc Presbyter assistens in cornu Epistolæ stās versus populum, facta prius debita reuerentia cum genuflexione Sanctissimo Sacramento, publicabit Indulgentias in forma consueta ab Episcopo concessas omnibus, qui processioni interfuerunt. Et aduertatur, vt funalia, & candelæ, quæ in processione delata fuerunt, non extinguantur, donec Episcopus cum Sanctissimo Sacramento benedictionem, vt supra dictum est, dederit. Omnibus expeditis, Episcopus, facta aliquantulum oratione ante Sanctissimum Sacramentum post genuflexionem debitam, atque accepta mitra extra cancellos, discedet cum Canonicis in sacristiam, vbi paramenta deponet, & solito more associatus ab eis ad domum suam redibit.

Si verò Episcopus voluerit ex sua particulari deuotione hac die celebrare, & Sanctissimum Sacramentū pro processione conficere, poterit summo mane Missam planam sine cantu legere, omiffa pro hac die, propter processionem ad celeriorum actus expeditionem, & ad euitandum calorem, Missa solemni: & in fine Missæ Canonici, & alij, vt supra, capient paramenta. Episcopus

verò

verò, depositis manipulo, & planeta, capiet plu-
uiale, & cætera omnia fient, quæ superius decla-
rata sunt. Et, quia solitū est per totam hanc octa-
uam ponere super altare tabernaculum cum San-
ctissimo Sacramento discooperto, dum Vesperæ,
& officia diuina recitantur, ad quæ magna populi
frequentia solet accedere, conueniens esset, vt ob
reuerentiam tanti Sacramenti, tam Episcopus, quã
Canonici, & omnes præsentés, & in choro assisten-
tes semper, durante officio, staret, capite detecto,
& numquam sederent. Quòd si ob longitudinem
officij præstare non poterunt, non omittant sal-
tem in signum reuerentiæ detecto capite, existente
Sanctissimo Sacramento super altare, diuinis offi-
cij assistere. Solitum est etiam octaua die huius
festi post Vesperas fieri processio ad reponendum
Sanctissimum Sacramentum, quæ non tam so-
lemnis, & longa via, vt prima, sed vel per Eccle-
siam, vel parum circa extra eam fieri debet, in qua
si Episcopus interesse voluerit, debet cum pluuiali
Sanctissimum Sacramentum portare; & tam in
principio, quàm in fine processionis illud thurifi-
care, & alias facere quæ superius expressa sunt; &
demùm Diaconus debet in fine illud includere,
& reponere in tabernaculo, vbi solet continuè as-
seruari. Absente Episcopo, & in Collegiatis Ce-
lebrans ipse finita Missa, & depositis planeta, &

mani-

manipulo, capiet pluuiale, & Sanctissimum Sacramentum thurificabit, illudque sub baldachino portabit, & omnia, vt supra fient, exceptis his, quæ ad Episcopum propriè pertinent.

DE ALIIS FESTIS IN GENERE, IN quibus solemniter est celebrandum vltra superiùs expressa.

Cap. XXXIV.

Via per annum plura festa occurrunt vltra superiùs expressa, in quibus decet vel Episcopum solemniter celebrare, vel saltem Vesperis, & Missæ solemniter per alium celebratæ interesse, de his breuiter aliquid dicendum est. Celebrare igitur poterit Episcopus, nisi legitimè fuerit impeditus, in die Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, in festo Epiphaniæ Domini, feria quinta in Cœna Domini, in Dominica Resurrectionis, in die Ascensionis, in Dominica Pentecostes, in festiuitatibus Annunciationis, & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, in festo Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, in festo Omnium Sanctorum, in festo Sancti Tituli Ecclesiæ, & Patroni, & in die Anniuersario Dedicationis Cathedralis Ecclesiæ, vel etiam arbitrio suo in alijs festi-

uitati-

uitatibus per annum, quodcumque ei placuerit, cum cæremonijs, & solemnitatibus, quæ supra in Cap. de Missa solemniter per Episcopum celebrata. explicatae fuerunt: ac etiam cum Vesperis solemnibus in vigilia, seu die, quæ festum præcedit, excepto Sabbato sancto, quo die Vesperæ non dicuntur, nisi mane in fine Missæ, & vigilia Annuntiationis Beatæ Mariæ, si venerit in Quadragesima die feriato: quo casu Vesperæ non celebrantur in Vigilia, sed tantum in die, finita Missa: & tunc, ne ista solemnitas sine Vesperis solemnibus transeat, poterit Episcopus, depositis missalibus indumentis, accipere pluuiiale, & celebrare Ve-

B b

speras

speras, Canonicis paratis remanentibus. Sed, si hoc festum venerit feria secunda in Quadragesima, poterunt Vesperæ solemnes in Dominica præcedenti celebrari cum cæremonijs, prout supra dictum est in Cap. de Vesperis solemnibus, Episcopo in crastinum celebraturo. In alijs autem festiuitatibus, videlicet, in nocte Natiuitatis Domini, S. Stephani, S. Io. Euangelistæ, Circumcisionis Domini, feria secunda, & tertia Paschæ, Dominica in Albis, Dominica Trinitatis, in festo S. Io. Baptistæ, in festo Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis, in aliquibus principalibus festiuitatibus Ecclesiæ Cathedralis, & pro aliqua re graui ad vniuersalem, vel propriam Ecclesiam spectante, vel alias quodcumque Episcopo placuerit, poterit paratus cum pluuiali, & mitra, assistere Missæ per aliquem Prælatum, Dignitatem, seu Canonicum celebrandæ, in qua omnia seruabuntur, quæ supra explicata fuerunt in Cap. de Missa solemnibus, quæ coram Episcopo celebratur. & si præcedenti die Episcopus Vesperis interesse voluerit, celebrabuntur similiter, prout dicitur in Cap. de Vesperis solemnibus, Episcopo in crastinum non celebraturo. In alijs festiuis, seu ferialibus diebus Episcopus cum adierit, semper cappam deferet.

DE ANNIVERSARIIS DIEBUS ELECTIO-
nis, & Consecrationis Episcopi solemniter
celebrandis. Cap. XXXV.

Singulis annis in diebus anniuersarijs Electionis, & Consecrationis Episcopi, Missam solemnem, vel per ipsum Episcopum, vel per aliquam Dignitatem, seu Canonjcu, ipso praesente, celebrari conuenit; quæ, si dies Electionis, seu Consecrationis venerit in die aliquo festiuo celebrabitur de festo cum paramentis festo conuenientibus, & cum cõmemoratione pro Episcopo: si uero uenerit in die feriato, celebrabitur prout in Missali cum paramentis albis, & vna tantum collecta pro Episcopo, videlicet [Deus omnium fidelium pastor, & rector &c] & si Episcopus celebrat, dicat in oratione [me indignum famulum tuum, quem huic Ecclesiæ &c.] sed in reliquis omnia circa cæremonias seruabuntur, quæ supra proprijs locis explicata fuerunt.

DE ANNIVERSARIO EPISCOPI
proximè defuncti. Cap. XXXVI.

PISCOPVS viuens prædecefforis fui proximè ante ipfum defuncti memoriam habere debet, & pro eius anima fingulis annis in die obitus anniuersarium celebrare, vel faltem Miffæ pro eius anima ab aliqua Dignitate, feu Canonico celebrandæ præfens affiftere, & in fine abfoluere. Miffa autem erit defunctorum, & in ea omnia tam circa ornatum altaris, & indumenta, ac paramenta miffalia, quàm circa genuflexiones, & cæremonias feruabuntur, quæ fupra declarata fuerunt in Cap. de Miffa Pontificali pro defunctis, & de Miffa pro defunctis, quæ coram Epifcopo celebratur. Non tamen poft Miffam fermo habendus erit, fed finita Miffa, folus Epifcopus, depofita cappa, apud fedem fuam parabitur pluuiali nigro cum cæteris indumentis, & habens ante fe pannum nigrum extenfum, feu lecticam mortuorum abfoluit, prout ibi dicitur.

DE ANNIVERSARIO OMNIVM EPISCO-
porum; & Canonorum Ecclesiæ
Cathedralis Defunctorum.
Cap. XXXVII.

Liquo die non impedito infra octauam Defunctorum arbitrio Episcopi Canonicus aliquis, seu Dignitas Ecclesiæ Cathedralis celebrabit Missam pro animabus omnium Episcoporum, & Ecclesiæ Cathedralis Canonorum defunctorum cum paramentis nigris, & cæremonijs, prout supra dictum est: cui Missæ Episcopus præsens erit cum cappa, & in fine, si voluerit, poterit, deposita cappa, & accepto pluuiali, absolueret, prout dicitur in præcedenti Cap., Quod si Episcopus huiusmodi Missæ præsens non erit, vel absolueret noluerit, Celebrans finita Missa, accedet ad cornu Epistolæ altaris, vbi deposita planeta, & manipulo, accipiet pluuiale nigrum, & stans in dicto cornu Epistolæ versus ad altare expectabit finem Responsorij, & interim Clerici, seu alij extendent pannum nigrum ante gradus altaris, vel portabunt illic lecticam mortuorum, nisi aliàs à principio Missæ fuerit accommodata. Cum per cantores repetitur Responsorium post Versicu-

lum [*Requiem æternam &c.*] accedet Cæremoniarius ad Episcopum si aderit cum thuribulo, & ministrante nauiculam Presbytero assistente, Episcopus imponet thus in thuribulum cum benedictione solita, quod Cæremoniarius portabit ad altare, & alicui Cappellano celebrantis consignabit tenendum iuxta cornu Epistolæ altaris, vbi etiã alius Cappellanus tenet vas aquæ benedictæ cum asperforio. Si verò Episcopus præsens non erit, ipse Celebrans imponet thus in thuribulum, ministrante nauiculam Diacono. Incepto [*Kyrie eleison*] surget Episcopus, detecto capite, Celebrans verò dicto vltimò [*Kyrie eleison*] stans detecto capite in dicto cornu versus ad altare dicet intelligibili voce [*Pater noster*] Quod secretè cõplebit; & interim accedet ad medium altaris, & versus dictum pannum, seu lecticam mortuorum, ministrante Diacono asperforium, asperget ter super eundem pannum, seu lecticam, tum ministrante eodem Diacono thuribulum, simili modo ter thuribulum ducens pannum, seu lecticam thurificabit; deinde conuersus ad altare ex libro super illud posito in eodem cornu Epistolæ dicet Versiculum [*Et ne nos inducas &c.*] & alios Versiculos, & orationem, & in fine Versiculum [*Requiem æternam dona eis Domine &c.*] & dicto per cantores Versiculo

Requie-

[Requiescant in pace.] Celebrans redibit in sacrificiam ad se exuendum.

DE ÆGROTATIONE, MORTE, FVNERE,
& exequijs Episcopi; & de supplicationibus
ad Deum pro opportuna noui Episcopi
electione impetranda.
Cap. XXXVIII.

Icēt Episcopus, tamquam bonus pastor, & diligentissimus villicus, omni tempore paratus esse debeat ad reddendam rationem Domino suo de ouibus sibi commissis, & de suæ administrationis officio; id tamen diligentiori cura, & studio peragere debet, dum ægrotat, quasi extremo vitæ suæ diei vicinior. Nam etsi semper mortis periculum mortalibus immineat, propinquiores tamē morti sumus, dum ægrotamus. Curet igitur Episcopus, vt quanto magis dignitate cæteris præest, eò maiori studio vltimum huius vitæ actum, quo solo coronari electi solent, cum laude perficiat. Quod si dum ægrotat, tamquam homo morbi periculum non agnosceret, medici, domestici, familiares, & præcipue eius Confessarius secretè, & summa cū reue-

rentia, & caritate eum de discrimine, in quo ver-
setur, moneant; & hortentur, vt voluntati diui-
næ non inuitus adhæreat, & quæ ad animæ salu-
tem pertinent peragere curent. Nam Episcopum
decet non solum verbo, sed etiam operè, & exem-
plo vsque ad extremum vitæ spiritum alios doce-
re, & ad viam salutis dirigere. Medici verò, &
familiares, quæ ad corporis salutem pertinent, di-
ligentissimè curent, & polliceantur Episcopo se,
quantum humana potest industria, facturos, vt, si
fieri poterit, pristinam sanitatem recuperet.

His verbis, & hortationibus excitatus Episco-
pus ægrotans, vel (quod melius esset) sua sponte,
cum extremum diem suum appropinquare co-
gnouerit, primò peccata sua Confessario diligen-
tissime confiteatur, deinde tempore congruo sa-
crum petat viaticum, & antequam communicet,
indutus rocchetto, & stola, præsentè sanctissimo
Christi Corpore, profiteatur Catholicam fidem,
ex formula ab Apostolica sede præscripta, quam
affirmet se semper inconcussè, & firmiter tenuisse,
& credidisse, seque in ea velle vivere, & mori,
cum Deo placuerit. Tum maiori, qua poterit,
deuotione, & humilitate, sacrum sumat viaticum,
quod illi deferat prima Dignitas comitante Capitu-
lo, & toto Clero Cathedralis Ecclesiæ in habi-
tu ecclesiastico, & cum candelis accensis; & si

fieri

fieri potes, Magistratus deferat baldachinum, mo-
neatque Episcopus, Sacristam, seu Curatum, vt,
cum tempus erit, extremæ vnctionis, alia Eccle-
siæ Sacramentum sibi administret, & animæ com-
mendationem faciat .

Conuocet deinde Canonicos, Parochos, &
Curatos omnes, dum adhuc sensus corporis inte-
gri sunt, & coram eis profiteatur iterum Catholi-
cam fidem ex prædicta formula, petat veniam de
negligentijs, & imperfectionibus suis, & si quem-
quam vnquam in sua administratione offenderit.
roget, & orent Deum omnipotentem pro anima
sua: commendet illis Ecclesiam, pauperes, viduas,

orpha-

orphanos, & loca pia : memoret eis , vt, donec de
successore prouideatur , continuas preces ad Deū
fundant , vt eis bonum pastorem concedere di-
gnetur , qui eos vberius , quàm ipse fecit , pascere
nouerit . Aperiat etiam eis debita , & credita Ec-
clesiæ, si quæ sunt ; & notificet scripturas , iura, &
actiones eiusdem Ecclesiæ : condat , si vult , & si
habet ab Apostolica Sede facultatem , testamen-
tum , & eligat sibi sepulturam . Cum verò hora
mortis appropinquat , sibi administretur extremæ
vnctionis Sacramentum , & animæ commenda-
tio fiat , prout in Rituali . Viri pij , & religiosi
continue assistant Episcopo animam agenti , cui
Crucem inspiciendam , osculandamque crebrò
offerant ; redigantque ei ad memoriam passionem
Domini Nostri Iesu Christi . Nec desint Religiosi
& Sacerdotes , qui continue , dum adhuc expirat ,
psalmos , passionem Christi , & alias deuotas ora-
tiones legant . Postquam Episcopus spiritū Crea-
tori reddiderit , Canonici , qui aderunt , singuli
super eum Versiculum [A porta inferi &c.] cum
oratione [Deus , qui inter Apostolicos Sacerdo-
tes &c.] recitabunt . Cubicularij verò , & fami-
liares ipsius Episcopi defuncti corpus eius aqua
calida cum vino , & herbis odoriferis lauabunt ,
& mundabunt ; & , si hæredibus videbitur , pote-
rit etiam aperiri , & aromatibus condiri , quo casu

intestina

intestina eius statim sepeliantur in Ecclesia. Sed licet corpus non aperiatur, omnino agendum, & curandum est opportunis remedijs, vt sine fæto- re vsque ad præstitutum tempus sepulturæ seruari possit. Loto, & terfo corpore, clerici familiares, seu alij ecclesiastici viri cum Magistro cæremonia- rum induant illud primum vestibus ordinarijs vs- que ad rocchettum, deinde sacris vestibus, quibus viuens induebatur, dum solemniter erat celebra- turus; hoc est, caligis, & sandalijs, amictu, alba, cingulo, stola, manipulo, Cruce pectorali, tuni- cella, dalmatica, chirothecis, planeta coloris vio- lacei, anulo, & mitra simplici, ac etiam pallio cum spinulis, si erit Archiepiscopus, vel aliàs vtens pallio, & ponant super pectus eius Crucem aliquam, quam manibus teneat. Corpus sic in- dutum, donec præparetur lectus in aula maiori, vt infra, ponatur super aliqua mensa, seu in terra super tapete, cum cereis ardentibus ad caput, & pedes. Interim cæteri Episcopi familiares infe- riores, famuli totam domum denudent, & in au- la maiori palatij, siue domus præparent lectum, ex tabulis altitudinis palmorum sex, longitudinis ad minus palmorum duodecim, & latitudinis palmorum decem, vel ad minus octo, & super illud ponatur stratum ex lana, seu palea plenum, & cooperiatur panno serico nigro, vel saltem la-

neo.

neo. Ad lecti pedes præparetur parua mensa mundo linteo cooperta, & super ea duo candelabra cum candelis accensis, liber Missalis, vas aquæ benedictæ cum aspersorio, thuribulum cum nauicula, & incenso, ac superpelliceum vnum cum stola, & pluuiiale nigrum ponantur. Quibus omnibus sic paratis; corpus Episcopi defuncti, vt supra indutum, portetur in dicta aula, & super dicto lecto collocetur; & ad pedes eius ponatur pileum Pontificale sericeis viridibus floccis ornatum, & hinc inde à lateribus ponantur scamna cum foraminibus pro funalibus, seu intorticijs ponendis circa corpus, vel saltem illis deficienti-

bus,

bus, collocentur quatuor candelabra alta cum quatuor intorticijs ardentibus ad quatuor lecti angulos. Circumcirca per totam aulam disponantur sedilia pro Canonicis, Clericis, Magistratu, Ciuibus, & alijs, qui venient ad honorandum funus. Hora competenti, cum iam, si non omnes inuitati ad funus, saltem eorum aliqui aduenierint, Clerus secularis per ordinem, si voluerit vel Religiosi quatuor Ordinum Mendicantium, si in Ciuitate aderunt, qui inuitari debent, vel alij per singula Collegia, incipient vigilias, hoc est, Vesperas, & Matutinum cum Inuitatorio, & tribus Nocturnis, ac Laudibus Defunctorum. Primi, idest, inferiores, à quibus inchoandum est (nam vltimus locus dignioribus Religiosis reseruatur) inchoabunt Vesperas: Prior enim eorum habens ante se legile cum libro alta voce incipiet Antiphonam [Placebo Domino] quam cæteri eiusdem Religionis fratres, qui prope funus ante alios hinc, inde stare debent, prosequuntur. Et, ea finita, recitabunt alternatim Psalmos Vesperarum cum Antiphonis duplicatis, prout fieri solet in officio duplici. Et dum inchoantur Psalmi, eisdem Fratibus qui cantant, candelæ distribuendæ sunt, prout, & cæteris, quando Nocturnos, & Laudes cantabunt, vt infra. Ad Canticum [Magnificat] surgunt omnes, & Prior eius Religionis,

gionis, qui Vesperas cantauerunt, accedet ad mensam ad pedes lecti, & ibidem à Cæremoniaro, vel alijs Clericis induetur superpelliceo, stola, & pluuiali, & imponet thus in thuribulum. Finitis Cantico [Magnificat], & Antiphona stans ibidem ad pedes lecti ante mensam prædictam manibus iunctis dicit [Pater noster], & interim accepto aspersorio de manu Cæremoniarij, vel alterius Clerici, incipiendo à parte dextera sua, asperget lectum circum circa, aspergendo ter in qualibet parte lecti; & dum transibit ante Canonicos, illos capite aliquantulum inclinato salutabit. Et postquam reuersus fuerit, in eodem loco apud mensam reddito aspersorio, capit de manu eiusdem Cæremoniarij, vel alterius Clerici thuribulum, & lectum circum circa similiter eodem modo thurificabit: quo facto, stans ante prædictam mensam, reddito thuribulo, & habens ante se librum apertum, ex eo leget Versiculos, & orationem infra scriptam videlicet.

Ps. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos à malo.

Ps. A porta inferi,

R. Erue Domine, animam eius.

Ps. Requiescat in pace.

R. Amen.

Ps. Domine exaudi orationem meam.

R. Et

R. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEus, qui inter Apostolicos Sacerdotes famulum tuum **N.** Episcopum Pontificali, fecisti dignitate vigere: præsta quæsumus, vt eorum quoque aggregentur consortio. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum qui tecum viuit, & regnat in vnitæte Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum.

R. Amen.

Deinde dicit Versiculum [Requiem æternam.] & duo ex Fratribus cantantibus [Requiescat in pace.] cæteri respondebunt [Amen.] Finitis Vesperis, Religiosi, qui illas cantarunt, discedunt, & vocantur alij Religiosi, qui Matutinum, hoc est, Inuitatorium cum tribus Psalmi primi Nocturni, & lectionibus cantabunt; & dum cantatur Inuitatorium vsque ad initium primi Psalmi, omnes stare debent. Finitis Psalmis primi Nocturni, duo Cantores, siue ex Fratribus, qui Nocturnorum cantarunt, annuntiant Versiculum [A porta inferi &c.] & respondetur [Erue Domine, animam eius.] quo dicto, omnes surgunt: tunc vnus ex eisdem Religiosis lectionem cantaturus accedit ad pulpitem, & secretè dicto

Pater

[Pater noster.] quod totum sub silentio completur, eo finito, omnes sedent; ipse lectionem incipit: & ea finita, cantores cantant Responsorium, & alij duo ex eadem Religione cantant secundam & tertiam lectionem. Finita vltima lectione, dum cantatur tertium Responsorium, Prior eius Religionis, quæ Nocturnum cantauit, accedit ad mensam, induitur superpelliceo, pluuiali; & cum dicitur Versiculus [Requiem æternam &c.] imponit thus in thuribulum, & in fine cum dicitur [Kyrie eleison] surgunt omnes: & Prior dicat [Pater noster] aspergat, & thurificet lectum, vt supra in Vesperis, & cantet eosdem Versiculos, & orationem, vt supra dictum est. Quo facto, alij Religiosi vocentur, & cantent similiter secundum Nocturnum; & eo finito, alij, qui cantent tertium eodem modo, & forma prout de primo dictum est. Demum vltimi, & digniores Religiosi cantent Laudes eadem forma, prout decantatæ fuerunt Vesperæ; & ad [Benedictus] & orationes, & cætera omnes surgant vt supra.

Quod si non adessent tot Religiones, quæ possent distinctè Vesperas, & Nocturnos, & Laudes prædictas decantare; posset vna cantare duos Nocturnos, vel plures: sed omnino in fine Vesperarum, cuiuslibet Nocturni, & Laudum aspergendus, & thurificandus est lectus, & dicendi ver-

ficuli,

ficuli, & orationes, vt supra . Et è contra, si essent plures Conuentus, & Religiones poterunt duo simul cantare vnum Nocturnum .

Dum cantantur Laudes, paretur feretrum, & illis finitis, ponatur corpus Episcopi defuncti super feretrum, & præcedentibus omnibus Religiosis, & Clero ordine suo, ad Ecclesiam deducetur; feretrum autem portabitur per Sacerdotes cortis indutos, & Canonici feretrum immediatè præcedant, Magistratus verò cum cæteris omnibus inuitatis, & de Ciuitate sequantur. In Ecclesia collocetur feretrum in medio Ecclesiæ, & ibidem Prior, seu dignior Canoniorum, vel prima Dignitas, si adsit, indutus pluuiali faciet officium, hoc est, dicet ad pedes feretri *Pater noster*, imponent thus, asperget, & thurificabit, vt supra; & demum cantabit versiculos, & orationem supradictam. Quo facto, omnes discedant, & corpus sepeliatur, & si commodè fieri potest, antequam sepeliatur, cantetur Missa pro eius anima .

Octauo die, vel quando hæredibus, & executoribus defuncti placuerit, poterunt in Ecclesia celebrari exequiæ, cū quatuor absolutionibus, & omnibus cæremonijs, quæ supra expressæ sunt hoc eodè libro in Capp. De Missa Pontificali pro defunctis .

Sepulto Episcopo, donec de nouo successore prouisum sit, preces ad Deum continue offeren-

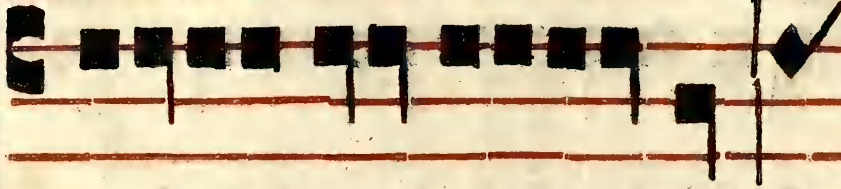
dæ sunt pro opportuna noui Episcopi electione impetranda, & conueniret, vt singulis diebus Religiosi processionaliter ad Ecclesiam Cathedralẽ accederent Litanias cantantes, & ibidem pias & deuotas orationes recitarent, cū Canonicis, & Clero eiusdem Ecclesiæ Cathedralis, vt Deus illis quamprimum concedere dignetur nouum, & bonum pastorem, qui Ecclesiam regere, & animarū curam dignè, & fructuosè habere valeat, & possit. Qua electione obtenta, quamprimum de ea nuntium certum habuerint, singuli Religiosi ad Ecclesiam Cathedralẽ accedentes Deo gratias agent, & Hymnum [Te Deum laudamus] deuotè cantare in Ecclesia poterunt.

DE TONO CONFSSIONIS RECITANDÆ per Diaconum post sermonem, & de forma Indulgentiæ publicandæ per sermocinantem, ac de benedictione danda per Episcopum post sermonem.

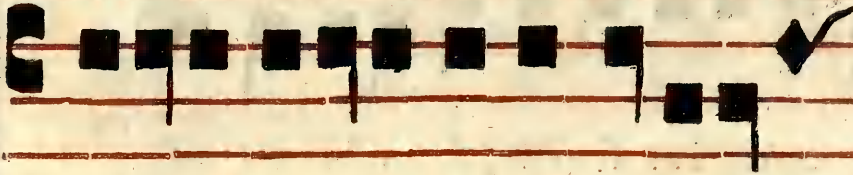

Statim finito sermone Diaconus, qui cantauit Euangelium, stans ante Episcopum capite inclinato cantabit Confessionem in tono sequenti: & dum dicet [Tibi Pater], & [Te Pater] si erit Canonicus profundiùs inclinabit, si non erit Canonicus genuflectet.

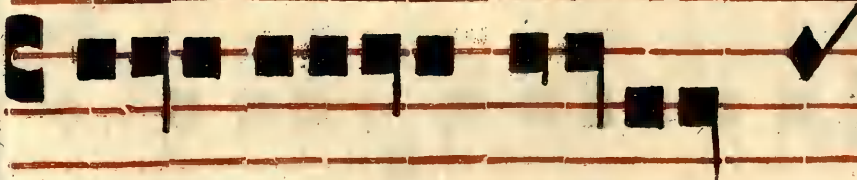
Conf-

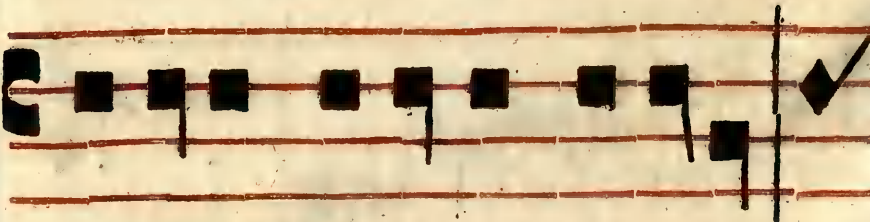
Con fite or De o omni po ten ti

be a tæ Mari æ sem per Vir gi ni:

be a to Michæ li Ar chang elo:

be a to Io an ni Ba pti stæ:

Cc 2 sanctis

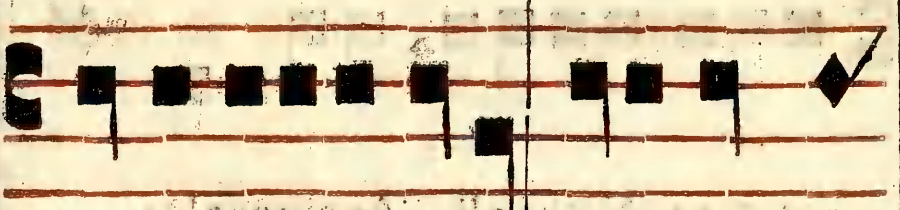

sanctis A postolis Petro & Paulo

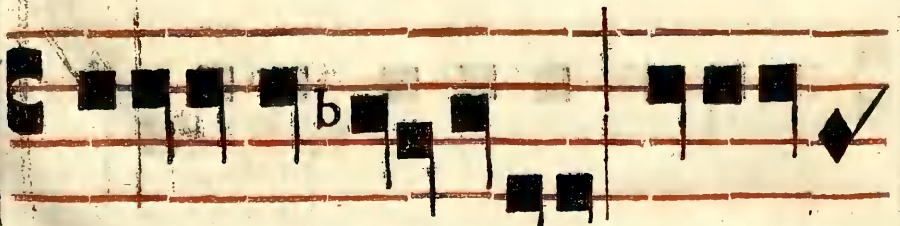

omnibus sanctis, & tibi Pa ter

Quod dum dicit genuflectit coram Pontifice.
Tum surgit, & continuat.

Quia pec ca ui ni mis co gi ta-

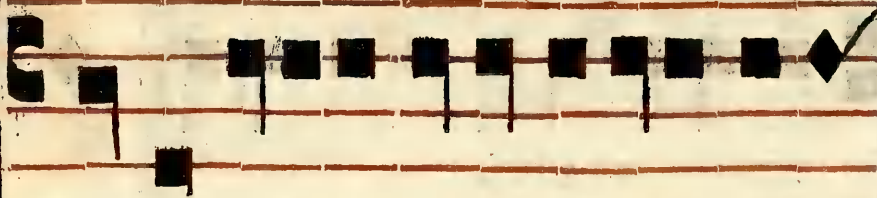

ti o nie ver bo & o pe re me a cul-

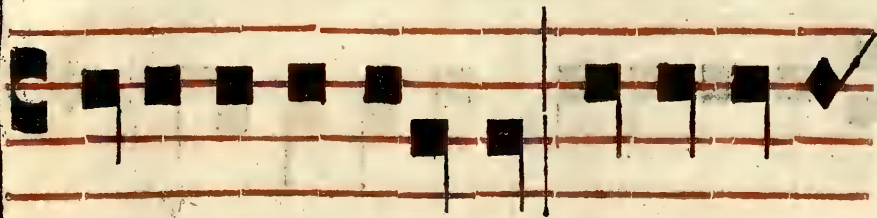
pa,

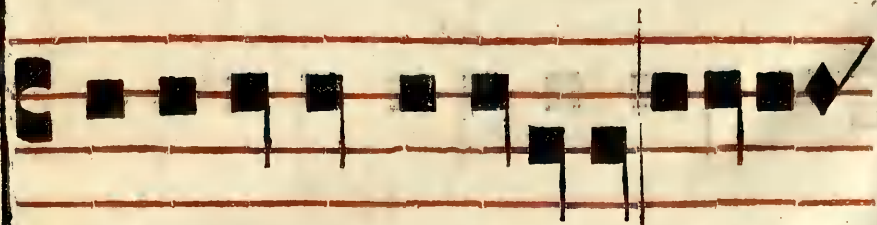
pa, me a culpa, me a ma xi ma

culpa. I de o pre cor be a tam Ma-

ri am sem per Vir ginem Be a tum

Micha e lem Archangelum. Bea tum

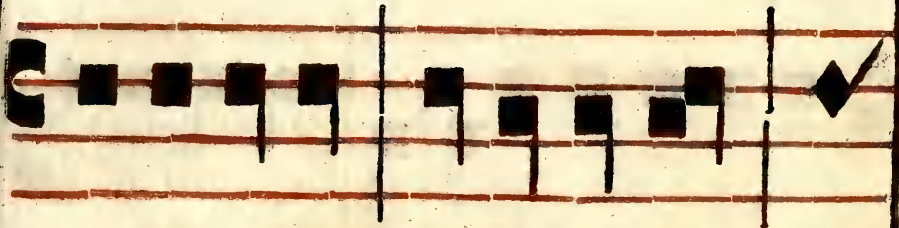
Ioan.

Io an nem Ba pti stam san ctos

A po sto los Petrum & Paulum

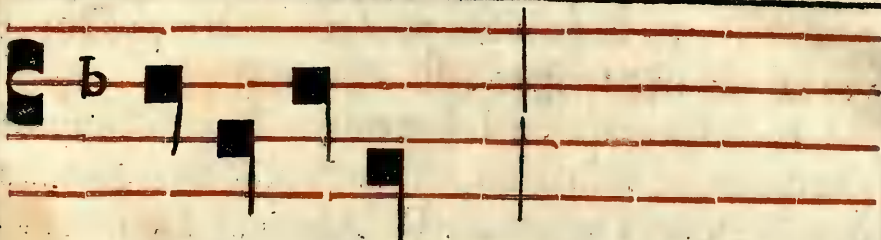

om nes san ctos & te pa ter

O ra re pro me ad Dominum

Deum

De um nostrum :

Finita Confessione per Diaconum, Sermocinator, qui in pulpito dum cantatur Confessio genuflectet, surgens publicabit Indulgentiam in forma sequenti, videlicet.

[Reuerendissimus in Christo Pater, & Dominus Dominus **N.** Dei, & Apostolicæ Sedis gratia huius Sanctæ **N.** Ecclesiæ Episcopus dat, & concedit omnibus hic præsentibus quadraginta dies de vera Indulgentia in forma Ecclesiæ consueta. Rogate Deum pro felici statu Sanctissimi D. N. **N.** Diuina prouidētia Papæ **N.** Dominationis suæ Reuerendissimæ, & sanctæ matris Ecclesiæ.]

Publicata Indulgentia Episcopus deposita mitra leget ex libro per ministrum de eo seruientem supra caput sustentato, in tono orationis versus ad populum, vt infra videlicet.

[Precibus, & meritis beatæ Mariæ semper Virginis : beati Michaelis Archangeli : beati Ioannis Baptistæ : sanctorum Apostolorum Petri & Pauli : & omnium Sanctorum, misereatur vestri omni-

potens

potens Deus, & dimissis peccatis vestris perducatur
vos ad vitam æternam. **R.** Amen.]

[Indulgentiam: absolutionem, & remissionem
peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens
& misericors Dominus. **R.** Amen.] Deinde be-
nedicens populo more consueto dicit: [Et bene-
dictio Dei omnipotentis Pa-† tris, & Fi-† lij, &
Spiritus† sancti descendat super vos, & maneat
semper. **R.** Amen.] Si erit Archiepiscopus sta-
tim publicata Indulgentia, cappellanus portabit
ante illum Crucem, quam genuflexus tenebit do-
nec omnia prædicta compleuerit, & Archiepisco-
pus prius Cruci caput inclinabit.

CÆREMONIALIS EPISCOPORVM.

F I N I S.

391/411 2005 29

